Dr Janko Penić

ŠTO BOG TRAŽI OD ČOVJEKA?

(O ZAPOVIJEDIMA)

Dr Janko Penić

ŠTO BOG TRAŽI OD ČOVJEKA?

(O ZAPOVIJEDIMA)

Zagreb, 1973.

NADBISKUPSKI DUHOVNI STOL
Z A G R E B

Broj: 26 — 1965.

Nihil obstat

IMPRIMATUR

Zagreb, 8. I. 1965.

Franjo Kuharić
pomoćni biskup i generalni vikar.

Zagreb, 1973.

Izdao: Msgr Dr Janko Penić,
kanonik;
Kaptol 19,
41000 Zagreb.

Tisak: NIŠP »Prosvjeta«, Bjelovar 1973.

DUŽNOSTI PREMA BOGU

Svaki čovjek ima dužnosti prema Bogu, prema samomu sebi i prema bližnjima.

Kolike su i kakve dužnosti prema Bogu to određuju zapovijedi o vjeri, ufanju i ljubavi. Zapovijed o kreposti vjere nas uči da smo dužni za istinu držati sve što je Bog objavio ne radi toga što bismo objavljenu nauku mogli prirodnim svjetlom razuma potpuno dokučiti, nego radi ugleda Božjega koji je nauku objavio, i koji ne može prevariti ni sebe ni drugoga. Zapovijed o kreposti ufanja potiče nas da se pouzdano i sigurno nadamo da će nam Bog po zaslugama muke i smrti Isusove i po našim dobrim djelima, što ih s milošću Božjom činimo, oprostiti sve naše grijehe i dati slavu na nebu. A zapovijed o kreposti ljubavi nam nalaže ljubiti Boga nadasve; dakle više nego išta drugo na svijetu, više nego i vlastiti život.

O dužnostima prema Bogu raspravlja prva Božja zapovijed, u kojoj Bog kaže za sebe: »Ja sam Gospodin Bog tvoj. Nemaj drugih bogova uz mene«. Bog je samo jedan. Isključeno je mnogoboštvo. Bog je osobno, duhovno biće. Krivo uče panteisti koji bi htjeli da je svemir sa svim bićima u sebi Bog, pa bi prema tome i svaki od nas bio dio božanstva. Ni materija ili tvar nije bog, jer tvar ima svoj početak, a imat će i svršetak, a Bog je neizmjerni duh koji postoji odvijeka i živjet će dovijeka. Druga zapovijed ima pred očima čast Božjega imena, pa zato kaže: »Ne izusti imena Gospodina Boga svoga uzalud«. Kad god tko spominje Božje ime, treba da ga izgovara s dužnim strahopočitanjem. Jao svakomu tko se usudi uzalud ili bez poštovanja spominjati Božje ime, a još gore onomu koji bi se drznuo Božje ime pogrditi ili kletvom obeščastiti. Treća se Božja zapovijed ba-

vi svetkovanjem dana Gospodnjega. Dan Gospodnji je nedjelja, prvi dan u tjednu. Svaki je čovjek, otkada je došao k svijesti, ako ga ne ispričava valjan razlog, dužan svetkovati dan Gospodnji tako da ide k sv. misi i da ne radi teške tjelesne poslove. »Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji« — često misli na to, nemoj nikada to zaboraviti — veli Gospod.

O dužnostima prema Bogu govori prva crkvena zapovijed koja kaže: »Svetkuj zapovijedane blagdane«. Zapovijedani blagdani jesu: Osmina Božića (Nova godina), Bogojavljenje, blagdan sv. Josipa, Tijelovo, blagdan svetih apostola Petra i Pavla, Uznesenje Majke Božje na nebo ili Velika Gospa, blagdan Sviju Svetih, Bezgrešno Začeće Blažene Djevice Marije i Božić. Zapovijedani su blagdani — što se svetkovanja tiče — jednaki nedjelji, pa je u te dane obaveza uzdržavati se od svakoga teškoga tjelesnoga posla i ići u crkvu k sv. misi. Čast se Bogu iskazuje i primanjem svetih sakramenata. Zato Crkva zapovijeda primati sakramente i točno propisuje tko ima, kada i na koji ih treba način primati. Sveti Krst, sveta Potvrda i sveti Red mogu se primati samo jedanput u životu, a drugi se sveti Sakramenti mogu primiti više puta. Sakramenat pokore i Presveti oltarski sakramenat dužni smo primiti bar jedanput na godinu, a preporučuje se i češće.

Konačno, i pobožnom molitvom se slavi Gospod Bog. I molitva je zapovjeđena, a nije pušteno na volju hoće li se tko moliti ili ne. Obrasci molitava nalaze se u svakom molitveniku odobrenom od Crkve. Za svećenike su propisane posebne molitve koje su sadržane u brevijaru ili časoslovu. Oni su dužni izmoliti svaki dan određeni dio časoslova.

Dužnosti prema samomu sebi određuje peta Božja zapovijed koja kaže: »Ne ubij«. Nitko ne smije sam sebe ubiti, jer nijesmo mi gospodari svoga života nego Gospod Bog. Ne smijemo se ni osakatiti ili raniti, ni bilo čim škoditi svojoj duši i svomu tijelu. Dužnosti prema samomu sebi propisuje i šesta Božja zapovijed koja upozoruje: »Ne sagriješi bludno«. Ljubavni nagon je dan samo za zakoniti brak, a svrha mu je rađanje djece. K Božjim zapovijedima — petoj i šestoj — dolazi još i treća crkvena zapovijed s propisima o postu i nemrsu. »Posti zapovijedane poste, i u određene dane ne mrsi«.

Dužnosti koje nas vežu prema bližnjemu sadržane su u četvrtoj, petoj, sedmoj i osmoj Božjoj zapovijedi. Četvrta

nalaže poštivati roditelje i sve starije. Peta — ne ubij — zabranjuje ubiti, osakatiti ili bilo kojim načinom škoditi životu. Sedma — ne ukradi — zabranjuje oštećivati tuđu imovinu. Osma — ne reci lažna svjedočanstva na bližnjega svoga — zabranjuje dirati u čast i poštenje bližnjega.

Sve dužnosti prema Bogu, prema sebi samomu i prema bližnjemu, kako ih izlažu Božje zapovijedi, sadržane su i u prirodnom zakonu koji izvire iz čistoga prirodnoga razuma. Božje zapovijedi samo usavršuju i upotpunjuju prirodni zakon. Zato deset zapovijedi Božjih vežu sve ljude bez obzira da li su kršteni ili nekršteni, da li su vjernici katoličke Crkve, ili sljedbenici koje druge vjerske zajednice, ili ne pripadaju nikakvoj vjeri. »Čovjek mora Bogu dragovoljno odgovoriti vjerom; stoga se nitko ne smije siliti da prihvati vjeru protiv volje. Potpuno je dakle u skladu s prirodom vjere da se u vjerskoj stvari isključi svaka vrsta pritiska sa strane ljudi.« (»Deklaracija o vjerskoj slobodi«, br. 10).

VJERA

VJERA I ZNANJE

Kad je govor o dužnostima prema Bogu, na prvo mjesto dolazi vjera. Dok čovjek nema u duši vjere, on je bez ikakve veze s Bogom. Čim se u duši rodi vjera u Boga, odmah nastaju u duši i druge obaveze prema Bogu kao što su pobuđivanje ufanja i ljubavi prema Bogu, pa postepeno razvijanje drugih kreposti, koje su nužne za postignuće konačne svrhe, koja se sastoji u sjedinjenju s Bogom preko groba.

Vjera znači pouzdanje ili povjerenje u tuđu riječ ili djelo. Vjera se razlikuje od znanja. Da je cijelo veće od svoje česti — cijela jabuka od svoje polovice — jasno nam je netom isporedimo cijelo i njegovu čest. Unutrašnji razlozi, sama narav cijeloga i česti kaže nam da je cijelo veće od česti. Da su dva i dva četiri, to je očito, to je u sebi shvatljivo, u samoj stvari vidimo da je tako. Da su u Bogu tri osobe i da je prva Otac, druga Sin, treća Duh Sveti, do te spoznaje ne možemo sami svojim razumom doći, niti je prozreti. Ovu spoznaju držimo istinitom ne zato što bi u njoj samoj vidjeli razloge da tako mora biti, nego je držimo istinitom radi Božjega ugleda koji nam jamči da je tako. Vjera, dakle, znači pristanak na nešto, povjerenje u nešto, jer mi drugi svjedoči da je tako. Ja vjerujem nekomu: znači, pristajem uz ono što mi netko tvrdi radi njegova ugleda, makar ne shvaćam samu stvar u sebi. Kad kažem: znam da je sunce toplo — tim hoću reći: do toga sam sam došao i ne trebam ničijega svjedočanstva. Da je Isus Krist nazočan u Presvetom oltarskom sakramentu — to vjerujem: to znači — držim da je tako radi Božjega svjedočanstva koji mi je to objavio i svojim ugledom to jamči. Bitno je dakle kod vjere oslanjati se na tuđi ugled, tuđe svjedočanstvo, tuđe jamstvo.

Kod vjerovanja sudjeluju razum i volja. Razum sam po sebi dolazi do spoznaje da postoji Gospod Bog, da je Bog sveznajući i istinit. Bog sve zna, a kad nešto nekomu saopćuje, tada saopćuje ili objavljuje samo istinu, jer ne može prevariti niti sam sebe, niti drugoga. Sad dolazi volja i zapovijeda: budući da je Bog sveznajući i istinit, onda razumu nema druge

nego čvrsto i nepokolebivo prihvatiti za čistu i golu istinu sve što god je Bog objavio, makar sve ne možemo shvatiti.

Mogao bi netko reći: Nedostojno je čovjeka nešto za istinu prihvatiti, ako nisam to svojim očima vidio, ni rukama opipao, ni jezikom kušao. Nije to čovjeka nedostojno. Najveći dio znanja što ga mladež skuplja po školama nije znanje nego vjera. Da je zmija riđovka otrovnica ni jedno dijete nije samo iskusilo i samo doznalo. Drži da je tako, jer mu učitelj kaže da je tako. Vjeruje to radi učiteljeva ugleda. Da je postojao kralj Tomislav mi vjerujemo, jer su nam to zapisali njegovi suvremenici koji su ga vidjeli. Malo je toga i u najobičnijemu životu što mi znamo, do čega smo sami došli. Najveći dio svega našega znanja je vjera. Držimo to istinom radi tuđega ugleda, radi toga jer nam drugi jamči da je tako.

Kad je dakle opravdano vjerovati ljudima koji mogu i nehotice sami sebe prevariti, a pogotovo mogu prevariti i u bludnju zavesti druge, zar nije onda kudikamo opravdanije vjerovati Bogu koji sve zna i objavljuje samo istinu. Kad je dakle sav naš svakidašnji život najvećim dijelom osnovan na ljudskoj vjeri, koja se osniva na slabom ljudskom znanju, koje je puno zabluda, tko će onda razboriti prigovarati ako Bog traži vjeru svojim objavama, ako se traži vjera Bogu koji sve zna i objavljuje samo istinu. Vjera je daleko sigurnija nego znanje, jer znanje i najučenijega čovjeka može sadržavati po koju i nesvjesnu zabludu, a u vjeri je sve istinito, jer za vjerske istine svjedoči i jamči sam Bog koji sve zna. Uvreda je već običnom čovjeku kad mu se ne vjeruje, a on stvar dobro pozna i vjerno je prikazuje. Kudikamo je veća uvreda ne vjerovati Bogu koji sve u tančine zna i samo istinu objavljuje.

Kod znanja može biti kolebanja. Kolebamo se mnogo puta da li stvar stoji baš tako kako čitamo po knjigama, ili kako nam stvar ljudi prikazuju, jer nemamo povjerenja u ljude, u njihovo znanje i njihovu istinitost. Kod vjere ne smije biti kolebanja, vjera ne dopušta sumnje, jer je Božje znanje točno i sigurno, a volja Božja, koja znanje Božje svijetu daje, ne može drukčije nego dati samo istinu.

Sveto Pismo često naglašuje potrebu vjere. »Bez vjere nije moći ugoditi Bogu« (Hebr 11,6). Isus Krist je rekao: »Koji uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a koji ne uzvjeruje, osudit će se« (Mk 16,16). »Vjera je temelj onoga čemu se nadamo, dokaz za one stvari kojih ne vidimo« (Hebr 11,1). »Vjerom

doznajemo da je svijet riječju Božjom načinjen, da ono što vidimo nije nastalo iz onoga što opažamo« (Hebr 11,3). Kakva je naša vjera u Boga? Na to pitanje će nam najbolje odgovoriti savjest.

»Dostojanstvo čovjeka zahtijeva, dakle, da radi po svjesnom i slobodnom izboru, to jest potaknut i vođen osobnim uvjerenjem, a ne po unutarnjem slijepom nagonu ili po čisto vanjskom pritisku. Svatko će pak morati pod Božjim svodom položiti račun o svome životu, za sve što je učinio dobro ili zlo.« (»Gaudium et Spes«, br. 17).

ŠTO JE VJERA?

Kad se čovjek krsti, oprašta mu se na svetom krstu istočni grijeh i svi drugi grijesi učinjeni prije krštenja. Na svetom krstu dobiva čovjek posvetnu milost po kojoj postaje pravednik pred Bogom, posinjeno dijete Božje i dobiva pravo na nebo kao na baštinu. S posvetnom milošću ulijeva Bog čovjeku na krštenju sve tri bogoslovske kreposti: vjeru, ufanje i ljubav. Ove se kreposti zovu bogoslovske, jer ih Bog daje kao dar i odnose se na Boga: u Boga vjerujemo, u Boga se ufamo, Boga ljubimo.

Vjera je natprirodno trajno raspoloženje u čovječjoj duši po kojem čovjek čvrsto pristaje uz istine od Boga objavljene radi Božjega ugleda. Najviša i posljednja svrha čovjekova jest gledanje Boga licem u lice u nebu. To je nadnaravna naša svrha. Gledanje Boga je tako veliko i neprocjenjivo dobro da nadilazi sve ljudske sposobnosti. Nijedan čovjek nije sposoban to dobro postići svojim prirodnim sposobnostima, s ovim duševnim i tjelesnim moćima koje od roditelja rađanjem donosimo na svijet. Za postignuće ove svrhe trebaju i nadnaravna sredstva, a to je milost posvetna i nadnaravne ulivene kreposti, među kojima na prvo mjesto dolazi krepost vjere.

Vjera je nezasluženi dar. Ona je milost. Bog je daje kao dobri Otac svakom čovjeku, jer Bog hoće da se svi ljudi spase, a bez vjere nema spasenja. Ali Bog može dar vjere i oduzeti i stvarno je oduzima onima koji teškim grijehom, a to znači teškim prekršajima, gaze Božji zakon pa tako Boga preziru.

Vjera je čin razuma. Razum čvrsto pristaje uz istine od Boga objavljene. Ali kod vjere rasuđuje i volja. Ona pomognuta Božjom milošću zapovijeda razumu neka radi Božjega ugleda, makar sve istine vjerske nisu jasne kao jedan i jedan su dva, pristane uz svu nauku objavljenu, jer za istinitost objavljene nauke jamči Božji ugled. Vjera se kao trajno raspoloženje nalazi i u razumu i u volji; obojicu nuka neka budu privrženi svemu što od Boga dolazi. Ako je čovjek bez teškoga grijeha na duši, a to će reći u posvetnoj milosti, u prijateljstvu s Bogom, onda je vjera njegova zaslužna, pa što god radi s takvom vjerom pred Bogom je dobro djelo koje će Bog čovjeku nagraditi i na zemlji i preko groba. Ako je čovjek u teškom grijehu — u neprijateljstvu s Bogom — njegova je vjera pred Bogom mrtva, ona je kao tijelo bez duše ili nerodna voćka bez plodova. A kad se čovjek riješi teškoga grijeha putem ispovijedi, duša po milosti posvetnoj dolazi opet u prijateljske odnošaje s Bogom, pa tako i vjera oživljava i postaje opet zaslužnom.

Vjera znači čvrsto pristajanje uz objavljene istine. Kod vjere nema mjesta sumnjama ni kolebanju kao kod ljudske vjere. Mi u našem svakidašnjem životu često sumnjamo ili se kolebamo? Zašto? Onaj čovjek koji nam neku stvar pripovijeda mogao je sam tu stvar krivo čuti, pa je i nehotice i nas mogao zavesti u bludnju. Tu je opravdan razlog sumnji ili kolebanju: bi li mu vjerovao ili ne, da li stvar stoji baš onako kako on pripovijeda. Iskustvo nas uči da ljudi često prikazuju krivo kao istinito, zlo kao dobro, ružno kao lijepo, nepošteno kao časno i pošteno; tvrde da je nešto sigurno i vjerodostojno, a kasnije se dokaže da je sve bila laž i zloba, pa je onda opravdano da smo u vjeri prema ljudima oprezni, bojažljivi, da sumnjamo i kolebamo se prije nego ćemo čovjeku pokloniti vjeru, ili vjerovati kao istinu ono što nam čovjek pripovijeda. Kod vjere u Boga nije tako. Bog je najviše i najsavršenije biće. Bog sve zna i kad nam nešto saopćuje to je samo istina. Bog je nad svim što u svemiru postoji. On nikoga nema nad sobom. Kad bi Bog mogao nešto krivo spoznati, ne bi bio sveznajući, ne bi bio Bog nego neko ograničeno biće. Kad bi Bog mogao nama nešto krivo objaviti i od nas tražiti vjeru na nešto krivo, ne bi bio najsavršenije biće, ne bi bio Bog nego neko slabo, stvoreno biće, podvrženo zabludama kako je to često kod stvorova. Čim, dakle, razum

utvrdi istinu: Bog postoji, a to lako utvrdi promatrajući prirodu, gdje svaka pojava ima svoj uzrok, pa i čitav svemir ima svoj uzrok, a to je Bog, i čim je razum na čistu, da je Bog nešto objavio, odmah dolazi volja potaknuta milošću i zapovijeda razumu: drži sve točno, vjeruj tvrdo i nepokolebivo sve što je Bog objavio radi Boga, radi ugleda Božjega, jer je sve to suha i gola istina.

Da može čovjek predmete oko sebe pravo vidjeti, treba imati zdrave oči. Ako su oči bolesne ili je čovjek sasvim slijep, makar predmeti oko njega bili kako jasni i blizu postavljeni, on ih ne može vidjeti. Da čovjek može Boga spoznati, Bogu vjerovati, treba imati čestit, pošten život. Čestito življenje nužno traži istinu, pa konačno pronalazi i prvu istinu — Boga i vjeruje sve Bogu, a opak, zločinački život bježi od istine, bježi od Boga, pa konačno i napušta Boga na svoju vremenitu i vječnu nesreću.

KAKO NASTAJE ČIN VJERE

Da postoji Gospod Bog prva je istina s kojom mora biti na čistu naš razum. A kako se dolazi do spoznaje ove istine? Promatranjem prirode oko sebe.

Svaka pojava u prirodi ima svoj uzrok. Biljka u sjemenu. Mlada životinja u starijoj. Dijete u roditeljima. Kuća u graditelju. Odijelo u krojaču. I tako redom. I čitavi svemir ima svoj uzrok, a taj je Gospod Bog. Bog je najviše biće. U njemu su sve savršenosti bez broja i mjere. Mogu li biti dva ili više najviših bića — dakle dva ili više bogova. Ne mogu. Kad bi ih bilo više, nečim bi se razlikovali među sobom. Onaj komu nešto nedostaje, a što drugi ima, već nije najsavršenije biće, već nije Bog. Kad bi bila samo dvojica, nečim bi se morali razlikovati. Onaj komu nedostaje makar nešto što drugi ima, već nije bog. Tako sam razum dolazi do spoznaje da mora biti Bog i to samo jedan Bog. Dakle razum sam dolazi do onoga što Bog daje kao prvu zapovijed: »Ja sam Gospodin Bog tvoj. Nemaj drugih bogova uz mene.«

Razum ide dalje i pita: Da li se možda Bog komu objavio i rekao što želi od nas ljudi? Kako da Ga poštujemo, što nam je činiti da Mu ugodimo? Tražeći Objavu čovjek nalazi knjige koje se zovu Sveto Pismo. U njima piše da je Bog stvorio prve ljude Adama i Evu. Da su na svijetu postojali patrijarhe

i proroci. Po njima je Bog poučio ljude neka se čuvaju zla i poštuju Boga. Postojao je i zakonodavac Mojsije koji je u Božje ime dao izraelskom narodu zakonik. U njemu je sadržano sve kako se imadu Izraelci vladati u svom privatnom, obiteljskom i javnom životu.

U Svetom Pismu je zapisano kako je na svijet došao Isus Krist. Rodio se od Blažene Djevice Marije. Činio je mnoga čudesa. Sve vrste bolesnika je liječio. Trojici mrtvih je život povratio. Sam je nakon tri dana živ ustao iz groba. Na nebo je uzašao. Za sebe je tvrdio da je Sin Božji, pravi Bog. Imao je neobično znanje. Više je događaja jasno unaprijed prorekao koji su se kasnije točno ispunili. Kud god je hodao samo je dobro činio. Svijet nije ni prije ni kasnije vidio tako velikoga i plemenitoga dobročinitelja. Nauka mu je lijepa i uzvišena. Ništa nema u njoj što se kosi s razumom. Naprotiv, razum je čovječji oduševljen nad ljepotom i dubinom Isusove nauke. Svi su filozofi ovoga svijeta sa svojim sustavima jedva spomena vrijedni kad se isporeduju s Isusom.

Isus je osnovao duhovnu zajednicu koju je prozvao Crkvom. Već su dvije tisuće godina kako ta zajednica postoji. Svuda ima svojih vjernika. Dok carstva i kraljevstva, i sve druge ustanove što ih ljudi podižu, brzo nestaju s lica zemlje, netragom ginu jedna za drugom, Crkva ostaje. Kad bi i ona bila obično ljudsko djelo, davno bi već nestala kao što nestaje i sve drugo što ljudi grade. Znači da je Crkva nadljudsko djelo.

Kad je razum proučio sve knjige Svetoga Pisma i ispitao čitavu Objavu, dolazi do zaključka: Sve je u Objavi lijepo, korisno i uzvišeno, sve je dostojno vjere, sve mi dokazuje da je opravdano Bogu vjerovati. Treba priznati Boga gospodarom, podložiti mu razum, volju, dušu, tijelo, čitavo svoje biće. Trebam se priznati ovisnim o Bogu, vršiti naloge Njegove, prihvatiti kao istinu sve što god je Bog objavio, makar ne mogu sve razumom dokučiti.

Nakon suda: »Sve je u Objavi dostojno vjere«, i nakon suda: »dakle treba Bogu vjerovati«, nastaje u volji pobožno čuvstvo u prilog vjeri. Volja je raspoložena prihvatiti što je Bog objavio, jer je nukaju razlozi koji opravdavaju vjeru. Razum je razloge uvidio, vagnuo, oni vjeru opravdavaju, pa je zato volja sklona vjeri. Međutim, čin vjere još nije gotov. Jer u Objavi ima i takvih istina koje su našemu razumu ne-

dokučive, a to su tajne vjere; ne može se volja sama konačno odlučiti za vjeru, nego joj treba pomoć od Boga — milost Božja. Kad se volja pomoću milosti odlučila za vjeru i s razumom zajedno kaže: Vjerujem sve što je Bog objavio radi Božjega ugleda — sad je tek gotov čin vjere. Jedni od ljudi, a tih je u ljudskom društvu uvijek najveća većina, slobodnom voljom prihvaćaju Božju milost i pomognuti milošću slobodnom se voljom odlučuju za vjeru i radi Božjega ugleda vjeruju sve što god je Bog objavio, a drugi, koji su uvijek u neznatnoj manjini, odbijaju milost Božju i neće da vjeruju, jer u svojoj oholosti ne priznaju ni radi Božjega ugleda ono što ne mogu sami dokučiti.

Jednom je zgodom neki otac doveo k Isusu svoga sina, opsjednuta od đavla. Dječak je bio gluh i nijem. Nečisti ga je duh strašno mučio. Često ga je bacao u vatru i u vodu da ga pogubi. Tužni je otac molio Isusa: »Ako što možeš, smiluj se nama i pomozi nam.« A Isus mu reče: »Ako možeš vjerovati, sve je moguće onomu koji vjeruje.« Tada povikavši otac dječaka reče sav u suzama: »Vjerujem, pomozi mojemu nevjerju« (Mk 9, 22—24). Isus nagrađuje očevu vjeru tako da je istjerao iz sina nečistoga duha i sina posve zdrava vratio ocu. I mi se često molimo Bogu neka nam ojača vjeru, da tvrdo i stalno vjerujemo sve što je Bog objavio i što nas po svojoj Crkvi uči vjerovati.

ŠTO TREBA VJEROVATI?

Bog je prva istina. Bog postoji. Bog sve zna. On je mudar i istinit. On ne može pogriješiti kad nešto kaže, niti može nešto reći što ne bi stajalo. Na Božjem ugledu počiva sva naša vjera. Kad god čovjek pristaje na koju vjersku istinu, na koji članak vjere, prije toga već treba postojati u duši uvjerenje da Bog postoji, da Bog niti može prevariti, niti hoće prevariti. Što god dakle čovjek poduzima u vjerskom pogledu bilo u mislima bilo riječju ili djelom, sve to se temelji na Božjem ugledu. Vjerujem zato, jer je Bog to objavio, jer Bog jamči da je tako.

Vjerovati smo dužni sve što god je Bog objavio. Nije pušteno ljudima na volju da sami odabiru što hoće a što neće vjerovati. Kad bi čovjek odbio makar i samo jednu vjersku istinu, bez vrijednosti je sva njegova vjera. Jer tko

u jednoj istini ne priznaje Božji ugled, taj ne priznaje Božji ugled ni u drugim istinama, jer je Božji ugled jedan i isti kod svih objavljenih istina. Objava koju treba vjerovati nalazi se u Svetom Pismu i u Usmenoj predaji. Zato i kaže Vatikanski sabor: »Vjerom Božjom i katoličkom treba vjerovati sve što se nalazi u pisanoj ili predanoj Božjoj vjeri.«

O tom što je objavljeno i kako se ima riječ Božja shvatiti i tumačiti, mjerodavan je sud Crkve koji je Isus osnovao i postavio da bude nepogrešiva učiteljica vjere. Crkveno učiteljstvo čine Sveti otac papa i biskupi. Nepogrešivi su učitelji u Crkvi Sveti otac papa i biskupi kad uče objavljenu nauku sakupljeni na Općem crkvenom saboru. To je svečano učenje. Nepogrešivi su i u redovitom učenju, tj. kad su biskupi rasijani po svemu svijetu, ali su povezani s Papom i s Papom zajedno uče objavljenu nauku i određuju vjernicima što imaju vjerovati. Nepogrešiv je i sam Papa kad svojom vrhovnom vlašću kao pastir cijele Crkve uči objavljenu nauku i obavezuje sve vjernike da je imadu vjerovati za spasenje.

Kako se vjernici upoznaju s vjerskom naukom? Prvu vjersku pouku dobivaju djeca od roditelja. Svaki roditelji, pa makar bili i bez ikakvih škola, znadu bar osnovne vjerske istine i te predaju svojoj djeci. Roditelji imaju pravo i dužnost, i to ozbiljnu i tešku dužnost, da bilo sami poučavaju djecu u vjeri, bilo da se pobrinu za drugu osobu koja će im djecu poučiti u vjerskim istinama. Da budu učiteljice vjere kod svoje djece napose su zvane majke, jer su one po prirodnom zakonu više vezane uz kuću i djecu nego očevi. Ali je dužnost i očeva brinuti se za vjersku pouku djece, jer je otac glava obitelji i za obitelj odgovoran pred Bogom i pred ljudima. Kad dijete ponaraste, čuje vjersku pouku od svećenika. Posebno mjesto za vjersku pouku je crkva. Tu se tumači nauk Božji u obliku propovijedi ili u obliku pouke i djeci i odraslima. Crkva daje u ruke svojim vjernicima molitvenike, katekizme i druge knjige vjerskog sadržaja. Kod knjige treba uvijek paziti da li ima crkveno odobrenje. Može se dogoditi da knjiga ima vjerski naslov i misliš da piše ispravno i lijepo o Bogu, a kad tamo puna je zabluda i za dušu otrovna. Zato Crkva budno pazi kakav je sadržaj knjige i da li sve u njoj odgovara nauci Crkve prije nego dade svoje odobrenje da se knjiga tiska.

Mnogi vjernici čitaju Sveto Pismo, što je hvalevrijedno, pa tako sami dolaze do Objave na izvoru. Uvijek se preporučuje i nikada se ne može dosta preporučiti vjernicima da se zanimaju za vjerska pitanja, da čitaju Sveto Pismo, druge vjerske knjige i časopise, da tako vjersko znanje bude što veće i život po vjeri što bujniji.

Biskupi pišu, svaki u svojoj biskupiji, korizmene poslanice koje se čitaju po crkvama. Upućuju vjernike na vjerske istine koje treba znati i po njima živjeti, a ujedno upozoruju i na poroke kojih se treba čuvati. Povrh korizmenih poslanica izdaju biskupi od vremena do vremena i okružnice u kojima saopćuju vjernicima odredbe što ih izdaje Sveti otac papa za cijelu Crkvu ili biskup za svoju biskupiju.

Konačno, vrhovna vlast u Crkvi — Sveti otac papa — poput vjernoga pastira tumači Objavu cijeloj Crkvi. On to čini u spisima pod raznim naslovima. U tim spisima upozoruje vrhovni učitelj sve vjernike na poštovanje objavljene nauke i tumači ono što je prema prilikama vremena i potrebama vjernika potrebno naglasiti da vjernici znadu i u životu vjerno vrše.

Bezbrojni su dakle putevi, načini i sredstva kojima crkveno učiteljstvo saopćuje Božju nauku svojim vjernicima. Nijedan vjernik ne može se opravdano potužiti da nije imao prilike saznati što Bog od njega traži. Od vjernika se ne traži neobično veliko i svestrano vjersko znanje, jer mnogi nema škola, a ni vremena da bi mogao vjerskim pitanjima posvetiti veći dio života. Ali svaki vjernik mora imati u duši dobro raspoloženje za vjeru i plemenitu nauku. Vjerujem sve što vjeruje i vjerovati uči sveta katolička Crkva.

KAKO SE VJERA ISPOVIJEDA

Crkva se od početka brinula i ulagala puno truda da vjernike upozna s istinama svete vjere i da znadu što Bog traži od njih za spasenje. Zato je Crkva najvažnije vjerske istine izlagala u kratke, pregledne i jasne obrasce koji su nazvani Vjerovanja.

Među najpoznatijim vjerovanjima jesu: Apostolsko, Nicejsko, koje je prošireno Apostolsko, Nicejsko-carigradsko, koje je prošireno Nicejsko vjerovanje, i Vjerovanje sv. Atanazija. Vjerovanja je Crkva sastavila da vjernici lakše nauče

i bolje zapamte što treba vjerovati, da budu sigurni da vjeruju pravu vjeru. Vjerovanja imaju i tu svrhu da se po njima vjernici raspoznavaju od krivovjeraca ili heretika. Crkva zna da je pravi vjernik koji ispovijeda svoju vjeru i moli točno Apostolsko vjerovanje. Pomoću vjerovanja se čuva i jedinstvo među vjernicima. Kako je to divno uređeno u Katoličkoj Crkvi! Kamo god na svijetu dođemo među katolike, svuda ćemo naći među molitvama isto Apostolsko vjerovanje, a kod sv. mise se moli ili na koru pjeva isto Nicejsko-carigradsko vjerovanje. Čim čujemo da je Vjerovanje jednako našemu, znak je da smo među katolicima.

Najstarije Vjerovanje je Apostolsko vjerovanje. Ono potječe od najstarijih vremena, od prvih početaka Crkve, od samih apostola. Kako se već u prvim kršćanskim vremenima javilo Arijevo krivovjerje, koje je poricalo Kristovo božanstvo, to se sastao prvi opći crkveni sabor u Niceji, u Maloj Aziji 325. godine, osudio Arija i proširio Apostolsko vjerovanje tako da je jasnije izrazio božanstvo Kristovo. Time nije ništa nova bilo dodano u Apostolsko vjerovanje, nego je samo jasnije izražena nauka o božanstvu Kristovu, koja je već sadržana u Apostolskom vjerovanju. Tako i kasnije opširnija vjerovanja nisu drugo nego prošireno Apostolsko vjerovanje. Svako Vjerovanje samo jasnije izlaže onaj članak vjere ili dogmu, to znači onu objavljenu istinu koju su krivovjerci napadali ili su prilike vremena tražile da se jasnije izloži. Nema više nove Objave. Objava je svršila smrću zadnjega apostola. Nakon toga se može govoriti samo o novim i jasnijim spoznajama vjerskih istina, o većem i opširnijem vjerskom znanju, a dogme ili članci vjere ostaju uvijek isti.

Čuje se prigovor: Vjera je privatna stvar. U srcu neka svaki vjeruje što hoće, a vani, u javnosti, vjeru ne treba ispovijedati. To je sasvim krivo. Za spasenje nije dosta samo srcem vjerovati nego treba vjeru i izvanjim načinom pokazati. Zašto? U naravi je čovjeka da čuvstva i osjećaje, što ih ima u nutrini, očituje i izvana bilo pogledom, kretnjama ili riječima. Kad je čovjek u duši žalostan, to se očituje izvana tako da čovjek plače, tužno gleda, blijed je i snužden. Kad je čovjek u duši veseo, opaža se to i vani: pogled je veseo, lice nasmijano, čovjek pjeva. I žalosne i radosne doživljaje čovjek i riječima saopćuje drugima. Lakše mu je kad se izjadao. Još je veseliji kad je i drugomu saopćio svoje veselje.

Tako i kod vjerskih osjećaja narav traži da se pokažu i izvana. Ti vanjski znakovi jesu: križanje, sagibanje koljena, otkrivanje glave kad se ide mimo crkve ili raspela, polazak crkve, prisustvovanje sv. misi, blagoslovu, crkvenim ophodima, javnim vjerskim zborovima.

Povrh toga Bog je stvorio ne samo dušu nego i tijelo. Zato treba da i tijelo slavi Boga. Nije dakle dosta za Boga i vjeru osjećati samo u duši, nego treba da i tijelo priznaje Boga i ispovijeda vjeru. Kad bi vjera bila ograničena samo na nutrinu, nitko ne bi mogao biti siguran ni za sebe, a još manje za drugoga, da li ispovijeda pravu vjeru, da li dostojno štuje Boga, ili Ga možda obeščašćuje.

I zajednica ili društvo je od Boga, pa zato i zajednica, društvo kao cjelina, treba da javno ispovijeda Boga. Kako je u naravi društva da se skuplja u drugim pitanjima na skupne sastanke i javne zborove i tamo vijeća i donosi mišljenje i zaključke i javno očituje svoje oduševljenje, tako je to i u vjerskim pitanjima. Narav traži da se vjernici sastaju na zajedničke molitve u crkvi, ili na javne vjerske proslave kao što su ophodi ili crkveni zborovi. Zajedničko očitovanje vjere ima i tu dobru okolnost što ono još više oduševljava pojedince za vjeru, budi im vjersku svijest, ponos, daje dobar primjer i pouku i onima koji vjeru slabo poznaju ili za nju ne mare.

Spasitelj Isus Krist je rekao: »Koji god dakle prizna mene pred ljudima, priznat ću i ja njega pred Ocem svojim koji je na nebesima. A koji god zataji mene pred ljudima, zatajit ću i ja njega pred Ocem svojim koji je na nebesima« (Mt 10, 32—33). Treba dakle poštivati Boga ne samo u duši, u svojoj nutrini, nego treba vjeru ispovijedati i izvana, javno i pred ljudima.

SVOJSTVA KRŠĆANSKE VJERE

Kršćanska vjera ima mnogo istina koje su joj zajedničke sa svim drugim vjerama. Da postoji Bog. Da Bog dobro nagrađuje, a zlo kazni. Da je ljudska duša neumrla. Da se ne smije ružno govoriti niti kleti. Da smo dužni Boga poštivati. Da je čovjek dužan poštivati roditelje i starije. Da ne smije ubiti ni sebe ni drugoga. Da se ne smije dirati u tuđu

imovinu, ni u tuđe poštenje — to su istine koje naučava svaka vjera.

Ali kršćanstvo ima i takvih istina do kojih razum sam po sebi ne bi nikada došao da nisu od Boga objavljene. Pa i nakon Objave ne može ih razum sasvim dokučiti. Da su u Bogu tri osobe. Da je Isus Bog-Čovjek. Da je Isus rođen od Djevice. Da je Majka Božja bez istočnog grijeha začeta. Da je Isus Krist u Presvetom oltarskom sakramentu nazočan pod prilikama kruha i vina — te istine poznamo samo iz Objave. Koliko god se razum mučio, nikad ih neće potpuno ili sasvim shvatiti. Radi ovakvih istina zove se kršćanska vjera natprirodna. Ali natprirodna je i zbog toga što za vjerovanje tih istina nijesu dosta samo razum i volja, nego treba natprirodna pomoć, milost Božja, koja daje snagu volji da prihvati i one istine koje su same po sebi nedokučive razumu.

Kršćanska vjera je nepogrešiva. Bog, koji je vjeru objavio, ne može nešto krivo spoznati ili nešto krivo ljudima objaviti. Bog je neprevarljiv — nepogrešiv. Dar nepogrešivosti Bog je dao i Crkvi. Vjera je tako važna u ljudskom životu da o njoj ovisi smiren ili zdvojan ovaj život na zemlji i sretan ili zauvijek nesretan život na drugom svijetu. Da u tako važnim pitanjima kao što su vjerska pitanja bude čovjek siguran što je istina, a što je zabluda, morao se Bog pobrinuti za nepogrešivo učiteljstvo vjere na zemlji. To je nepogrešivo učiteljstvo vjere Sveti otac papa i biskupi. Njima je povjerena vjera na čuvanje i naučavanje. Što oni uče to je sigurna istina. Njih štiti Božji ugled. Njima je Isus Krist Bog-Čovjek rekao: »Tko vas sluša, mene sluša, a tko vas prezire, mene prezire« (Lk 10, 16).

Kršćanska je vjera stalna i nepromjenljiva. Bog je stalan — uvijek ostaje isti. Niti se On sam mijenja, a niti mijenja svoje odluke. Kod Boga ne može biti kao kod ljudi da bi nešto novo spoznao što prije nije znao, ili bi nešto zaboravio što je prije znao. Ili da bi se na nešto odlučio što prije nije imao u vidu, ili bi nešto poželio na što se prije odlučio. Svaka promjena znači nesavršenost, manjak, nedostatak. Takva šta kod Boga nema. Kod Boga je sve odvijeka točno spoznano i određeno, a u vremenu samo nastaje, ostvaruje se. Tako je i s vjerskim istinama. One se nalaze u Božjem umu odvijeka točno i jasno spoznane, a nama su u vre-

menu dane vjerno onakve kakve se nalaze u Božjem umu. Zato ni u našem umu ne smije biti mjesta sumnjama, neizvjesnosti, ili strahu kad se radi o vjeri.

Naše vjerovanje treba da je cjelovito, potpuno, općenito. Ne može svaki od vjernika znati sve vjerske istine napamet. To je i nemoguće, jer su ljudi zaokupljeni bezbrojnim brigama diljem života, pa se ne mogu baviti samo vjerskim pitanjima, ali svaki vjernik treba da ima nakanu: Ja vjerujem sve što me Crkva uči. Kad vjernik ima takvu nakanu, njegova je vjera cjelovita ili potpuna, iako je možda njegovo vjersko znanje vrlo maleno. Svi oni koji nisu išli u školu, ili u školi nisu imali vjerske pouke, pa još k tomu ni obiteljska vjerska pouka nije bila takva kakva bi morala biti, jedva znaju temeljne vjerske istine što su ih u crkvi čuli; ipak imaju potpunu vjeru, ako imaju dobru volju ili nakanu vjerovati sve što Bog po Crkvi uči ljude.

Naša vjera treba da je živa i djelotvorna. Živa je vjera kad je u duši posvetna milost, a posvetna se milost nalazi u duši dokle god čovjek ne počini teški grijeh. Kad je čovjek načinio teški grijeh: ubio čovjeka, opsovao Boga, ukrao tuđu veliku stvar, pa se pokajao i ispovjedio, milost se posvetna vraća natrag u dušu i postaje opet živa. A djelotvorna je vjera kad po vjeri živimo i radimo. Nije dosta imati vjeru samo u srcu. O vjeri treba lijepo govoriti i dobra djela činiti kako to vjera uči. Sveto Pismo kaže: »Neće svaki koji mi govori: Gospodine, Gospodine, ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj koji čini volju Oca mojega koji je na nebesima« (Mt 7, 21). »Jer kao što je tijelo bez duha mrtvo, tako je vjera bez djela mrtva« (Jak 2, 26).

MOĆ VJERE

Nadnaravna vjera je slobodna. Bog nikoga ne sili da mora vjerovati. Vjeruje tko hoće, a tko neće, ne mora. Vjera je Božji dar, jer je za vjeru potrebna posebna Božja pomoć koja se zove Božja milost. Jer mnoge istine objavljene ili nadnaravne vjere nadilaze ljudski um, to se volja ne odlučuje nužno za vjeru kao za istinu: vatra peče, nego treba volji nadnaravna pomoć, a to je milost. Milost kao dar za vjeru dao je Bog svakom čovjeku, jer Bog hoće da se svi ljudi

spase. A čovjek je slobodan da milost Božju prihvati i vjeruje, ili da milost odbije i ne vjeruje. O slobodi vjere govori Isus Krist kad naglašuje: »Koji uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a koji ne uzvjeruje, osudit će se« (Mk 16, 16).

Kad ne bi bilo Objave, ni Isusa Krista, ni katoličke Crkve koja čuva i tumači Objavu, kad ne bi bilo ni Pape, ni biskupa, ni svećenika, ni redovnika ni redovnica, ni jedne crkve-građevine, ni jedne kapele, ni raspela, ni molitvenika, ni bilo kakvoga vjerskoga predmeta, vjera bi ipak postojala, i to naravna vjera koja izvire iz ljudske naravi. Da je čovjek-čovjek, i dok ima razum ovakav kakav ima, uvijek će tražiti odakle život, zašto se nalazimo na zemlji, da li sa smrću sve svršava, ima li netko komu će konačno račun polagati? Ta pitanja svaki čovjek na svoj način postavlja i na njih odgovara. A konačni odgovor ipak glasi: Mora postojati najviše biće — Bog, ima nešto u meni što me diže nad životinju, svi moji čini nisu jednake vrijednosti, mora postojati konačna pravda koja svako dobro nagrađuje, a zlo kazni.

Takva su pitanja i odgovori na njih postojali i prije kršćanstva, a postoje i danas i među onim ljudima koji ništa ne znaju o kršćanstvu. A kršćanstvo sa katoličkom Crkvom nije ta pitanja i odgovore samo stvorilo, nego ih među ljudima već nalazi, pa ih pomoću Objave samo jasnije i određenije postavlja i na njih savršeno odgovara.

Tvrdnja da vjere ne bi bilo kad ne bi bilo svećenika, to je upravo tako kao tvrditi da medicine ne bi bilo kad ne bi bilo liječnika, ili da pravo ne bi postojalo kad ne bi bilo školovanih pravnika, ili da obrađivanje zemlje ne bi postojalo kad ne bi bilo stručno obrazovanih agronoma. Uklonite s lica zemlje sve liječnike ovoga svijeta, zanimanje za liječenje i lijekove će i dalje na zemlji postojati. Kad čovjek oboli, sam će tražiti lijeka svojim razumom ili će pitati drugoga. Kad i ne bi bilo na svijetu nijednoga izučenog pravnika, ljudi bi se i dalje zanimali za pravo i postavili bi sami makar i nepismenoga čovjeka da sudi i da im kroji pravdu. Ljudi su zemlju obrađivali i iz zemlje kruh vadili i prije gospodarskih škola i stručno obrazovanih agronoma. Tako je i vjera na svijetu među ljudima postojala i prije kršćanstva i postojala bi i kad ne bi bilo kršćanstva. I danas ima ljudi na svijetu koji nemaju ni pisma, ni škola, ni zakona, ni države, niti znadu za papu ili biskupe, niti im je poznata katolička

Crkva, a vjeru ipak imaju. Znadu da Bog postoji, da dobro valja činiti, a zla se čuvati. Znadu da se drugom ne smije šteta činiti niti se smije drugoga ubiti. I najdivljiji se ljudi zanimaju za vjerska pitanja, imaju vjeru i po njoj žive, iako je ta vjera manjkava.

Na dnu svakoga pitanja u životu nalazi se vjersko pitanje. Danas se na kugli zemaljskoj nalazi oko tri milijarde ljudi. U današnjem idejnom previranju ni jedan jedini čovjek ne ostaje ravnodušan. Ili se opredijelio desno ili lijevo. A na čemu se ljudi dijele? Gdje je kamen međaš između desnice i ljevice? Vjera u Boga. Jedni se opredjeljuju za vjeru pa u Bogu i vjeri traže rješenje životnih pitanja, svoju utjehu, mir i sreću, a drugi su protiv Boga i vjere, pa nastoje mimo Boga odgovoriti na životna pitanja.

Međutim, i oni koji kažu da ne vjeruju u Boga, radom svojim i nehotice Ga priznaju. Time što se bore protiv Boga priznaju da On postoji. Kad ne bi vjerovali da Bog postoji, kakvog bi smisla imalo boriti se protiv Boga? Tko se bori protiv neprijatelja koga nema? Koji je vojskovođa izveo vojsku protiv neprijatelja koji ne postoji? Kad se dakle boriš protiv nekoga, to znači da taj neprijatelj postoji. Tako i oni koji viču protiv Boga priznaju da Bog postoji, jer tko razuman viče na nekoga koga nema?

Vjeru u Boga bi uspjelo iskorijeniti samo onda kad bi uspjelo ukloniti sa zemlje i zadnjega čovjeka. Dok bude postojao na zemlji i jedan čovjek, postojat će i vjera u Boga.

VJERA JE NUŽNO POTREBNA ZA SPASENJE

Sveto Pismo i Predaja vrlo često govore da je vjera nužno potrebna za spasenje. Sveto Pismo kaže: »Bez vjere nije moguće ugoditi Bogu« (Hebr 11, 6). To vrijedi za sve ljude bez razlike, bili djeca ili odrasli, kršteni ili nekršteni. Tko hoće k Bogu doći, a baš za to smo i stvoreni da k Bogu dođemo, mora posjedovati vjeru u Boga.

Vjera kao trajno raspoloženje u duši nužno je potrebna za spasenje djeci i odraslima. Prije Isusa, dok još nije bilo svetoga krsta, mala su djeca dobivala od Boga dar vjere po sakramentu prirodnoga zakona. Sveti oci jednodušno uče da je prije Isusa postojao na zemlji sakramenat prirodnoga

zakona, sličan našemu svetomu krstu. Taj su sakramenat podjeljivali djeci sami roditelji tako da su očitovali u ime djeteta vjeru u Boga bilo molitvom ili bilo kojim drugim vanjskim zakonom. Po ovom sakramentu djetetu je oprošten istočni grijeh, dobilo je posebnu milost i dar vjere u dušu. Kod Izraelaca je postojao obred obrezanja za dječake. I taj je obred sličan našem svetom krstu. Po obrezanju je dječaku oprošten istočni grijeh, dobio je posvetnu milost i dar vjere u dušu. Isus Krist je ustanovio sveti krst pa se u kršćanstvu po svetom krstu oprašta istočni grijeh, dobiva u dušu posvetna milost i dar vjere. Ako dijete umre prije nego je došlo do uporabe razuma, spasava se po ovom Božjem daru — po vjeri koja se nalazi u duši kao trajno raspoloženje. Nikada se ne može dosta staviti na srce roditeljima briga da djecu što prije dadu krstiti, da koje ne umre bez krsta, dakle bez vjere, jer bez vjere ne može doći k Bogu, ne može doći u nebo.

Odraslima, a to su svi koji su došli k razumu, bili kršteni ili nekršteni, nužno je potrebna za spasenje povrh vjere — trajnoga raspoloženja koju su kršćani dobili na svetom krstu, a nekršteni po sakramentu prirodnoga reda — još i ispovijest vjere, ili čin vjere. Odrasli moraju vjeru i sami očitovati, vjeru vanjskim načinom pokazati. Za odrasle vrijedi opomena Isusova: »Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne vjeruje, bit će osuđen« (Mk 16, 16). Blaženi život preko groba, nebo sa svim radostima, gledanje Boga licem u lice; to je nagrada, a nagrada se daje samo za dobra djela. Među tim dobrim djelima dolaze na prvo mjesto djela vjere: U Boga vjerovati, cijeniti i poštivati sve što je u vezi s Bogom. Kako će čovjek k Bogu doći ako u Boga ne vjeruje, i ništa ne čini čime će Bogu ugoditi.

Kao najnužnije za spasenje potrebno je vjerovati svima odraslima: Bog postoji i dobro nagrađuje, a zlo kazni. Bez vjere u ove istine nema spasenja za odrasloga čovjeka. Ove istine treba vjerovati izrično — kao jasno spoznate. Sveto Pismo kaže: »Bez vjere nije moguće ugoditi Bogu, jer onaj koji hoće da dođe k Bogu, valja da vjeruje da ima Bog i da Bog plaća onima koji ga traže« (Hebr 11, 6). Treba dakle najprije znati i vjerovati da Bog postoji, onda tek dolazi težnja za Bogom. A težnja za Bogom, obraćenje k Bogu, razvija se iz vjere, nastaje u duši samo onda ako čovjek vjeruje da

Bog dobra djela nagrađuje, da će grijehe oprostiti ako je tko sagriješio i za grijehe se pokajao i da će nebo dati. Odmah dakle iza vjere da Bog postoji dolazi vjera u Boga, da On dobro nagrađuje, a zlo kazni. Vjera u nagradu potiče čovjeka da čini dobra djela, a strah pred kaznom odvraća čovjeka od zlih djela.

Mi smo kršćani za spasenje dužni još izrijekom vjerovati tajnu o Presv. Trojstvu i tajnu Utjelovljenja Sina Božjega, tj. da su u Bogu tri osobe i da je druga osoba Sin Božji, Isus Krist, čovjekom postao, za nas trpio i umro i tako nas s Bogom izmirio.

Ove dvije istine: da Bog postoji i da Bog dobro nagrađuje a zlo kazni, tako je nužno znati i vjerovati za spasenje da bez znanja i vjere u ove dvije istine nema spasenja ni kršćaninu ni nekrštenom. Nekršteni do ovih istina dolaze prirodnim svjetlom razuma, a mi kršćani i razumom i Objavom.

Mislimo često na svoje spasenje i držimo svježe na pameti bar ove istine koje su najnužnije za spasenje.

ŠTO JE ZAPOVJEĐENO VJEROVATI ZA SPASENJE?

Svima je odraslim ljudima nužno znati i vjerovati za spasenje da Bog postoji, i da dobro nagrađuje a zlo kazni. Nama, odraslim kršćanima, zapovjedio je Isus Krist znati i vjerovati glavne tajne kršćanske vjere i znati zapovijedi koje smo svi dužni obdržavati. Isus je rekao apostolima: »Idite po svemu svijetu i propovijedajte evanđelje svakom stvorenju. Koji uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a koji ne uzvjeruje, osudit će se« (Mk 16, 15—16). Na drugom mjestu veli Isus apostolima: »Idite, dakle, i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga; učeći ih da drže sve što sam vam zapovjedio« (Mt 18, 19).

Kako se imadu shvatiti ove Isusove riječi uči nas svagdašnji život Crkve. A Crkva nas uči da je Isus zapovjedio znati i vjerovati vjerske istine koje se nalaze u Vjerovanju apostolskom. Vjerovanje je kratki pregled glavnih vjerskih istina od Boga objavljenih koje vjernik treba znati i kao Božje vjerovati za spasenje. Zove se »apostolsko« jer potječe iz apostolskih vremena. Crkva nalaže vjernicima neka napamet

nauče Vjerovanje apostolsko i neka ga često ispovijedaju, da tako neprestano osvježuju u pameti glavne vjerske istine. Slaba bi svjedodžba bila za kršćanina katolika kad ne bi znao napamet ni Vjerovanje apostolsko.

Znati i vjerovati treba deset Božjih zapovijedi koje je Bog dao Mojsiju na gori Sinaju. U njima je ukratko sadržan sav ćudoredni zakon. U Božjim zapovijedima je sadržan prirodni ćudoredni zakon do koga bi čovjek i vlastitim razumom mogao doći. Ali je prirodni zakon u Božjim zapovijedima jasnije izložen i Objavom dobiva posebni ugled.

Uz Božje zapovijedi usko je povezano pet zapovijedi crkvenih. Crkva ih je izdala prema potrebama vremena da vjernike upozori što im valja činiti u određenim prilikama i čega se treba čuvati.

Očenaš je molitva koju je apostole naučio moliti sâm Gospodin Isus Krist. Zato se i zove molitva Gospodnja. U Očenašu su sadržane glavne prošnje kojima se obraćamo Bogu u potrebama duše i tijela.

Sakramenti, koje smo svi po zapovijedi dužni primati za spasenje i prema tome ih poznavati, jesu: krst, pokora, presveti oltarski sakramenat. Po krstu ulazimo u Crkvu i postajemo kršćani, vjernici Kristovi. Po sakramentu pokore se miri s Bogom onaj tko je nakon krštenja pao u teški grijeh. A presvetim oltarskim sakramentom se duhovno jačamo da ne klonemo, nego da izdržimo životnu borbu. Ostala četiri sakramenta dužni su poznati svi oni koji se pripremaju da ih prime.

Povrh toga treba znati pobuditi u duši čin vjere, ufanja i ljubavi. To su tri bogoslovske kreposti. Zovu se bogoslovske, jer ih Bog ulijeva u dušu na svetom krstu, i jer se odnose na Boga: U Boga vjerujemo, u Boga se ufamo, Boga ljubimo. Što ih češće čovjek ispovijeda, to je bliži i draži Bogu. Kako se pobuđuje u sebi čin vjere, ufanja i ljubavi? Ovako: Bože, vjerujem u Te, jer si nepogrešivo istinit. Bože, ufam se u Te, jer si beskrajno milosrdan. Bože, ljubim Te, jer si neizmjerno dobar.

Konačno, treba znati pobuditi čin pokajanja kad je čovjek sagriješio, jer se pokajanjem opraštaju grijesi kad je nemoguće ispovjediti se. Pokajanje se pobuđuje ovako: Kajem se od svega srca što sam uvrijedio Boga, najveće i naj-

milije dobro. Mrzim na sve svoje grijehe i tvrdo odlučujem da ću se popraviti i da neću više griješiti.

Sve ovo: Vjerovanje apostolsko, zapovijedi Božje i crkvene, Očenaš i sakramente, dužni smo vjerovati i znati, ako ne napamet, a ono bar stvarno poznavati, biti upućeni u njihov sadržaj. A ako tko ne bi znao napamet Očenaš, Vjerovanje apostolsko i Pozdrav anđeoski, bio bi slab znak za dotičnoga vjernika, a i dokaz da se uopće Bogu ne moli kad ne zna ni ove najjednostavnije molitve.

Dakako da su roditelji i svi oni koji djecu poučavaju i odgajaju dužni i više znati od ovoga što je nužno i zapovjeđeno za spasenje. Njihov položaj traži veće i dublje vjersko znanje da mogu s uspjehom vršiti svoju službu — pouku mladeži.

A svima se vjernicima preporučuje da steknu što više vjerskoga znanja, da mogu prigovore, što se iznose protiv vjere, pobijati i protivnike u vjeri što bolje poučiti. Ne smijemo protivnike vjere odmah osuditi i zlobnu im volju predbacivati. Mnogo puta krivo rade iz neznanja. Kad im se stvar razjasni, rado priznaju svoje neznanje i prihvate bez poteškoće dobru pouku.

ZATAJA VJERE

Nikada nije slobodno zatajiti vjeru ni u sebi, u svojoj nutrini, ni izvan sebe. Ta je niječna Božja zapovijed uvijek na snazi i ne dopušta izuzetka. Ona vrijedi za svakoga čovjeka, uvijek i na svakom mjestu.

U sebi, u svojoj duši bi čovjek zatajio vjeru kad bi mislio protiv vjere, pa bi odbio i prezreo svu vjeru ili koji članak vjere. Takva bi zataja nastupila kad bi netko u duši pomislio ovako: Ja ništa ne vjerujem što je Bog objavio, ili ja ne vjerujem u dogmu (članak vjere) da je Majka Božja dušom i tijelom uznesena na nebo. To je novija dogma koja je proglašena 1. XI 1950., a dužni smo je vjerovati kao objavljenu nauku. Unutrašnji čin zataje vjere je teški grijeh, jer teško vrijeđa Božje veličanstvo. Takav čin znači ne vjerovati Bogu, ne poštivati Božji ugled, ne držati Božju riječ istinitom, a to je strašna nepravda i uvreda Bogu.

Vanjskim se načinom događa zataja vjere kad čovjek govori ili radi protiv vjere. Uvijek je bilo ljudi na svijetu koji

su za novac spremni sve učiniti. Ako imaju stvarnu korist, oni će i ubiti vlastitog oca, izdati prijatelja, pa tako i govoriti protiv Boga i vjere. Juda je za trideset srebrnika izdao Isusa, svoga dobroga Učitelja. Judâ je bilo i bit će ih uvijek na svijetu. U jedno ih vrijeme ima više, u drugo manje, ali nikada nije svijet bez njih. Onaj koji govori: Ja ne vjerujem u Boga, ja do vjere ništa ne držim, teško vrijeđa Boga. Neki čine razliku pa kažu: Ja vjerujem u Boga, ali ne vjerujem u papu, biskupe i svećenike. Ta razlika baš ništa ne vrijedi. Vjera je dana na čuvanje i propovijedanje papi, biskupima i svećenicima. Njih šalje sam Bog, pa ih zato prati i ugled Božji. Isus je rekao papi i biskupima: Tko vas sluša, mene sluša, a tko vas prezire, mene prezire. Bog ne hoda u ljudskom tijelu po zemlji da bi ga svaki pojedini čovjek mogao pitati o vjeri i sâm s Bogom raspravljati. Bog je za tumače vjere postavio ljude — papu, biskupe i svećenike. Njih se ima slušati, preko njih se saznaje što je Bog objavio i što treba vjerovati.

Djelima niječe vjeru tko izvodi čine koji po svojoj naravi, ili u okolnostima u kojima su učinjeni, znače zataju ili prezir vjere. Tko bi svjesno bacio ili pogazio ili popljuvao ili ruglu izvrgao sliku Boga Oca, Sina Božjega — Isusa Krista, ili Duha Svetoga, ili Majke Božje Bl. Djevice Marije, ili kojega sveca, ili bi bacio s prezirom molitvenik ili krunicu, jasno je da bi teško sagriješio, jer bi time pokazao da ništa ne drži do Boga ni do Njegovih svetinja. Kako ćeš ispričati čovjeka koji je razbio raspelo, ili porušio oltar, ili zapalio crkvu, ili razorio kapelu? Takvim je djelima očito pokazao da nema vjere, da je vjeru zanijekao. Nikako se ne da spojiti u duši vjera i poštivanje Boga, a na drugoj strani uništavanje i razaranje svetinja Božjih. Ako vjeruješ i poštuješ Boga, onda ćeš poštivati i sve osobe i predmete koji su u vezi s Bogom, a ako rušiš bogoštovne predmete, onda obeščašćuješ i samoga Boga.

Spasitelj je rekao: »Koji god prizna mene pred ljudima, priznat ću i ja njega pred Ocem svojim koji je na nebesima. A koji god zataji mene pred ljudima, zatajit ću i ja njega pred Ocem svojim koji je na nebesima« (Mt 10, 32—33).

Iste misli naglašuje Isus Krist kad kaže: »Tko se postidi mene i mojih riječi, toga će se Sin čovječji postidjeti kad dođe u slavi svojoj i Očevoj i svetih anđela« (Lk 9, 26).

Zašto su Isus Krist i Crkva tako strogi kad se radi o zataji vjere? Što bismo rekli za sina ili kćer koji bi se stidjeli svojih roditelja? Da su ništa i nitko, da nisu vrijedni što žive. Što bismo rekli za čovjeka koji je zatajio ili izdao svoga vjernoga prijatelja? Da je gadan, beznačajan čovjek. Šta bismo rekli za onoga koji bi izdao ili zatajio domovinu? Da nije vrijedan drugo nego da ga domovina prezre i izbaci iz svoje sredine. Kad bismo tako postupali, pravo bismo sudili. Kad smo tako strogi prema zataji ljudskih vrednota, koliko onda veću osudu zaslužuje onaj koji je zatajio Boga, vjeru i Božje svetinje, te najveće vrednote što postoje u svemiru? Zar nije onda sasvim opravdano da se Isus odreče takvoga čovjeka i da ga Crkva izbaci iz svoje sredine?

NEVJERA

Ima ljudi na svim kontinentima kugle zemaljske koji žive u takvim životnim okolnostima da nisu imali prilike upoznati pravu — istinitu vjeru. U Africi, na otocima oko Australije, pa u dalekoj Aziji, u srednjoj i južnoj Americi, pa konačno i u samoj Evropi, ima ljudi koji nisu nikada ništa čuli o vjeri, vjeru ne poznaju, pa je ni u duši nemaju. Jedni su bez škola, bez ikakve naobrazbe i odgoja, žive zapušteno u prašumama i džunglama. To su primitivci, nomadi. Drugi imaju škole, ali bez pouke o vjeri, a kod kuće im dom ništa ne daje, niti što čitaju o vjeri. Svi su ovakvi bez grijeha, jer njihova nevjera nije grešna, oni nisu krivi, što nemaju vjere.

Ima i takvih ljudi koji bi mogli steći vjersko znanje, ali su lijeni, ne brinu se ništa za vjeru. Kod takvih je nevjera težak grijeh. Kako narav nuka i sili čovjeka da se brine za uzdržavanje tijela, tako ga nuka i sili da se brine i za potrebe duše. A prva je duševna potreba uređenje svojih odnošaja prema Bogu, a baš time se i bavi vjera. Nemar za vjeru je težak nemar i ne može se ničim opravdati, jer nikomu nije pušteno na volju hoće li Boga poštivati, ili živjeti kao da Boga uopće nema. Htjeti živjeti bez obaveza prema Bogu, dakle bez vjere, to je isto kad bi netko rekao da se njega ne tiču obveze prema vlastitom ocu. Htio čovjek ili ne htio, ovisan je o ocu. Još više smo ovisni o Bogu, jer je život naš nepre-

stano u Božjoj vlasti. Bog ga uzdržava, Božji smo ovdje na zemlji i preko groba. Bez ikakva je, dakle, temelja reći: ja s Bogom nemam ništa, mene se vjera ne tiče.

Ima i takvih ljudi koji vjeru dobro poznaju, bilo da su u vjeri poučeni u obitelji, bilo da su u školi dobivali vjersku pouku, bilo da su sami od sebe čitali knjige koje ispravno i temeljito tumače vjeru. U vjerska su pitanja upućeni, znadu točno što vjera traži, ali promišljeno i svojevoljno napuštaju vjeru, pa je nemaju ni u duši ni u govoru, ni u djelima. Takvi svjesno žive bez vjere. To su svjesni nevjernici. Njihova je nevjera težak grijeh. Takva je nevjera najgora nevjera, jer hotimično zabacuju vjeru bez koje nema spasenja. Povrh toga ovakva nevjera znači prezir Boga koji se objavio. Bog nam je pokazao posebnu ljubav time što nam se objavio i točno naznačio što traži od nas, a ovakvi nevjernici sve to preziru. Svjesna je, dakle, nevjera grešan čin kojim netko promišljeno uskraćuje svoj pristanak bilo kojoj poznatoj vjerskoj istini.

Jedni se među nevjernicima zovu pogani. To su oni ljudi koji ne priznaju objavljenu vjeru. Prema njihovoj zabludi nije potrebna za spasenje ni objavljena nauka, ni dolazak Isusov na svijet, ni kršćanstvo, ni postojanje katoličke Crkve na svijetu. Ako imaju što od vjere, to bi bila čisto naravna vjera koju oni sami izgrađuju prema svom duševnom raspoloženju. Među pogane spadaju ateisti ili potpuni bezbožnici koji kažu da ne vjeruju ni u što. Ovamo spadaju deisti koji vjeruju u Boga, ali ne priznaju ništa vrhunaravna u vjeri. Zabacuju sve što nadilazi razum i razumom ne mogu potpuno obuhvatiti. Poganska je misao i panteizam. Po toj je zabludi sve bog, pa bi svaki pojedini čovjek bio dio božanstva.

Najgora nevjera je krivovjerje. To je zabluda onih kršćana koji prihvaćaju Objavu, poznaju Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta, ali ne prihvaćaju ili krivo tumače objavljene vjerske istine. Njihov je grijeh najteži, jer vjeru kao kršćani bolje poznaju od nekršćana, ali promišljeno zabacuju pojedine vjerske istine.

Filozofske i vjerske zablude izlaze iz slabosti ljudskoga razuma. Radi toga je potreban vjerski autoritet ili vjerska vlast koja će mjerodavno suditi što je vjerska istina, a što vjerska zabluda; što smo dužni vjerovati, a što se ne smije

vjerovati. U svakoj grani ljudskoga djelovanja postoji vlast i vlast se mora slušati ako se hoće ispravno djelovati. A pogotovo je potrebno priznavati i slušati vjersku ili crkvenu vlast, jer su vjerska pitanja od svih životnih pitanja najteža pitanja, pa se čovjek prepušten sam sebi vrlo lako izgubi i zauvijek propadne.

KRIVOVJERJE — HEREZA

Krivovjernik ili heretik je onaj kršćanin koji hotimično i uporno niječe koju katoličku vjersku istinu ili o njoj sumnja.

Značajka je krivovjerja u tome što krivovjernik u stvarima vjere ne sluša Crkvu, crkveno poglavarstvo — papu i biskupe, nego ide svojim putem, prihvaća i vjeruje ono što sâm hoće, a zabacuje i prezire što mu se ne sviđa. Heretik je sâm sebi pravilo vjere, on je sâm sebi vrhovna vjerska vlast.

Krivovjerje redovito izvire iz oholosti. Čovjek, pun samoga sebe, mnogo si utvara, izdiže se nad druge ljude, prezire sve oko sebe, nitko mu nije dorastao ni umom ni djelima, nerado koga sluša, nerado se pokorava, svuda narivava svoju volju, svoje mišljenje, makar bilo kako neosnovano i ludo. Oholica hoće da bude mjerodavan sâm sebi i u vjerskim pitanjima, pa ni u vjeri nikoga ne sluša.

Krivovjerac je onaj koji je svjestan da je u zabludi, da drži nauku protivnu nauci Crkve, ali se ne pokorava Crkvi nego uporno-tvrdoglavo ostaje u zabludi. Bitno je kod heretika da ne priznaje vlast Crkve koja objavljene istine izlaže i tumači i u ime Božje traži da smo ih dužni vjerovati. Prema tome nije krivovjerac onaj koji poštuje Crkvu i pokorava se Crkvi, makar se dogodi da u duši pristaje uz neku krivu nauku, pa je čak govorom i djelima brani, ali nije svjestan da je to zabluda. Takav čovjek, koji nesvjesno pristaje uz krivu nauku, kad ga se upozori, odmah se pokori Crkvi, odbaci zabludu i postaje ispravan vjernik. A krivovjerac, unatoč svih dokazivanja da je u zabludi, i dalje uporno ostaje u zabludi.

Dijete oca krivovjerca, kad drži ono što ga uče krivovjerni roditelji ili krivovjerna vjerska zajednica u kojoj se

nalazi, nije krivo što se rodilo u krivovjernoj obitelji i zato pred Bogom nema grijeha. Ali kad odraste i počne sumnjati da li je njegova vjera istinita, treba da raspituje o vjerskim istinama i ne miruje dok sumnju ne riješi. A kad se ovako časno i pošteno bori da nađe istinu, Bog će mu dati milosti da će uistinu i naći pravu vjeru. Zato ne smijemo odmah osuditi inovjerce kao krivovjerce ili heretike, jer mnogi nijesu svjesni da im vjera nije ispravna. Oni se najčešće drže vjere kako su ih poučili roditelji ili vjerska zajednica u kojoj žive, uvjereni da je tako ispravno i dobro.

Krivovjerje može biti samo u duši, a može to krivovjerac očitovati i izvana govorom i djelima. Netko je krivovjerac sam za sebe i pušta druge na miru. A drugi su javni, nasilni krivovjerci pa silom i druge navode na krivovjerje. Uslijed nasilja krivovjeraca dolazilo je u povijesti često do ogorčenih ratova koji su bili obično vrlo žestoki. Katolička se Crkva branila duhovnim sredstvima, ali se događalo da je silu i silom suzbijala. Kad napadač neopravdano upotrebljava silu, onda i napadnuti ima pravo silu silom suzbijati.

Oni koji osuđuju katoličku Crkvu što je katkada u povijesti upotrebila silu i silom sprečavala razorno djelovanje krivovjeraca neka malo dublje zavire u život pa će odmah biti mekaniji i blaži. Gdje su na svijetu bili najviši nosioci svjetovne vlasti, koji su skrštenih ruku gledali neposlušne državljane i dopuštali bunu? Sa neposlušnima i buntovnicima se postupalo strogo i nemilosrdno. Koja bi vlast bila ravnodušna prema izdajicama države, prema izdajicama vojničkih tajna, prema krivotvoriteljima novca? Za ovakve prekršaje upotrebljava državna vlast i smrtnu kaznu. Kad su, dakle, ljudi tako strogi, da zaštite obične, ljudske, prolazne, zemaljske vrednote, zar će onda samo katolička Crkva biti ravnodušna i puštati krivovjerce neka svaki radi što hoće i neka po miloj volji uništavaju vjerske vrednote? Crkva se bori za zaštitu vjerskih vrednota duhovnim oružjem, a u povijesti se dogodilo da su pojedine svjetovne vlasti krivovjerce smatrale i svojim državnim neprijateljima, pa su ih i oružjem suzbijale.

Svaku povijesnu zgodu treba promatrati i prosuđivati prema okolnostima onoga vremena u kojem se ona zbivala. Tako i postupak katoličke Crkve treba prosuđivati prema vremenima u kojima je Crkva radila, pa će se onda jasno

vidjeti da je Crkva uvijek radila promišljeno i razborito, da su njezine kazne bile majčinske kazne, a majka hoće samo dobro djetetu i onda kad dijete kažnjava.

»Ateizam, naime, promatran u cjelini, nije nešto izvorno, već on proizlazi iz različitih uzroka. Među te uzroke treba ubrojiti također kritičku reakciju protiv religija, i to u nekim krajevima posebno protiv kršćanske religije. Zato ne malu ulogu za postanak tog ateizma mogu imati vjernici, u koliko treba reći da oni zanemarivanjem vjerskog odgoja ili netočnim pogrešnim izlaganjem nauke ili također nedostacima svoga religioznog, moralnog i socijalnog života, pravo lice Boga i religije prije zakrivaju nego otkrivaju« (Gaudium et Spes, br. 19).

NIJEKANJE BOGA

Najveća zabluda, krivovjerje — hereza suvremenoga društva je nijekanje Boga. Dok su se nekada krivovjerja ili hereze kretale oko nijekanja ili izvrtanja pojedinih istina od Boga objavljenih, danas ateizam ruši i sam izvor svih istina. »To ide dotle da ateizam treba ubrojiti među vrlo ozbiljne pojave našega vremena«.

Kaže se ovako: Boga nema. Postoji samo svemir, tvar, materija. Materija postoji odvijeka, ona je vječna. Materija ima u sebi zakone po kojima se već milijune godina razvija i u tom razvitku došao je svemir u današnje stanje.

Čisti prirodni razum nas upućuje da mora postojati jedno umno biće koje zovemo Bog. Bog je jedini sâm po sebi i odvijeka, a materija je od Boga stvorena i nastala u vremenu po zakonima koje joj je Bog usadio. Ovako su o Bogu i o materiji učili i poganski filozofi prije Isusa, a među njima najjači veleum — grčki filozof Aristotel.

Istina, dakle, da Bog postoji je spoznaja čistoga prirodnoga razuma. Prirodnim svjetlom razuma mi možemo sigurno spoznati da Bog postoji. Povrh ovoga znanja o Bogu što ga možemo steći samim razumom, imamo o Bogu i objavljeno znanje. Bog se je objavio, a Objava se nalazi u Svetom Pismu i u Usmenoj predaji. Na temelju Objave katolička Crkva popunjuje razum i uči na Vatikanskom saboru ovako o Bogu: Bog je samo jedan. Istinit je i živ, stvoritelj i gospodar neba i zemlje, svemoguć je, vječan, neizmjeran, nedokučiv, ima razum i slobodnu volju i sve savršenosti u beskonačnost. Bog nije isto što i svijet, nego je različit od svijeta i u sebi preblažen. Bog je neizmjerno uzvišen nad svime što mimo njega postoji ili se dade zamisliti da bi moglo postojati.

I baš zato jer je nauka čistoga razuma i Objave o Bogu tako sigurna, jasna i lijepa, to se katolička Crkva grozi izopćenjem iz katoličke Crkve svakom katoliku koji bi se usudio nijekati Boga, pa kaže: Ako bi tko rekao da ne postoji jedan pravi Bog, stvoritelj i gospodar svega vidljiva i nevidljiva, neka je izopćen iz Crkve. Ako bi se tko usudio ustvrditi da povrh materije ili tvari ništa drugo ne postoji, tj. da samo tvar postoji, a Bog da ne postoji, neka je izopćen iz Crkve. Ako bi tko rekao da je Božja narav i narav svih drugih stvari što postoje, jedna te ista, tj. da Bog nije različit od svijeta, neka je izopćen. Ako bi tko rekao da sve stvari tjelesne i duhovne, ili barem duhovne, izviru iz Boga — kao voda iz izvora, tj. Bog nije različit od svega stvorenoga, neka je izopćen. Ako bi tko rekao da sve što postoji nije drugo nego evolucijom ili razvojem razvijena bit Božja, neka je izopćen.

Jedno je seljak-gospodar, a drugo su volovi i krave, plug i motika, šuma i drveće, vinograd i grožđe, livada i trava. Jedno je student-đak, a drugo su klupe i knjige, kojima se on služi kao gospodar. Jedno je činovnik u uredu, a drugo su spisi na stolu, pero i olovka, sredstva u njegovoj vlasti.

Tako se i Bog razlikuje od svega što je stvoreno. Bog je samo jedan i odvijeka, stvoritelj i gospodar, a sva druga bića, makar kolika bila, stvorena su od Boga i nastala su u vremenu.

Nije dakle Bog neka maglovita, tajna i nesvjesna sila, kako bi htjeli panteisti i njima slični, pred kojom ljudi nemaju računa i odgovornosti, nego je Bog osoba, ima razum i slobodnu volju, On je naš Gospodar koga smo dužni poštivati i pred kojim ćemo za sva svoja djela odgovarati.

OTPADNIŠTVO — APOSTAZIJA

Apostata, otpadnik ili odmetnik je čovjek kršćanin koji je posjedovao pravu vjeru, ali se kasnije sasvim odrekao,

posvema je napustio. Apostata je prekinuo svaku vezu s vjerom, odmetnuo se od svih zakona i propisa Božjih i crkvenih.

U svoje vrijeme pojavilo se pitanje da li može jedan katolik imati opravdan razlog da otpadne od vjere. Tim se pitanjem pozabavio i Vatikanski sabor 1870., pa je na nj i opširno odgovorio. Nauka je Vatikanskoga sabora da onaj koji je po nauci katoličke Crkve ispravno prihvatio vjeru, nikada ne može naći dovoljan razlog da se odmetne od vjere, da vjeru promijeni ili o vjeri sumnja.

Da možemo pravu vjeru prihvatiti i u njoj postojano ustrajati, Bog je po svom Sinu, Isusu Kristu, utemeljio katoličku Crkvu i snabdio je tako jasnim biljezima da je svi mogu spoznati kao čuvaricu i učiteljicu objavljene Božje riječi. Katolička Crkva sama po sebi, zbog svoje divne raširenosti, zbog svoje uzvišene svetosti i neiscrpive plodnosti, zbog svoga jedinstva i čvrstoće, veliki je i trajni poticaj da je vjerodostojno sve što ona uči, i nepobitni je dokaz njezina božanskoga poslanja. Ona je uzdignuti svjetionik među narodima koji privlači k sebi one koji još nemaju vjere, a vjernike obavještava da im se vjera koju ispovijedaju temelji na najčvršćem temelju. Crkvi dolazi u pomoć Božja milost koja zabludjele potiče i pomaže da mogu doći do spoznanja prave vjere, a one koji su pravu vjeru našli, u vjeri utvrđuje. I zato Bog svojom **milošću ne napušta čovjeka prije dok** čovjek nije napustio Boga. Božja milost pomaže čovjeka u čuvanju vjere.

Međutim, i sami apostate priznaju da je nauka katoličke Crkve lijepa i uzvišena, i da je katoličko svećenstvo visoko obrazovano. Katolička Crkva je uvijek vodila u nauci pa se i danas svojom naukom visoko uzdiže, a to joj priznaju i protivnici. Oni koji su nehajni prema vjeri ili su sasvim otpali od vjere, češće kao razlog svoga neprijateljstva prema vjeri navode život pojedinih svećenika, pa kažu: Ja sam neraspoložen prema vjeri, jer mi se zamjerio ovaj kapelan ili onaj župnik. Drugi je ponio iz škole neugodne uspomene o svom vjeroučitelju. Treći se kretao u društvu sablažnjivoga svećenika. Jednom riječju: vidjeli su kod svećenika nešto što ih je smutilo, pa su radi svećenika ostavili vjeru.

Nitko ne kaže da među svećenicima nema slabosti. Bilo je slabosti i danas ih ima, i bit će ih do konca svijeta. Nema položaja tako visoka, ni mjesta tako sveta, kamo ljudi dolaze, a da ne bi sa sobom donosili i svojih slabosti. Ali to nije razlog da se radi toga napušta vjera. Ni Bog ni vjera nisu krivi ako koji svećenik ne živi kako treba. Svećenikove se slabosti osude, a Boga i vjeru se poštuje i dalje. Nije medicina kriva ako koji liječnik nije na svom mjestu. Liječnikove slabosti se osude, a medicina-nauka se i nakon liječnikove slabosti poštuje.

Kaže se: Kakvi su svećenici takav je i narod. To stoji. Ako jedan narod ima dobre svećenike, to će se i na narodu odraziti. Čestiti svećenici daju svome narodu svoju dobrotu, plemenitost, širokogrudnost, kulturu, osjećaj za pravednost, poštenje, čast, daju mu svoj karakter. Ako svećenici nisu na svom mjestu, nego su odani raznim porocima, i narod će i nehotice poprimiti te poroke. Dobar pastir — ovce će biti čiste i ugojene. Rđav pastir — ovce zapuštene, gladne i šugave.

Svećenici su sinovi svoga naroda i imaju dobre i zle osobine naroda. Tjelesno zdrav, i duševno lijepo razvijen narod djecu plemenito odgaja, daje im dobar primjer, bdije nad djecom, stalo mu je da mu djeca budu na čast i ponos. U dobrom okolišu je lako dobar postati i dobar ostati. Tako će se i budući svećenici zarana mnogo razviti kao plemeniti karakteri. U lošem okolišu teško će se odgojiti idealan svećenik. Prema tome opravdano se može kazati: Narod ima takve svećenike kakve je odgojio.

RAVNODUŠNOST PREMA VJERI — VJERSKI NEHAJ

Ravnodušan biti prema vjeri, do vjere ništa ne držati, to je zabluda. Oni koji su sasvim ravnodušni prema vjeri vele: Bog postoji, ali se ništa ne brine za svijet, niti Mu je stalo da li Ga mi ljudi poštujemo ili ne poštujemo. Ovakvi ljudi tvrde da je vjera stvar bez ikakve važnosti i vrijednosti. Drugi su blaži pa kažu: Dužni smo Boga poštivati, ali je svejedno na koji način. Prema tome neka svaki poštuje Boga u kojoj god vjeri hoće, jer su sve vjere pred Bogom jednake vrijednosti.

Bog je umno biće. Istinit je i pravedan. Sve što postoji u svemiru, od Boga je stvoreno. Sve ima svoju lijepu i plemenitu svrhu: slaviti Boga. Tako i čovjek. Kad je Bog čo-

vjeka stvorio, odredio je da Ga čovjek upozna i poštuje. Ne može, dakle, Bog pustiti čovjeka neka radi što hoće nego traži od njega da prizna svoju ovisnost o Bogu i da daje Bogu dužno poštovanje. Otac ne može reći sinu: Nisam te rodio, a ni sin reći ocu: Nisi moj otac. Nije ocu svejedno da li ga sin poštuje ili ne, niti je sinu pušteno na volju hoće li oca poštivati ili vrijeđati. Narav stvari traži da otac očekuje od sina poštovanje. Između Boga i ljudi postoje stvarni i istiniti odnosi na temelju Božjega štovanja, po komu je Bog Stvoritelj Gospodar, a ljudi stvorovi i sluge, pa pravednost traži da mi ljudi te odnose imamo neprestano pred očima i prema njima se ravnamo.

A nije dopušteno ni to da ljudi poštuju Boga kako se komu svidi, pa bi sve vjere bile jednake. Svaka vjera ima istine (dogme) koje treba vjerovati, zapovijedi koje treba obdržavati, i bogoštovlja koja treba vršiti. Vjerske su istine u različitim vjerama različne i među sobom se kose i isključuju, pa zato nisu i ne mogu biti sve jednako dobre. Mi katolici učimo da je samo jedan Bog. Ima vjera koje uče da ima više bogova. Ima i takvih vjera koje uče da je čitav svemir bog, a pojedina bića su samo udovi toga sveopćega boga. Mi kršćani katolici učimo da je Isus Krist ne samo Božji poslanik nego i pravi Sin Božji. Mi kršćani učimo jedinstvo ženidbe, tj. da u isto vrijeme mogu u braku biti samo jedan muž i jedna ženska, a na Istoku — u Aziji postoji i mnogoženstvo. Sve su to velike razlike u nauci pa razum odmah kaže: Treba istraživati koja je vjera prava.

Sve bi vjere bile jednako vrijedne kad bi sve jednako učile. A čim bi sve jednako učile, već ne bi bilo više vjera nego bi bila samo jedna vjera. Koliko god se čovjek mučio nikako ne može opravdati da bi sve vjere bile jednako vrijedne i da bi bilo svejedno kojoj vjeri čovjek pripada. Gdje je više vjera samo jedna može biti prava i Bogu draga. Sve vjere su jednake, to je isto kao kad bi netko rekao: Pravi i krivi novac imaju jednaku vrijednost. Takova šta reći je skroz na skroz krivo, jer nikada, otkad svijet postoji, nije krivi novac bio jednak pravom novcu, niti će ikada biti.

Tako sudimo mi ljudi. A kako o raznim vjerama sudi Bog? Kad bi pred Bogom sve vjere bile jednako vrijedne i Bogu jednako drage, to bi značilo da je Bogu jednako draga istina i neistina, dobro i zlo, vjera koja promiče krepost i duhovni napredak, kao i ona koja je puna nastranosti i djeluje razorno. Takova šta tvrditi o Bogu značilo bi vrijeđati Ga.

Nađe se i takvih ljudi koji kažu: Nijedna vjera ništa ne vrijedi pa zato ni do jedne ništa ne drže. Ako su sve vjere lažne i nijedna ne poštuje Boga istinito, to znači da bi svi ljudi bili u zabludi. Konačno bi krivnja za tu strašnu zabludu pala na samoga Boga pa bi se opravdano moglo prigovoriti: Zašto Bog nije poučio ljude o pravoj vjeri da ljudi znadu što im je vjerovati i činiti da budu pred Bogom opravdani. Takova šta reći o Bogu bila bi neizmjerna uvreda Bogu koji je istinit i svet i ne može drugo nego objaviti ljudima samo istinu i htjeti ljudima samo dobro.

Zašto su neki ljudi ravnodušni prema vjeri i sve vjere drže jednako vrijednima, pa najposlije ni do jedne ništa ne drže? Zato da mogu smiriti savjest i živjeti bez odgovornosti. Ako su sve vjere jednake, ili — nijedna ništa ne vrijedi, onda je najbolje — vele takvi ljudi — ne misliti na vjeru, pa pustiti uzde svim nagonima naravi neka se iživljavaju po miloj volji, makar kod toga činio čovjek i najgora djela.

Ništa ne pomaže zatvarati oči pred suncem. Sunce postoji makar ga čovjek neće da gleda. I Gospod Bog postoji i postojat će kroz sve vijeke, makar ljudi neće vjerovati. I katolička Crkva postoji i postojat će kao jedina od Boga postavljena učiteljica prave i istinite vjere do svršetka svijeta bez obzira da li je tko poštuje ili ne poštuje.

VJERSKE SUMNJE I PRIGOVORI

Za vjerska pitanja ljudi se mnogo zanimaju. Čovjek se pita: Odakle sam došao na svijet? Zašto boravim na svijetu? Što će biti nakon smrti? Kako ću proći na Božjem sudu? Hoće li me Bog nagraditi ili kazniti? Ako želim biti nagrađen, moram dobro činiti. Budem li zlo činio, bit ću kažnjen. Tako se nižu vjerska pitanja jedno za drugim kod svakoga čovjeka bio on obrazovan ili posve neuk. Razlika je samo u tome što se kod obrazovanih ljudi rađa više vjerskih pitanja, a kod neukih ljudi manje, i što obrazovani ljudi znadu odgovoriti na mnoga pitanja sami, a neuki moraju pitati drugoga za razjašnjenje.

Međutim, i kod obrazovanih i kod neukih se događa da im mnoga vjerska pitanja nisu jasna, i, mjesto da pitaju predstavnike vjere za tumačenje, sami rješavaju teškoće tako da ili sumnjaju u nauku vjere, ili vjeruju drukčije nego što uči katolička Crkva. Mnogo puta bili smo svjedoci kako se pojedinci, umišljeni ljudi, samosvjesno i lakoumno nabacuju prigovorima protiv Boga, Isusa, Majke Božje, anđela, papine nepogrešivosti, protiv molitve i svetih sakramenata. Čemu postovi? Zašto Crkva brani ovaj ili onaj ples, nečedno odijevanje, čitanje zabranjenih knjiga? Kod toga udaraju po Svetom ocu papi, po biskupima, svećenicima, a konačno zovu na red i samoga Gospodina Boga zašto je svijet uredio tako da se mora slušati papu i svećenstvo, zašto nije svijet uredio tako da bi u vjerskim pitanjima svaki sam bio mjerodavan?

Život je uređen tako da u svakoj grani nauke, umjetnosti, obrta, trgovine, prometa postoje stručno obrazovani ljudi. Kad se raspravlja o bolestima i lijekovima, konačnu riječ imaju liječnici i ljekarnici i bilo bi ludo kad bi netko — mimo liječnika — sam sebi propisao lijek, jer bi se vrlo lako moglo dogoditi da se otruje i umre. Kad se gradi kuća, mora se pitati graditelja. Kad netko hoće imati dobru i točnu uru, pita za mišljenje urara. Kad se hoće dobro obraditi polje ili vinograd, mora se pitati agronoma ili bar iskusnoga seljaka. To je red, tako mora biti u životu, inače nastaje zbrka ako će svaki čovjek u svakom pitanju raditi po svojoj glavi.

Takav red mora biti u vjerskim pitanjima. Katolička Crkva ne zamjera ljudima ako nisu točno upućeni u sva vjerska pitanja. A to je i nemoguće, jer svaki čovjek ima svoje zvanje uz koje je vezan, pa ne dospije baviti se samo vjerskim pitanjima. Onda treba slušati predstavnike Crkve i čitati vjerske knjige koje će nam dati odgovor na sva vjerska pitanja.

Otkada svijet postoji nije na svijetu bilo tako savršene vjerske organizacije kao što je katolička Crkva, pa zato katolici, koji su prihvatili vjeru pod učiteljstvom katoličke Crkve, nikada ne mogu imati opravdana razloga da mijenjaju vjeru ili da sumnjaju o vjeri. Zamislite kolika je to silna i neprocjenjiva blagodat za svakoga katolika što ima nepogrešivo učiteljstvo — Papu i biskupe — pa je siguran da posjeduje čistu vjersku nauku i ne treba se bojati da će krivo vjerovati

dok se drži Pape i biskupa! Nikada se ne može Bogu dosta zahvaliti što nam je dao u vjeri nepogrešivo učiteljstvo, ali ni dosta teškom osudom osuditi one koji zlonamjerno napadaju crkveno učiteljstvo i vjerske istine. Osudu zaslužuju i katolici i nekatolici. Katolici što dosta ne cijene i ne poštuju crkveno učiteljstvo i njegov trud za dobro čitavoga čovječanstva a napose za dobro katoličkih vjernika, a nekatolici zaslužuju osudu što se miješaju u pitanja koja ne razumiju i koja na njih ne spadaju.

Nauka katoličke Crkve je ozbiljna, duboka i teška i traži veliku prednaobrazbu prije nego je netko dorastao da može o toj nauci pametno i korisno raspravljati. Što su ljudi obrazovaniji, to se više dive nauci katoličke Crkve i njezinu požrtvovnu radu za opće dobro čitave ljudske zajednice, a napadaju je oni, koji nisu obrazovani, ili im je naobrazba površna i pobrkana, pa ni sami ne znaju što hoće i protiv čega se bore.

DUŽNOSTI VJERNIKA KOD ŠIRENJA VJERE

Katolička Crkva ima pravo i dužnost širiti Kristovu nauku po svemu svijetu. Isus je rekao apostolima i njihovim nasljednicima: papi i biskupima: »Idite, dakle, i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga, učeći ih da drže sve što sam vam zapovjedio. I evo ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta« (Mt 29, 19—20). Isus ne izuzima ni jedan kontinent, ni jednu rasu, ni jedan kraj, ni jedan narod. Gdje ima na zemlji ljudi tamo neka polaze Isusovi vjerovjesnici i neka ljude poučavaju u kršćanskoj vjeri. Po naravi stvari najprije slijedi pouka, a iza pouke dolazi uvjerenje u duši, a nakon uvjerenja u duši težnja za primanjem svetih sakramenata, molitva i javno bogoštovlje. Vjera, dakle, nastaje po slušanju Kristovih riječi, Kristove nauke (Rimlj 10, 17). A da ljudi mogu čuti vjeru Crkva se brine za propovjednike koje šalje po svim krajevima svijeta.

Papa je obvezan brinuti se za propovijedanje i širenje Kristove nauke među nekatolicima svega svijeta, svaki biskup u svojoj biskupiji, a svaki župnik u svojoj župi. Gdje će se među nekatolicima podići misijska postaja i kome će biti povjerena: da li svjetovnom kleru ili redovnicima, da li re-

dovnicima ove ili one družbe, o tom odlučuje Zbor za širenje vjere u Rimu koji radi ovisno i po smjernicama kako ih odobri Sveti otac papa. Misijski su prostori po svemu svijetu ogromni, a naročito po Aziji i Africi, a misionara-propovjednika je malo, pa Zbor za širenje vjere ima mnogo briga da prosudi gdje je tlo plodnije za misije, pa će onamo i poslati misionare.

Svi mi koji smo kršteni dužni smo surađivati u misijama molitvom i darovima. Na prvo mjesto dolazi suradnja molitvom, jer »niti je onaj što koji sadi, niti onaj koji zalijeva, nego Bog koji daje te raste« (1 Kor 3, 7). Tako ni propovjednici neće ništa uspjeti, ako im Bog ne dade svoga blagoslova, a blagoslov svoj daje Bog po žarkoj molitvi. Kad, dakle, molimo, sjetimo se u molitvi naših vjerovjesnika po dalekim krajevima svijeta, koji se mnogo žrtvuju i mnogo pate da nekatolike privedu u katoličku Crkvu, da bude jedan pastir i jedno stado. Na pomoć u darovima su vezani oni katolici koji imaju sredstva da daju koliko mogu. Nijedno društvo ne može postići svoje svrhe bez sudjelovanja svojih članova. Tako je i u katoličkoj Crkvi. Ni papa sa svim biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama, koliko god sposobni bili, mučili se i patili, neće moći ostvariti Kristov nalog i ljude privesti Kristovoj vjeri bez pomoći vjernika.

Na suradnju smo vezani po sakramentu svete potvrde. Kad smo primili sakramenat svete potvrde, postali smo vojnici Kristovi, a svaki vojnik Kristov je obvezan boriti se za Kristovo Kraljevstvo — za katoličku Crkvu da bude što veća i jača, da ima što više vjernika, što više štovatelja Božjih. Na suradnju u širenju vjere nuka nas i ljubav prema bližnjemu. Bog nam je svima ljudima zajednički Otac, a svi smo mi ljudi među sobom braća i kao braća treba da se međusobno snosimo, poštujemo, ljubimo i pomažemo. Treba bližnjemu priskočiti u pomoć u potrebama tijela, a još više u potrebama duše. A među duševnim potrebama na prvo mjesto dolazi potreba vjere. Gdje god se može bez velike poteškoće priskočiti bližnjemu u pomoć — treba bližnjega u vjeri poučiti i dati mu dobar primjer.

Što je dakle dužnost vjernika svete katoličke Crkve? Da svaki bude misionar, propovjednik, širitelj vjere u svom djelokrugu, među ljudima s kojima živi i radi. Poučavajte u vjeri riječju, dobrim savjetom i primjerom, časnim i poštenim djelima, svojim uzornim vjerskim životom. A misionare — širitelje vjere u dalekim i zapuštenim krajevima, pomažite molitvom i darovima koliko možete. Imajte veliko i široko srce koje obuhvaća cijeli svijet, sve ljude. Svakomu želite i činite samo dobro, a među najvećim je dobrima upoznanje prave — Kristove vjere.

Sveto Pismo veli: »Oni koji su mnoge privodili k pravednosti, sjati će kao zvijezde u sve vjekove« (Dan 12, 3). Isus Krist je rekao: »Zaista vam kažem, što ste god učinili jednomu od ove moje najmanje braće, meni ste učinili« (Mt 25, 40). Svako dobro djelo što smo bližnjemu učinili prima Bog i nagrađuje kao da smo njemu učinili, a napose obilno nagrađuje svakoga koji je drugomu pomogao doći do spoznaje i štovanja Boga.

UFANJE

KRŠĆANSKO UFANJE

Tridentinski sabor koji je trajao od 1545—1563. jedan je od najvažnijih crkvenih sabora za preporod duhovnoga života katoličke Crkve. Taj glasoviti sabor veli za vjeru kao duševnu potrebu: »Vjera je početak ljudskoga spasenja, vjera je temelj i korijen svakoga opravdanja pred Bogom, jer bez vjere nije moguće ugoditi Bogu i doći u zajednicu sinova Božjih« (Sess 6, c 8). Dok nema u duši vjere, nema ni govora o dobrim djelima, ni o zaslugama neba. Ali unatoč toga što vjera dolazi na prvo mjesto, sama ipak nije dosta za spasenje. Nije dosta samo vjerovati da Bog postoji i da je istina sve ono što je Bog objavio. Uz vjeru potrebno je imati i ufanje.

Sveto Pismo često govori o ufanju kao duševnoj potrebi za spasenje. Gospod Bog poručuje nama ljudima preko proroka Jeremije: »Iz svake ću te pogibli izbaviti, te nećeš pasti od mača, nego ću dovesti život tvoj u sigurnost, jer si se pouzdao u me« (Jer 39, 18). Pisac psalama naglašuje: »Blago čovjeku koji samo u Gospoda Boga stavlja uzdanje svoje« (Ps 39, 5). Knjiga Sirahova pita: »Tko se je uzdao u Gospoda Boga i bio posramljen?« (Sir 2, 10).

Kršćansko ufanje se sastoji u tome da čovjek s čvrstim povjerenjem očekuje sve što nam je Bog radi zasluga Isusa Krista obećao. Ufati se znači s punim povjerenjem očekivati obećano dobro. A dobro je sve ono što čovječji razum opravdava, što je s razumom u skladu, za čim ljudska duša teži, što čovjek želi imati. Ufa se tko je čvrsto uvjeren da će obećano dobro sigurno doći.

Kad čovjek sigurno očekuje neko dobro, jer mu ga je obećao čestit čovjek — to je ljudsko ufanje. A kad mi ljudi očekujemo duhovna i vremenita dobra što nam ih je Bog obećao — to je kršćansko ufanje. Bog nam je obećao nebo i sva sredstva duhovne i tvarne naravi koja su potrebna za postignuće neba. A obećao nam je Bog sve to radi zasluga Isusa Krista, jedinorođenoga Sina Božjega. Sav život Isusov, sva djela Isusova, a napose Njegove strašne muke na križu i Njegova mučenička smrt — to su neizmjerne zasluge radi

kojih nas Bog voli pa nam je obećao dati samo nebo. Radi Isusovih se zasluga nadamo spasenju, radi Isusovih se zasluga ufamo da ćemo ovaj život zamijeniti s drugim boljim, Isusove su zasluge zalog našem blaženom životu u nebu. Isus Krist je naše ufanje. »I nema ni u jednom drugom spasenja, jer nema drugoga imena pod nebom danoga ljudima, u kom treba da se spasimo« (DAp 4, 12).

Kako izgleda ufanje u svakidašnjem životu? Bog je obećao pobožnom starcu Šimunu da neće umrijeti dok ne vidi dijete Isusa. Starac je žarko čeznuo kad će doći taj sretni čas da vidi svoga Spasitelja Isusa Krista. Starac je imao čvrsto pouzdanje u Boga jer je bio uvjeren da će Bog svoje obećanje održati. I održao je Bog svoje obećanje i starac je vidio Spasitelja. Bilo je to onom zgodom kad su Majka Božja i sv. Josip donijeli Isusa u hram da Ga Bogu prikažu. Tada je starac uzeo malog Isusa na ruke i rekao ganutljive riječi: »Sada možeš, Gospodine, po riječi svojoj u miru otpustiti slugu svojega, jer oči moje vidješe spasenje koje si pripravio pred svim narodima« (Lk 2, 29—30). Kad je kralj Antioh mučio braću Makabejce, reče mu jedan od braće: »Zlikovče, ti nam sad otimaš život vremeniti. Ali kralj vasionoga svijeta uskrsnut će na život vječni nas koji umiremo za njegove zakone« (2 Mkb 7, 9). Ufanje u uskrsnuće od mrtvih i u vječni život dalo je braći Makabejcima snage da su izdržali i najgore muke i ni jedan nije otpao od Božjega zakona. Ufanje, dakle, znači na jednoj strani sigurnu čežnju i očekivanje obećanoga dobra, a na drugoj strani povjerenje u Boga ili uvjerenje da će Bog svoje obećanje uistinu i održati.

Ufanje je slično dalekozoru. Kao što nam pomoću dalekozora i najudaljeniji predmeti postaju blizi i jasno vidljivi, tako nam pomoću ufanja ili nade postaje blizu nebo sa svim svojim čarima, i već je dijelom uživamo i na zemlji. Sv. Paulin lijepo veli: »Po nadi već sada kušamo od Boga obećane radosti neba«.

Kršćansko se ufanje zove i sveto ufanje, sveta nada, jer je upravljena k Bogu i nadzemaljskim vrednotama. Kad se kršćanski ufamo, onda odgovaramo želji sv. apostola Pavla koji nas opominje: »Tražite ono što je gore, tražite i sigurno očekujte nadzemaljska, neprolazna, vječna dobra, jer je samo u njima konačno naše smirenje«.

ŠTO OD BOGA OČEKUJEMO?

Najveće dobro što nam je Bog obećao je blaženi vječni život. »Ovo je obećanje koje nam on (Isus) obeća, život vječni« (1 Iv 2,25). Isus veli: »U kući oca mojega mnogi su stanovi. Ja idem da vam pripravim mjesto, opet ću doći i uzet ću vas k sebi da i vi budete gdje sam ja« (Iv 14, 2—3). Isus nam je obećao uskrsnuće od mrtvih. Sv. Ivan apostol veli: »Ne čudite se tomu! Dolazi čas kad će svi u grobovima čuti glas njegov (Isusov). Tada će oni koji su činili dobro, izaći na uskrsnuće života, a koji su činili zlo, na uskrsnuće suda« (Iv 5, 28—29). Težnja za vječnim životom je duboko usađena u našu narav. Vječni život nam je obećan. I mi s nepokolebivom sigurnošću očekujemo da će nam ga Bog uistinu i dati.

Kao sredstvo za postignuće vječnoga života obećao nam je Bog svoju milost ili izvanrednu pomoć koju dijeli treća božanska osoba — Duh Sveti. »Bog hoće da se svi ljudi spase« (1 Tim 2, 4). U tu svrhu Bog djelatnim milostima rasvjetljuje čovjeku razum da spozna istinu, i jača mu volju da čini dobro. Po posvetnoj milosti Bog diže čovjeka na svoje posinaštvo i prijateljstvo, čini čovjeka dionikom Božje naravi i konačno Božje slave na nebu.

Isus Krist, Božji Sin, obećao nam je vremenita dobra za uzdržavanje našega života na zemlji. »Ne budite tjeskobno zabrinuti za život svoj, što ćete jesti i što ćete piti, ni za tijelo svoje u što ćete se obući. Pogledajte na ptice nebeske! One ne siju, ne žanju, ne sabiraju u žitnice: Otac ih vaš nebeski hrani. Nijeste li vi više vrijedni od njih? I što ste tako tjeskobno zabrinuti za odijelo? Pogledajte na ljiljane u polju! Kako rastu! Ne rade i ne predu. A ipak vam kažem: Ni Salamon u svemu svojemu sjaju nije bio tako odjeven kao jedan od njih. Ne pitajte: što ćemo jesti? Što ćemo piti? Čime ćemo se odjenuti? Zna otac vaš nebeski da vam sve ovo treba« (Mt 6, 25—32). Nema sumnje da u životu puno puta nastupe časovi kad je čovjeku teško za hranu i odijelo. Tada se sjetimo Božjeg obećanja. Pobudimo ufanje u Božje obećanje i Bog će sigurno obećanje svoje ispuniti, pa makar i čudom priskočiti u pomoć.

Bog nam je obećao oproštenje grijeha, kad se želimo k Bogu obratiti i život popraviti. Isus je rekao jednom zgodom: »Bit će u nebu veća radost za jednoga grešnika koji se obrati,

nego li za devedeset i devet pravednika koji ne trebaju obraćenja« (Lk 15,7). U priči o izgubljenom sinu i o izgubljenoj ovci crta nam Isus Krist neizmjerno Božje milosrđe koje je pripravio svakom grešniku. Oprostiti grijehe makar kakvi i koliki bili, ako se čovjek za grijehe iskreno kaje. Sv. Augustin je rekao utješnu misao: »Bog ne gleda na ono što je čovjek učinio, nego na ono što čovjek hoće činiti«. Drugim riječima: Bog više gleda na dobru volju, na plemenitu nakanu, nego na sama djela, jer je puno puta izvan čovječje moći činiti dobra djela, pa je Bogu draga i sama dobra volja. Dok je čovjek živ, nikada nije kasno činiti pokoru. Raskajani razbojnik na križu u zadnji čas se pokajao za grijehe, Isus mu je oprostio i zajamčio spasenje riječima: »Zaista ti kažem: još ćeš danas biti sa mnom u raju!« »Bog neće smrti grešnika, nego da se grešnik obrati i živi« (Ef 18, 32).

Bog nam je obećao dati pomoć u pogibli. Kad se oluja digla na moru, i lađa počela tonuti, apostoli su bili u smrtnom strahu. Isus dođe u pomoć i reče apostolima: »Što ste tako strašljivi, malovjerni?« Tada ustade Isus, zapovjedi vjetru i moru, i postade tišina velika (Mt 8, 26). Bog u Svetom Pismu zove sebe pomoćnikom u nevoljama (Ps 45,2). Bog koji put kao da oklijeva i ne pomogne odmah. Čini to zato da ljudi jasnije vide svoju bijedu, potrebu Božje pomoći, pa da onda znadu više cijeniti Božje dobročinstvo! Kad je na svadbi u Kani Galilejskoj Majka Božja upozorila Isusa: »Nemaju više vina«, Isus je odgovorio: »Još nije došao moj čas«. Isus je pustio svatove neko vrijeme čekati, a onda je šest posuda vode pretvorio u vino i time obitelj izbavio iz velike neprilike. Sv. Ambrozije veli: »Kad je bijeda najveća, tada je pomoć Božja najbliža«. Bog pusti pravednika da tone, ali ne dopušta da potone.

Bog nam je obećao da će uslišati naše molitve. Isus veli: »Ako me za što zamolite u ime moje, ja ću to učiniti« (Iv 14, 14). Na drugom mjestu upozoruje Isus: »Ako što zamolite Oca, dat će vam u ime moje« (Iv 16, 23).

Božja su obećanja velika i nepogrešiva, zato i ufanje naše u Boga treba da je sigurno i nepokolebivo.

KRŠĆANSKO UFANJE IZVIRE IZ VJERE

Najprije mora u duši postojati vjera ili uvjerenje da je Bog vjeran, svemoguć i neizmjerno dobar. Tada se rađa ufanje da će nam Bog uistinu dati obećana dobra — nebo i potrebne milosti za nebo.

Vjernost Božja sastoji se u tome da Bog zacijelo izvrši kada što obeća ili zaprijeti. »Nebo i zemlja proći će, ali riječi moje neće proći« — kaže Isus (Mt 24, 35). Bog je svemogući: znači da Bog može sve; samo treba da nešto hoće, pa već ono i bude. A dobrota Božja kaže da je Bog pun ljubavi, pa zato nama ljudima i svim drugim stvorovima daje nebrojena dobra. Vjera nas uči da je Isus Krist iz čiste ljubavi prema čovječanstvu teške muke trpio i na križu umro. To su Kristove zasluge radi kojih Bog obećaje ljudima izmirenje s Bogom i blaženi život preko groba. Sa svim tim uzvišenim istinama mora razum biti na čistu. Nakon toga se samo po sebi rađa u duši nada ili ufanje da će Bog učiniti ili izvršiti ono što je obećao, i mi stojimo u opravdanom očekivanju da će naš život konačno sretno svršiti.

Kao što stabljika raste iz korijena tako se ufanje rađa iz vjere. Vjera i ufanje su među sobom najtjesnije povezani. Nema vjere a da ona ne bi rađala ufanje, a gdje postoji ufanje, još prije tu mora postojati i vjera. Vjera nam kaže: Duhovna su dobra tu i mogu se postići, a ufanje hoće ta dobra imati. Mi smo duboko uvjereni da onaj koji je zabranio lagati, neće ni sam lagati. Opravdan je naš sud: Bog koji je zabranio lagati i varati, zapovjedio zadanu riječ držati i obećanja ispunjavati, dat će ljudima sve što je obećao. Zato i veli sv. Pavao: »Držimo se tvrdo vjere u nadu, jer je vjeran onaj koji je obećao« (Hebr 10, 23).

Zato što ljudske nade nisu uvijek sigurne i pouzdane, događa se da se ne ostvaruju. Biva to zbog ograničene ljudske moći. Otac je obećao sinu da će mu sagraditi kuću pa će sin, kad se oženi imati udoban stan i lijep dohodak. Nada se sinova nije ostvarila, jer je otac preko noći pao na prosjački štap pa uz najbolju volju nije mogao iskupiti svoje obećanje i podići sinu kuću. Liječnik je mnogim bolesnicima obećao zdravlje, a oni mjesto zdravlja dočekali smrt. Liječnik je htio najbolje, ali mu je ili nedostajalo znanje, ili nije imao lijeka, pa bez svoje krivnje — radi nemogućnosti — nije bolesnima vratio zdravlje. Kod Boga se takova šta ne može dogoditi, jer njegova moć ne pozna ograničenja. Bog može sve što hoće. On izvodi sve u jedan čas i na najlakši način. »Zar da je Bogu koja stvar teška« (Post 18, 14). »Kod Boga nije nijedna stvar nemoguća« (Lk 1, 37). Ni đavao, ni svijet, ni naša iskvarena narav ne mogu Boga spriječiti da u djelo provede svoja obećanja.

Ljudske su nade nesigurne zbog tvrdoga ljudskoga srca koje ne pozna milosrđa. Kad ljudi nešto obećaju, ne čine to uvijek ozbiljno nego zato da se molitelja riješe. Jer nisu ozbiljno obećali, drže da obećanje ne moraju ni izvršiti. Tvrdo ljudsko srce nema smilovanja, nego bešćutno prelazi preko tuđe bijede. Kod Boga je obratno. Bog je sama ljubav i dobrota. »Ljubezan je Gospodin prema svima, i njegovo je milosrđe na svim djelima njegovim« (Ps 144, 8—9). Sv. Ivan apostol kaže za Boga: »Bog je ljubav«. Jer je Bog sama ljubav, zato želi da ga zovemo ocem. A može li plemeniti otac pogaziti svoje obećanje kad je djeci nešto obećao? Božja je ljubav tolika da je i jedinorođenoga Sina dao razapeti na križ za naše dobro. »Tako je Bog ljubio svijet da je svoga jedinorođenoga Sina dao, da nijedan koji vjeruje u Nj ne propadne, nego da ima život vječni« (Iv 3, 16). Kad nam je Bog dao Sina svoga, zar da nam onda ne da sva druga obećana dobra koja su po vrijednosti manja od sina?

Ljudske nade varaju i zbog nevjernosti ljudske. Čovjek zada riječ pa je pogazi, često obeća ali obećanje ne izvrši. Zašto tako čini? Jer je lažac, jer je loš, slab značaj, pa ne zna osjećaj časti i poštenja. Sveto Pismo stavlja Boga u opreku prema ljudima pa kaže: »Bog nije kao čovjek da slaže, nije kao sin čovječji da se mijenja. On je rekao, zar da ne učini, obećao je, zar da ne ispuni?« (Br 23, 19). »Ako smo nevjerni (Bogu), on ostaje vjeran, jer se sam sebe ne može odreći« (2 Tim 2, 13). »Ako su neki nevjerni — pita sv. Pavao — zar će njihova nevjera ukinuti vjernost Božju? Bože sačuvaj!« (Rimlj 3, 3).

Kršćansko je ufanje slično sidru sa tri šiljka. Prvi šiljak znači svemoć Božju kojom Bog može čovjeku pomoći. Drugi šiljak znači dobrotu Božju kojom Bog hoće pomoći čovjeku. A treći šiljak na sidru znači vjernost Božju kojom Bog u istinu daje ljudima sve što god je obećao.

KRŠĆANSKO JE UFANJE UVJETOVANO VRŠENJEM BOŽJE VOLJE

Kad bi netko sudio ovako: Bog mi je obećao nebo i milosti koje me vode u nebo. Za spasenje sam siguran. Mogu mirne duše prekrstiti ruke i ništa se ne brinuti za spasenje. Ono će doći samo po sebi. — Takav bi sud bio suviše pogrešan.

Bog daje nebo i milosti potrebne za nebo pod uvjetom da čovjek vrši Božju volju, da vrši Božje zapovijedi, da čini dobra djela. Isus Krist je jasno rekao: »Neće svaki koji mi govori: Gospodine, Gospodine, ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj koji vrši volju Oca mojega koji je na nebesima« (Mt 7, 21). Nisu dosta same riječi, makar bile i najljepše. Dobra djela treba pokazati, radi dobrih djela se daju nagrade, pa tako i nebo, najveća i najljepša nagrada, traži dobra djela, a ne zadovoljava se samo praznim riječima.

Grešnik se opravdano ufa u Boga samo onda ako se za grijehe iskreno kaje i život popravi. Gojiti nadu u spasenje, a ne činiti dobrih djela — bila bi drskost. Uzalud se, dakle, čovjek ufa u Gospodina ako ne čini dobrih djela. Ali »ako se bezbožnik obrati od svih grijeha svojih što ih je počinio, i drži sve uredbe moje i čini pravo i pravdu, on će doista živjeti. On neće poginuti!« (Ez 18, 21) — veli Gospod Bog.

Pravednik se opravdano ufa u Boga da će se Bog brinuti za sve njegove potrebe. Pravednik je onaj čovjek koji se nalazi u posvetnoj milosti, a u posvetnoj se milosti nalazi svaki koji nema na duši teškoga grijeha. Međutim, i pravednik se mora truditi oko dobara kojima se od Boga nada. Isus Krist veli: »Tražite najprije kraljevstvo Božje i pravdu njegovu, i ovo će vam se sve dodati« (Mt 6, 33). Trsimo se i trudimo najprije oko duhovnih vrednota kao što su kreposti i dobra djela, a napose djela milosrđa, pa ćemo postati Božji prijatelji i osigurati si nebo, a vremenita dobra za uzdržavanje tjelesnog života na zemlji dat će nam Bog radi duhovnih naših zasluga. Mi smo Božji sluge. Naše je vršiti Božju volju, Božje zapovijedi, a Božje je brinuti se za naše potrebe i dati nam nagradu. Sv. Ivan od Križa veli: »Naša je stvar Bogu-Gospodaru služiti, a Božja je stvar skrbiti se za nas«. Sv. Augustin uči da bismo mi vrijeđali Boga kad ne bismo imali veliko pouzdanje u Nj. A sv. Petar je rekao: »Svu svoju brigu bacite na Njega—Boga, jer se On brine za vas!« (1 Pet 5, 7).

A što Bog od nas očekuje? Mi posjedujemo duševne i tjelesne sposobnosti. Donijeli smo na svijet razum, tu divnu duševnu moć, kojom prosuđujemo što je istina, a što neistina; što je dobro, a što je zlo. Imamo volju kojom slobodno odlučujemo hoćemo li dobro ili zlo. Posjedujemo lijepe tjelesne moći. To su sposobnosti za raznovrsne životne poslove. Svojim radom duševnim i tjelesnim stičemo imovinu, zasluge, uzdržavamo život na zemlji, radom privređujemo i nebo. Naše su tjelesne i duševne sposobnosti ključevi riznice u kojoj je sadržano nebesko i zemaljsko blago. Tko ključeve ne upotrebljava i riznicu ne otvara sam je kriv svojoj bijedi. Bog nam daje samo ono što ne možemo sami postići. Sv. Karlo Boromejski kaže: Moramo se najboljem nadati, ali i najbolje činiti.

Sv. Franjo Saleski veli: Očekivati od Boga pomoć, a ne činiti ono što možeš, znači Boga kušati. Bolesnik koji moli od Boga zdravlje mora najprije sam za zdravlje učiniti što može. To znači: treba poći k liječniku i pitati za savjet. Treba uzimati lijekove i paziti na liječnikove upute. Sad će Bog, u koliko nedostaju ljudske sile, pomoći makar i čudom, ako je to dobro za bolesnika, tj. ako koristi spasu njegove duše. Bilo bi smiješno kad bi bolesnik s upalom pluća, mjesto da leži i da se liječi, hodao po kiši i vjetru, i očekivao čudesno ozdravljenje. Slušajmo svoj razum, pametne ljude i mudre savjete. Ako to ne pomogne, onda očekujmo pomoć od Boga. Sv. Pavao je imao od Boga dar čudesnog liječenja, ali je ipak savjetovao Timoteju, koji je bolovao na želucu, neka uzme malo vina, da prirodnim načinom popravi želudac. Čovjek bez posla mora se najprije sam truditi da nađe posao i zaradu, a ne skrstiti ruke i čekati da Bog čini čudesa. To vrijedi i za svaku drugu bijedu ili nesreću.

Narodna poslovica kaže: Čovječe pomozi si sam, pa će ti i Bog pomoći. Činimo sami što možemo, a što mi sami ne možemo, to će učiniti dobri i milosrdni Bog. Tu je opravdano ufanje u Boga.

UFANJE I STRAH

S kršćanskim ufanjem treba da je povezan spasonosni strah da čovjek ne padne u grijeh. Mi očekujemo od Boga obećana dobra, jer imamo pouzdanje u Božje milosrđe. Ali

u isto vrijeme treba u duši osjećati strah pred Božjom pravednošću, jer Bog neće dati svojih dobara onomu koji ga vrijeđa.Uvreda isključuje darove, a pravednost milosrđe. Tko Boga vrijeđa, griješi. Grijeh izaziva pravednu kaznu, a pravedna kazna i ufanje u milosrđe ne mogu zajedno postojati.

Radi toga poručuje sv. Pavao Filipljanima: »Radiste o spasenju svome sa strahom i drhtanjem!« (Flp 2, 12). Tridentinski sabor uči: Nitko od ljudi nije sasvim siguran da se nalazi u broju izabranih, tj. nije sasvim siguran da će se spasiti. Dokle god čovjek živi može sagriješiti, Boga uvrijediti, postati Božji neprijatelj, pa time izgubiti pravo na nebo. Jednako tako nitko nije posve siguran da će u dobru ustrajati do konca života i doći u nebo. Dok živimo na zemlji, samo je onaj posve siguran za svoje spasenje komu to Bog posebno objavi, a takvih je objava vrlo malo. Redoviti put spasenja je taj da se bojimo grijeha i ufamo u Božje milosrđe. Što je duša čistija od grijeha i ima više pouzdanja u Božje milosrđe, to je sigurnija za svoje spasenje.

Mi smo ovdje na zemlji slični mornarima na moru. Dokle god se mornar nalazi na moru, može nastati oluja i brod potopiti, pa su propali i mornari. Zato mornari uvijek žive u neizvjesnosti i u strahu. Tako i mi kršćani treba da živimo u strahu, jer nikada nismo sigurni od napasti i grijeha koji nam mogu zapriječiti spasenje. Koliko puta se već dogodilo da su i najveći brodovi potonuli i nikad nisu u luku prispjeli, dok su manji i slabiji brodovi sretno prispjeli u luku. Kod nas ljudi biva slično. Kralj Salamon je bio vrlo uman čovjek. Posjedovao je neobično veliku mudrost, pa ga zato i zove Sveto Pismo »mudri Salamon«. Sveto Pismo pripovijeda da je jednom zgodom došla kraljica od Sabe k Salamonu da kuša njegovu mudrost. »A Salamon joj odgovori na sva pitanja njezina«. Kraljica od Sabe je bila ushićena nad Salamonovom mudrosti i u oduševljenju reče kralju: »Istina je bila što sam čula u svojoj zemlji o tebi i o mudrosti tvojoj. Nijesam htjela vjerovati što se govorilo dok ne dođem i vidim svojim očima. I zaista, ni pola mi nije kazano. Tvoja mudrost i tvoje vrline nadvisuju glas što sam ga slušala. Sretni ljudi tvoji, sretni sluge tvoji što uvijek stoje pred tobom i slušaju mudrost tvoju!« (1 Kralj 10). Međutim, pod stare se dane Salamon iznevjeri Bogu i Bog ga je odbacio. Na drugoj strani vidimo u povijesti velike grešnike poput sv. Augustina i Marije Magdalene koji su kasnije postali glasoviti sveci. I kod anđela, kad ih je Bog postavio na kušnju, našao se velik broj koji su od Boga otpali i zauvijek postali nesretni. To su đavli ili nečisti duhovi. Sv. Ivan Hrizostom veli: »I najsigurniji pokrivač krovova uvijek lebdi u strahu da bi mogao pasti s krova«. Sv. Pavao piše Korinćanima: »Tko dakle misli da stoji, neka gleda da ne padne!« (1 Kor 10, 12).

Ufanje u Božje milosrđe daje nam snage da idemo naprijed i ne zaziremo od životne borbe i životnih udaraca, a strah od grijeha čini nas opreznima da pazimo na svoj rad i da ne činimo zla. Ufanje je u našem životu ono što je vjetar lađi, a strah je sličan teretu u lađi. Vjetar tjera lađu prema luci, a teret u lađi osigurava da se ne prevrne i da ne potone. Tako se sretno dolazi do konačne svrhe. Strah, dakle, ne oslabljuje ufanje, nego ga jača. Što je više straha od grijeha i više nepouzdanja u sebe to je veće ufanje u Boga.

Kršćansko ufanje je Božji dar. Sposobnost za ufanje u Boga dobivamo s posvećujućom milošću već na svetom krstu. Duh Sveti budi u nama čežnju za nebeskim dobrima i napunja dušu s pouzdanjem u Boga. Što je u čovjeku veći stupanj posvećujuće milosti, dakle što je čovjek savršeniji i Bogu miliji, to će se u njemu razviti i veća sposobnost za ufanje u Boga. Odatle dolazi da je kod svetaca pod konac života ufanje u Boga bilo najveće. Ufanje je slično rijeci. Što se rijeka više približava moru, to je ona šira i dublja; što se kreposni život čovjeka kršćanina više približava kraju, to je i njegovo ufanje u Boga veće.

UFANJE JE KOD BOGA SVEMOĆNO

Jednom je zgodom rekao Isus apostolima, a preko apostola kaže svima nama koji ispovijedamo ime Isusovo: »Imajte vjeru u Boga! Zaista kažem vam: Ako tko rekne gori ovoj: ,digni se i baci se u more' i ne posumnja u srcu svojemu, nego uzvjeruje da će se ispuniti riječ njegova, bit će mu to« (Mk 11, 23). Istu je misao Isus istaknuo kad je rekao: »Ako imate vjeru kao zrno gorušično i kažete ovomu dudu: ,Izađi s korijenom van i presadi se u more', poslušat će vas« (Lk 17, 6).

Vjera koja bregove premješta i dudove s korijenjem čupa i u more presađuje, nije neka teoretska vjera, apstraktna vjera, vjera koja postoji samo na području umovanja, vjera koja kaže: da, istina je što Bog veli — i dalje ništa. To je vjera praktična, realna, spojena s ufanjem da će se uistinu i ostvariti ono što Bog obećaje.

U popisu svetaca katoličke Crkve postoji i sv. Grgur koji je radi mnogih čudesa prozvan Čudotvorcem. Katolička Crkva mu slavi spomendan 17. studenoga. Sv. Bazilije ga uspoređuje s Mojsijem, prorocima i apostolima. Sv. Grgur je, kad se gradila crkva pa je gradnji smetala gora, tu goru dalje premjestio i crkva je izgrađena bez poteškoća. Dakle, doslovno se ispunilo obećanje Kristovo da će jaka vjera s nepokolebivim ufanjem i goru premjestiti. Ovaj svemir u kome mi živimo nije nuždan. Mogao je i drukčije izgledati. Moguć je bezbroj oblika u kojima je Bog mogao svemir stvoriti. A zašto je Bog izabrao baš ovaj oblik, a ne koji drugi, to je tajna, sakrivena u Božjem umu, koju mi s našim ograničenim umom nećemo moći nikada posve dokučiti. Kad je Bog mogao iz ničega stvoriti ovaj silni — za naše umovanje neizmjerni — svemir, kakva je onda poteškoća za Boga premjestiti brdo s jednoga mjesta na drugo mjesto? A jednako tako nije za Boga nikakva poteškoća takvu moć dati i čovjeku, koji, kad je u posvetnoj milosti, pa još i žarkoj molitvi tako tijesno povezan s Bogom, da je dionik Božje naravi i dosljedno svemoći Božje. Zar se nešto slično ne događa i pred našim očima? Brijeg ili gora leda, koju zovemo santa leda, otkine se na jednom kraju i baca se u drugi kraj, baca se u more i daleko po moru plovi, dok se ne rastopi. Sante leda su strave za krajeve kamo padnu.

Gora, koju premješta nepokolebivo ufanje u Boga, znači u prenesenom smislu velike i — na ljudsku sudeći — nesavladive poteškoće s kojima se čovjek u životu susreće. Kad je Mojsije sa svojim Izraelcima bježao pred faraonom, izgledalo je da će ga faraon dostići i uništiti. Položaj očajan, beznadan. Što je učinio Mojsije da izmakne toj strašnoj opasnosti? Digao je po Božjem nadahnuću štap nad Crveno more i razdijelio more tako da je izraelski narod prešao preko mora po suhom, a voda je stajala s obje strane kao zidovi. A kad je faraon sa svojom vojskom pošao u potjeru i prispio

nasred mora, more se vratilo natrag na svoje mjesto i potopilo faraona sa svom njegovom vojskom (Izl 14).

Kad je Bog od krvoločnog Pavla načinio sv. Pavla, to je čudo — jednako i veće — od premještanja gore. Kad je milost Božja obratila raspuštenu Mariju Magdalenu i učinila od nje pokornicu — sveticu — i to je čudo — jednako i veće od premještanja gore. Kad žena s pouzdanjem u Božju pomoć obrati opaka muža, učinila je veliko djelo — kao da je premjestila goru. Kad je muž uzdajući se u Boga ukrotio i pripitomio goropadnu ženu, učinio je izvanredno djelo kao da je premjestio goru.

Imajmo pouzdanje u Boga i ne bojmo se životnih poteškoća. Bile poteškoće makar kako teške, moć je Božja još veća. Pravo je rekao sv. Ivan od Križa: »Čovjek postizava toliko koliko se ufa«. Veliko ufanje u Boga postizava velike uspjehe u životu. Malo ufanje postizava male uspjehe. A gdje nema pouzdanja u Boga, nego vlada utučenost, klonulost i bezvoljnost, tu nema ni rada ni uspjeha.

UFANJE U BOGA JAČA ČOVJEKA

Tko se u Boga ufa postaje neuništivim pred ljudima. Takav je čovjek strpljiv i vedar u trpljenju i konačno smireno umire.

Filistejci su se utaborili na jednom brdu, a Izraelci na drugom. Iz filistejske vojske istupi naprijed Golijat, čovjek vrlo visok i neobično jak. Da se ne moraju tući vojske, Golijat je želio neka se rat odluči dvobojem. On će nastupiti u ime Filistejaca, a Izraelci neka sa svoje strane odaberu koga hoće. Kad se nitko drugi nije javio među Izraelcima za dvoboj s Golijatom, javi se mladić David. Golijat je oboružan kacigom, oklopom i mačem, a David nastupi sa štapom i praćkom. Kad je Golijat opazio Davida sa štapom u ruci, reče mu: »Zar sam ja pseto da ideš na me sa štapom?« »I prokle Filistejin Davida bogovima svojim«. Nato će Golijat Davidu: »Hodi amo k meni da dam meso tvoje pticama nebeskim i životinjama zemaljskim!« A David odvrati Golijatu: »Ti ideš na me s mačem, s kopljem i sulicom. A ja idem na te u ime Gospoda nad vojskama, Boga vojske Izraelove koju si ti pogrdio« (1 Sam 17). Kad se Golijat približavao da navali na Davida, David brzo pograbi svoju praćku i kamenom

iz praćke pogodi Golijata ravno u čelo. Golijat se onesviješten sruši na zemlju, a David pritrči, izvadi Golijatov mač iz korica i odsiječe Golijatu glavu. Kad su vidjeli Filistejci da je njihov najveći junak pao, dadu se u bijeg, a Izraelci navale i hametom potuku Filistejce. Ljudski se ne da protumačiti odvažnost i pobjeda Davidova. Da se David odvažio na borbu s Golijatom, slomio ga i pobijedio, pomoglo mu je samo ufanje u pomoć Božju. S Božjom pomoću maleni uzroci postizavaju velike učinke, a bez Boga i najveći uzroci ostaju bez učinka — bez plodova.

Čovjek koga u životu prati jako ufanje u Boga strpljiv je i vedar u bolima i jadima, jer zna »da trpljenja sadašnjega vremena nijesu ništa prema slavi koja će se objaviti na nama« (Rimlj 8, 18) bilo ovdje na zemlji, bilo u prekogrobnom životu. Svijetli je primjer kako se zemaljski jadi strpljivo snose starozavjetni pravednik, pobožni i strpljivi Job. Kad se u gubi raspadao na smetištu, digao je pun pouzdanja u Boga oči k nebu i rekao: »Znam da Otkupitelj moj živi i ja ću u posljednji dan uskrsnuti sa zemlje. I opet ću se ogrnuti kožom svojom i u tijelu svome vidjet ću Boga svoga« (Jb 15, 25—26). Job je bio strpljiv, jer ga je tješilo ufanje u uskrsnuće, nada u slavu i nagradu. Sve zemaljsko ima svoj kraj, svoj svršetak, a vječan je samo Bog i duhovna dobra što ih Bog daje za nagradu svojim vjernicima. Sv. Pavao, kad mu je bilo teško u životu, tješio je sebe i druge vijencem pravde što će ga dobiti od Boga za strpljivo snošenje ljudske bijede. »Meni je pripravljen vijenac pravde koji će mi dati Gospodin u dan onaj, pravedni sudac; a ne samo meni, nego i svima koji su ljubili dolazak njegov« (2 Tim 4, 8).

Čovjek koji se ufa u Boga, smireno umire, jer je svjestan da se smrću rješava ovoga jadnoga zemaljskoga života i dobiva drugi bolji preko groba. Sv. apostol Andrija, kad je ugledao križ na kojem je imao umrijeti, poviče oduševljeno: »Zdravo da si dragocjeni križu koji si posvećen smrću moga Boga. Ja ti se približujem sa svetim veseljem. O kako sam već dugo žudio za tobom, kako sam te vruće želio.« Sv. Ignacije, biskup u Antiohiji, kad je čuo smrtnu osudu iz usta cara Trajana i kad su ga kršćani htjeli osloboditi, molio ih je da mu ne oduzmu mučeničku krunu, pa je rekao: »Ja se ne bojim ni zvijeri, ni trganja mojih udova, samo ako time zadobijem Krista.«

Važna je nada i u dnevnom životu. Seljak kopa, ore, sije, jer ga drži nada da će imati žetvu. Seljak obrađuje s mukom i troškom vinograd, jer ga drži nada u berbu. Kad ne bi bilo nade u žetvu i berbu, ne bi obradio polje, niti bi se mučio s vinogradom. Đak se godinama i godinama muči u školi jer ga jača nada da će svršiti nauke i u ljudskom društvu zauzeti častan položaj. Kad ne bi bilo nade u sretan svršetak, bacio bi knjigu u kut već prvi dan. Zašto se djevojka udaje baš za ovoga momka? Jer se nada da će biti sretna kraj njega. Zašto mladić ženi baš ovu djevojku? Jer se nada da će s njom imati sređeni i smireni bračni život. Kad dakle ljudske nade toliko snagu daju čovjeku, makar su često i prevarljive, koliko je onda opravdanije pouzdati se u Boga, jer Bog ne može prevariti ni sebe ni drugoga. »Nebo i zemlja proći će, ali riječi moje neće proći« — veli Spasitelj.

RAZLOG SU UFANJU — OBEĆANJA BOŽJA

Kršćansko je ufanje ispravno ili pravilno kad se kršćanin ufà da će dobiti one darove i milosti koje je Bog obećao. Ne ufati se, dakle, ni manje ni više nego što je Bog obećao da će nam dati.

Naše ufanje ne bi bilo opravdano kad bismo se više pouzdavali u sebe nego u Boga. Ili kad bismo se više pouzdavali u ljude, s kojima zajedno živimo, nego u Boga. Ni onda kad bismo se bilo u što zemaljsko i vremenito više pouzdavali nego u Boga. Svako ovakvo ufanje ili pouzdanje u bilo što drugo na svijetu, ako je veće nego pouzdanje u Boga, biva jalovo, bez uspjeha i posramljeno, jer izvan Boga nema ništa ni sigurna ni pouzdana.

Kad je nakon Zadnje večere pošao Isus s apostolima prema Maslinskoj gori, reče im: »Svi ćete se vi sablazniti o mene ovu noć. Jer stoji pisano: Udarit ću pastira i razbježat će se ovce stada«. Petar je sebe precjenjivao, a druge apostole potcjenjivao. Mislio je da on može i ono što drugi ne mogu, pa pun uobražene veličine reče Isusu: »Ako se i svi sablazne o tebe, ja se neću nikada sablazniti«. Kolika preuzetnost! A Isus, da mu pokaže kako je opasno pouzdanje u sebe, a pogotovo pretjerano pouzdanje, reče Petru: »Zaista, kažem ti: Još noćas, prije nego pijetao zapjeva, tri puta ćeš me zata-

jiti.« A Petar je i dalje ustrajao u svom preuzetnom pouzdanju u sebe, pa reče Isusu: »I ako bih morao poći u smrt s tobom, ne bih te ja zatajio.« Konačno se dogodilo ono što je Isus prorekao. Petar je triput zatajio Isusa i to pred sluškinjama i onom ruljom koja je Isusa uhvatila. A da zataja bude još gora i odvratnija, i zakletvom ju je potvrdio. Sveto Pismo veli: »Tada se poče kleti i preklinjati: Ne znam toga čovjeka« (Mt 26). Eto kako čovjek postane posramljen kad se više ufa u sebe nego u Boga!

Napoleon I car francuski pokorio je skoro čitavu Evropu pa je u svojoj oholosti i preuzetnosti navalio i na papinsku državu. Tadašnji papa Pio VII opro se odlučno Napoleonovim nepravednim zahtjevima i 10. lipnja 1809. svečano izopćio Napoleona iz katoličke Crkve. Napoleon, da se osveti papi, pošalje generala Radet-a i dade ga zatvoriti. U zatvorenim kolima odvezen je zajedno s kardinalom Pacca najprije u Francusku, a onda iz Francuske u Savonu kraj Genove. Ovdje u zatvoru Pijo VII proboravio je 5 godina. Daleko od Rima i od vjernika trpio je Pijo VII neizrecive muke. Napoleon je s jedne strane nemilosrdno progonio Crkvu, a s druge strane nedostojno vrijeđao i ponizivao Sv. oca. Sv. otac je svoje pouzdanje upravio Gospodu Bogu i moćnom zagovoru Majke Božje. Neprestano se molio Majci Božjoj da pomogne njemu i vjernicima.

God. 1812. dade Napoleon prevesti papu u Francusku u Fontainebleau kraj Pariza. Tu je Napoleon tražio od pape da se odreče svoje države. Papa je ostao tvrd i nepopustljiv. Za kaznu vrati ga Napoleon natrag u Savonu. Međutim, papa nije klonuo duhom. Imao je jako i nepokolebivo pouzdanje u Boga i zagovor Majke Božje. Bog koji svoje vjerne ako i kuša, ali nikada ne napušta i ne ostavlja bez pomoći, nije napustio ni papu Pija VII. Napoleon pođe 1812. na Rusiju. Tamo je od glada, zime i ruske vojske bila Napoleonova vojska uništena, a sam Napoleon jedva izvukao živu glavu. Kad ga je papa izopćio iz Crkve, govorio je prezirno da uslijed papina izopćenja nijednom njegovu vojniku neće puška pasti iz ruke. A u Rusiji, uslijed strašne zime, i te kako su njegovim smrznutim vojnicima padale puške iz ruke!

1813. kod Leipziga bio je Napoleon hametom potučen, a 11. kolovoza 1814. morao se u Fontainebleau, u istoj sobi u kojoj je on Pija VII silio da se odrekne papinske države, on

sam odreći svoga prijestolja i nakon toga je bačen u zatočeništvo na otok Elbu. Tako svršavaju sve ljudske veličine koje se ufaju više u sebe, nego u Boga, veličine koje prkose Bogu.

Čovjek je velik samo onda kad se u Boga pouzdaje i od Boga pomoć očekuje. Ako se čovjek odrekne Boga, ili, što je još gore, prkosi Bogu, onda će mu Bog prije ili kasnije pokazati da je prah i pepeo koga vjetar raznosi, a da mu ni traga ne ostane.

OČAJ ILI ZDVOJNOST NIJE NIKADA DOPUŠTENA

Kršćanin ne smije nikada očajavati. Nikada ne smije napustiti nadu da će mu Bog grijehe oprostiti i da će mu u nesreći pomoći. Očaj bi samo onda bio dopušten kad Bog ne bi mogao pomoći, ili kad Bog ne bi htio pomoći. Ali Bog je svemoguć, pa zato može pomoći; za Nj ne postoji nemogućnost, a povrh toga je i dobrostiv, pa hoće pomoći i stvarno nama svima drugim stvorenjima daje nebrojena dobra.

Kad je Kain ubio svoga rođenog brata Abela, upita ga Gospod Bog: »Gdje ti je brat Abel?« Kain odgovori: »Ne znam. Zar sam ja čuvar brata svojega?« Tada će mu Bog: »Što si učinio? Krv brata tvojega sa zemlje glasno viče k meni. I zato da si proklet, prognan od domaćega tla, koje je otvorilo usta svoja, da popije iz ruke tvoje krv brata tvojega! Kad zemlju uzradiš, neka ti više ne daje ploda. Lutat ćeš i bježat ćeš po zemlji.« Kain je počinio teški grijeh — bratoubojstvo. Bog za grijeh teško kažnjava. Kain pada u očaj i u očaju se tuži Bogu: »Veća je krivnja moja negoli da bih zaslužio oproštenje« (Post 4). A Gospod Bog, iako ga je teško kaznio, nije Kaina dao ubiti, nego mu je dao znak na tijelo, po kojem je bio zaštićen od krvne osvete i od nasilne smrti. Može li se zamisliti teži grijeh od bratoubojstva pa ipak ni bratoubojica ne smije očajavati. I za nj postoji oproštenje i pomilovanje, ali dakako treba pretrpjeti određenu kaznu i dati zadovoljštinu za grijeh.

Prva knjiga o kraljevima u Svetom Pismu opisuje bitku između Izraelaca i Filistejaca. Filistejci su bili jači i nagnali Izraelce u bijeg. I za Saula, kralja izraelskoga, je postao boj vrlo težak. »Napokon ga pogodiše strijele, i on bi teško ranjen. Tada zapovjedi Saul momku koji mu je nosio oružje:

Izvadi mač svoj i probodi me da ne dođu ti pogani, probodu me i narugaju mi se! Ali momak, što mu je nosio oružje, nećkao se, jer se vrlo bojao. Tada Saul sam uze mač i baci se na nj« i ubije sam sebe. »Kad momak, što mu je nosio oružje, vidje da je Saul mrtav, baci se i on na svoj mač i umrije s njim«. (1 Sam 31). Saul, vidjevši da je opkoljen, zdvaja i sam se ubija da ne padne živ u ruke neprijateljima. Svojim samoubojstvom dao je zao primjer svome momku, pa se i on po primjeru svoga gospodara sam ubio. Tako se događa i u ratu da su se pojedinci, da ne dođu živi u ruke protivnoj strani, sami ubijali. Dogodi se i to da se mladić zaljubio, a djevojka ga neće, pa se ubije. Djevojka bi htjela baš ovoga mladića, a on je ni pogledati neće. A ona, drži da je to tolika nesreća, koje neće moći preboljeti, i popije otrov da bude nesreći kraj. Ili: bogata obitelj preko noći pada na prosjački štap. To je nesreća za koju otac obitelji drži da je nepodnosiva. Da se nesreće riješi oduzeo si život. Bezbroj je životnih okolnosti u kojima su si već ljudi sami oduzeli život. A to ne valja i ne da se ničim opravdati. Nitko nije gospodar svoga života, pa sa životom ne smije ni raspolagati kako bi sam htio. Bog je život dao, Bog je gospodar života, Bog jedini određuje gdje, kada i kako će tko život izgubiti. A naša je dužnost život čuvati do krajnjih mogućnosti, i paziti na život kao na tuđe vlasništvo za koje ćemo račun polagati.

Mnogi će reći: Zar nije bilo za Saula bolje da se sam ubije nego da su ga Filistejci živa uhvatili i mučili, pa bi onda u najtežim mukama ipak morao umrijeti. Da su Filistejci živa uhvatili i mučili, a on za ljubav Boga trpio i snosio muke, učinio bi dobro i pred Bogom vrlo zaslužno djelo. Pokazao bi Gospodu Bogu da ga visoko cijeni i poštuje, kad toliko trpi i trpljenje Bogu prikazuje, pa bi mu Bog grijehe oprostio, u trpljenju dao utjehu, i konačno bi dušu spasio. A ovako je k onim grijesima što ih je prije za života počinio, dodao još novi teški grijeh — samoubojstvo, pa je izgubio i ovaj i prekogrobni život. Tako je i sa svima koji su za vrijeme rata i kasnije oduzeli sami sebi život. Ne valja to da se mladić ubija jer ga djevojka neće. Neka mirno i strpljivo radi Boga snosi tu neugodnost, pa će ga Bog nagraditi da će dobiti bolju i čestitiju od one za kojom je zdvajao. Djevojka je zdvojna što je izgubila željena mladića. Ne valja tako. Treba da bude hrabra, puna pouzdanja u Boga pa će je Bog

nagraditi da će dobiti muža po volji i bez onoga za kojim je ludovala. Treba jadima i nevoljama junački gledati u oči i rvati se; ne kukavički bježati, a najmanje sam sebi oduzimati život. Sveto Pismo nas opominje: »Ne daj da te zlo nadvlada, nego nadvladaj zlo dobrim!« (Rimlj 12, 21).

OČAJAVANJE JE NEOPRAVDANO JER JE BOŽJE MILOSRĐE NEIZMJERNO

Objavljena nauka na svakom koraku upućuje čovjeka na Božje milosrđe. To isto čini i naš prirodni razum. Svaki ljudski čin, makar kako zao bio, ipak je — ukoliko potječe od čovjeka — samo ograničeno zlo. I svi neuredni ljudski čini zajedno, i sva zla što ih ljudi čine, makar koliko teška i odvratna bila, ipak su ograničena i po broju i po težini. Teški grijesi, veliki prekršaji, neizmjerno su zlo samo u koliko se odnose na Boga, koji je neizmjeran, a ne u koliko izviru ili potječu od ograničena čovjeka. A Božje je milosrđe, kao i sve druge Božje savršenosti, neizmjerno. Ako se uzmu svi prekršaji svih ljudi od postanka do svršetka svijeta, oni se dadu izmjeriti, a Božje milosrđe nema mjere ni kraja, i kadro je uništiti, pokriti, oprostiti sva ljudska zla.

Sv. Ivan Hrizostom daje lijepu poredbu kad veli: Što su dugovi obična čovjeka prema kraljevskoj riznici koja mu stoji na raspolaganje i iz koje uzima kad hoće i koliko hoće? Ništa. Jednako tako su ništa svi ljudski grijesi u odnosu prema Božjem milosrđu i za to nema čovjek nikada opravdana razloga zdvajati. Šta je jedna iskra vatre prema moru? Kad iskra padne u more, smjesta se ugasi i u moru nestane. Tako i opačina ljudska netragom nestaje u poredbi s Božjom dobrotom.

Sv. Grgur Veliki daje vrlo spasonosan naputak za svakidašnji život: Prije grijeha misli na Božju pravednost i boj se Njegove pravednosti, jer Bog naplaćuje dobro, a kazni zlo, kako je tko zaslužio, ako ne uvijek na ovom svijetu, a ono svakako na drugom. »Bog će dati svakomu po djelima njegovim« (Rimlj 2, 6). Pomisao na Božju pravednost čini čovjeka opreznim, promišljenim i razboritim. Razmišljanje o sudu, pravednosti i kazni Božjoj, trgnut će čovjeka, makar i u zadnji čas, pa će se uzdržati da ne učini zlo. A ako se čovjek ipak zaboravio i zlo učinio, ne preostaje drugo nego

pouzdanje u Božje milosrđe. Bog je velik, Bog je dobar, Bog razumije ljudske slabosti, mnogima i bezbrojnima je oprostło, pa će oprostiti i meni. Priznajem svoje grijehe, kajem se za njih, dat ću zadovoljštinu, u buduće svim silama ću se truditi da opet ne učinim zlo. To je duševno raspoloženje koje treba razvijati u duši nakon počinjena zla, a ne odbaciti osudu i predati se propasti.

Da li utopljenik odgurne od sebe čamac ili dasku, pa se pusti u valove da se utopi? On se i za slamku hvata, od koje nema pomoći, a kamoli se ne bi uhvatio za dasku ili čamac, u kom se može sigurno spasiti. Za utopljenika koji bi imao kraj sebe čamac i mogao se spasiti a ne bi se htio spasiti, rekli bismo da je lud. To vrijedi i za svakoga grešnika, koji neće da se izmiri s Bogom.

Netko će reći: Bog traži za izmirenje pokoru, zadovoljštinu — dobra djela. To je točno. Bog to traži i mora tražiti, jer to traži sama narav stvari. Gdje je na svijetu čovjek koji bi oprostio uvredu drugom čovjeku, a ne bi tražio baš nikakvu zadovoljštinu — ni u riječima, ni u djelima? Takva čovjeka nećemo naći, jer uvreda po naravi svojoj traži zadovoljštinu. Gdje je pojam uvrede, tu nužno mora kao odgovor doći pojam zadovoljštine. Ljudski razum koji traži poštivanje ljudskoga autoriteta, ljudske vlasti, traži još više poštivanje Božjega autoriteta, Božje vlasti. Isti prirodni ljudski razum, koji zabranjuje vrijeđanje ljudske vlasti, bila ona roditeljska ili koja druga, brani još više vrijeđanje Božje vlasti i Božjega ugleda, jer je Božja vlast nad svim zemaljskim vlastima i Božji ugled nad svim drugim ugledima u čitavom svemiru. Ljudski razum koji traži da se dade zadovoljština povrijeđenoj ljudskoj časti, još više traži da se dade zadovoljština povrijeđenoj Božjoj časti. Ne možemo mi pomisliti da bi Bog mogao dozvoliti da ga ljudi vrijeđaju kako se kome prohtije.

Čovjek je slab i na zlo sklon od mladosti svoje. Bog povrh stroge pravde ima za čovjeka i milosrđe, pa svakom čovjeku prašta, ako se za zlo kaje i dade zadovoljštinu. Sveto Pismo nas tješi i velikom istinom: »Bog hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznaje istine« (1 Tim 2, 4). Radi toga nikada, nigdje i nikomu nije dopušteno zdvajanje ili očaj.

OČAJ VODI DO SAMOUBOJSTVA

Samoubojstva je bilo na žalost uvijek na svijetu. Danas ih ima više nego prije, jer su vremena teža nego su ikada prije nas bila. Jedan je skočio u Savu. Drugi se bacio pod vlak. Treći je prerezao žile. Četvrti je ispalio hitac u glavu. Peti je ispio otrov. Šesti se objesio. Nemoguće je izbrojiti sve moguće načine samoubojstava.

Uzrok samoubojstvu je redovito očaj ili zdvojnost. Učenik je dobio drugi red, student je pao na ispitu. Obojica drže to zlo tolikim da većega i gorega nema. Ne vide izlaza. Izgubili su nadu. Pali u očaj. Načinili samoubojstvo. Djevojka zanosila dijete. Boji se sramote, zdvaja i ispija otrov. Kartaš preko noći zakartao sav imetak. Postao prosjak. Obitelj u bijedi. Ne vidi izlaza. Hitac ispalio u glavu na obali tako da se mrtav strmoglavio u more.

Naši suvremenici kažu za samoubojicu: Imao je rastrovane živce i u tom stanju rastrovanih živaca načinio samoubojstvo. A što je dovelo do zatrovanih živaca? Gubitak nade da bi se zlo moglo ukloniti ili popraviti, gubitak nade da bi se u nesreći mogao naći častan izlaz. Izgubio je čovjek nadu a očaj ili beznadnost mu je rastrovala živce, pa je u ludilu počinio samoubojstvo. Nikad nitko ne čini samoubojstvo u dobru, u obilju, u časti, slavi, zadovoljstvu, nego u teškim prilikama, u nesreći, iz koje drži da ne može isplivati, pa mu — po njegovu zdvojnom sudu — preostaje jedino samoubojstvo.

Sveto Pismo spominje klasičan primjer samoubojice. Bio je to jedan između dvanaest apostola — nesretni apostol Juda. Kad je Isus sastavljao apostolski zbor, uzeo je u nj i Judu. Juda je tada bio dobar i volio ga je kao i druge apostole. Štoviše, još ga je odlikovao i posebnom službom. Povjerio mu je upravu nad darovima što su dobri ljudi davali za uzdržavanje Isusovo i apostola. Juda je imao blagajnu. Jednim je dijelom darova imao podmiriti potrebe apostolskog zbora, a drugo je trebao podijeliti među siromahe. Međutim, što je Juda činio? Kako je bio gramzljiv, lakom, neuredno sklon prema novcu, on je malo po malo uzimao iz zajedničke blagajne za sebe, krao je, postao je tat. Juda je čuo gdje Isus govori o svom kraljevstvu, ali se to kraljevstvo Judi nije sviđalo. Nadao se zemaljskom kraljevstvu gdje bi

imao unosan položaj, dobro zarađivao i udobno živio. Ali Isus je govorio o duhovnom kraljevstvu, u kom se treba odricati, pa biti i gladan i žedan. To Judi nije išlo u glavu pa je s vremenom najprije u duši prekinuo s Isusom. A prije nego se sasvim odijelio od Isusa, mislio je još zaraditi nešto novaca. Zatim je postao i izdajica. Vidio je da neprijatelji traže glavu Isusovu i dobro će platiti. On će Isusa izdati, novac primiti, a Isus će se već izvući iz neprilike kako je to već više puta u životu učinio. Juda je pošao k židovskim starješinama, obećao izdaju i za nju primio 30 srebrnika.

Međutim drama nije završena. Juda je čuo da je Isus osuđen na smrt i da će biti na križ raspet. Zgrozio se nad svojim zločinom. Čitavo je biće njegovo uzdrhtalo od užasa, savjest ga je mučila, a srebrnici pekli kao da nosi žeravicu u njedrima. Da si olakša savjest, pođe u hram, izvadi novac i baci ga na pod uz riječi: »Sagriješih, izdavši krv pravu«. Mislio je da će mu biti lakše na duši, ali u duši nema mira. Izgubio je svaku nadu, zdvajao je nad svojim zločinom, lutao je po gradskim ulicama. Konačno pođe prema potoku Cedronu i tu se objesi na jedno drvo. Kako je bio težak, pukla je grana na kojoj se objesio. Lešina padne na zemlju i sva se utroba razasu po zemlji. Tako je nesretni Juda samoubojstvom završio svoj opaki život. Od lakomca je postao tat, od tata izdajica, od izdajice očajnik, od očajnika samoubojica. Judino samoubojstvo vjerna je slika svih samoubojica. Judin duševni razvoj do samoubojstva vjerno tumači duševni razvoj kod svih ubojica. Opak život dovodi čovjeka do raznovrsnih zločina, zločini do očaja, a očaj do samoubojstva ako se čovjek za vremena ne trgne i za zlo ne pokaje.

Sveti oci jednodušno tumače: da se Juda pokajao Isus bi mu oprostio izdaju kao što je i Petru oprostio zataju. Sv. Jeronim veli da je Juda teže uvrijedio Boga kad je zdvajao o milosrđu Božjem nego kad je izdao Isusa. Sv. Augustin uči: Onaj koji zdvaja o Božjem milosrđu jednako vrijeđa Boga kao i onaj koji sumnja da li Bog postoji. Juda je zauvijek propao ne toliko radi zločina koliko radi zdvojnosti. Sv. Izidor veli jasno: Nada ili ufanje otvara, a zdvojnost zatvara nebeska vrata.

PREUZETNO UFANJE JE GREŠNO

Nijedan čovjek, a napose kršćanin, ne smije se drsko ili preuzetno ufati u Božje milosrđe.

Preuzetno bi se ufao u Božje milosrđe onaj čovjek koji bi bezbrižno griješio, tovario grijeh na grijeh, činio zločine bez mjere i broja, opako živio na svim područjima svoga djelovanja misleći da mu Bog mora oprostiti sve grijehe i da Bog ne može nikoga osuditi baš za to, jer je neizmjerno milosrdan. Takvo shvaćanje Božjega milosrđa bilo bi sasvim neopravdano i krivo.

To bi značilo da je Bog slabić koji nema snage da se opre ljudskoj zloći. To bi značilo da ljudi zapovijedaju Bogu, a ne Bog ljudima. To bi značilo da ljudi mogu raditi što hoće, pa i Boga vrijeđati koliko hoće, a Bog bi morao sve ljudske nepodopštine mirno gledati i u nemoći svojoj sve opraštati. To bi značilo da je Bog ovisan o ljudima, a ne ljudi o Bogu, da Bog mora praštati uvijek i svakomu čovjeku, makar što činio, makar kako zloban bio.

Nigdje na svijetu nećete naći nijedno sudovanje koje bi poznavalo samo blagost i milosrđe, a da ne bi znalo u isto vrijeme i za pravednost. Kako god otac i majka bili blagi i milosrdni, od vremena do vremena upotrebljavaju i kazne. To je dokazom da povrh blagosti i milosrđa poznaju i pravednost koje se djeca trebaju bojati. Državno sudovanje više naglašuje pravednost i kazne, nego blagost i milosrđe. Ono traži neumoljivu, suhu, strogu pravednost koja traži zadovoljštinu povrijeđenom zakonu. Svako se društvo prijeti pravdom i kaznom da se ljudi boje povrijediti pravila, red i zakon, a manje se govori o blagosti, milosrđu i nagradama. Štoviše, i nadnaravno društvo, sveta Kristova katolička Crkva, koja se s pravom zove »pia mater«, dobra, blaga majka, pozna uz milosrđe u svom zakonodavstvu pravednost i kazne.

Nema na svijetu obitelji u kojoj bi djeca radila što se komu prohtije. Zar da djeca vrijeđaju i ponizuju roditelje, a roditelji da nehajno preko toga prelaze? Takav bi život u obitelji doveo obitelj u propast, takva bi obitelj sama sebi iskopala grob. Nema države ili društva koje ne bi imalo zakona i pravila. Država i društvo traže red i ne dopuštaju da

svaki član društva radi što hoće. U takvom bi društvu brzo došlo do rasula.

Netko će prigovoriti: Nije Bog kao ljudi, ni Božje sudovanje nije kao ljudsko sudovanje. Nije Bog kao čovjek. To stoji. Bog je neograničen, a čovjek je ograničen. Bog je sama dobrota, a čovjek uz dobrotu posjeduje i zloće. I Božje je sudovanje daleko nad ljudskim. Ali stoji da je ljudski um iskra Božjega uma. Bog je stvorio ljudski um po uzoru svoga — Božjega uma. Bog nije mogao stvoriti ljudski um protiv svoga uma da se ljudski um kosi s Božjim umom i sudi protiv Božjeg uma.

Kad je, dakle, ljudski um iskra Božjega uma i u skladu s Božjim umovanjem, onda je i ljudsko sudovanje odraz Božjega sudovanja. Prema tome i kod Gospoda Boga postoji povrh blagosti i milosrđa pravednost i kazna koje se treba bojati. Ne smijemo se uvijek i u svemu ufati samo u milosrđe Božje, nego se treba bojati i pravednosti i kazne Božje. Ne smijemo bezbrižno griješiti i misliti: Bog će sve oprostiti, nego misliti i na to da će nas Bog i kazniti ako se ne popravimo. Strah pred Bogom — da će nas kazniti, i pouzdanje u Božje milosrđe da će nam Bog oprostiti — treba da su jednaki. Bilo bi zlo kad bi netko imao samo strah pred Bogom. To bi bio očaj ili zdvojnost. Ali bi bilo zlo i to kad netko ne bi imao baš nikakva straha pred Bogom, pa bi mislio da je njegovo spasenje izvan svake opasnosti i da mu Bog ne može uskratiti pomoć. To bi značilo preuzetno se ufati u Boga i kušati Boga.

Sv. Bernardo veli: »Nemoj prezirati Božjega milosrđa ako nećeš iskusiti Božju pravednost«. Isus Krist je rekao: »Ako ne budete pokore činili, svi ćete propasti« (Lk 13, 3). Neka se nitko ne tješi: Ja ću se već ispovijediti, ili: Ja ću se pred smrt obratiti i pokoru činiti. Smrt može iznenada doći pa neće biti vremena ni za kajanje ni za obraćenje. A iskustvo pokazuje da je smrt redovito onakva kakav je bio i život.

NE SMIJE SE KUŠATI BOGA

Čovjek bi kušao Boga kad bi se nestašno ili obijesno izvrgavao pogibelji u nadi da će mu Bog pomoći.

Boga bi kušao đak ili student, koji cijele godine ne bi ništa učio, nego bi šetao, igrao se, išao u kino i kazalište, ugodno se u društvu zabavljao u nadi da će mu Bog pomoći, i da će, unatoč nerada, na koncu školske godine proći s dobrim uspjehom. Boga bi kušao seljak koji ne bi ni orao ni kopao, ni sijao ni sadio, pa bi se ipak nadao da će Bog učiniti čudo, i on imati obilnu žetvu i berbu. Boga bi kušao tko bi se naglavce bacio u Savu u virove i očekivao da će ga Bog izbaviti od smrti. Tako i onaj tko bi se bacio pod vlak pa bi mislio da će ostati neozlijeđen. Svi se ovi bez razloga, pustopašno i obijesno izlažu pogibelji kojoj se ne bi trebali izlagati, pa je zato neopravdano očekivati Božju pomoć. Takvima poručuje Gospod Bog: »Tko pogibao ljubi, u pogibli će i propasti« (Sir 3, 27).

Samo onaj čovjek ima pravo očekivati Božju pomoć, pa i izvanrednu pomoć ili čudo, tko vrši volju Božju, čini ono što Bog od njega traži. Kad je đak ili student cijele godine marljivo učio, redovito polazio u školu, bilježio predavanja, bio u nauci savjestan i točan, opravdano je da očekuje Božju pomoć i da se obrati Gospodu Bogu: Gospode, učio sam marljivo i savjesno, učinio sam sve što mi je kazivala moja pamet i savjest dobrih ljudi, vršio sam volju Tvoju; sad mi pomozi, daj da sretno svršim školsku godinu. — Sad će Bog sigurno pomoći, pa makar trebalo i čudo u pomoć.

U Svetom Pismu čitamo kako je đavao kušao Isusa. Kad je Isus postio u pustinji 40 dana i 40 noći, kao čovjek osjetio je glad. Tada pristupi k njemu đavao i reče: »Ako si Sin Božji zapovijedi da ovo kamenje postane kruh«. A Isus mu odgovori: »Čovjek ne živi samo o kruhu, nego o svakoj riječi što dolazi iz usta Božjih«. Đavao je htio da Isus sve pustinjsko kamenje pretvori u kruh, a Isus to nije htio, jer nije bilo nikakva pametna razloga.

Iza toga postavi đavao Isusa na vrh hrama i reče mu: »Ako si Sin Božji, baci se dolje!« Drugim riječima: Skoči s tornja, pokaži svoju moć i smjelost, pa će ti se ljudi diviti i pljeskati. O tebi će se mnogo govoriti, bit ćeš junak dana, bit ćeš slavan. Glasovit. A što bi Isus imao od toga? Baš ništa. Ljudska je slava kao dim koga vjetar za čas odnese, a da mu ni traga ne ostane. Isus je to kasnije u životu i te kako iskusio. Na Cvjetnicu je razdragana masa vikala Isusu: Hosana Sinu Davidovu — to znači živio, slava ti, a na Veliki petak, dakle samo pet dana kasnije, ta ista masa viče kao bjesomučna: Raspni ga, raspni! Tako svršava ljudska slava. Ne čini, dakle,

Isus čudesa da ugađa ljudskim neurednim težnjama, nego da ljude oduševi za Boga i krepostan život. Isus je odgovorio đavlu: »Stoji pisano: Ne kušaj Gospodina, Boga svojega!«

Najzad uze đavao Isusa na goru vrlo visoku i pokaza mu sva kraljevstva ovoga svijeta i ljepotu njihovu pa mu reče: »Sve ovo dat ću tebi ako padneš ničice pa mi se pokloniš«. Đavao hoće da mu Isus iskaže štovanje koje se iskazuje samo Bogu. Za nagradu đavao obećaje Isusu da će mu dati sva kraljevstva ovoga svijeta. A što bi đavao mogao komu dati kad ni sam ništa nema. Đavli su osuđeni u paklu i mogu van samo na čas kad im Bog to iz posebnih razloga dopusti. Đavao je mislio u Isusu pobuditi neurednu težnju koja se zove lakomost. Lakomac misli samo na imovinu, novac, pa će za novac i dušu prodati. A što veli Isus: »Odlazi sotono! Stoji pisano: Gospodinu se Bogu svojemu klanjaj i njemu jedinomu služi!« (Mt 4). Ne kušaj Boga, ne napastuj Boga! Ne traži od Boga velika i neočekivana djela bez potrebe, kad nema za to razloga. Nego radije Boga poštuj, Bogu se moli, Božju volju vrši, Bogu budi vjeran.

Isus je dopustio da ga đavao napastuje da pokaže nama ljudima kako napast sama po sebi nije grijeh. Napast je grijeh samo onda kad čovjek na napast pristane ili je odobri. Treba se moliti Bogu i postojano odbijati napasti. Konačno Isus prezire đavla-kušača da nas upozori kako Gospod Bog prezire svakoga čovjeka koji Boga kuša, koji se obijesno izlaže pogibelji i čeka od Boga pomoć koju Bog nije obećao niti će je dati.

LJUBAV

NAJVEĆA ZAPOVIJED

Jedan od književnika pristupi k Isusu i zapita Ga: »Koja je prva od svih zapovijedi? Isus odgovori: Ljubi Gospodina, Boga svojega, svim srcem svojim, svom dušom svojom, svom pameti svojom i svom snagom svojom! Ovo je prva zapovijed. Druga glasi: Ljubi bližnjega svojega kao samoga sebe! Važnije zapovijedi od ovih nema« (Mk 12, 28—31). Već je u Starom zavjetu Gospod Bog naglasio ljubav k Bogu sličnim riječima kad je rekao: »Ljubi Gospoda, Boga svojega, svim srcem, svom dušom i svom snagom svojom!« (Pnz 6, 5). I ljubav prema bližnjemu je poznavao Stari zavjet. Bog je poručio Izraelcima: »Ne nosi u srcu mržnje proti bratu svojemu! Ne budi osvetljiv prema zemljacima svojim, nego ljubi bližnjega svojega kao sebe samoga!« (Lev 19, 17—18).

Kad mi svojim prirodnim razumom raščlanjujemo pojam ljubavi, što nam kaže razum? Kaže nam da ljubiti nekoga znači: o ljubljenoj osobi plemenito misliti. Za ljubljenu osobu toplo osjećati. O ljubljenoj osobi biranim riječima govoriti. Ljubljenoj osobi po volji raditi, ili činiti takva djela za koja čovjek zna da će njima ugoditi ljubljenoj osobi. Ljubiti nekoga iskreno, časno i pošteno znači: čitavo svoje biće — dušu i tijelo, sve duševne i tjelesne moći posvetiti ljubljenoj osobi. Takvo shvaćanje ljubavi potvrđuje Spasitelj svojom naukom o ljubavi k Bogu. Kad Isus Krist veli: ljubi Boga svim srcem svojim — znači čitavom voljom treba htjeti Boga i za Bogom težiti kao za najvećim dobrom. Svom dušom svojom ljubiti Boga znači: razumom kao najplemenitijom moći treba uzvišeno misliti i suditi o Bogu. Svom pameti ljubiti Boga znači: treba osjećati za Boga kao za najdraže biće, sva čuvstva upraviti u službu Božju. Ljubiti Boga svom snagom svojom znači: sva svoja djela — velika i mala na svakom koraku izvoditi tako da budu na čast i slavu Bogu.

Ove dvije zapovijedi o ljubavi k Bogu i bližnjemu — kao u korijenu sadržavaju sve druge zapovijedi. I tko ove dvije zapovijedi vjerno vrši, izvršio je sav zakon. Sv. Pavao veli: »Ljubav ne čini zla bližnjemu. Ljubav je vršenje zakona« (Rimlj 13, 10). Druge zapovijedi prirodnoga i Božjega zakona iznose pojedinosti, jasnije tumače, potanje izlažu ono što je

već sadržano u ovim dvjema zapovijedima. Kao što iz ljudskoga korijena nikne stablo s mnogim granama, tako iz ovih dviju zapovijedi, kao iz klica, niče i razvija se u život bezbroj drugih zapovijedi.

U zapovijedi o ljubavi k Bogu sadržane su prve četiri od deset Božjih zapovijedi. U zapovijedi o ljubavi k bližnjemu sadržano je ostalih šest Božjih zapovijedi i djela milosrđa. Prve četiri zapovijedi se odnose na Boga. Bog kao naš vrhovni Gospodar traži od nas u prvoj zapovijedi: priznanje svoga veličanstva, poklon i vjernu privrženost. U drugoj traži poštovanje — nikad ništa zla reći o Bogu. U trećoj traži vršiti propisano bogoslužje bar nedjeljom i blagdanom, a preporučuje se to činiti i u tjednu. U četvrtoj zapovijedi traži Bog od nas štovanje svojih zamjenika na zemlji, a to su: roditelji, učitelji, odgojitelji, duhovni i svjetovni poglavari. U svima ovima treba gledati Božje predstavnike, nosioce Božje vlasti, pa ih za to treba s dužnim poštovanjem susretati.

Drugih šest zapovijedi u pojedinostima tumače zapovijed o ljubavi k bližnjemu. Peta zapovijed — ne ubij — zabranjuje dirati u život bližnjega! Šesta — ne sagriješi bludno — dirati u osobu drugog spola. U sedmoj zapovijedi — ne ukradi — zabranjuje Bog dirati u tuđu imovinu. U osmoj — ne reci lažna svjedočanstva — zabranjuje Bog lagati i krivo svjedoči protiv bližnjega. U devetoj i desetoj — ne poželi žene bližnjega — ne poželi nikakve stvari bližnjega svoga — zabranjuje Bog oštećivati obiteljski život bližnjega. Duhovna djela milosrđa: grešnika pokarati, neuka poučiti, dvoumnoga dobro savjetovati, tužna utješiti, krivca strpljivo podnositi, uvreditelju oprostiti, za žive i mrtve Boga moliti; kao i tjelesna djela milosrđa: gladna nahraniti, žedna napojiti, gola obući, gosta primiti, sužnja otkupiti, bolesna pohoditi i mrtva ukopati — upotpunjuju šest Božjih zapovijedi koje govore o bližnjemu, ili još bolje rečeno: upotpunjuju zapovijed o ljubavi prema bližnjemu.

Ispitajmo svoju savjest: Kako smo se do sada u našem životu odnosili prema Bogu, a kako prema bližnjima, prema okolici u kojoj živimo? Sve prolazi, svega će nestati, a trajnu i vječnu vrijednost imaju samo dobra djela koja smo učinili iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

BEZ LJUBAVI NEMA SPASENJA

Naš je život na zemlji uređen tako da se nigdje ništa ne postizava bez rada, truda, napora, bez dobrih djela. Ako učenik želi sretno svršiti školsku godinu, mora učiti. Ako činovnik želi dobiti plaću, mora savjesno cijeli mjesec raditi. Ako radnik želi dobiti nadnicu, mora izvršiti povjereni posao. Ako seljak želi imati žetvu, mora prije toga orati, kopati i sijati.

I blaženi život u nebu je nagrada koju čovjek mora zaslužiti. Nitko nije došao u nebo a da nije prije radio i trudio se da ga postigne. Nema neba, nema spasenja bez dobrih djela. A dobra djela, kojima se nebo stiče, moraju biti učinjena iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Ljubav je prva i najveća krepost. Po njoj sve druge kreposti i njihova dobra djela dobivaju vrijednost i zaslugu pred Bogom. Bez ljubavi druge kreposti nisu kreposti, niti su njihova djela zaslužna pred Bogom. Zato veli sv. Ivan: »Tko ne ljubi, ostaje u smrti«. Čovjek kod koga se duša odijelila od tijela, mrtav je, za ljudsku zajednicu ne znači baš ništa. Tako i onaj koji ne osjeća za Boga i Boga ne ljubi, makar što učinio, nema vrijednosti za prekogrobni život. Sv. Franjo Saleški naglašuje istu misao kad kaže: »Tko bez ljubavi živi, taj je mrtav«. Sv. Pavao ističe tu misao još jasnije: »Ako tko ne ljubi Gospodina našega Isusa Krista, neka bude proklet!« (1 Kor 16, 22). Rad, trud, napor, djela, makar kolika i kako velika bila, sama po sebi nisu dosta za spasenje; djela treba da su učinjena iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu; tada tek postaju zaslužna, vrijedna da se njima stekne nebo.

Sv. Augustin veli: »Da možemo pravilno hodati, trebamo dvije noge. Da možemo pravilno prema nebu ići i k Bogu doći trebamo u duši imati ljubav prema Bogu i bližnjemu. Da se ptica može dići prema nebu, treba dva krila«. Tako i mi, ako se hoćemo k Bogu dići i Božji biti, trebamo kao krila ljubav prema Bogu i bližnjemu. Blaženi u nebu ljube Boga, ljube se i među sobom. Ako i mi hoćemo u nebo doći, a to sigurno hoćemo, jer smo za nebo stvoreni, treba da ljubimo Boga i ljude oko sebe. Sv. Augustin pita Gospoda Boga: »Šta je čovjek da tražiš od njega da Te ljubi, i da mu se prijetiš strašnom kaznom ako to ne čini?« Slika je to bolja što vjernije prikazuje onoga koga predstavlja. Čovjek je po svojoj razumnoj i besmrtnoj duši slika Božja.

Zato je i čovjek to bolji, to vjernije predstavlja Boga što za Boga više osjeća, a toplo i vjerno osjećanje prema Bogu pokazuje se najjače po ljubavi.

Sposobnost da možemo ljubiti Boga i bližnjega kako treba dobivamo sa posvećujućom milošću. Posvećujuća milost je vrhunaravni nezasluženi dar koji Duh Sveti ulijeva u našu dušu, po kojem daru mi od grešnika postajemo pravednici, djeca Božja i baštinici kraljevstva nebeskoga. Posvećujuća milost zove se još opravdavajuća milost, jer se njom čovjek pred Bogom opravdava, to jest postaje od krivca pravednik, i prelazi iz nemilosti u milost i pravednost. Posvećujuću milost dobivamo prvi put na svetom krstu, a ako je čovjek nakon svetoga krsta teško sagriješio, vraća mu se milost posvećujuća u dušu nakon pobožno obavljene svete ispovijedi.

Čovjek po svojoj naravi teži za Bogom, ali nema snage da se vine k Bogu, da živi i radi kako Bog hoće. Zato mu je potrebna Božja pomoć koja se zove milost. Sv. Pavao veli: »Znam da dobro ne živi u meni, to jest u tijelu mojemu. Jer htjeti imam u sebi, ali činiti dobro ne nalazim« (Rimlj 7,18). Da mogu činiti dobro i da uistinu činim dobro, to dolazi od Boga, po Božjoj pomoći — po milosti. Kad dakle dođe milost u dušu, a milost daje treća božanska osoba Duh Sveti, onda je tek duša sposobna ljubiti Boga i bližnjega kako treba, onda je tek duša sposobna izvoditi zaslužna djela. To nas uči Sveto Pismo kad kaže: »Ljubav se Božja izli u srca naša po Duhu Svetom, koji je dat nama« (Rimlj 6,5).

S ljubavlju prema Bogu ulijeva Duh Sveti u našu dušu i ljubav prema bližnjemu. Ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu je jedna i ista ljubav, samo se razlikuje po tome na koga se odnosi. Jednom se zove ljubav prema Bogu, jer se odnosi na Boga, a drugi put se zove ljubav prema bližnjemu, jer se odnosi na bližnjega. Ove dvije ljubavi slične su dvjema potocima koji izlaze iz istog vrela, ili dvjema granama koje rastu iz istog korijena.

Ljubav prema Bogu i bližnjemu ne stoji samo u toplim čuvstvima i slatkim riječima, nego u prvom redu u dobrim djelima što ih činimo na čast Bogu i na korist bližnjemu. Ići u crkvu, moliti se Bogu, primati svete sakramente, pošteno živjeti — to su djela kojima se pokazuje i dokazuje ljubav prema Bogu. Pomoći bližnjemu u bijedi — vršiti duhovna i

tjelesna djela milosrđa — to su djela koja dokazuju pravu ljubav prema bližnjemu.

ZAŠTO SMO DUŽNI LJUBITI BOGA?

Kod pravilno razvijene ljubavi sudjeluju razum, čuvstvo i volja. Kad je razum pronašao nešto kao lijepo i dobro, u duši se rodi čuvstvo ugodnosti, radosti. Iza toga se javlja volja i hoće to lijepo i dobro biće prisvojiti, postići za sebe.

Tako je i u ljubavi prema Bogu. Razum shvaća Boga kao najljepše i najveće dobro. Čuvstvo se naše u Bogu raduje i volja hoće Boga postići, s Bogom se sjediniti.

Kad se, dakle, pita: Zašto smo dužni Boga ljubiti, razum daje odgovor: Jer je Bog najljepše, najsavršenije biće, jer me Bog ljubi neizmjerno, jer je Bog moj neprestani dobročinitelj. Povrh toga izričita je zapovijed Isusa Krista koja upotpunjuje naš razum i nalaže: Ljubi Boga nadasve.

Naš razum promatra prirodu oko sebe i sudi: Lijepe su planine sa svojim šumama i ledenjacima. Lijepe su doline sa svojim bujnim biljnim i životinjskim carstvom. Lijepe su rijeke sa slapovima, jezera sa svojim čarima, mora sa svojim nepreglednim površinama. Lijepo je nebo sa svojim nebrojenim tjelesima. Kako je tek lijep i veličanstven Bog koji je to sve tako lijepo stvorio! U prirodi svuda vlada red. Sve ima svoju svrhu. U svemiru je sklad. Sve je u savršenom odnosu u sebi i prema drugim bićima. Kako je tek savršen Bog koji je sve u svemiru tako savršeno uredio! Nitko ne daje drugomu ono čega sam nema. Ako vi nemate milijun dinara, ne možete to drugomu dati. A kad netko nekomu nešto daje, onda daje samo ono što ima. Kad je Bog tolike ljepote postavio u prirodu i tako divnim savršenstvom uresio svemir, onda je opravdan sud da je Bog i neizmjerno lijep i neizmjerno savršen, pa prema tome i dostojan naše najveće ljubavi.

Boga ljubimo, jer Bog ljubi nas. Najveću nam je ljubav Bog pokazao kad je poslao na svijet svoga Sina. O Božjoj ljubavi prema nama veli Isus Krist: »Bog je tako ljubio svijet da je predao svoga jedinorođenog Sina, da nijedan, koji vjeruje u njega, ne pogine, nego da ima život vječni. Jer Bog nije poslao Sina svojega na svijet zato da sudi svijet, nego da svijet spasi po njemu« (Iv 3,16-17). Bog nije poslao na svijet

Sina svoga da kao moćni svjetovni kralj vlada i zapovijeda, da živi u sjaju i raskoši, nego da poput sluge hoda po zemlji i služi svima ljudima. Bog nije htio da njegov Sin živi i umre kao drugi ljudi, nego da živi u mukama i progonima i da na križu umre. Po morskoj obali idu zajedno otac sa sinom i slugom. Sluga iz nespretnosti pada u more, a otac, da spasi slugu, šalje sina u more po slugu i time sina izvrgne smrtnoj opasnosti. Zar ne da bismo se divili plemenitosti toga gospodara? Je li moguće zamisliti ljepšu ljubav prema slugi? Taj bi sluga do groba morao biti zahvalan svom gospodaru. Tako se dogodilo s našim spasenjem. »Da slugu (nas ljude) spasiš, ti si, Gospode, Sina predao!« A sv. Ivan dodaje: »Ljubimo Boga jer je On prije ljubio nas« (1 Iv 4,19).

Boga smo dužni ljubiti jer je On naš neprestani dobročinitelj. Što god imamo od Boga imamo. Naš život, zdravlje, dnevna hrana, odijelo, stan, roditelji, prijatelji — sve je to Božji dar. »Svaki dobri dar i svaki savršeni poklon odozgo je, silazeći od Oca svjetlosti« (Jak 1,17). Zato pita sv. Pavao: »Što li imaš, čovječe, što nisi primio? A ako si primio, što se hvališ kao da nisi primio?« (1 Kor 4,7).

Neprestano dijeljenje Božjih dobročinstava djeluje na nas — nažalost — tako da ih gotovo i ne cijenimo. Radi toga je korisno promatrati one ljude koji tih dobročinstava nemaju. Promatramo li slijepce, gluhe, nijeme, čovjeka bez ruke, noge, sa teškom sušicom, čovjeka luda, padavičava — tada ćemo tek pravo shvatiti kako je veliki Božji dar što smo zdravi i kako veliku ljubav i zahvalnost dugujemo Bogu. Ako običnom čovjeku dugujemo ljubav i zahvalnost za svaki pa i neznatni dar, koliko više ljubavi dugujemo Bogu od koga nam je sve što jesmo i imamo; Bogu koji nam je dao anđele za čuvare, sunce, mjesec i zvijezde za svjetlo, zemlju za stan, biljke i životinje za hranu i uživanje! Djeca ljube roditelje jer su im dali život, a to čine na svoj način i životinje. Čovjek koji ne bi ljubio Boga, koji ga je stvorio i obiljem svih darova nadijelio, bio bi gori od nerazumne prirode oko sebe.

K ovim uzvišenim razlozima, kojima naš prirodni razum opravdava ljubav prema Bogu, dolazi kao kruna zapovijed Isusova. Isus zapovjeda: »Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, svom dušom svojom, svom pameti svojom i svom snagom svojom!« (Mk 12, 30). Kuda god se, dakle, čovjek okrene: bilo u prirodu, bilo u Objavu, odasvud

dolaze poticaji: Ljubi Boga jer je u sebi najsavršenije biće i naš najveći dobrotvor.

U ČEMU SE SASTOJI LJUBAV PREMA BOGU?

Čovjek koji iskreno ljubi Boga, taj postojano Boga svuda traži, taj izbjegava sve što bi ga moglo od Boga odijeliti, taj radi za Božju čast i spremno prima sve što od Boga dolazi.

Ne bi bilo ispravno kad bi tko tvrdio da je ljubav prema Bogu stvar čuvstva, da se ljubav k Bogu sastoji u tom da nam se Bog sviđa i da ćutimo veselje u duši kad na Boga pomislimo, a u djelima da se ne treba na Boga obazirati. Ljubav je više stvar razuma i volje nego čuvstva. Razum upoznaje Boga kao najsavršenije biće i zato Boga cijeni više nego sve stvoreno. A volja, vođena razumom, teži za sjedinjenjem s Bogom tako da se čuva grijeha i čini Bogu ugodna djela. »Neće svaki koji mi govori: Gospodine, Gospodine, ući u kraljevstvo nebesko, nego samo tko vrši volju Oca mojega koji je na nebesima« (Mt 7, 21). Ljubav se, dakle, k Bogu dokazuje djelima.

Tko Boga ljubi taj rado misli na Boga, o Bogu rado govori i rado sluša kad drugi o Bogu govore. Što čovjek voli na to rado misli. Zato i veli Isus Krist: »Gdje je blago tvoje, tamo je i srce tvoje« (Mt 6, 21). Tko Boga ljubi taj sva djela svoja izvodi s nakanom da njima Boga časti. Čega je srce puno o tom i usta rado govore. Tko Božje stvari visoko cijeni, taj će o Božjim stvarima često i dostojno govoriti. Pravoga štovatelja Božjega veseli kad drugi o Bogu lijepo govore pa takove govore s užitkom sluša. Sv. Ivan veli: »Tko je od Boga, riječi Božje sluša« (Iv 8, 47).

Tko Boga ljubi čuva se grijeha i pazi da mu se srce ne prilijepi o zemaljska dobra. Ljubav i grijeh se isključuju kao vatra i voda. Ako nekoga ljubimo, nećemo ga vrijeđati. A ako nekoga vrijeđamo, ponizujemo, život mu ogorčujemo, to je znak da ga ne volimo. Tako je i u našem odnosu prema Bogu. Ako Boga volimo, onda Ga nećemo ni psovati, ni kleti, ni svetinje Božje pogrđivati. A tko Boga kune, ili koje drugo zlo radi, dokaz je da u njemu nema ljubavi k Bogu. U tom smislu je rekao Isus Krist: »Tko ljubi mene, držat će riječ moju« — znači: činit će ono što ja od njega tražim, činit će

samo dobra djela, jer Bog samo dobro ljubi, a mrzi na zlo. Tko ljubi Boga taj će se čuvati grijeha, ne zato jer se boji kazne, nego zato da ne uvrijedi Boga — dobroga Oca.

Kad je čovjeku vruće, skida sa sebe odijelo. Kad je odijelo skinuo, smanjio je vrućinu. Tko je pun Božje ljubavi i u srcu gori od ljubavi k Bogu, taj će iz srca izbaciti sve neuredne težnje za vremenitim dobrima, smanjiti ljubav k zemlji i tijelu, a povećati ljubav k Bogu.

Ljubav se k Bogu osobito jasno očituje u radu za Božju čast. Kad je netko naišao na lijepu knjigu koja mu se sviđa i mnogo je korisna iz nje naučio, onda će tu knjigu i drugima preporučiti da je kupe i čitaju. Tko Boga ljubi, taj će o Bogu i drugima govoriti da što više ljudi Boga upozna, poštuje i proslavi. Sv. Augustin veli: Žar je djelovanje ljubavi; tko nema žara za nešto, nema ni ljubavi. Tko nema žara i oduševljenja za Božju stvar, znak je da nema ni ljubavi k Bogu. Tko Boga ljubi zabrinut je, upravo se buni kad vidi ili čuje da drugi Boga vrijeđaju. Tko Boga ljubi, veseli se kad vjera napreduje, kad se Boga svuda i svagdje propovijeda. Pravi ljubitelj Božji poduzima sve da otpale i zabludjele opet dovede k Bogu. Što su sve apostoli pretrpjeli, a misionari i danas trpe u dalekim krajevima, kad navještaju sveto evanđelje!

Tko Boga ljubi zahvalan Mu je za dobročinstva i spremno podnosi boli što mu ih Bog šalje. Svako dobročinstvo očekuje zahvalu. Što je dobročinstvo veće i zahvala mora biti veća. Ništa toliko ne boli koliko nezahvalnost, a napose tamo gdje je dobročinstvo potjecalo iz čiste, idealne ljubavi. A Božja dobročinstva potječu iz najplemenitije Božje ljubavi prema nama, jer Bog nas ni u čemu ne treba.

I boli, i trpljenja što nas u životu stizavaju, dokaz su ljubavi Božje, pa ih treba spremno i strpljivo snositi dok Bog ne odredi drukčije. Kad bi Bogu bio draži udoban i lagodan život, onda bi sigurno takav život priuštio i svomu Sinu Isusu Kristu. A kad je Isusov život bio neprestano trpljenje, sav pun boli duševnih i tjelesnih, onda nemamo ni mi drugo očekivati. U bolima je Isus pokazao zamjernu ljubav prema Bogu. Po bolima je Isus spasio svijet i sebe proslavio. Upravo u bolima se vidi veličina naše ljubavi, po množini boli i patnjama što smo ih kadri za Boga pretrpjeti mjeri se veličina naše ljubavi. Uvijek, dakle, i u svemu neka se sveti ime

Božje; uvijek i u svemu neka je hvaljen, slavljen i blagoslovljen Gospod Bog.

KAKVA DA JE LJUBAV PREMA BOGU

Ljubav prema Bogu nije obična ljubav. To je posebna, uzorna ljubav. Kao što je Bog jedinstveno biće u čitavom svemiru i izvan svemira, tako je i ljubav prema Bogu jedinstvena ljubav i nijedna se druga ne može s njome mjeriti. Zato i nije Isus Krist rekao jednostavno: »Ljubi Boga« — na način kako se ljubi stvoreno, zemaljsko, ljudsko, sve oko sebe. Kad je Krist govorio o ljubavi prema Bogu, onda veli: »Ljubi Gospodina, Boga svojega, svim srcem svojim, svom dušom svojom, svom pameti svojom i svom snagom svojom!« (Mk 12, 30). Čitavo biće — dušu i tijelo — sve duševne i tjelesne moći treba staviti Bogu na raspolaganje, sve treba s Bogom povezati. Nije dosta o Bogu samo lijepo misliti. O Bogu treba biranim izrazima govoriti. Za Boga treba požrtvovno raditi, tako da svako naše djelo nosi na sebi oznaku da je Božje djelo.

Na Boga treba misliti kad ustajemo, kad se oblačimo, kad se umivamo. Kod jela, rada, odmora, počinka, svuda treba da smo Božji. Kad smo u prirodi, pa čujemo pijev ptica, ili osjetimo miris cvijeća, ili slušamo žubor vode, ili smo se zagledali u stoljetni hrast — sve to neka nas diže k Bogu, sve to neka u nama pobudi misao: Kako si velik i nedokučiv, Gospode Bože! Sv. Augustin je rekao: Priroda oko nas govori onomu koji Boga ljubi, nijemim, ali vrlo razumljivim govorom.

I razum i vjera zajedno nalažu da Boga treba ljubiti više nego išta drugo na svijetu.

Na prvi je pogled to lijepo rečeno i lako shvatljivo, ali se u životu teško ostvaruje, jer traži velikih žrtava. Svega na svijetu se treba odreći — sve treba napustiti kad to Bog traži — to je ljubav nada sve stvoreno — takvu ljubav traži Bog prema sebi. Bog je svrha, a sve drugo su sredstva. Kad koje sredstvo smeta, treba ga napustiti da se može postići svrha.

U čemu su te žrtve? Nedjelja je, blagdan je, bilo bi ugodno u krevetu počivati. Božja je zapovijed: treba ići u

crkvu. Treba se odreći udobnosti kreveta i poći u crkvu. Drugi su zdravi, ja sam bolestan. Možda ću od bolesti i umrijeti. Javlja se bol u duši. Zašto si me, Bože, tako teško kaznio? Odmah treba probuditi ljubav prema Bogu i reći: Neka se vrši volja Božja. Bog zna da je za me bolest bolja od zdravlja. Zato ću je strpljivo snositi. Izgubili ste službu, imetak, oca, majku, koga od braće. Ne prigovarati, ne mrmljati. Bog je tako odredio. Volja Božja — volja moja. Bog ima pravo tako postupati, a naše je bez prigovora slušati i pokoriti se. Što god iz ruke Božje dolazi, dobro došlo. Neka je blagoslovljena ruka Božja kad me miluje, ali i onda kad me šiba.

Narav se buni, ali razum prosvijetljen vjerom kaže: za Boga treba sve žrtvovati, pa i sam život. Kad bi se postavilo pitanje: Da li ću radije uvrijediti Boga ili izgubiti život? Bez promišljanja treba radije žrtvovati život nego uvrijediti Boga. Što bismo rekli kad bi se lonac digao protiv lončara koji ga je načinio? To isto kažemo i za čovjeka koji se diže protiv Boga. Još gore! Lončar može lonac prodati, pa više nije gospodar loncu. A čovjek ostaje u vlasti Božjoj bio živ ili mrtav, nalazio se na ovom ili na drugom svijetu. Nema sile ni moći koja bi mogla čovjeka oduzeti ispod Božje vlasti. Prema tome treba najprije paziti što Bog hoće, i to vjerno izvršiti, a onda tek dolaze u obzir anđeli, sveci, duše u čistilištu i ljudi na zemlji oko nas.

Cvijeće, životinje, imetak, ljude — oca, majku, braću, prijatelje, ženu, muža, zaručnika, zaručnicu, smijemo a i dužni smo ljubiti, ali samo radi Boga, jer od Boga potječu i u koliko nas k Bogu dovode. To su sve sredstva koja volimo u vezi s Bogom, a ne kao nešto što je jednako Bogu ili više od Boga. Sva prolazna dobra traju od danas do sutra. A Bog je vječan. Bog ih je dao, Bog ih može i oduzeti. A stvarno za kaznu i oduzima kad se čovjek ne služi njima kao Božjim darovima.

Svuda mora vladati red, pa tako i u ljubavi. Bog dolazi na prvo mjesto, a sve drugo na drugo mjesto. — Boga treba ljubiti više nego sve drugo, a sve izvan Boga samo u Bogu i radi Boga i onoliko koliko nas ljubav stvorova dovodi do poštivanja i ljubavi k Bogu. Bog nam u Svetom Pismu otvoreno kaže: »Tko ljubi oca ili mater više nego mene, nije mene dostojan. I tko ljubi sina ili kćer više nego mene, nije

mene dostojan« (Mt 10, 37). Tko ljubi bilo što u svemiru više nego Boga, nije Boga dostojan — u njemu nema prave Božje ljubavi.

LJUBAV I ZASLUŽNA DJELA

Naša su dobra djela pred Bogom zaslužna samo onda ako ih vršimo iz ljubavi prema Bogu. Što u duši imamo više ljubavi, to će i naša djela biti vrednija. Bog ne gleda toliko na veličinu samoga djela koliko na veličinu ljubavi što je čovjek osjeća prema Bogu. Neznatno djelo ima pred Bogom veću vrijednost, ako je učinjeno s velikom ljubavi, nego i najveće, ako je učinjeno s malo ljubavi, ili bez ljubavi uopće.

Isus je s apostolima boravio u hramu u Jeruzalemu i promatrao kako ljudi stavljaju darove u blagajnu. Bilo je mnogo bogataša, koji su davali mnogo — obilne darove. Konačno dođe i neka siromašna udovica i metne u blagajnu skromni — neznatni dar, jedva spomena vrijedan. A baš na dar ove siromašne udovice upozori Isus apostole i reče: »Zaista, kažem vam: Ova siromašna udovica metnula je više u blagajnu nego svi drugi. Jer svi drugi davali su od svoga suviška, a ona metnu od siromaštva svojega sve što je imala« (Mk 12, 41—44). Siromašna je udovica toliko Boga ljubila da je za Božju stvar žrtvovala i ono zadnje što je imala. Zato je njezin dar pred Bogom veći od svih darova što su ih bogataši dali. Bogataši su davali od svoga suviška, pa nisu ni izdaleka osjećali toliku žrtvu i toliku ljubav prema Bogu kao siromašna udovica. Sv. Bonaventura je rekao: »Ljubav je začin dobrih djela; što je kod djela više ljubavi — začina, to su ona Bogu ugodnija«.

Sv. Pavao kaže: Ni znanje, ni čudesa, ni proroštva, ni milostinja, ni trapljenje nema vrijednosti, ako čovjeku nedostaje ljubav prema Bogu. »Ako jezike ljudske i anđeoske govorim; ako imam proroštvo i znam sve tajne i sve znanje; ako imam vjeru da i gore premještam, a ljubavi nemam, ništa sam. I ako razdam sve imanje svoje, i ako predam tijelo moje da se sažeže, a ljubavi nemam, ništa mi ne koristi« (1 Kor 13, 1—3).

Dobra su djela bez Božje ljubavi kao svjetiljka u kojoj nema ulja. Svjetiljka bez ulja je bez ikakve koristi, takva su i naša djela bez ljubavi. Kako mjesec dobiva svoju svjetlost

od sunca i bez sunca ne znači ništa, tako i sva naša pregaranja, rad, muke i žrtve bez ljubavi prema Bogu — ostaju bez vrijednosti. Jelo bez začina, nema teka; jednako ni dobra djela kad ih nije proniknula Božja ljubav.

Naš blaženi život na nebu također ovisi o ljubavi prema Bogu. Što je bila veća ljubav prema Bogu na času smrti, to će čovjek imati veći stupanj slave na nebu. Sv. Franjo Saleski veli: »Tko je više ljubio, bit će većma proslavljen«. I u našoj je naravi tako da smo bolji onome tko nas više ljubi. Već u zemaljskom životu dobiva više milosti onaj tko Boga više ljubi. Tko Boga više ljubi, tomu se i više grijeha oprašta. Kad je Isus bio u gostima kod Šimuna farizeja, bila je tamo i Marija Magdalena — poznata javna grešnica. Suzama je svojim prala Isusove noge i kosom ih otirala. Isus joj je oprostio sve grijehe i rekao: »Njoj su oprošteni mnogi grijesi njezini, jer je pokazala mnogu ljubav« (Lk 7, 47).

Ljubav se u duši umnaža promatranjem savršenosti i dobročinstava Božjih. Kako se vatra pojačava dodavanjem novoga goriva, tako se ljubav prema Bogu pojačava i umnaža razmatranjem Božjih istina, a naročito promatranjem muke Isusove. Sv. Franjo Saleski kaže: Golgotski brežuljak je visoka škola ljubavi. Kad čovjek ima pred očima da je Bog vječan, svemoguć, on zna da je dobar, milosrdan, da je radi mene — čovjeka i Sina poslao na svijet; da je Sin Božji trpio više nego ikoji čovjek, a trpio je za moje spasenje — tko da ne ljubi Boga, tko da ne živi samo za Boga? Svjestan sam da je sve moje što imam bilo na tijelu bilo na duši — dar čiste Božje ljubavi. Zar da onda ne uzvratim ljubav za ljubav? Da se možemo dići k Bogu po ljubavi treba kidati veze sa zemljom. To su neuredne težnje — grešne težnje koje nas vuku na zlo, a zlo se protivi Bogu. Bog i zlo se isključuju kao voda i vatra ili dan i noć. Gdje je Bog u duši, tu ne smije biti zla, a gdje je zlo, tu nema Boga.

Ljubav se k Bogu umnaža u duši čestim pobuđivanjem ljubavi. Da netko postane vješt pjevač mora se često vježbati u pjevanju. Da netko postane dobar govornik mora se često vježbati u govoru. Tako isto da netko stekne sposobnost ljubiti Boga treba često u duši pobuđivati čin ljubavi k Bogu. Sv. Franjo Asiški bi dan i noć neprestano ponavljao: »Bog moj i sve moje«. Tako je on razvio u našoj duši neobično veliku ljubav k Bogu.

Ljubav se prema Bogu gubi iz duše samo teškim grijehom. Kad se na nebeskom svodu pojave teški i tmasti oblaci, sunce prestane svijetliti i grijati. Tako se i svjetlo i žar ljubavi gubi kad čovjek počini koji veliki zločin. Kako voda gasi vatru, tako teški grijeh uništava u duši ljubav. Jedino teški grijeh, i ništa drugo, ne može nam iz duše oteti ljubav Božju. Zato je i rekao sv. Pavao: »Ja sam uvjeren da ni smrt, ni život, ni anđeli, ni poglavarstva, ni sadašnjost, ni budućnost, ni sila, ni visina, ni dubina, ni drugo kakvo stvorenje ne može nas rastaviti od ljubavi Božje« (Rimlj 8, 38—39).

SVJETOVNA LJUBAV

U naravi je čovječjoj da čovjek nešto voli, da mu srce za nečim teži što bi htio imati i posjedovati. Može to biti osoba, živi čovjek, muškarac ili ženska, a može to biti životinja — pas, konj, kanarinac, a može to biti i neživa tvar — novac, duhan, jelo, vino, lijepo odijelo, udoban stan. Makar čovjek bio bešćutan i tvrd, bez ljubavi nijedan nije; svaki u srcu osjeća da ga nešto veseli, da mu je nešto milo, da nešto ljubi.

Ako čovjek nema na prvom mjestu kao predmet ljubavi Boga, onda će na prvom mjestu imati kao predmet ljubavi koji stvor. Tada će mjesto Boga ljubiti kao Boga novac, jelo, vino, žensku i muškarca, imetak ili bilo što drugo. Nitko ne voli sve predmete u svemiru jednakom ljubavi. Nešto voli više, drugo manje. Opravdano je i nužno je po nauci Objave i razuma da čovjek najviše cijeni, poštuje i ljubi Boga, jer je Bog prva i najveća vrijednost. Ako što drugo više voli nego Boga, onda je taj ljubljeni predmet njegov bog, ali kriv bog, idol, a on je tada idolopoklonik. Mjesto pravom Bogu, klanja se krivom bogu — idolu. Takav je čovjek zamijenio vrijednosti, više voli stvorove nego Spasitelja, više voli svijet nego Boga; on u duši nosi svjetovnu, a ne Božju ljubav.

Sveto Pismo navodi više primjera svjetovne ljubavi koja je kriva, neopravdana ljubav, jer voli više stvorove nego Stvoritelja-Boga. Juda je za 30 srebrnika izdao Isusa. Više je volio novac nego Učitelja Isusa. Pobrkao je vrijednosti. Učinio je djelo koje svi mi osuđujemo. Juda je slika svih izdajica, nezahvalnika, beznačajnika. Mi ga osuđujemo. I s pravom to činimo, jer je učinio odvratno djelo koje se ničim i

nikada ne može ispričati. A kad naši suvremenici radi šetnje, kina, kazališta, izostave sv. misu u nedjelju ili koji zapovijedani blagdan, zar to nije slično djelo. Juda je zapostavio Isusa novcu, a današnji ljudi zapostavljaju Isusa šetnji, kinu i kazalištu. Ima ljudi kojima je najviša svrha na svijetu dobra hrana i piće. Na takve se tuži Sveto Pismo već u prvo kršćansko vrijeme kad veli: »Mnogi žive kao neprijatelji križa Kristova; kojima je svršetak propast, kojima je Bog trbuh i slava u sramoti njihovoj« (Filip 3, 19). Izraelski kralj Salamon je volio sjaj, bogatstvo i žene. Ženama za volju štovao je njihove krive bogove radi čega se teško zamjerio Bogu. Sveto Pismo veli: »Salamon je činio što se nije dopadalo Gospodu, i nije hodio za Gospodom do kraja kao otac njegov David. I Gospod se razgnjevi na Salamona« (1 Kralj 11). Absalon, sin Davidov, volio je čast više nego išta drugo. Htio je biti kralj mjesto oca Davida, pa je digao bunu u narodu protiv oca. Absalon je drsko, nezahvalno dijete. Ne poštuje ni Boga na nebu ni oca na zemlji. Njemu je bog slava kraljevska. A kako je svršio? Imao je lijepe bujne kose. Kad je jašio na mazgi ispod krošnjata hrasta, kosa mu se zaplela za grane. Mazga je ispod njega otišla dalje, a on ostao visjeti na granama hrasta. Dotle su došli očevi vojnici i kopljem ga proboli, pa onda mrtva bacili u jamu i kamenjem zatrpali. Ima ih kojima je bog njihovo bogatstvo. Dan i noć snuju kako bi što više imetka nakupili. Ni na što drugo ne misle nego samo na imetak.

Svi ovi, koji bilo što više ljube nego Boga, slični su Izraelcima koji su plesali oko zlatnog teleta. Dok je Mojsije boravio na gori Sinaj, Bogu se molio, s Bogom razgovarao kako će narodu dobro činiti, dotle se narod pod gorom razuzdavao, načinio zlatno tele, pa su ljudi vikali kao mahniti: »Ovo je bog tvoj, Izraele, koji te izvede iz zemlje egipatske!« (Izl 32).

Ljudi ovoga svijeta običavaju reći: »Užijmo život jer se samo jedanput živi«. Njihovo je načelo: »Jedimo i pijmo jer sutra možemo umrijeti«. Ne vode brige o životu preko groba. Ne misle da je ovaj život samo priprava za drugi, da je ovaj život samo kratko-prelazno stanje, a trajni život dolazi tek smrću ovoga. Svima se ovakvima prijeti Isus Krist i kaže: »Tko ljubi život, izgubit će ga« (Iv 12, 25). Tko svoj život ovdje na zemlji ljubi tako da samo uživa, tijelu ugađa, a ne

čini dobra djela kojima se osigurava vječni život, taj će u vječnosti propasti. A onima koji žive samo zato da jedu i piju, govori Krist: »Teško vama koji ste sada siti! Vi ćete gladovati. Teško vama koji se sada smijete! Vi ćete tugovati i plakati.« Sv. Augustin pita: »Što više voliš: Ljubiti neuredno ovaj život i zauvijek propasti, ili ljubiti Krista i živjeti u vječnost? Nemoj živjeti samo za ovaj život, da ne izgubiš vječni život«. Sv. Bonaventura veli: »Ludost je zamijeniti vječni život s ovim prolaznim zemaljskim«.

POSLJEDICE SVJETOVNE LJUBAVI

Svjetovnom se ljubavlju zove svaka ljubav koja bilo što u svijetu više voli od Boga. U svakom se čovjeku neprestano zbiva rvanje između duše i tijela. Duša po svojoj naravi teži za Bogom, od koga izravno potječe, a tijelo vuče k zemlji od koje je kod prvoga čovjeka neposredno sazdano. Kod začeća djeteta sudjeluju zajedno i Bog i roditelji. Roditelji postavljaju uvjete za tijelo, a Bog stvara dušu i sjedinjuje je s tijelom. Bog stvara svaku dušu posebno i to onim časom kad su roditelji postavili uvjete za tijelo. Duša i tijelo moraju biti zajedno. Inače nema živa čovjeka. A kako su duša i tijelo oprečnih naravi, svaki od njih vuče na svoju stranu. Ako se popušta tijelu i bavi se čovjek samo onim što tijelu godi... jelo, pilo, odijelo, stan, visoki položaj, slava, čast, sportovi, zabave, zanemaruje se duša i njezine vrednote. Tko je svu brigu posvetio tijelu, taj je zanemario dušu, pa konačno i najvišu duhovnu vrednotu — Boga. U isto se vrijeme ne može gledati u zemlju i u nebo. Ako gledaš u zemlju, ne možeš gledati u nebo. Ako je čitavo čovjekovo biće ispunjeno ljubavlju prema svijetu — materiji, tad u njemu nema mjesta za Boga. Životna praksa to točno pokazuje. Ljudi koji su zaokupljeni samo materijom i ispovijedaju materijalistički nazor na život, ne shvaćaju i ne razumiju duhovni nazor na život, pa konačno poriču svaku duhovnost; dosljedno i najvišu duhovnost — samoga Boga.

Ljudi koji ne štuju pravoga — duhovnoga Boga, nego svoje — tvarne idole, nemaju i ne mogu nikada imati mira u duši. Gledajmo u život. Komu je idol njegovo bogatstvo, taj ga idol ne može nikada smiriti. Koliko god čovjek bio bogat,

nikad mu nije dosta bogatstva, uvijek hoće više imati. Neprestano je zabrinut kako da poveća imetak, uvijek je u zdvojnom nemiru da ne bi stečeni imetak izgubio. Ima ženskih bića kojima je idol njihova ljepota. Da li su sa svojim idolom sretne? Nipošto! Muči ih strah da dođe bolest i uništi im ljepotu. Konačno i same godine — bez ikakve bolesti — malo po malo likvidiraju idol ljepote. Još se nije našla ženska koja bi uspjela kroz čitav život sačuvati ljepotu. Svaka ženska — ako proživi redoviti tok ljudskoga života, ujedno je preživjela i svoj idol — ljepotu. Nema idola koji bi smirio čovjeka, jer svi idoli svršavaju prije čovjeka, a najkasnije zajedno s čovjekom.

Ovakvi se ljudi strašno boje smrti. Najkasnije kod smrti moraju se rastati sa svojim idolima. Pomisao: doći će smrt, morat ću napustiti bogatstvo. Sa sobom neću ništa ponijeti. Drugi će grabiti i raznositi moju muku. Nekomu je idol visoki položaj. Morat će ga ostaviti i prepustiti drugomu. Još se neće mrtav ni ohladiti, već će njegovo mjesto zauzeti drugi.

Međutim, za idolopoklonike nije najgore to što će se morati kod smrti dijeliti od svojih idola. Još gora je pomisao: A što onda, ako iza smrti ipak ima nešto? Ako postoji biće, sudac, pred koga ću morati doći i odgovarati za svoja djela? A ja na toga suca nisam mislio nego ga ismjehivao? Ta strašna pomisao donosi sa sobom zdvojnost, ta neizvjesnost muči gore nego sve tjelesne muke, to je gotov pakao već na zemlji.

Mnogi se u ovakvim teškim časovima saberu, dođe im pomisao na dobroga Boga, o kom su čuli u mladosti, naročito prilikom prve svete pričesti, sjete se kako je dobra baka ili plemenita majka toplo govorila o Bogu, pa se skruše i s Bogom pomire. Drugi preziru sve što je s Bogom u vezi, dižu u očaju i pesnicu protiv Boga, pogrđuju Ga, mrze Ga i u zdvojnoj mržnji na Boga polaze s ovoga svijeta. Takvim je ljudima život pun nemira, zadnji su im časovi zdvojni, a svršetak redovito jadan.

Sveto Pismo nas upozoruje: »Nitko ne može dva gospodara služiti (koji protivno zapovijedaju). Ili će na jednoga mrziti i drugoga ljubiti, ili će uz jednoga prianjati i drugoga prezirati. Ne možete Bogu služiti i mamoni« (Mt 6, 24). Ne može se u isto vrijeme služiti Bogu i svijetu, duhu i materiji. Ne može se u isto vrijeme ispovijedati spiritualistički i materijalistički nazor na život, jer se oni isključuju kao dan i noć. Ako vjeruješ da Bog postoji, onda ne možeš vjerovati da Boga nema. Ako netko drži da Boga nema, onda je dosljedno da Boga ni ne poštuje.

Svaka svjetovna ljubav svršava s vremenom, a najkasnije sa smrću. Ili vrijeme oduzme čovjeka od njegova idola, ili ukloni idol od čovjeka. Zato kažu sveti oci: Nemoj ljubiti zemlju i zemaljske vrednote, jer sve to nestaje, nego ljubi Boga i duhovna dobra, koja ostaju u vječnost.

Nitko nije uspio dokazati da nema Boga i prekogrobnog života. Svi takozvani dokazi samo su prividni dokazi. Ako i ti prividni dokazi ipak nekoga uvjeravaju da nema Boga, kod čovjeka se javlja konačno pitanje: A što onda ako ipak ima Bog i prekogrobni život?

LJUBAV PREMA BLIŽNJEMU

Tko je naš bližnji? Svaki čovjek. Ne samo oni koji su naše narodnosti, nego i oni koji pripadaju drugim narodnostima. Ne samo katolici, nego i svi drugi kršćani, pa i pogani. Ne samo muškarci, nego i ženske, i starci i djeca. Ne samo obrazovani staleži, nego i obrtnici i radnici i seljaci, pa i oni koji su bez ikakva zanimanja i koji su na teret sami sebi i drugima. Ima ih, bilo ih je i bit će ih, koji se bave nečasnim poslovima: kradu, varaju, otimaju, razbojnici su — samo zlo. I za takve treba imati srca, i takvima treba pomoći da postanu čestiti i korisni ljudi.

Naši su bližnji i naši neprijatelji. Jedni nam diraju u poštenje. Škode nam ugledu i časti, uništavaju nam dobar glas. Drugi nam diraju u imovinu, potkapaju nam opstojnost. Ni takve ne smijemo sasvim prezreti i odbaciti.

Neki je obrazovani čovjek pitao Isusa: »A tko je moj bližnji? Tada prozbori Isus i reče: Jedan je čovjek silazio iz Jeruzalema u Jerihon i pade među razbojnike. Oni ga opljeniše, izraniše, ostaviše ga napola mrtva i otidoše. Slučajno je istim putem silazio neki svećenik. On ga vidje i prođe. Isto tako dođe tamo neki levit, vidje ga i prođe. I neki Samaritanac na ovom putu dođe u njegovu blizinu. Kad ga vidje, sažali mu se. Pristupi k njemu, zali uljem i vinom rane njegove i zavi ih. Tada ga podiže na svoje kljuse, dovede ga u gostionicu i pobrinu se za njega. Sutradan izvadi dva denara,

dade ih krčmaru i reče mu: Brini se za njega! Što više potrošiš, platit ću ti kad se vratim«. Sad upita Isus toga obrazovanoga čovjeka: »Tko je od ove trojice bio bližnji onome koji je pao među razbojnike?« A čovjek odgovori: »Onaj koji mu je iskazao milosrđe«. Isus odgovori: »Idi, i ti čini tako!« (Lk 10, 29—37). Ranjenik — unesrećeni čovjek bio je Izraelac, a dobročinitelj Samaritanac. Izraelci i Samaritanci su živjeli u zavadi, bili su neprijatelji. A Samaritanac je ipak u nevolji pomogao Izraelcu, makar mu je Izraelac bio neprijatelj. Isus hvali Samaritanca, stavlja ga kao uzor ne samo ovom obrazovanom čovjeku, nego i svim ljudima. Dakle, i neprijatelj je naš bližnji. I njemu treba u određenim životnim prilikama priskočiti u pomoć.

Bolest je našega — dvadesetoga vijeka pretjerani nacionalizam ili šovinizam. Čovjek sam sebi ne vjeruje do kakvih apsurda dolazi moderni nacionalni odgoj. Ljudi jedne narodnosti precjenjuju sebe i svoj narod i preziru druge narode. A kod naroda je kao i kod pojedinih ljudi. Svaki ima i dobrih i zlih svojstava. Razlika je samo u tome što tako zvani kulturni narodi znaju vješto svoja dobra svojstva uveličati, a zla prikriti, a drugi svoja dobra svojstva ne uveličavaju, zla ne sakrivaju. I u Kristovo je vrijeme bilo puno pretjeranoga nacionalizma, ali ga je kršćanstvo brzo uočilo i radikalno mu stalo na put. Kršćanstvo nije trpjelo nacionalnih svađa i razdora, nego je reklo: »Nema tu više ni Židova ni Grka, nema više ni roba ni slobodnjaka, nema više ni muškoga roda ni ženskoga, jer ste vi svi jedno u Kristu Isusu« (Gal 3, 28).

Katolička Crkva ostaje vjerna i dosljedna ovoj nauci. I danas šalje svoje misionare —vjerovjesnike u sve krajeve svijeta, među sve narode, pa i one najzapuštenije. Svi narodi imaju pristup u katoličku Crkvu, članovi svih naroda postaju svećenici i biskupi, pa i kardinali.

Katolička je Crkva prva ustala protiv pretjeranog nacionalizma ili šovinizma. Ona je ustala protiv rasne diskriminacije ili diobe naroda na više i niže. Katolička Crkva uvijek ističe jednakost među ljudima i narodima. Sve to čini ustrajno i neumorno u okviru nauke ljubavi prema bližnjemu.

ZAŠTO SMO DUŽNI LJUBITI BLIŽNJEGA?

Naš je bližnji svaki čovjek — pa i neprijatelj. Dužni smo bližnjega ljubiti kao samoga sebe. Ljubav prema samomu

sebi je pravilo, uzor ili primjer po kom ćemo se odnositi prema drugim ljudima. Što ne bi mi htjeli da nama drugi čine, to ne smijemo ni mi njima činiti. A što želimo da drugi nama čine, to treba da i mi njima činimo. To je osnovno pravilo ljubavi prema bližnjemu.

Bližnjega smo dužni ljubiti, jer to Bog zapovijeda. Izričita Božja zapovijed nalaže: »Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe« (Mk 12,31). Tko voli oca, voli i njegovu djecu, jer su djeca dio oca, dio očeve naravi, nastavak očeva života. Zato će svaki čovjek koji poštuje i ljubi Boga, radi Boga poštivati i ljubiti bližnjega, jer smo svi mi od Boga stvoreni i zato djeca Božja. Sveto pismo kaže: Tko ne ljubi dijete, taj ne ljubi ni oca. Tko ne ljubi bližnjega, ne ljubi ni samog Boga. I po ljubavi prema bližnjemu prosuđuje i veličinu ljubavi prema Bogu. »Ako tko kaže: Ljubim Boga, a mrzi na brata svojega, lažac je; jer tko ne ljubi brata svojega koga vidi, kako može ljubiti Boga koga ne vidi? I ovu zapovijed imamo od njega (Boga): Tko ljubi Boga, neka ljubi i brata svojega!« (1 Iv 4,20-21).

Tko ljubi oca, poštivat će i sliku očevu. To čini svako plemenito dijete. I što je dijete plemenitije, to će više poštivati oca, dosljedno i sliku očevu. A mi smo svi slika Božja. Svaki je čovjek odraz Božje naravi jer svaki ima besmrtnu dušu po kojoj je slika i prilika Božja. Sveto Pismo izrijekom veli: »Tako stvori Bog čovjeka na sliku svoju« (Post 1, 27). Kad je dakle svaki čovjek slika Božja, onda imamo poštivati i ljubiti svakoga čovjeka i u svakom gledati odraz veličine Božje. Kao što mjesec dobiva svoju svjetlost od sunca, tako i iz ljubavi prema Bogu ističe ljubav prema bližnjemu. »Mi ćemo bližnjega tako ljubiti da ga bez Boga uopće nećemo ljubiti« — veli sv. Edmund. To znači: Ako naša ljubav prema bližnjemu ne izvire iz ljubavi prema Bogu, ako nije uzvišena, idealna, nadnaravna, onda ona nije prava ljubav, onda ne zavređuje ni imena ljubavi.

Svi mi ljudi potječemo od jednih i istih praroditelja — Adama i Eve. Prije Adama nije bilo čovjeka na zemlji. Sveto Pismo Starog zavjeta veli:» I nije još bilo ljudi da obrađuju zemlju«. »Adam dakle nadjenu imena svoj stoci i pticama nebeskim i svima životinjama zemaljskim. Ali se Adamu ne nađe među njima pomoćnica, koja bi mu pristala« (Post 2,5 i 20). Sveto Pismo Novoga zavjeta ističe: »I učinio

je (Bog) da od jednoga sav rod ljudski stanuje po svemu licu zemaljskom« (DAp 17,20).

Ovo što uči Sveto Pismo da svi ljudi potječu od istih praroditelja, a koje je izravno stvorio Gospod Bog, potvrđuju i prirodne nauke. Prirodoslovci koji čistim prirodnim razumom istražuju porijeklo čovjeka kažu ovako: Unatoč toga što se ljudi razlikuju po boji i govoru, mnogo je toga što je svima zajedničko. Svi imadu tjelesno ustrojstvo. Kod svih se ljudi opažaju jednake fiziološke radnje. Svi se ljudi jednakim načinom začinju i rađaju. Ženidbu mogu sklopiti i djecu rađati muškarac i ženska makar kako oprečni bili. Svi ljudi imaju dar govora, svi imaju dar mišljenja i rasuđivanja. Svi razlikuju dobro od zla. Svi spoznaju da postoji Bog i da treba vjeru poštivati.

Svi smo, dakle, djeca istih praroditelja, a među sobom smo braća. Svi dakle sačinjavamo jednu ogromnu obitelj koja je to idealnija što se braća većma paze, što je među braćom više ljubavi. Gdje je na svijetu i jedna obitelj kojoj nije ideal ljubav među braćom? To vrijedi i za opću ljudsku obitelj — za čitavu ljudsku zajednicu.

Konačno, i posljednja svrha nam je zajednička. Svi smo pozvani da u vječnosti zajedno stanujemo i svi zajedno da Boga gledamo i hvalimo. Sv. Ivan apostol i evanđelista u knjizi Otkrivenja gleda nebo sa bezbrojnim stanovnicima pa kaže: »Vidjeh veliko mnoštvo kojega nije mogao nitko izbrojiti, od svakoga naroda i plemena i puka i jezika, gdje stoje pred prijestoljem i pred Janjetom, obučeni u bijele haljine, i palme u rukama njihovim« (Otkriv 7,9).

Kad smo, dakle, svi ljudi jedna obitelj na zemlji, a bit ćemo zajedno i u vječnosti, što je onda prirodnije i Bogu milije nego da se bratski snosimo, prijateljski pomažemo, da jedan drugomu dobro činimo gdje možemo i koliko možemo, a to znači da je svaki dužan ljubiti bližnjega kao samoga sebe.

U ČEMU SE SASTOJI LJUBAV PREMA BLIŽNJEMU?

Kad čovjek nekoga iskreno voli, onda se veseli kad voljenoj osobi ide dobro, a žalosti se kad je voljenoj osobi zlo. Jer je svaki čovjek naš bližnji i svakoga smo dužni ljubiti kao samoga sebe, to smo se dužni radovati nad srećom svakoga čovjeka, a žalostiti se kod svakoga kad mu ide slabo ili je bilo u čemu stradao. Kad hoćeš znati da li je tvoja ljubav

prema bližnjemu ispravna, kršćanska, Božja,pitaj svoju savjest, kako ona osjeća za tog čovjeka? Ako si u duši veseo kad je tom čovjeku dobro, a žalostan kad mu je zlo, to je prava kršćanska ljubav prema bližnjemu. Ako si žalostan kad je tvoj susjed sina izškolao, kćerku dobro udao, unosnu službu postigao, dokaz je da u tebi nema prave ljubavi. Ako se veseliš svakoj nesreći svoga bližnjega, dokaz je da nemaš ljubavi prema bližnjemu.

Sveto Pismo veli: »Radujte se s onima koji se raduju, plačite s onima koji plaču; budite jedne misli među sobom« (Rimlj 12,15-16). Kad je sv. Elizabeta doznala da je Bl. Dj. Marija po Duhu Svetom začela Sina Božjega i postala Majkom Božjom, silno se razveselila. Svom je oduševljenju dala izraz u prekrasnom pozdravu Majci Božjoj: »Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen je plod utrobe tvoje!« (Lk 1,42). Divan dokaz iskrene ljubavi sv. Elizabete prema Majci Božjoj!

Abraham i sinovac Lot živjeli su zajedno. Obojica su imali mnogo ovaca, goveda i šatora. »I nasta svađa među pastirima stada Abrahamova i pastirima stada Lotova. Zato reče Abraham Lotu: Neka ne bude svađe između mene i tebe, između mojih i tvojih pastira, jer braća smo. Nije li sva zemlja pred tobom? Odijeli se radije od mene! Ako ćeš ti na lijevo, ja na desno. Ako li ćeš ti na desno, ja idem na lijevo« (Post 13, 8—9). Može li se zamisliti ljepši i plemenitiji nastup? To je divan primjer ljubavi prema bližnjemu!

Ljubav se prema bližnjemu izražava čestitkama za imendan, Novu godinu, prigodom vjenčanja, porođaja i uopće kod radosnih događaja. To su zgode kad se riječima i darovima očituje ono toplo, prijateljsko osjećanje za drugoga. Ljubav se prema bližnjemu najprije začinje u duši, a zatim se izrazuje riječima i djelom.

Ljubav se prema bližnjemu očituje pozdravom. Pozdrav može biti čisto građanski, kako je uobičajen u nekom kraju, a može biti i vjerski. Nama katolicima preporučuje Crkva da se pozdravljamo s uzvišenim kršćanskim pozdravom: Hvaljen Isus! Odgovor je: Uvijeke. Međusobno pozdravljanje kršćana s kršćanskim vjerskim pozdravom staro je koliko je stara i sama katolička Crkva. Isus je pozdravljao apostole riječima: Mir vama! Iz Svetoga Pisma znamo i to da je arkanđeo Gabrijel pozdravio Majku Božju riječima »Zdravo, milosti puna! Gospodin s tobom« (Lk 1,28). Pozdravom je

arkanđeo pokazao Mariji kako je u velikoj cijeni kod Boga, kad joj Bog šalje ovako uglednog glasonošu, a dokaz je i to kako Mariju visoko cijene svi anđeli kad je ovako zanosno pozdravlja jedan od najuglednijih anđela.

Sv. Pavao, imajući pred očima važnost međusobne ljubavi, opominje prve kršćane: »Bratskom ljubavi ljubite jedan drugoga, poštovanjem jedan drugoga pretječite« (Rimlj 12,10). Sv. Grgur Veliki lijepo opaža: Ukloni ljubav, oduzeo si sunce svijetu. Bez sunca je nemoguć opstanak, bez ljubavi je nemoguć saobraćaj među ljudima.

Kad čovjeka boli glava, trpe svi udovi, neugodno se osjeća čitavo tijelo. Kad oči nešto ugodno promatraju, naslađuju se svi udovi, ugodno je raspoloženo cijelo tijelo. Kad u obitelji jedan član postigne nešto veliko, čast je čitavoj obitelji. Ali i sramota jednoga člana obitelji kalja čitavu obitelj. Tako je i u općoj ljudskoj obitelji. Plemeniti čini pojedinaca ponos su zajednice, a sramotna djela pojedinaca žalost su cijele zajednice. Treba, dakle, gojiti ljubav prema bližnjemu uvijek i svagdje, jer se samo od ljubavi živi. A ljubav se najjasnije očituje onda kada se radujemo s radosnima, a plačemo s onima koji su zaplakani.

ŠTO TRAŽI OD NAS LJUBAV PREMA BLIŽNJEMU?

Na jednoj strani traži da bližnjemu ne škodimo, a na drugoj strani da mu dobro činimo.

Bez obzira kako ljudi gledaju na svijet, u nizu naravnih dobara ljudski je život najveće dobro. Ako si čovjeku život oduzeo, više mu nisi mogao naškoditi, veću mu štetu nisi mogao nanijeti, jer čovjek daje za život sve, a život ni za što. Kad si čovjeka ubio, onda je za nj bez vrijednosti sve što god je bilo vezano uz njegov život.

Ubojica je ubojstvom muža užasan zločin nanio ženi koja je ostala bez pomoći i utjehe.

Ubojstvom oca unesrećio je ubojica djecu jer je otac hranitelj i čuvar, prvi učitelj i odgojitelj svoje djece. Ugledan otac je čast, ponos i slava svojoj djeci. Tko je, dakle, djeci oduzeo oca nije mogao učiniti većega zla.

Ubojstvom sina ogorčena je starost roditeljima jer oni u starosti očekuju pomoć od djece, za koju su sve žrtvovali. Prirodni i Božji zakon nalaže djeci da roditeljima vraćaju

ljubav. Tu ljubav najviše trebaju baš u starim danima kad su ih ostavile njihove duševne i tjelesne sile, pa su upućeni na tuđu pomoć.

Ubojstvom čovjeka izgubila je domovina čestita radnika, hrabra vojnika, požrtvovna nastavnika, savjesna činovnika. Mnogi su ljudi osjetljivi kad se radi o njihovu, a bešćutni kad se radi o tuđem životu! Ne smijemo, dakle, škoditi životu bližnjega!

Iza života dolazi po vrijednosti poštenje. Čestita djevojka ima u vidu lijepu udaju. Već je zaručena. Zloban muškarac, a često i zlobna ženska su je oklevetali da je na zlu glasu. Zaručnik je ostavi, a ona ostala neudata. Jedna od najbolnijih rana je rana od kleveta, od opaka jezika. Djevojačko poštenje i djevojačka čast je veća vrijednost od bisera i dragog kamenja, jer se izgubljeno biserje i drago kamenje dade opet steći i povećati, a klevetom izgubljeno poštenje se više ne vraća.

Oklevetati ženu pred mužem ili muža pred ženom radi nevjere zločin je jedva manji od ubojstva čovjeka. Možda su se radi te klevete muž i žena razišli, a imaju već i djecu koja tužna ne znaju kome bi se privinula, da li ocu ili ojađenoj majci? Toplo je obiteljsko ognjište ugaslo, obiteljski je život zamro, a mjesto obiteljske sreće, obiteljska pustoš, razvaline i žalost.

Ne smijemo dirati u imovinu bližnjega. Život je takav da svaki treba za uzdržavanje života vremenitih dobara. Da se dođe do vremenitih dobara treba marljivo i savjesno raditi, štedjeti i s malim se zadovoljiti. A mnogi bi htjeli obratno: malo i ništa raditi, a udobno živjeti. Kad za raskošan život nemaju sredstava stečenih poštenim načinom, onda posižu za tuđom imovinom: krađom, prijevarom i otimačinom. Ukradeno nije blagoslovljeno, a oteto je uvijek prokleto.

Život, poštenje, čast, imovina, obiteljski mir — to su vrednote bez kojih se ne da zamisliti život na zemlji. Ne dirajmo u te vrednote kod drugih, da drugi ne diraju u naše. Cijenimo te vrednote kod drugih, da ih i drugi cijene kod nas.

BLIŽNJEMU TREBA POMOĆI KAD JE U BIJEDI

Isus govori o sudnjem danu na svršetku svijeta. Tada će se Isus opet pojaviti na zemlji, ali ne više kao maleno, nejako dijete, nego kao moćni i silni kralj u pratnji nebeskih anđela.

Sveto Pismo veli: »Kad dođe Sin čovječji u slavi svojoj i svi anđeli s njim, onda će sjesti na prijesto slave svoje. Svi će se narodi pred njim sabrati. On će ih razlučiti jedne od drugih kao što pastir razlučuje ovce od jaraca. Postavit će ovce s desne strane a jarce s lijeve strane sebi. Tada će kralj reći onima s desne strane: Dođite blagoslovljeni Oca mojega! Primite u posjed kraljevstvo koje vam je pripravljeno od postanka svijeta! Jer sam bio gladan i dali ste mi jesti, žedan i dali ste mi piti. Bio sam stranac i primili ste me na konak. Go i zaodjeli ste me. Bio sam bolestan i pohodili ste me, u tamnici i došli ste k meni.

Tada će ga upitati pravednici: Gospodine, kad smo te vidjeli gladna, i dali ti jesti, ili žedna, i dali ti piti? Kad smo te vidjeli stranca i primili te na konak? Ili gola, i odjenuli te? Kad smo te vidjeli bolesnog ili u tamnici, i došli k tebi?

Kralj će im odgovoriti: Zaista vam kažem: Što ste učinili jednom od ove moje najmanje braće, to ste učinili meni.

Tada će reći onima na lijevoj strani: Idite od mene, prokleti, u oganj vječni što je pripravljen đavlu i anđelima njegovim! Bio sam gladan i nijeste mi dali jesti, žedan i nijeste mi dali piti. Bio sam stranac i nijeste me primili na konak, go i nijeste me zaodjeli. Bio sam bolestan i u tamnici, i nijeste me pohodili.

Tada će ga upitati i oni: Gospodine, kada smo te vidjeli gladna ili žedna ili stranca ili gola ili bolesna ili u tamnici, i nijesmo te poslužili?

Ali će im on odgovoriti: Zaista, kažem vam: Što nijeste učinili jednome od ovih najmanjih, to niste učinili ni meni.

Ovi će ući u muku vječnu, a pravednici u život vječni« (Mt 25).

Isus je rekao: »Siromaha imate svagda među sobom« (Mt 26,11).

To je gorka činjenica koju potvrđuju sva vremena. Siromaha je bilo prije Isusa, u Isusovo vrijeme, a biti će ih i dovijeka. Socijalno pitanje nitko neće savršeno riješiti da ne bi bilo siromašnih ljudi koji trpe bijedu i očekuju pomoć drugih ljudi.

Jedni su svojoj bijedi krivi sami. Ne rade. Piju. Kartaju. Raskošno i lakomisleno žive, pa je razumljivo da su pali u bijedu. Međutim ima i takvih ljudi koji puno rade, brižno štede i s malim se zadovoljavaju, pa ipak ne mogu vezati kraj s krajem.

Bijeda je napose česta i teška u ratna i poratna vremena. Koliko ima ratnih udovica, sirota-djece bez roditelja — bez hranitelja, starih i nemoćnih, roditelja, koji su izgubili sina hranitelja, koliko poslovnih ljudi kojima je rat uništio ognjište — kuću i kućište, pa su ostali bez igdje ičega. Tko da izbroji sve uzroke bijede i nesreće?

Nisu siromasi samo oni koji na ulici pružaju ruku. Kudikamo ima više takvih koji ne mogu na ulicu radi svoga položaja, a u bijedi su još većoj od onih koji na ulici ruke pružaju.

Zašto Bog dopušta siromaštvo na svijetu? Da siromašni imaju zaslugu pred Bogom strpljivo snoseći svoje siromaštvo, a imućniji da imaju zaslugu dijeleći od svoga siromasima. Sveto Pismo veli: »Mnogo je blaženije davati, negoli primiti« (DAp 20,35). Sretniji je onaj koji ima i može drugome dati, nego onaj koji je u bijedi pa mora na tuđa vrata kucati. Koji imate i možete dati, dajte rado siromasima, a za nagradu će vas Bog poštedjeti od bijede.

LJUBAV PREMA SEBI JE UZOR LJUBAVI PREMA BLIŽNJEMU

Kako čovjek ljubi sebe, tako neka ljubi i bližnjega. Kako želi dobro sebi, tako neka želi dobro i drugomu. Ljubav prema sebi je uzor po kom treba da se razvija ljubav prema bližnjemu. Što je drago nama to je drago i bližnjemu; to ćemo bližnjemu učiniti. A što boli nas to boli i drugoga, to drugome nećemo učiniti.

Prirodni ćudoredni zakon veli: Što ne bi ti htio da tebi drugi učini, to nemoj ni ti njemu činiti. Mi ne bismo htjeli da tko dira u naš život i strašno bi bilo kad bi nas netko ubio; tako ne smijemo ni drugoga ubiti. Nama bi žao bilo kad bi našu imovinu netko oštetio. Tako je i drugome žao kad bi mi u njegovu imovinu dirali. Zato prirodni zakon bra-

ni krasti, otimati, činiti štetu, dirati u tuđe poštenje, drugoga ogovarati i klevetati. Svi takvi čini bi nas boljeli kad bi ih drugi nama činili. Jednako bole i druge ljude kad bi ih mi drugima činili.

I obratno: što godi nama godi i drugome. Lijepa riječ, uljudan pozdrav, prijateljsko susretanje, pomoć u bijedi, utjeha u žalosti, — sve nam to godi kad nam drugi to čine. To godi i drugim ljudima pa smo i mi dužni drugima to činiti. Uvijek imajmo pred očima sebe, svoj vlastiti »ja«. Po sebi, po svome ja sudimo i druge ljude; po mjeri koja odgovara nama mjerimo i mi drugim ljudima. Isti je ćudoredni zakon koji veže nas i druge. Ne postoje dva morala: jedan za nas, a drugi za druge ljude. Bog je za sve jedan isti. Svima je dobar otac. Svima nam je dao istu narav, istu prirodu oko nas, isto sunce, istu zemlju, iste zakone, istu mjeru po kojoj mjeri i nama i drugima.

Isus Krist je ovaj prirodni zakon ukratko sažeo ovako: »Sve, dakle što hoćete da čine vama ljudi, činite i vi njima! Jer je to sadržaj zakona i proroka.« Drugim riječima: Ovo je osnovno načelo po kome treba da se ravnaju svi zakoni i svi tumači zakona, bili oni svjetovnjaci ili duhovna lica. Ovo je načelo putokaz za rješavanje svih socijalnih pitanja. Zakoni će biti bolji, korisniji što će se vjernije držati ovoga načela; što budu dalje od ovoga načela, bit će lošiji. I Stari zavjet pozna ovo načelo. U niječnom ga obliku naglašava riječima: »Što nećeš da se čini tebi, ni ti ne čini drugomu!« (Tob 4,16).

Nigdje ne stoji — ni u prirodnom ni u Božjem zakonu — da smo dužni bližnjega ljubiti više nego sebe, da je čovjek dužan biti bolji drugome nego sebi. Toga nigdje nema, to nije zapovjeđeno. Ali ako je netko toliko plemenit da je bolji drugome nego sebi, to je lijepo i hvalevrijedno — to je junačko djelo. Kad se netko utapa, a jedan od promatrača s obale, uz pogibelj vlastitog života, skače u vodu da spasi onoga koji se utapa, to je junačko djelo, koje nije zapovjeđeno, ali je svakog priznanja vrijedno. Kad kuća gori, pa pojedinci — makar i životom stradali — provaljuju u kuću i spasavaju ljude i imovinu — to je junačko djelo. Kad netko sam gladuje da može drugomu pomoći, drugoga nahraniti, to je izvanredna ljubav prema bližnjemu.

Junačkom se ljubavlju odlikovao Spasitelj Isus Krist koji je život svoj položio za naše spasenje. Junačkom su se ljubavlju odlikovali svi sveci redom, jer nijedan nije proglašen svetim, ako nije dokazana ljubav u junačkom ili izvanrednom stupnju. Junačkom se ljubavlju odlikuju i naši vjerovjesnici ili misionari koji u dalekim i zapuštenim krajevima, i uz najveće pogibelji života, propovijedaju poganima svetu kršćansku vjeru.

Činimo drugima dobro koliko možemo. Čineći dobro olakšali smo bijedu bližnjemu, izvršili smo Božju zapovijed, a svoju smo dušu smirili i obogatili zaslugama pred Bogom i pred ljudima.

»ŠTO STE UČINILI JEDNOM OD NAJMANJE MOJE BRAĆE, TO STE MENI UČINILI«

Kad bi danas Isus hodao po zemlji nema sumnje da bismo se mi otimali za Njegovo prijateljstvo kao i mnogi njegovi suvremenici. Natjecali bismo se tko će Ga srdačnije susresti, ljubeznije nagovoriti, tko će Ga prijateljskije primiti. A ipak, Isus i danas hoda po zemlji. I mi smo sretni kao i Njegovi suvremenici, jer Mu možemo iskazati prijateljske izraze ljubavi jednako onako kao i Njegovi suvremenici. A kako to biva? Isus sam veli: »Što ste učinili jednomu od najmanje moje braće, to ste meni učinili« (Mt 25,40). Što učinimo čovjeku u bijedi, to je pred Bogom zaslužno kao da je samom Bogu učinjeno.

Isus je više puta naglasio da je On sa svojim vjernicima, a napose s onima kojima je teško. Kad je Savao, kasnije veliki apostol sv. Pavao, progonio prve kršćane, objavio mu se Isus i pitao ga: »Savle, Savle, zašto me progoniš?« Savao je progonio i mučio prve kršćane, a ne Isusovu osobu, jer tada već nije bilo Isusa kao čovjeka na zemlji, nego je uzašao na nebo, a Isus ipak progon prvih kršćana uzima kao da Savao progoni Njega samoga. Tko ponizuje kćeri, vrijeđa majke. Tko udara sinove, ranjava oca. Tko progoni vjernike, progoni samog Boga.

U životu sv. Martina biskupa čitamo da je kao vojnik — kršćanin vojevao u Konstancijevoj vojsci, a iza toga Julijanovoj. Jednoga dana naiđe sv. Martin na gola i bosa prosjaka koji je u ime Isusovo molio pomoć. Kako sv. Martin nije imao kod sebe novaca, a htio je pomoći siromahu, to je razrezao svoju vojničku kabanicu i polovicu dao siromahu da se ogrne. Slijedeće noći ukaže se Isus u pratnji anđela sv. Mar-

tinu, ogrnut u onu polovicu plašta što ga je sv. Martin dao siromahu i reče: »Ovim plaštom me Martin zaodjenuo.« Isus se poistovjetio s prosjakom i daje sv. Martinu priznanje kao da je polovicu plašta dao samom Isusu.

Tko vjerno vrši zapovijed ljubavi prema bližnjemu, taj je siguran za svoje spasenje. Sv. Ivan, apostol i evanđelista, ljubimac Isusa, kojemu je Isus otkrio više tajni nego drugim apostolima, kad već nije mogao sam doći u crkvu, odnosili bi ga u crkvu učenici i molili da im propovijeda. A on bi uvijek govorio samo o ljubavi. Redovito bi ponavljao. »Dječice, ljubite se među sobom.« Učenicima je bilo neugodno što se uvijek kreće oko iste misli, pa su ga pitali: »Učitelju, zašto uvijek isto govoriš?« A on bi odgovorio: »Jer je to zapovijed Gospodnja. I kad bi sama bila, dostatna bi bila.« Tko iskreno voli bližnjega, taj neće nikada krivo reći, a još manje krivo činiti bližnjemu. Takav i Boga poštuje, jer je teško shvatiti iskrenu i nesebičnu ljubav prema bližnjemu, ako ona ne izvire iz ljubavi prema Bogu. Kad, dakle, netko voli bližnjega, znak je da je dobar i plemenit čovjek, jer ljubav nije nigdje sama, nego je uvijek prate i druge kreposti. Srce ni u jednog čovjeka nije samo nego je usko povezano s ostalim dijelovima tijela. Tako ni ljubav kao najuzvišenija krepost ne može biti sama nego je povezana sa svim drugim krepostima. Puno ljubavi, puno zasluga. A gdje ljubavi uopće nema, tu i sve drugo, makar koliko i kako veliko bilo, nema baš nikakve vrijednosti.

Konačno, ljubav prema bližnjemu je mjerilo kojim se mjeri vrijednost i veličina pravog kršćanina. Spasitelj je rekao: »Po tom će svi spoznati da ste moji učenici, ako ljubite jedan drugoga« (Iv 13,35). Isus je nas ljubio prije nego smo mi ičim zaslužili Njegovu ljubav. A ljubio nas je čistom, uzvišenom, nesebičnom — idealnom ljubavlju. Sve je za nas dao — i sam život, a da od nas nije ništa primio prije svoje smrti. A i nakon smrti od mnogih mjesto zahvalnosti prima uvrede i poniženja. Kad, dakle, i mi ljubimo i činimo dobro drugomu, a da ne očekujemo zahvalnost i protuuslugu, tada ljubimo idealno poput Isusa, tada smo pravi učenici Isusovi.

Ovakovu uzvišenu i idealnu ljubav prema bližnjemu donio je na svijet tek Isus Krist. Prije Isusa u ovakvom obliku nije postojala. Zato s pravom veli Isus da je njegova nauka o ljubavi prema bližnjemu nova zapovijed. »Novu zapovijed

dajem vam: Ljubite jedan drugoga! Kao što sam ja ljubio vas, tako i vi ljubite jedan drugoga!« (Iv 13,34).

Kako bi lijepo bilo na svijetu kad bi svijetom vladala ljubav. Tada ne bi trebalo ni zakona, ni sudova, ni kazni, jer ne bi bilo ni osveta ni krađa ni prevara, ni otimačine ni razbojstva, ni drugih zala koja ogorčuju i tužnim čine taj jadni život na zemlji.

ZAVIST

Ljubavi prema bližnjemu protivi se zavist? Ljubav je vrlina, krepost. Zavist je mana, nastranost. Kako je ljubav vrlina nad vrlinama, tako je zavist mana nad manama. Ljubav je svakomu draga, svi za njom teže. Zavist je svakomu odvratna, svi je preziru.

Zavidan je tko se žalosti nad tuđom srećom, ili se veseli tuđoj nesreći. Tuđa ga sreća boli kao da je njegova nesreća, a tuđa nesreća ga veseli kao da je njegova sreća. Zavidnik ne može gledati tuđu sreću, ona mu smeta. Zato nastoji bližnjemu naškoditi i riječima i djelima. Jedna je djevojka zavidna drugoj što je ljepša od nje. Ili je djevojka zavidna drugoj što ima ljepši nakit. Ili zgodnijeg zaručnika. Jedan je đak zavidan drugomu što u školi bolje prolazi. Seljak je zavidan seljaku što je imućniji, bolji gospodar. Obitelj je zavidna drugoj obitelji što ima bolju djecu.

Kud god se u životu okrenemo, naći ćemo zavist. Ona je čas prikrivena, zakukuljena, vješto hinjena, a čas je opet otvorena, javna, gruba i surova. Svaka zavist je nedostatak ljubavi. I što je u srcu više zavisti, dokaz je da je tamo manje ljubavi ili da je uopće nema. Kažu da u Indiji ima zmija koje ne podnose ugodna mirisa. Zato te zmije podgrizaju korjenje onom drveću koje ugodno miriše. Takve su zmije u ljudskom društvu zavidnici. Oni nemaju mira dok sretnoga čovjeka ne podgrizu, dok ga ne unište. Zavidnik je sličan moljcu. Ta — naoko — mala i neznatna životinjica nemilosrdno uništava i najskupocjenija odijela! Zavidnik je sličan rđi koja uništava željezo, jednu od najkorisnijih kovina. Zavidnici su slični gusjenicama koje bezobzirno tamane sve što se zeleni, pa iza sebe ostavljaju pustoš. Zavidnici koji se vesele tuđoj nesreći, slični su gavranima koji se vesele gnjiloći i uživaju u smradu što ga širi strvina.

Gdje Sveto Pismo spominje zavidnike? Đavao je bio zavidan prvim ljudima na sreći u raju zemaljskom. Tako dugo nije mirovao dok nije zaveo Evu da je jela zabranjeno voće, a Eva onda zavela muža Adama. Tako je došao na svijet istočni grijeh, a po grijehu sve drugo zlo. Zavidan je bio Kain bratu Abelu, jer je Bogu bila milija žrtva Abelova nego Kainova. Zato je ubio brata Abela. Zbog zavisti došlo je do prvog ubojstva i to do bratoubojstva! Braća Josipa Misirskog bila su zavidna bratu Josipu radi toga što ga je otac više volio i ljepše odjevao od druge braće. Zavist je išla tako daleko da su zavidnici Josipa prodali, a starca oca prevarili da je Josipa divlja zvijer rastrgala. Kralj Saul je bio zavidan Davidu što je David uspio svladati silnoga Golijata i tako postao u narodu većma slavljen od samoga kralja Saula.

Ima ih koji su drugima zavidni zbog toga što su imućniji, pa bolje i udobnije žive. To je klasna zavist. Ima i takvih zavidnika koji su drugima zavidni što se nalaze u Božjoj milosti i dobivaju više duhovnih dobara. Ovakva je zavist osobito grešna i zove se grijeh protiv Duha Svetoga. Takvom su zavišću bili zaraženi farizeji i književnici u Kristovo vrijeme. A zavist je kod njih nastala uslijed toga što je Isus činio čudesa, pa je svijet listom hrlio za Isusom. Zavist je rodila mržnju, a mržnja je došla tako daleko da su Isusa ubili. Đavoli ili nečisti duhovi su poznati kao naročiti zavidnici nama ljudima. Oni ne mogu podnositi ljude, koji su Bogu odani, pa ih na svaki način nastoje uništiti.

Čuvajte se zavisti. Ne dajte da vam se uvuče u srce, jer će vam oduzeti volju i veselje za život. Od zavisti nikada nikakva korist, nego samo šteta i zlo. Kao što crv rastače i uništava drvo, tako zavist rastače i uništava životnu snagu u čovjeku.

ZAVIST — ODVRATAN GRIJEH

Svako zlo i svaki grijeh ponizuje čovjeka s ljudskog dostojanstva i približuje ga đavlu. Što je grijeh teži, čovjek koji ga čini sve je manje čovjek, a više sličan đavlu, jer je đavao tako otvrdnuo u zlu, da uopće ne može nešto dobro htjeti, a još manje ga ostvariti. Svaki grijeh obraća čovjeka u đavla, a zavist najviše, jer je zavist na posebni način đavolski grijeh.

Kao što Isus Krist kaže za sebe: »Po tom će svi spoznati da ste moji učenici, ako ljubite jedan drugoga« (Iv 13,35) — tako đavao može reći za sebe: »Po tom će ljudi spoznati da ste moji učenici ako ste zavidni jedan drugomu kao što sam ja zavidan vama«.

Zavist spada među najgore grijehe. Svaki drugi grijeh i svaka druga mana imaju neki izgovor kojim se nastoje opravdati. Pijanac se opravdava da mu je vino dobro, da mu godi kad pije, da u alkoholu izvanredno uživa, pa zato pije i opija se do besvijesti. Tat se ispričava siromaštvom. Nema posla. Nema zarade. Obitelj je tu. Pomoći ni od kuda. Prisiljen sam krasti. Onaj koji je iz osvete čovjeka ubio, opravdava svoj zločin nepravdom što mu ju je učinio ubijeni. Nečisti grešnik se opravdava slabošću svoje naravi. Veli da je tako slab da se ne može svladati kad je u blizini osobe drugog spola. Nijedna od ovih isprika ne opravdava zlo ili grijeh, ali ga ipak bar malo ublažuje.

Zavidnik nema baš nikakva opravdanja za svoju zavist. Kako ćeš to opravdati da se veseliš tuđoj nesreći? Ili što si žalostan zbog tuđe sreće? Kakvu korist imaš od toga što je susjedna kuća izgorjela? Ili je pao pa je slomio ruku? Kakva korist tebi od toga što je drugi izgubio službu i pao u skrajnju bijedu? Jesi li ti od toga bogatiji ili sitiji, ili ti je možda uslijed toga porastao ugled? Od tuđe nesreće nemaš baš ništa ni u kom pogledu. Zašto se žalostiš kad je drugi sretan? Time ti nisi baš ništa izgubio ni u imovini ni na dobrom glasu. Netko je marljiv, štedljiv, pošten, pa je stekao lijepi imetak. Zašto se ti, susjede, zbog toga žalostiš? U tvoje nije dirao, tebi nije učinio nikakvu nepravdu. Štoviše, još ti je i pomogao kad si ga za pomoć zamolio. A da ništa nema, ne bi ti mogao pomoći. Kakva korist jednoj djevojci od toga što je zavidna da druga ima ugledna zaručnika?

Sv. Ivan Hrizostom duhovito opaža kad veli da je zavist kod čovjeka gora od zavisti đavolove. Zašto? Jer je đavao zavidan samo čovjeku, a nije zavidan svomu sudrugu, đavlu. A čovječja je zavist u tome teža i odvratnija što je čovjek zavidan svomu sudrugu čovjeku s kojim bi trebao živjeti u miru i ljubavi. Svakomu razboritom čovjeku kaže pamet: Budi dobar s drugim ljudima, živi u miru s okolinom gdje se nalaziš. Od toga ćeš imati koristi i ti i drugi. A od zavisti dolazi samo zlo, a u prvom redu za samoga zavidnika.

Tragično je da se zavidnikova zavist ne može ukloniti ni dobrim djelima iskrene ljubavi što ih zavidniku učiniš. Srditomu, bijesnomu čovjeku kažeš lijepu, milu riječ i smirio si ga. Siromahu si dao malo veću pomoć i udobrovoljio si ga. A zavidniku — koliko god si dobra učinio, ne samo da zavist nisi uklonio, nego ona postaje još veća. Zavidnik se još većma žalosti što si mu pomogao, jer sudi: Gledaj kako je sretan, koliko ima kad može još i meni dati. Sv. Ivan Damašćanin veli: »Nahrani psa i milo će te gledati, pogladi lava i postat će pitom, a zavidnik će nakon tvoje uljudnosti i blagosti postati još divljiji«.

Zavidnik se ne može ničim smiriti. Lakomac je sretan kad se dobro najede i napije. Srdit se čovjek smiri kad je nekoga izgrdio i nalupao. Kartaš se smiri kad je uspio nekoga prevariti. A zavidnik nema mira makar što dobio, makar postigao neku sreću, jer ga progoni bol da ima drugih ljudi kojima je bolje i ljepše. Zavidnik je sličan leptiru koji naleti na svijeću. Svjetlu nije naškodio, svoja je krila opržio, a možda i životom nastradao.

Zavidnik nema nikada mira ni zadovoljstva, a nemir i nezadovoljstvo je jedno od najvećih zala na zemlji; to je dio pakla na zemlji.

TEŠKE POSLJEDICE ZAVISTI

Zavist donosi čovjeku veliku štetu. Ona oduzima čovjeku duševni mir i zadovoljstvo. Ona uništava tjelesno zdravlje. Dovodi do mnogih grubosti. I, konačno, zauvijek čovjeka unesrećuje.

Zavist je slična crvu koji izjeda vlastito drvo. Tako i zavist izjeda čovjeka kod koga se nastanila. Zavist muči dušu. Ne da čovjeku mira ni po danu ni po noći. Zadnji mučitelj s kojim čovjek navečer liježe u krevet je zavist, prvi mučitelj s kojim ujutro ustaje je opet zavist. Ona razara mir savjesti, a nemirna savjest trpi paklenu muku, jer je u paklu jedna od najvećih muka baš grižnja savjesti. Zavist napunja dušu zlovoljom i tugom. Zavidnik ne pozna ni radosti ni veselja — pred njegovim je očima uvijek oblačno i sve samo crno.

Zavist se opaža i na vanjskom držanju. Zavidnik je turoban i snužden. Lice mu je žutoblijedo i upalo, a pogled mrk.

Za Kaina, koji je bio zavidan svomu bratu Abelu i iz zavisti ga ubio, kaže Sveto Pismo da mu je lice spalo i da je gledao preda se mrko. To vrijedi za svakoga zavidnika, jer je zavist uvijek ista bolest, pa su joj i vanjske posljedice iste. Sv. Ciprijan veli: Kad je zavist svojim pandžama rastrgala srce i utrobu, tada ni jedno jelo ne ide u tek, tada ni jedno piće više ne osvježuje čovjeka.

Zavist prikraćuje život. Sveto Pismo veli: »Zavist i srdžba skraćuju dane, i briga donosi starost prije vremena«. (Sir 30,24). Zavidnik je sam svoj krvopija veli sv. Grgur Nazijanski. Vanjskom se krvopiji možeš ukloniti, pa si postigao mir, a zavisti — svomu vlastitom krvopiji uvijek si na udaru. Svuda te progoni i svagdje muči. Kako rđa izjeda željezo, tako zavist izjeda zavišću zaraženu dušu — veli sv. Bazilije. Sv. Grgur Nazijanski veli da je zavist pravedan grijeh, jer ona izjeda i uništava samoga zavidnika.

Zavist dovodi čovjeka do strahovitih grubosti. Zavist je prva natopila zemlju bratskom krvlju. Kain je iz zavisti ubio brata Abela. Načinio je prvo bratoubojstvo na zemlji, odvratan grijeh, koji je vikao k nebu i tražio s neba osvetu. Iz zavisti je Saul progonio Davida i bio bi ga ubio, da nije Bog posebnim načinom zaštitio Davida. Iz zavisti su književnici i farizeji Isusa uhvatili i ubili te počinili ubojstvo da mu slična nema u čitavoj povijesti čovječanstva.

Zavist sprečava čovjeku pristup u nebo. Među teškim grijesima, koji isključuju iz neba spominje Sveto Pismo i zavist, pa kaže: »Oni koji takova što čine, neće postići kraljevstva Božjega« (Gal 5,21).

Zavist se najuspješnije suzbija tako da ljudima činimo dobro. Sv. Grgur Veliki kaže: »Tko hoće iz svoga srca ukloniti zavist, ne treba u tu svrhu ni mača, ni oklopa, ni šljema, nego samo to, da mu srce gori od ljubavi«. Čini dobro onomu protiv koga u srcu osjećaš zavist. Ako mu ne možeš činiti dobro, a ti se pomoli Bogu za nj, da mu Bog sreću još umnoži. Na taj se način izgoni iz srca taj đavao koji se zove zavist. Kad zavidnik čini dobro drugomu, polučio je dvije krune: jednu što je svladao zavist, a drugu što je bližnjemu iz ljubavi učinio dobro.

Konačno, zašto da smo zavidni kad život brzo prolazi i sve moramo na zemlji ostaviti što god smo privrijedili. Sa sobom ćemo ponijeti samo dobra djela. U dobrim je djelima

jedina prava i trajna naša sreća. Mnogi će od ovih koje je svijet prezirao i zapostavljao biti na sudu Božjemu prvi, jer su Boga poštovali, za Boga trpjeli, radi Boga bili prezirani, ali su pošteno živjeli i za bližnjega toplo osjećali. A među zadnjima će biti na sudu Božjem svi oni koji su činili teška zla, makar ih je svijet visoko dizao. Gospodin Bog mjeri drugačijom mjerom nego mi ljudi. Pred Bogom više vrijede ponizni i strpljivi, nego oholi i bahati, »jer svaki, koji se povisi, ponizit će se, a tko se ponizi, povisit će se« (Lk 14, 1).

LJUBAV PREMA PRIJATELJIMA

Prijateljima se smatraju ljudi koji imaju ista načela, jednake poglede na život. Isti nazori su uzrokom da prijatelji podupiru jedan drugoga i povjerljivo međusobno nastupaju. Kod pravih je prijatelja jedna duša i jedno srce — iste misli i isti osjećaji. Naš zemljak, glasoviti sv. Jeronim, veli: »Isto htjeli — isto ne htjeli — to je pravo prijateljstvo.«

Jedne veže u prijateljstvo pobožnost. Boga visoko cijene. Rado idu u crkvu. Često primaju svete Sakramente. Zanima ih i privlači sve što je Božje. To su lijepe zajedničke osobine, radi njih jedan drugoga vole. Jedan pred drugim nemaju tajna. Druge veže smisao za umjetnost ili nauku. Sportaši, lovci, turisti — prijatelji su, jer ih vode iste ideje. —

Prijatelji su bolji jedan drugomu nego drugim ljudima. Prijateljstvo je slično ogledalu. U ogledalu se vidi vjeran odraz onoga koji stoji pred ogledalom. Ako se čovjek pred ogledalom smije, smijat će se i njegova slika. Tako je i u prijateljstvu. Jedan je prijatelj veseo, i drugi će biti veseo. Patnja jednoga djeluje i na drugoga.

Prijatelji podupiru jedan drugoga. Krasan su primjer pravoga prijateljstva Damon i Pitija iz poganskoga svijeta. Tiranin Dionizije osudi jednoga od njih na smrt. Osuđeni je molio tiranina da ga pusti kući, da uredi imovinu i kućne poslove. Prijatelj se javi da će biti talac i pripravan je poći u smrt ako se osuđeni ne vrati. Nastupilo je vrijeme da se smrtna kazna izvrši, a osuđenoga još nema. Prijatelj je uvjeravao tiranina da će se osuđeni sigurno vratiti, što se začas i dogodi. Tiranin se zadivio ovom požrtvovnom prijateljstvu i osuđenom pokloni život. U Starom su zavjetu kao osobiti prijatelji poznati David i Jonatan. David je bio obični pastir

iz Betlehema, a Jonatan je bio kraljevski sin. Upoznali su se u ratu i sklopili tijesno prijateljstvo. Kad je Saul, otac Jonatanov, namjeravao ubiti Davida, Jonatan je sve dojavio Davidu da uzmogne pobjeći i tako je prijatelju spasio život.

Prijatelj pred prijateljem ništa ne sakriva. Među njima je sve otvoreno. Dok je soba zatvorena, nemoguć je pristup u nju, a pogotovo je nemoguće znati što se u sobi nalazi. Kad je soba otvorena, jasno se i točno vidi sve što se u njoj nalazi. Ljudska je duša slična sobi. Prijatelji jedan drugomu otvaraju dušu tako da jedan vidi u dušu drugomu i doznaje sve tajne njegove.

Prijatelji su jedan drugomu iskreni. Ljudi misle da je prijateljstvo u laskanju, da kod prijatelja ističeš samo dobre strane, da mu spominješ vrline kojih nema, a one što postoje da uveličavaš. To nije iskreno prijateljstvo. Pravo prijateljstvo stoji u tom da prijatelja iskreno upozoriš na njegove nedostatke, da ih uzmogne popraviti. Ako prijatelj pođe stazom poroka, prijatelj mu mora otvoreno reći: To nije dostojno čovjeka, pazi na svoj ugled, čast i ponos, to je grijeh. Možda će se prijatelj nakon ovakvih opomena i namrštiti. Ništa zato. To je za nj dobro i korisno. I kad se smiri, priznat će u duši: Uistinu, pravi mi je prijatelj, sve mi je rekao. Pogreške sam ispravio, sačuvao ugled. Da sam nastavio opakim životom postao bih propalica.

Sv. Grgur Veliki kaže: »Ja smatram svojim prijateljima samo one koji imaju toliko plemenitosti da me upozore na pogreške«.

Sveto pismo veli: »Ne ostavljaj prijatelja svoga i prijatelja oca svojega!« (Izr 27, 10). Nitko od nas ne smije živjeti sam za sebe. Svi trebamo pomoći. Najprije Božje, a onda ljudske. A ljudska je pomoć najsigurnija, najbolja i najdraža kad dolazi od iskrena i vjerna prijatelja.

PRAVO I LAŽNO PRIJATELJSTVO

Istinito i pravo prijateljstvo je samo ono koje se osniva na vjeri u Boga. Samo vjerska načela i život po vjeri daju prijateljstvu oznaku idealnoga prijateljstva. Idealno je prijateljstvo nesebično i požrtvovno, a takvog prijateljstva nema gdje nema vjere u nadnaravni svijet.

Tko u Boga ne vjeruje, Boga ne poštuje i Boga se ne boji, taj ne poštuje ni čovjeka. Čovjek ima vrijednost samo onda ako je u vezi s Bogom, ako u čovjeku gleda Boga. Bog je čovjeka stvorio. U čovjeku je besmrtna duša, slika Božja. Čovjek živi i preko groba. Čovječji je život vječan. Što si dobra učinio čovjeku, to je kao da si Bogu učinio. A kad si čovjeka prevario ili mu život oduzeo, teško si uvrijedio Boga, jer si dirnuo u Božja prava. Tako gledan i promatran čovjek ima veliku cijenu. Zato će i prijatelj, kad u prijatelju gleda Boga, biti prijatelju vjeran i odan, makar prijatelja što zadesilo jer je svjestan da je vjernost prijatelju Bogu draga kao da je Bogu iskazana.

Kad odabiremo prijatelje, pazimo dobro da li ti ljudi poštuju Boga i vjeru.

Prijateljstvo je lažno ako se osniva na grešnim vezama. Takvo je prijateljstvo pogubno za dušu i tijelo i raspast će se čim se prijatelj nađe u bijedi.

Sveto pismo daje o prijateljstvu vrlo mudre opaske: »Ako želiš imati prijatelja, steci ga kušanjem i nemoj se prebrzo u nj pouzdati. Jer netko je prijatelj samo kad to njemu odgovara, i taj ne ostane vjeran u dan nevolje. A neki će se prijatelj prometnuti u neprijatelja i tvoju sramotu iznijeti na vidjelo. Gdjekoji je opet prijatelj za stolom, ali ga nema u času nevolje. Dok si sretan, on će biti kao ti sam sebi: s ukućanima tvojim povjerljiv će biti, a stigne li te zlo, okrenut će se protiv tebe, i bježat će od tvog pogleda« (Sir 6, 7 — 12).

Kad je Juda izdao Isusa, osjećao je veliku grižnju savjesti. Da olakša savjest pošao je k onima od kojih je primio novac za izdaju i gorko im se potužio: »Sagriješih, jer izdadoh nevinu krv!« A oni, mjesto da ga utješe, prezirali su ga i podrugljivo mu dobacili: »Što se to nas tiče! To je tvoja stvar!« (Mt 27, 4). Nato se Juda objesi. Tako svršavaju više - manje sva lažna prijateljstva.

Već su stari Rimljani rekli: »Dok si sretan imaš mnogo prijatelja, čim osiromašiš, ostat ćeš sam.« Bijeda je najbolji ispit za prijateljstvo. Ako te prijatelj u bijedi napusti, nije ti pravi prijatelj. Ostane li vjeran u bijedi, pravi je i iskreni prijatelj.

BLAGODATI PRIJATELJSTVA

Dobro je imati prijatelja. Prijatelja treba više ljubiti nego druge ljude. I Isus Krist je imao prijatelja i ljubio ih je više nego ostale ljude.

Sveto pismo je nepobitni svjedok da je Isus ljubio čistom idealnom ljubavlju sve ljude. Napose je volio svoje učenike. Njih je nazivao prijateljima i djecom. Saobraćaj je s učenicima bio topao, srdačan, nježan. Među apostolima je naročitu pažnju posvećivao sv. Ivanu, apostolu i evanđelisti, jer je bio dobar, mio, nedužan mladić. Sv. Ivanu je ostavio i svoju Majku - Blaženu Djevicu Mariju, da je časno dohrani nakon smrti Isusove. Iza Ivana volio je Isus apostole Petra i Jakova. Ovu trojicu: Petra, Ivana i Jakova, odijelio je Isus više puta od ostalih apostola i pozvao sebi da budu svjedoci izvanrednim događajima. Samo ova trojica su bila nazočna na gori Taboru kad se Isus preobrazio i tom zgodom pokazao svoje božanstvo. Ova su trojica bila uz Isusa i onom zgodom kad je Isus oživio mrtvu jedinicu uglednog kneza Jaira. Već je sve bilo pripravljeno za ukop. Isus dođe i kaže: »Djevojka nije umrla nego spava«. A nazočni su se potsmjehivali, jer su dobro znali da je mrtva. Isus uze djevojku za ruku i reče: Djevojko ustani. I ustade živa i zdrava i preda je materi. I na vrtu Getsemani, kad se Isus krvavim znojem znojio, bila su kao svjedoci ova trojica.

Među svjetovnim osobama bio je Isus veći prijatelj Lazaru, Marti i Mariji nego drugim osobama. Sveto Pismo izrijekom veli: »A Isus je ljubio Martu i njezinu sestru Mariju i Lazara. Marta je Isusa kao gosta lijepo pogostila, a Isus se odužio dobrim sestrama tako da im je oživio brata Lazara koji je bio već četiri dana u grobu. Kad je Isus došao na Lazarov grob, toliko se rastužio za prijateljem Lazarom, da je glasno zaplakao. To je dirnulo i same Židove pa su uzbuđeno rekli: Vidite kako ga je ljubio. Da utješi dobre sestre reče Lazaru: »Lazare, iziđi napolje!« Lazar iziđe iz groba živ i zdrav na neopisivo veselje svojih sestara, a drugi su ostali zaprepašteni i pitali se: »Što da činimo, jer ovaj čovjek čini mnoga čudesa?« (Iv 11).

Iz Isusova se života jasno vidi da Bog više ljubi i više milosti daje onim ljudima koji su Bogu privrženiji i kreposnije žive. Zato je razumljivo i posve opravdano da i mi ljudi više volimo i cijenimo one koji su nam bolji i koji nas

više ljube. Ljubav prema prijatelju je od Boga stvoritelja duboko usađena u našu narav. Dok će na zemlji biti ljudi, postojat će među njima i prijateljstva. Što su plemenitiji, obrazovaniji i odgojeniji, to će i prijateljstva među njima biti uzornija.

Velika je sreća za čovjeka kada ima iskrena prijatelja. Prijatelj zaslađuje život i uklanja od prijatelja mnoge duševne i tjelesne pogibli. Ako si sretan pa sreću saopćiš prijatelju sreća postaje veća. Ako si nesretan i nesreću otvoriš prijatelju nesreća postaje lakša, jer je ne nosiš sam, nego ti je pomaže nositi prijatelj.

Pravi prijatelj je drugi anđeo čuvar. »Vjeran prijatelj ne može se naplatiti. Za vjernost njegovu nema cijene. Vjeran prijatelj je balzam života. Prijatelj vjeran grad je tvrd. Tko je našao takova, našao je blago« (Sir 6, 14—16). Kad su Aleksandra Velikoga pitali gdje je njegovo blago, on pokaže na prijatelje i reče: »To je moje blago.«

Pravo prijateljstvo traje i nakon smrti, »jer ljubav nikad ne prestaje« (1 Kor 13, 8). Čestiti će se prijatelji i u nebu zajedno naći i tamo u ljubavi nastaviti prijateljski život, a opaki će na samrti jedan drugoga gorko proklinjati.

Prijateljstvo se ne sklapa na brzu ruku. Ispitaj i provjeri prije čovjeka i onda mu se tek povjeri i budi prijatelj. Najjači je ispit bijeda. Tko ti je u bijedi prijatelj, taj ti je siguran prijatelj. Cijeni ga i poštuj i nikada mu ne čini ništa zla.

LJUBAV PREMA NEPRIJATELJU

Neprijatelj nam je onaj čovjek koji nas mrzi i zlo nam čini. Najprije se javlja neprijateljsko raspoloženje u duši u obliku mržnje. Ona se očituje u opakim djelima. Neprijatelj nam je tko nas ogovara ili kleveće, dira nam u život ili imovinu, u čast ili poštenje, tko nam potkapa ugled. Nebrojeni su načini kako ljudi jedan drugomu škode i prema tome očituju neprijateljstvo.

Čovjek teško shvaća, a još teže u životu provodi, veliku i tešku nauku o ljubavi prema neprijatelju. A ipak se mora ljubiti i neprijatelja. To uči objavljena nauka a s objavljenom je naukom u punom skladu i naš naravni razum.

Neprijatelja smo dužni ljubiti jer nam to Isus Krist zapovijeda. Njegova nauka glasi: »Ljubite neprijatelje svoje i molite se za one koji vas progone.« (Mt 5, 44). Isus je ljubav prema neprijatelju i djelima pokazao. Kad je na Veliki petak visio na križu, a svijet Mu se rugao i proklinjao Ga, molio se za neprijatelje: »Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine.« Kad su ga na Veliki četvrtak uhvatili, Petar, da obrani Isusa, izvuče mač i odsječe slugi Malhu uho. Isus je ukorio Petra i rekao: »Zadjeni mač u korice, jer tko se mača hvata od mača i pogiba«, i dotače se uha te ga izliječi. Otac nebeski pokazuje divnu ljubav prema neprijatelju. Daje sunce dobrima i zlima, a jednako i kišu pravednicima i grešnicima. Mnogi ljudi psuju Boga, vrijeđaju i sramote svetinje Božje, a Gospod Bog uza sve to daje svima sunce da ih grije, kišu da natapa polja i donosi kruh.

Neprijatelja smo dužni ljubiti jer je slika Božja. U svakom se čovjeku, makar kako opak bio, nalazi besmrtna duša po kojoj je čovjek slika Božja. Duša u čovjeku može biti sva nedostojna, pokvarena, pa čak i zločinačka, a ipak je ona slika Božja, pa je kao djelo Božje treba poštivati i ljubiti. Kod neprijatelja ne odobravamo njegova zla djela, nego njegovu osobu, njegovu dušu. Sv. Augustin veli: »Čovjek je djelo Božje, a opačine su djelo čovječje. Ljubi on što je Bog načinio — to jest čovjeka, a ne ono što je čovjek učinio — to jest opačine.«

Neprijatelji su oruđe u Božjim rukama, pa Bog preko njih izvodi mnoga dobra. Zašto Bog trpi opake ljude na zemlji? Zato da se poprave i spase. Tako se očituje divna mudrost Božja, koja i opačinu okreće na dobro. Opaki žive i zato da se dobri kraj njih domognu većega savršenstva.

Nauku o ljubavi prema neprijatelju odobrava i naš vlastiti razum. Ne smijemo jedan drugomu činiti zlo. To znači međusobno se uništavati. Razum kaže: Zlu mora jednom biti kraj. Moramo oprostiti i zlo dobrim vratiti. Kad neprijatelju dobro učinimo, ako je iole pošten mora nam dobro dobrim vratiti. Ako smo mu zlo učinili, on će nam zlo zlim vratiti.

Koliko god čovjek razumom ispitivao nauku o ljubavi prema neprijatelju mora da zaključi: treba praštati i neprijatelju i dobro mu činiti, a to znači ljubiti neprijatelja. Narod je nauku o neprijatelju izrazio kratko i jezgrovito riječima: Tko tebe kamenom ti njega hljebom. Tko tebi zlo ti nje-

mu dobro. Tko tebi mržnju ti njemu ljubav. Tko tebi surovo ti njemu blago.

Osveta je znak zaostalosti i primitivizma. Kod primitivaca vlada još uvijek i krvna osveta. Što je čovjek obrazovaniji i odgojeniji, to je manje osvete, a više širokogrudnoga praštanja.

»Poštivanje i ljubav moraju se protegnuti i na one koji drugačije od nas misle i rade u društvenim, političkim ili vjerskim pitanjima. Jer, sa što više čovječnosti i ljubavi prodremo u njihov način mišljenja, lakše ćemo moći s njima zapodjenuti dijalog« (Gaudium et Spes, br. 28).

U ČEMU SE SASTOJI LJUBAV PREMA NEPRIJATELJU?

Kršćanska se ljubav prema neprijatelju očituje tako da se neprijateljima ne osvećujemo, da im zlo dobrim vraćamo, da se za njih molimo i da im rado praštamo.

Mojsijev je kazneni zakon propisivao ovako: »Nanese li netko bližnjemu svojemu tjelesnu štetu, neka mu se učini isto tako kao što je on učinio: Ranu za ranu, oko za oko, zub za zub! Ista tjelesna šteta, što ju je on nanio drugome, neka se i njemu nanese« (Lev 24, 19 — 20). Isus je blaži pa kaže: »Čuli ste da je bilo kazano: Oko za oko, zub za zub! A ja vam kažem: Ne opirite se zlu, nego ako te tko udari po desnom obrazu obrni mu i drugi!« (Mt 5, 38 — 39). Među kršćanima neka ne vrijedi samo čisto pravo! Ljubav neka popuni i oplemeni pravo!

Zlo treba svladati dobrotom. Neprijatelji su Isusovi išli tako daleko da su ga oklevetali, da ima đavla u sebi. Tvrditi da Isus ima u sebi najljućeg neprijatelja svetosti — samoga đavla strahovita je kleveta. Isus, mjesto srdžbe i osvete odvrati mirno: »Ja nemam đavla, nego poštujem Oca svojega, a vi mene sramotite« (Iv 8, 49). Isus »nije vratio psovkom kad su ga psovali, nije prijetio kad je trpio, nego se prepustio onome koji ga je nepravedno osudio« (2 Petr 2, 23).

Isus, prolazeći kroz Samariju, u nekom je mjestu trebao prenoćiti, ali Ga Samarijanci kao Židova ne primiše, jer su živjeli u neprestanoj svađi sa Židovima. Apostoli, Jakob i Ivan bili su postupkom Samarijanaca tako ogorčeni da su došli na misao neka bi Bog ognjem spalio Samariju, pa zato upitaju Isusa: »Gospodine, hoćeš li da zazovemo oganj s neba da ih uništi?« Isus se okrene prema apostolima i ukori ih: »Ne znate čijega ste duha. Sin čovječji nije došao da upropasti duše nego da ih spasi« (Lk 9,55 — 56).

Sveto Pismo veli: »Ne daj da te zlo nadvlada, nego nadvladaj zlo dobrim« (Rimlj 12, 21). Ako se osvećuješ neprijatelju, osveti se poput svetaca: nagradi zlo dobrim djelima, to je nebeska osveta. Josip Misirski, koga su braća prodala vrlo se lijepo ponio prema braći kad su bila u bijedi. Mjesto da ih kazni obilno ih je pogostio i svakom dao svečane haljine (Post 45, 22). Sv. Stjepan, prvi mučenik, kad su ga neprijatelji kamenovali molio je za njih: »Gospodine ne uzmi im ovo za grijeh!« (Dap 7,60). Sv. Fulgentije dodaje: »Svetom je Stjepanu više boli zadavala nesreća njegovih progonitelja nego sve zlo što su ga oni njemu nanijeli, zato je molio za njih«.

Sv. Jakob, apostol, prvi biskup u Jeruzalemu, kad su ga neprijatelji bacili s vrha tornja, na slomljenim je koljenima molio za neprijatelje.

Absalom je digao bunu protiv svog oca — kralja Davida. David — videći da je u životnoj opasnosti bježao je s vojnicima i slugama pred Absalomom. Na bijegu sretne Davida Semej, sin Gerin, i ružno ga je psovao. »Pritom je bacao kamenje na kralja Davida, na sluge kraljeve, na narod i ratnike. Tada reče Abisaj, sin Sarvijin, kralju »Zašto da psuje ovaj smrtni pas mojega gospodara i kralja? Pusti me da mu skinem glavu!« Tada reče David Abisaju i svim slugama svojim: »Kad mi moj sin radi o glavi, kako neće ovaj sin Benjaminov? Pustite ga neka psuje jer mu je to udahnuo Gospod. Možda pogleda Gospod na moju nevolju i dadne mi sreću za psovku što me bije danas. I tako je David sa svojim ljudima išao dalje. A Semej je išao pokraj gore naprama njemu i jednako je psovao, bacao se kamenjem na nj i zasipao ga prašinom« (2 Sam 16). Kralj David je ugušio bunu, vratio se na svoje prijestolje s velikom slavom i odanošću naroda.

»Ne osvećujte se sami« (Rimlj 12, 17). Gospod Bog veli: »Moja je osveta, ja ću je vratiti« (Pnz 32, 35). Božja je pravednost nepogrešiva. »Bog naplaćuje dobro, a kazni zlo kako je tko zaslužio, ako ne uvijek na ovom svijetu, a ono svakako na drugom«. Ne miješajmo se u Božje sudovanje. Koliko je tko zla počinio i koliku je kaznu zaslužio, o tom neka sudi Gospod Bog komu nije ništa sakriveno, a ne mi

ljudi koji smo ograničeni u znanju i opaki u djelima, pa smo rijetko pravedni pogotovo kad se radi o nama samima.

»Ali treba razlikovati zabludu koja se uvijek mora zabaciti, od zabludjeloga koji uvijek zadržava osobno dostojanstvo, pa i kada je opterećen lažnim ili manje točnim religijoznim shvaćanjem. Bog je jedini sudac i ispitivač srdaca. Stoga nam zabranjuje da sudimo o ma čijoj unutarnjoj krivnji«. (»Gaudium et Spes«, br. 28).

LJUBAV PREMA SAMOME SEBI

Svaki je čovjek sam sebi najbliži. Nemoguće je naći nešto što bi bilo čovjeku bliže nego što je on sam sebi. Odatle slijedi da je svaki čovjek dužan ljubiti samoga sebe.

Svakomu je čovjeku prirođeno da sebi hoće dobro. To je naravni zakon, utisnut prvomu čovjeku u narav kod stvaranja, a mi se drugi s tim zakonom rodimo. Taj se zakon ne da istrgnuti iz naravi. Može čovjek biti bez škola, bez odgoja. Može biti do skrajnosti pokvaren, ali svaki štiti svoje interese, gleda da mu bude što bolje. Naravni zakon snažno i neodoljivo nuka čovjeka da sebi hoće dobro; zato nije Gospod Bog izdao posebne zapovijedi o ljubavi prema samome sebi. Sve što ima pozitivni zakon o ljubavi prema sebi, sadržano je u Kristovim riječima: »Ljubi bližnjega kao samoga sebe«. Ljubav prema sebi je uzor i mjera prema kojoj treba ljubiti drugoga. Kako može netko ljubiti drugoga, ako ne ljubi sebe? Tko neće sebi dobro kako će htjeti činiti dobro drugomu? To je prirodni razlog koji potiče svakoga na ljubav prema samomu sebi.

Za ljubav prema sebi postoje i vrhunaravni razlozi. Svaki je dužan ljubiti sebe jer ima u sebi besmrtnu dušu koja je Božja slika. Kako smo dužni poštivati Božju sliku — besmrtnu dušu — u svakom čovjeku, pa i u neprijatelju, tako smo je dužni jednako pa i još više poštivati u sebi. Kad čovjek ljubi sebe radi Boga, jer je slika Božja, onda će ljubav prema sebi biti to plemenitija što je plemenitija ljubav prema Bogu. Ljubav prema Bogu ravna ljubav prema sebi, a ljubav prema sebi ravna ljubav prema drugima.

Čovjekova je vrijednost pred Bogom tolika da je Bog poslao na svijet svoga vlastitoga Sina Isusa Krista, da čovjeka otkupi i spasi. Sveto Pismo nas opominje: »Nijeste

otkupljeni raspadljivim srebrom ili zlatom, nego skupocjenom krvlju Krista kao nedužna i neokaljana janjeta« (1 Petr 1, 18 — 19). »Jer ste kupljeni skupo — proslavite dakle Boga u tijelu svome!« (1 Kor 6, 20). Ne zaboravimo nikada da se u svakom pojedinom čovjeku sjedinjuje nebo i zemlja, prolazno i vječno, raspadljivo i neumrlo — duša i tijelo, da je svaki čovjek samo upravitelj svoga života i da će kao upravitelj polagati strogi račun kako je upravljao sa svojim životom, tim najvećim blagom što postoji na zemlji. Treba paziti na tijelo da se ničim ne obeščasti, a još više na dušu da ne izgubi ljepotu slike Božje. Ako će čovjek na Božjem sudu polagati račun za svaku ispraznu i beskorisnu riječ, kudikamo će biti veća odgovornost za samoubojstvo kojim se uništava tijelo, i bezvjerje kojim se ubija duša!

Sv. Leon Veliki upozoruje kršćane: Sjeti se čovječe kršćanine, svoga dostojanstva! Ti si postao dionik Božje naravi i udo Kristova tijela. Sjeti se da si otet iz vlasti tame i određen za slavu nebeskoga kraljevstva. Imaj na umu da se Božji Sin utjelovio i našim bratom postao. Tako smo postali djeca Božja. »Vidite kakvu nam je ljubav dao Otac: Mi se zovemo djeca Božja, i jesmo. Zato svijet ne pozna nas jer ne poznaje njega.« (1 Iv 3, 1). Ne zaboravimo da Duh Sveti boravi u nama. Sveto Pismo veli: »Ili ne znate da je tijelo vaše hram Duha Svetoga, koji je u vama, kojega imate od Boga i nijeste svoji?« (1 Kor 6, 19).

Čovječje je dostojanstvo toliko da nam Bog na službu šalje čak i anđele s neba. Štoviše, svaki pojedini čovjek ima svoga anđela čuvara, koji ima zadaću čuvati čovjeku dušu i tijelo, odvraćati od čovjeka sve što bi mu moglo škoditi za ovaj i prekogrobni život.

Prava ljubav prema samome sebi sastoji se u tome da čovjek sam sebe poštuje. Tko sam ne zna cijeniti svoje ljudsko dostojanstvo, taj nema prava ni od drugih tražiti da ga poštuju. Sebe ispravno ljubi tko sebi dobro hoće i dobro čini u okviru zakona prirodnoga i Božjega.

PRAVA LJUBAV PREMA SAMOME SEBI

Kod ljubavi prema samom sebi treba biti na oprezu. Treba se držati reda. Treba više ljubiti ono što je vrednije, a iza toga ono što je manje vrijednosti. Najprije treba ljubiti

duhovna, nebeska, vječna dobra, a nakon toga zemaljska i prolazna dobra. Duhovna dobra, kao što je sretni prekogrobni život, ljubimo radi njega samoga — to je naša najviša svrha, a zemaljska su dobra ljubavi vrijedna samo toliko koliko nas pomažu da postignemo sretni prekogrobni život.

Ovaj je red vrijednosti postavio sam Isus Krist kad je rekao: »Tražite najprije kraljevstvo Božje i pravdu njegovu, i drugo će vam se sve dodati« (Mt 6, 33). Na prvo mjesto dolazi Božja čast, Božja volja, Božje zapovijedi, skrb za dušu i krepostan život, a tvarna ili vremenita dobra će nam već Bog dati u tolikoj mjeri koliko su nam potrebna za postignuće duhovnih dobara. Nema sumnje da smo se dužni brinuti za zdravlje tijela, za svakidašnju hranu, stan i odjeću. Sve je to potrebno za uzdržavanje života i za rad. Slabo, kržljavo i bolesno tijelo nije ni za što. Ono koči dušu u razvijanju krepostnih djela, pa je velika zapreka za jači i uspješniji duhovni život. Međutim, ne smijemo biti tjeskobni i očajni kod sticanja zemaljskih dobara. »Pogledajte na ptice nebeske! One ne siju, ne žanju, ne sabiraju u žitnice: Otac ih vaš nebeski hrani. Nijeste li više vrijedni od njih? Pogledajte na ljiljane u polju! Kako rastu! Ne rade i ne predu. A ipak kažem vam: Ni Salamon u svemu svojemu sjaju nije bio tako odjeven kao jedan jedini od njih« (Mt 6, 26—29). Kad se Bog toliko brine za travu i životinje, još više i radije će se pobrinuti za nas koji smo razumna bića i djeca njegova.

Ne bi imao prave ljubavi prema sebi tko bi ljubio samo zemaljska dobra, a za duhovna se uopće ne bi brinuo. Ni onaj ne bi ispravno radio tko bi prezirao ona tvarna dobra koja pomažu za postignuće duhovnih. Ima ljudi koji su zaljubljeni u sebe. Više im je njihova osoba nego što drugo. Ako nisu protiv Boga, ali se vladaju kao da Boga nema. Vlastiti »ja« dižu tako visoko da im je njihova ličnost najviša životna svrha. Sve im se ima pokoravati i služiti njihovim interesima. Zemaljska dobra ne gledaju kao sredstva za postignuće duhovnih vrednota, već kao sredstva za uživanje. Vremenita dobra su im za nasladu. Čitavo im je biće zaokupljeno kako doći do časti, imovine, kako se popeti na visoki položaj. Takvi nisu spremni baš ništa žrtvovati za Boga i dobro svoje duše. To nije prava ljubav prema sebi, nego sebičnost i sebeljublje. Ovakvi ljudi koji više cijene vremenito nego vječno nisu sebi prijatelji nego neprijatelji. Takvi su samo

kratko vrijeme jednostrano sretni, a nakon toga vječno nesretni. »Koji čine grijeh i nepravdu — veli pobožni Tobija — neprijatelji su svojoj vlastitoj duši« (Tob 12, 10). Mnogi su od ovakvih slični onomu lakomcu, materijalisti, koji je rekao: »Dušo moja, imaš veliko imanje na mnogo godina. Otpočini, jedi i pij i uživaj«. Bog misli drugačije i križa račune, pa veli: »Luđače, još ove noći potražit ću dušu tvoju od tebe! Komu će tada pripasti što si nakupio?« (Lk 12, 19—20).

Sv. Bernard veli: Čovječe, ti se mučiš kako ćeš nahraniti i obući tijelo; zašto se jednako ne brineš kako ćeš nahraniti i obući dušu. Sveto Pismo spasonosno upozoruje: »Što koristi čovjeku ako dobije sav svijet, a pritom izgubi dušu svoju? Što može dati čovjek kao otkup za dušu svoju?« (Mt 16, 26). Kad bi jedan sam čovjek posjedovao sve blago ovoga svijeta, posjedovao bi ga samo nekoliko godina, do smrti. Nakon smrti mora sve drugima ostaviti. Ako je dušu izgubio, izgubio ju je za cijelu vječnost, nesretan će biti i na ovom i na drugom svijetu.

Svaki sebe samoga ispravno ljubi kada ljubi najprije svoju dušu, a onda tek tijelo; kad cijeni više duhovne vrednote nego tjelesne; kad se više brine za nebesko nego za zemaljsko; kad mu je više na srcu vječnost nego vremenitost.

DESET BOŽJIH ZAPOVIJEDI

Bog je objavio deset zapovijedi Božjih na gori Sinaju. Bilo je to pedeset dana nakon izlaska izraelskog naroda iz Egipta. Gora je Sinaj bila sva dimom ovijena i vrlo se tresla. Gospod Bog pozove Mojsija na goru i preda mu deset zapovijedi. Božje su zapovijedi napisane na dvije kamenite ploče. Božje su zapovijedi poredane ovako:

1) Ja sam Gospodin Bog tvoj. Nemaj drugih bogova uz mene. — Bog traži vjernost. Samo je jedan Bog. Isključeno je mnogoboštvo ili politeizam. Jednako je kao zabluda proglašen i panteizam — vjera da je čitav svemir božanstvo, a pojedina bića u svemiru da su dijelovi toga božanstva. Zabranjeno je obožavati prirodne pojave: sunce, mjesec, zvijezde, ljude, životinje, biljke, rijeke i bilo što stvoreno.

2) Druga je po redu: Ne izusti imena Gospodina Boga svoga uzalud. — Boga treba visoko poštivati. O svetinjama Božjim treba govoriti biranim riječima. Težak je grijeh pogrditi Božje ime, psovati Boga, anđele, svece, svete sakramente; obeščašćivati svete osobe, sveta mjesta i svete stvari.

3) Treća zapovijed veli: Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji. — Dan Gospodnji su sve nedjelje u godini i svi zapovijedani blagdani. Svetkovanje se sastoji u tome da se u te dane ne rade teški tjelesni poslovi i da idemo u crkvu k svetoj misi. Obveza ići k svetoj misi veže svakoga katolika koji je došao k razumu, tj. koji je navršio 7 godina života. Ispričan je samo onaj tko je teško bolestan, ili ga opravdava drugi koji važni razlog.

4) Četvrta: Poštuj oca i mater, da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji. — Poštovati treba zamjenike Božje na zemlji, a to su: roditelji, dobročinitelji uopće, učitelji, odgojitelji, duhovni i svjetovni poglavari. Svakomu koji vjerno vrši

ovu zapovijed, obećaje Bog za nagradu dug i blagoslovljen život na zemlji.

5) Peta: Ne ubij. — Ona zaštićuje ljudski život. Ne smiješ sam na svoju ruku ubiti ni sebe ni drugoga. Ne smiješ ubiti ni dijete, makar još nije došlo na svijet. I ono je čovjek, i to od onoga časa čim je začeto. Onemogućiti djetetu dolazak na svijet jednako je ubojstvo čovjeka kao i oduzeti život onomu čovjeku koji već postoji na svijetu.

6) Šesta: Ne sagriješi bludno — čuva nevinost. Nevinost je neprocjenjiva vrlina. Svi su je narodi kroz sva vremena visoko cijenili. Kakve god moralne nazore imao čovjek pojedinac, makar kakvim nastranostima bilo zaraženo ljudsko društvo, uvijek je u velikoj cijeni čist mladić, nevina djevojka, vjerna žena, čestiti — karakteran muž. Ova zapovijed uči da su ljubavni užici dopušteni samo u zakonitom braku i na prirodan način. Sve drugo je kršenje prirodnoga i Božjega zakona.

7) Sedma: Ne ukradi — zaštićuje imovinu, privatno vlasništvo. Ono što je čovjek od pređa naslijedio ili svojim poštenim radom privrijedio, ili na dar dobio, to je njegova svojina u koju se ne smije dirati. Ova zapovijed zabranjuje otimačinu, krađu, prevaru — svako nepravedno oštećivanje tuđe imovine.

8) Osma — Ne reci lažna svjedočanstva na bližnjega svoga — štiti čast i poštenje. Ne smije se krivo govoriti protiv bližnjega ni na sudu ni izvan suda. Ne diraj u tuđe poštenje.

9) Deveta: Ne poželi žene bližnjega svoga — u vezi je sa šestom i zabranjuje ne samo uzeti tuđu ženu, nego i poželjeti je. Treba obuzdavati i same neuredne misli i želje.

10) Deseta: Ne poželi nikakve stvari bližnjega svoga — zabranjuje nepravedne i krivične želje za tuđim dobrom — tuđom imovinom.

Deset Božjih zapovijedi nisu drugo nego proširene i jasnije izložene dvije osnovne zapovijedi: o ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Ove zapovijedi zovemo Božje zapovijedi, jer ih je Bog dao, jer im je Bog začetnik. Zovemo ih i Dekalog — deset riječi.

U deset zapovijedi Božjih je sadržana sva nauka koja je potrebna za čestit i pošten život svakomu čovjeku, a napose čovjeku kršćaninu.

KOGA VEŽU BOŽJE ZAPOVIJEDI?

Mi smo kršćani dužni obdržavati deset zapovijedi Božjih, jer ih je osnivač kršćanstva, Isus Krist, usvojio, nanovo svijetu dao i usavršio. Dužni smo ih, dakle, držati mi katolici, pravoslavni, protestanti i svi drugi koji se zovu kršćani.

Jednom je zgodom neki bogati mladić pristupio k Isusu i pitao: »Učitelju, što dobra moram činiti da postignem život vječni?« Isus mu odgovori: »Ako hoćeš ući u život, drži zapovijedi. Ne ubij! Ne čini preljube? Ne kradi? Ne svjedoči lažno! Poštuj oca i mater, i ljubi bližnjega svoga kao samog sebe« (Mt 19, 18). Isus je zauzeo jasan stav prema Starom zavjetu kad je rekao: »Ne mislite da sam došao da ukinem zakon ili proroke. Nisam došao da ih ukinem nego da ih ispunim« (Mt 5, 17). »Zakon i proroci« označuju ukratko Stari zavjet. Isus izjavljuje da Stari zavjet ne gubi nipošto svoju vrijednost i važnost u Novom zavjetu, nego nalazi u Novom zavjetu svoje ispunjenje i svoj završetak. Tako je i s deset zapovijedi Božjih. I one spadaju u starozavjetni zakon koji veže ne samo starozavjetne ljude nego i nas u Novom zavjetu.

U svom glasovitom govoru na gori osvrnuo se Isus i na deset zapovijedi Božjih, pa je neke upotpunio i usavršio. Isus je rekao: »Čuli ste da je bilo kazano: Ne kuni se krivo, i: Drži što si se zakleo Gospodinu! A ja vam kažem: Ne kunite se nikako: ni nebom, jer je prijestolje Božje; ni zemljom, jer je podnožje njegovim nogama, ni Jeruzalemom, jer je grad velikog kralja. Ne kuni se ni glavom svojom, jer nisi kadar jednu vlas učiniti bijelom ili crnom. Vaš govor neka bude: da, da — ne, ne! Što je više od toga, oda Zloga dolazi« (Mt 5, 33—37). Isus ne brani zakletvu ili prisegu. Što više — prisega na istinu čast je Bogu. Isus samo upozoruje da se ne zaklinjemo na kakvu god sitnicu. Neka se ne zaklinjemo na brzu ruku nego treba o stvari temeljito razmisliti prije nego se prisiže. Neka se ne zaklinjemo lakoumno i iz običaja nego samo onda kad to traže veliki i opravdani razlozi. »Čuli ste da je rečeno starima: Ne ubij! Tko ubije bit će odgovoran sudu. A ja vam kažem: Svatko tko se ljuti na brata svojega bit će odgovoran sudu« (Mt 5, 21—22). »Čuli ste da je rečeno starima: Ne čini preljuba! A ja vam kažem da je svaki koji s požudom pogleda ženu, već u svom srcu s njom učinio preljub« (Mt 5, 27—28).

Sad bi mogao tko reći ovako: Deset zapovijedi Božjih je Gospod Bog objavio svijetu na izvanredan način. One spadaju u objavljeni Božji zakon i prema tome vežu sve one ljude koji vjeruju u objavljenu vjeru. A što je s onim ljudima koji ne poznaju kršćanstva ni objavljene vjere? To su pogani ili neznabošci. Kako se oni odnose prema deset zapovijedi Božjih? Da li i njih vežu te zapovijedi? Zapovijedi Božje vežu sve ljude bez razlike — kršćane i pogane. Deset zapovijedi Božjih nisu samo objavljeni zakon nego su one i prirodni zakon koji izvire iz čistoga prirodnoga razuma. I pogani, makar ne znaju za goru Sinaj, ni za Mojsija, ni za 2 kamenite ploče, na koje je Bog zapisao deset zapovijedi — znadu da se ne smije čovjeka ubiti, da se ne smije krasti, ni u tuđe poštenje dirati. Da je laž nešto ružno, da je kleveta odvratna. Da su djeca dužna poštivati roditelje, a svi mlađi starije. Da se treba vlasti pokoravati. Da Gospoda Boga treba poštivati i da je zlo pogrditi Božje ime. Sadržaj deset Božjih zapovijedi poznaju i najzapušteniji ljudi, makar nemaju ni škole, ni odgoja. Vlastiti razum im kaže da je to lijepa nauka, dobra nauka, i da su je u životu dužni obdržavati. Nema čovjeka na svijetu koji ne bi poznavao nauku sadržanu u deset zapovijedi Božjih i koji ne bi u duši ćutio obavezu da je dužan živjeti po tim zapovijedima.

Bog je tih deset zapovijedi utisnuo svakom čovjeku u srce, u dušu njegovu. Budući da je svjetlo Božje u ljudima radi zla življenja potamnilo i zamračeno postalo, trebalo je da Bog izvanrednim načinom objavi deset zapovijedi, i da ih tako osvijetli i ljude objavom na njih upozori. Sv. Augustin veli: »Ono što ljudi nijesu htjeli čitati u srcu, napisao je Bog na ploče«.

ZAŠTO SMO DUŽNI VRŠITI BOŽJE ZAPOVIJEDI?

Kad otac u obitelji izda neki nalog ili zapovijed, odmah obećaje nagradu djetetu koje će zapovijed izvršiti, ali se zaprijeti i kaznom onom djetetu koje bi se usudilo prekršiti zapovijed. I državni zakonodavci tako rade. Svaki građanin kad vrši zakone ima od toga blagodati, a ako zakone krši, trpi kaznu. Bog je tako po prirodnom zakonu usadio u našu narav da je sa vršenjem zakona i zapovijedi spojeno neko dobro, a s gaženjem je zakona povezana kazna — zlo.

I Božje zapovijedi donose sa sobom i nagradu i kaznu. Nagradu za sve koji su zapovijedima vjerni, kaznu za one koji ih ne poštuju.

Najljepša je nagrada ovdje na zemlji, koju Bog daje za vjerno vršenje svojih zapovijedi, mirna savjest i duševno zadovoljstvo. Kad čovjek navečer ispituje savjest i ona mu kaže: Danas si sretno dan sproveo. Nisi ni ružnu riječ rekao, a kamoli izgovorio psovku. U društvu si bio prijazan i uslužan. Nikomu nisi krivo ni pomislio, ni rekao, ni učinio. Nisi u tuđu imovinu dirao, ni povrijedio tuđe poštenje. Crkvu si posjetio i Bogu se pobožno molio. Savjest ti ništa ne predbacuje nego sve odobrava. Tad je čovjek veseo i spokojan. Ne treba se bojati ljudi, a ni Božjega suda. Takva savjest — to je mali raj na zemlji. »Koji tvoj Zakon ljube, velik mir uživaju, ni o što se oni ne spotiču.« (Ps 118, 165) — priznaje David Gospodu Bogu.

Sveto Pismo spominje: »Blažen čovjek koji ima radost svoju u nauci Gospodnjoj; što on radi sve uspijeva« (Ps 1, 1—3). To znači Božji blagoslov u radu i u imovini. Vjeran Božjim zapovijedima izlazi kao pobjednik iz svojih boli i progona. Isus veli: »Tko sluša ove moje riječi i izvršuje ih, nalik je na razborita čovjeka koji sagradi kuću svoju na stijeni. I udari pljusak, dođoše vode, dunuše vjetrovi i napadoše na kuću; ali ona ne pade jer je bila sagrađena na stijeni« (Mt 7, 24—25).

U razgovoru s bogatim mladićem Isus izrijekom naglašuje da obdržavanje Božjih zapovijedi vodi u blaženi prekogrobni život. »Ako hoćeš ući u život, drži zapovijedi!« — veli Isus bogatom mladiću (Mt 19, 17). »Samo po mostu poslušnosti možemo doći u nebo, a taj most ima deset lukova — to su deset zapovijedi Božjih« — veli sv. Vinko Fererski.

Tko krši makar samo jednu zapovijed Božju u velikoj stvari stići će ga vremenita i vječna kazna. Tko gazi Božje zapovijedi sličan je vlaku koji je sišao s tračnica. Takova čovjeka za njegove grijehe stizavaju: nezadovoljstvo, bolest, gubitak časti i imetka i bijeda u svim smjerovima. Tko krši Božje zapovijedi ostaje bez Božje pomoći u času nesreće. Kako će Bog pomoći onom koji ga vrijeđa? Isus Krist veli: »Tko sluša ove moje riječi, ali ih ne izvršuje, nalik je na luda čovjeka koji sagradi kuću svoju na pijesku. I udari pljusak, dođoše vode, dunuše vjetrovi i napadoše na tu kuću i ona se sruši. I velika bijaše njezina ruševina« (Mt 7, 26—27).

Božje su zapovijedi povezane među sobom kao udovi na našem tijelu. Neka samo jedan teško oboli, nastupa smrt, makar su svi drugi udovi zdravi. »Jer koji god sav zakon drži a pogriješi u jednome, kriv je za sve« (Jak 2,10).

Mogao bi tko reći: Bog u svojim zapovijedima puno traži, teško ih je vršiti. Nema sumnje da vršenje Božjih zapovijedi traži mnogo truda i veliku požrtvovnost. Ali Božje zapovijedi ne traže ništa što bi bilo nemoguće. »Jaram je moj sladak i breme je moje lako« (Mt 11,30) veli Isus. Kad Bog traži žrtve, On daje i pomoć-milost. To je iskusio sv. Pavao pa zato rado priznaje: »Sve mogu u Onomu koji me jača« (Filip 4,13). Kad bismo bili prepušteni sami sebi, sigurno bi zapovijedi Božje bile preteške. Međutim, Bog rado pomaže kad god ga za pomoć molimo. Sv. Ivan kaže: »Zapovijedi Njegove nisu teške« (1 Iv 5,3). Sv. Augustin veli: »Kad ti Bog nešto zapovijeda, onda te opominje da ti učiniš što možeš, i da moliš ono što sam ne možeš. Nato ti On pomaže da možeš što sam ne bi mogao«.

Kako se Božje zapovijedi vrše u svakidašnjem životu primjer su nam i uzor sveci. Oni su bili ljudi kao i mi, mučili se u životu s raznovrsnim slabostima kao i mi. Ali su s milošću Božjom borbu izdržali i časno svršili život. Zašto ne bismo tako radili i mi?

I. BOŽJA ZAPOVIJED

KLANJANJE BOGU

Čistim razumom dolazimo do spoznaje da postoji samo jedan Bog. On je najviše biće, od njega potječe sve što se nalazi u svemiru. Na tu činjenicu upozoruje Gospod Bog u prvoj zapovijedi svojoj kad kaže: »Ja sam Gospodin Bog tvoj!« Nema više bogova, više najviših bića među sobom jednakih. Tu istinu naglašuje Bog u prvoj Božjoj zapovijedi kad kaže: »Nemaj drugih bogova uz mene«.

Jednomu jedinomu — pravom Bogu pripada klanjanje ili najviše poštovanje. To nam nalaže razum, objavljena vjera, a naročito prva Božja zapovijed. Klanjanje Bogu treba iskazivati u svojoj nutrini, u srcu i očitovati to izvana, tjelesnim kretnjama. Klanjanje Bogu prema prvoj Božjoj zapovijedi imao je pred očima Isus Krist kad je rekao sotoni: »Gospodinu, Bogu svojemu, klanjaj se i njemu jedino služi!« (Mt 4,10).

Ljude koji nas nadvisuju znanjem, krepostima, zaslugama za vjeru i domovinu, cijenimo i poštujemo. Svi narodi i kroz sva vremena visoko poštuju velike učenjake, izvanredno kreposne ljude ili svece, neobične dobročinitelje, glasovite vojskovođe, državnike — sve one koji se bilo kojom vrlinom izdižu. Što nas netko više natkriljuje, to mu se više divimo i više ga poštujemo. Kako Gospod Bog sve nas ljude i sva bića u svemiru uopće neizmjerno nadvisuje, to Njemu dugujemo najvišu čast, najviše poštovanje koje je uopće moguće. A najviše poštovanje zovemo: Klanjanje. Bogu smo se dužni klanjati, jer nas Bog neizmjerno nadvisuje i jer smo o Njemu kao Stvoritelju sasvim ovisni.

Božja svemoć odsijeva na zvijezdanom nebu. »Nebesa pripovijedaju slavu Božju, djela ruku njegovih navješćuje svod nebeski« (Ps 18,2). Kako izgleda Božja vječnost? »Jedan je dan pred Gospodinom kao tisuću godina, i tisuća godina kao jedan dan« (2 Petr 3,8). Kolika je Božja mudrost vidi se kod stvaranja i uređenja svemira. Što više, Bog i zlo obraća na dobro. Zato s ushićenjem dovikuje sv. Pavao apostol: »O dubino bogatstva i mudrosti i znanja Božjega! Kako su nedokučivi njegovi sudovi i neistraživi njegovi putovi!« (Rimlj 11,33). Velika je Božja očinska skrb za sve, pa i najneznatnije stvorove. Siromašnu djevicu Mariju Bog odabire

za majku Božju. Uboge pastire i prezrene pogane zove k rođenju Isusovu. Priproste ribare zove u apostolski zbor, a siromasima u prvom redu namjenjuje propovijedanje evanđelja. »Tko je kao Jahve, Bog naš, koji u visinama stoluje i gleda odozgo nebo i zemlju?« (Ps 113,5—6). Kako je neizmjerna razlika između Boga i nas ljudi! Sv. Grgur Nazijanski veli: »Mi ljubimo Boga, jer Ga poznajemo, a molimo se Bogu, jer ga ne možemo shvatiti«.

Mi smo o Bogu sasvim ovisni. »Ako živimo, Gospodinu živimo, i ako umiremo, Gospodinu umiremo. Ako dakle živimo, ili ako umiremo, Gospodnji smo« (Rimlj 14,8). Mi smo uvijek i svagdje Božje vlasništvo. Od Boga imamo udove našega tijela. Od njega su naše duševne sile. Od njega je čitavo naše biće. On nas je i otkupio. Sv. Franjo Asiški veli: »Kad bi ti netko ruke, oči i noge ili druge udove tijela, koje si izgubio, natrag dao, zar ne da bi mu od srca rado služio cijeli život. Bog ti je dao ne samo ruke, oči i noge, nego sva tjelesna i duševna dobra što se mogu zamisliti. Kako je onda opravdano da mu služimo i njemu se jedinomu klanjamo«.

Sjetimo se da bez Božje pomoći ne možemo uopće postojati. Neka nam Bog uskrati hranu, mi smo propali. Neka nam oduzme dušu, mi smo mrtvi. Neka nam Bog ne da Duha Svetoga, mi smo duševno slijepi. Neka nas Bog prepusti đavlu, mi smo odmah u smrtnom grijehu. Što vrijedi za nas, vrijedi i za druge stvorove. I oni su posve ovisni o Bogu, svome Gospodinu i Stvoritelju. Zato s pravom veli knjiga Otkrivenja: »Dostojan si, Gospodine i Bože naš, da primiš slavu i čast i silu, jer si ti stvorio sve, i po volji je tvojoj bilo i stvoreno je« (Otk 4, 11). »Dođite — veli psalmista — prignimo koljena i padnimo nice; poklonimo se Jahvi koji nas stvori! Jer je On Bog naš, a mi smo narod paše njegove, ovce što ih on čuva« (Ps 95,7).

Klanjanje Bogu sastoji se u tome da mi u svojoj nutrini i izvana priznamo da je Bog naš Gospodar, i da smo mi njegovi stvorovi i sluge.

UNUTRAŠNJE I IZVANJE KLANJANJE BOGU

Unutrašnje se klanjanje Bogu odvija u našoj duši, u našoj nutrini, u srcu, tiho i nečujno, tako da za taj čin znade samo Gospod Bog i mi sami. Biva to po vjeri kojom u duši prihva-

ćamo kao istinito sve što je Bog objavio. Bog samo istinu govori kad nam nešto objavljuje, jer Bog ne može prevariti ni sebe ni nas. On je prva i najviša istina. Unutrašnji se poklon Bogu nakon vjere iskazuje ufanjem u Boga. Ufanje je duševni čin kojim očekujemo od svemogućega i predobroga Boga svako dobro za dušu i tijelo. Ufanjem se klanjamo Bogu kao izvoru svega dobra. Iza ufanja se razvija u duši ljubav prema Bogu. Po ljubavi se sjedinjujemo s Bogom kao svojom najvišom životnom svrhom.

Sv. Augustin veli: »Istinito znanje o Bogu je najsigurniji početak štovanja Boga. Nemoguće je da bi netko upoznao Boga, a da Ga ne bi štovao«. Tko je upoznao svemoć i dobrotu Božju, zar je moguće da se u nešto drugo ufa nego u Boga? Tko je primio obilje Božjih dobročinstava, zar je moguće da Boga ne ljubi? Sv. Toma vilanovski veli: Postoji li gdje jedno stvorenje koje je Boga upoznalo, a da ga ne bi ljubilo? Ljubav prema Bogu, štovanje Boga i poklon Bogu — to su nerazdružive vrline. Zašto? Ono što čovjek ljubi, tomu se i klanja. Kad god pobudimo u duši vjeru, ufanje ili ljubav, poklonili smo se Bogu na najljepši način, tj. izvršili smo unutrašnji poklon koji je Bogu nadasve mio. Svi naši vanjski vjerski čini nisu drugo nego izražaj naše vjere, ufanja i ljubavi prema Bogu.

Izvana se Bogu klanjamo na razne načine. Često se služimo usmenom molitvom. Neke molitve čitamo iz molitvenika ili iz koje nabožne knjige. Mnogo se preporučuje molitva svete Krunice na čast Majci Božjoj. Kod molitvenika treba gledati da li je odobren od crkvene vlasti. U katoličkoj Crkvi svaki molitvenik i svaka pobožna knjiga mora dobiti crkveno odobrenje prije nego se tiskom izda.

Katolička Crkva svojim vjernicima naročito preporučuje prisustvovanje svetoj misi — novozavjetnoj žrtvi. Žrtvovati znači uništiti neki osjetni dar da se time počasti Boga kao najvišega Gospodara. Isus se žrtvovao na križu tako da je umro, pa je time iskazao čast Ocu nebeskomu i ujedno nas pomirio s Bogom. Sveta misa je obnova žrtve na križu. U njoj se Isus Krist pod prilikama kruha i vina prikazuje nebeskomu Ocu.

Klečanjem priznajemo da smo maleni pred Bogom. Klečanje može biti jednim koljenom. Tako pokleknemo u crkvi pred svetohraništem. Kad pokleknemo na oba koljena ili ničice, a to biva kad je izloženo Sveto Otajstvo, tada nasljedujemo Isusa koji je na Maslinskoj Gori pao ničice i u dubokoj poniznosti molio Oca nebeskoga da Ga mine muka, ako je to moguće.

Sklapanje ruku kod molitve znači našu nemoć pred Bogom. Kad se udaramo u prsa, priznajemo da smo pred Bogom krivi i zaslužujemo kaznu. Tako je činio onaj dobri carinik u Svetom pismu. Ušavši u hram »stajao je izdaleka i nije se usudio ni očiju svojih podignuti k nebu, nego se udarao u prsa svoja i molio: Bože milostiv budi meni grešniku!« (Lk 18,13).

Vanjski poklon Bogu iskazujemo kad skidamo šešir idući mimo crkve, raspela ili kad jedan drugoga pozdravljamo kršćanskim pozdravom: Hvaljen Isus! Poklon je Bogu izvana kad na glas zvona u čast Majci Božjoj u jutro, o podne i navečer otkrijemo glavu i molimo molitvu Anđeo Gospodnji.

Mi se izvana klanjamo Bogu, jer i tijelo imamo od Boga, pa i ono treba dužnu čast iskazivati Bogu. Vanjsko klanjanje ima i tu svrhu da pojačava unutrašnje klanjanje. Kad promatramo čovjeka koji se pobožno križa, škropi blagoslovljenom vodom, propisno poklekne, ima čedno sklopljene ruke, Bogu na čast otkriva glavu — sve su to plemeniti poticaji koji nas nukaju da i mi tako činimo, da pojačamo svoju vjeru i javno očitujemo svoje vjersko uvjerenje. Najzad i sama narav traži da ono što u duši osjećamo pokažemo i izvanjskim načinom.

ČEMU IZVANJSKO KLANJANJE BOGU?

Ima ljudi koji govore ovako: Vjera je lična čovjekova stvar. O slobodnoj volji čovjekovoj ovisi hoće li se odlučiti za vjeru ili protiv vjere. Ako se odluči za vjeru, dosta je da u Boga vjeruje u duši svojoj, u nutrini, izvana ne treba vjeru očitovati. Na druge ljude ne spada što ja imam u svojoj duši. Taj je prigovor vrlo plitak i površan. Koji tako govore ne poznaju života ni ljudske naravi.

Otac i majka traže da ih djeca poštuju u duši, ali da poštovanje očituju i izvana. To se štovanje očituje na različite načine.

Građani osjećaju rodoljublje ili privrženost državi i domovini, osjećaju i vanjskim načinom: na zborovima, izborima i u obrani države.

I prijateljstvo se (unutarnje i vanjsko) očituje u radosnim i tužnim zgodama.

Život pokazuje da ljudi misli i osjećaje javno iskazuju, priopćuju i šire među drugim ljudima.

Bog je stvorio čovjeku ne samo dušu nego i tijelo, pa je i tijelo dužno Boga slaviti, a slavi Ga usmenom molitvom, klečanjem, križanjem, prisustvovanjem sv. misi, blagoslovu i drugim javnim vjerskim činima. Vanjsko je očitovanje vjere potrebno da se unutarnje osjećanje ojača i raspali i da druge ljude dobrim primjerom potakne na štovanje Boga. Kad smo žalosni, mi plačemo i lice nam je tužno; kad smo u duši veseli, i lice nam je vedro i nasmijano. Onda su i drugi kraj nas veseli i ugodno raspoloženi. Tako i vjerska privrženost i osjećanje za Boga treba da bude poticaj i drugim ljudima da žarko osjećaju za Boga. Čovjek bi morao zatajiti svoju vlastitu narav kad bi klanjanje Bogu htio ograničiti samo na čisto unutrašnje misaono i osjećajno duševno raspoloženje.

Međutim, ceremonije ili vanjski vjerski obredi nisu svrha pobožnosti nego samo sredstvo za pojačavanje unutrašnjega duševnoga klanjanja. Radi toga mogu vanjski čini — kad je opravdan razlog — i otpasti. Netko ima bolesne noge pa ne može klečati. Drugi je teško bolestan pa mora ležati u krevetu. Taj neka moli ležeći. Treći je daleko od crkve ili nema odijela. On je ispričan od polaska u crkvu pa će Bogu ugoditi ako se kod kuće Bogu pomoli.

Gospod Bog traži od nas izričito i vanjsko štovanje. Vidi se to očito iz Isusovih riječi: »Tko god prizna mene pred ljudima, priznat ću i ja njega pred svojim Ocem nebeskim. Tko se mene odreče pred ljudima, i ja ću se njega odreći pred Ocem svojim nebeskim« (Mt 10,32—33). Unutrašnje klanjanje treba iskazivati Bogu uvijek i svagdje, a vanjsko gdje i koliko se može.

LICEMJERJE

Kad bi se netko samo izvana Bogu klanjao, a u duši ne bi za Boga osjećao ni Boga poštivao, bilo bi to krivo, na-

strano klanjanje Bogu koje se zove licemjerje. Kad bi se netko križao, klečao, sklapao ruke, udarao se u prsa a kod toga ne bi na Boga mislio niti se u duši Bogu klanjao — bio bi to licemjerac. Licemjeran je onaj koji se izvana drugačijim prikazuje nego što je u duši. Licemjerac se izvana prikazuje dobrim i pobožnim, a u duši je opak i daleko od Boga.

Naša vanjska pobožnost ne smije biti mehanizam ni puka navika. Kad ljudi vani na ulici jedan drugoga pozdravljaju: Zdravo, dobro jutro, dobar dan, dobar večer — kod toga redovito ništa ne misle. Te riječi lete im iz usta a da se kod toga baš ništa ne misli ni na sadržaj pozdrava ni na značenje riječi, nego to ide samo od sebe, mehanički. To je navika ili običaj. Kod naših pobožnosti ne smije biti tako. Naše vanjske pobožnosti moraju biti vjerni odraz naše nutrine. Ono što mi izvana pokazujemo, treba da u duši proživljujemo, da u duši osjećamo.

Isus je rekao Samaritanki: »Bog je duh, i koji mu se klanjaju, moraju mu se klanjati u duhu i u istini« (Iv 4,24). Izvanjsko klanjanje Bogu treba najprije u duši osjećati — to znači — klanjati se Bogu u duhu. Izvanjsko klanjanje Bogu, izvanjske naše pobožnosti treba da su vjeran odraz unutrašnjega osjećanja — to je klanjanje Bogu u istini.

Sv. Terezija veli: »Nemoj nikad pokazivati pobožnosti koje nemaš, a onu koju imaš možeš sakriti«. Nemoj se izvana pokazivati pobožnim ako to nisi u duši. Ali ako si u duši pobožan, ne moraš to uvijek i pred svakim pokazivati. Pred pijanim i prostim ljudima govoriti o Bogu i pobožnostima — znači bacati biser pred svinje. Iz takvog se društva makni, a pobožnosti vrši u Crkvi, u svom stanu ili na kojem drugom doličnom mjestu.

Ljudi koji izvana pokazuju veću pobožnost nego što je u duši osjećaju slični su onim ljudima koji se raskošnije oblače nego što dopuštaju njihove imovinske prilike. Ti žele pokazati bogatstvo kojega nemaju.

Isus se gorko tužio na licemjerce svoga vremena. »Što vidiš trun u oku brata svojega, a brvna u oku svojemu ne osjećaš? Ili kako možeš reći bratu svojemu: Daj da izvadim trun iz oka tvojega, a eto brvno u oku tvojemu? — licemjerče, izvadi najprije brvno iz oka svojega! Tada ćeš vidjeti kako da izvadiš trun iz oka brata svojega« (Mt 7, 3—5). »Kad daješ milostinju, ne trubi pred sobom kako to čine licemjerci u sinagogama i na ulicama da ih slave ljudi. Kad

ti daješ milostinju, neka ne zna ljevica što čini desnica, kako bi tvoja milostinja bila tajna. Otac tvoj koji vidi u tajnosti uzvratit će ti. Kad molite, ne budite kao licemjerci koji se vole upadno moliti u sinagogama i na raskršćima da ih vide ljudi. Kad ti moliš, uđi u svoju sobu, zatvori vrata te se pomoli Ocu svom u tajnosti, pa će ti platiti tvoj Otac koji vidi u tajnosti.« (Mt 6,2—6).

Licemjerce se — po Isusovim riječima — najlakše pozna po tom što svoje molitve i dobra djela čine na takvim mjestima i u takvim okolnostima da ih ljudi vide i da im se ljudi dive kako su dobri i pobožni. A vjera traži da se molitve i dobra djela vrše radi Boga, Bogu za ljubav, a ne radi ljudi i ljudskoga priznanja.

Prirođena je ljudska slabost da se ljudi rado pokazuju pametnijima nego što jesu i boljima nego što stvarno jesu. Ta se slabost može pojaviti i kod pobožnosti, pa se netko prikazuje boljim, kreposnijim, pobožnijim i savršenijim nego što je u svojoj duši. Licemjerstvo je svagdje odvratno, pogotovo kod pobožnosti.

Naše pobožnosti neka budu iskrene. Što izvana pokazujemo, to treba prije u srcu osjećati. Čuvajmo se da se ne bi Gospod Bog i na nas potužio: »Ovaj narod poštuje me samo usnama svojim, a srce im daleko stoji od mene« (Iz 29,13). Čemu se pred Bogom pretvarati, kad se pred Njim ne može ništa sakriti? Gospod Bog sve vidi i sve zna. Gospod Bog veli: »Ja sam koji ispitujem bubrege i srca, i svakom ću od vas platiti prema vašim djelima« (Otkr 2,23).

NASTRANA POBOŽNOST

Kod pobožnosti treba izbjegavati sve što je napadno i nastrano. Napadno bi bilo kad bi netko iz pobožnosti hodao zatvorenim očima po ulici iz bojazni da ne bi što nezgodna vidio na ulici. Ljudi bi ga s pravom smatrali čudakom i ismjehivali. Naprotiv, kad hodaš, gledaj preda se da ne padneš, da vidiš koga imaš pozdraviti, a komu odzdraviti. Ako što nezgodno vidiš, idi mirno mimo kao da ništa nisi vidio. Osjetiš li napast, pobudu na zlo, reci u duši: Bože, tebi za ljubav ne pristajem na ovo zlo. Nitko izvana na tebi nije ništa primijetio, a ti si učinio kreposno djelo.

Pobožnost ima svrhu usavršivati, usklađivati narav, a ne raditi protiv naravi. Pobožnost ne traži ni smrknuto lice. To je znak bolesti, žalosti, tuge, straha i znak neke nesreće. A u vjeri nema nesreće. U vjeri sve dobro svršava. Naravi više odgovara radost i veselje nego tuga i žalost. Vjera osuđuje beznadnu žalost ili očaj, jer u vjeri uvijek postoji nada u oproštenje grijeha, makar zločin kako velik bio. Prava dakle pobožnost traži veselo raspoloženje. »Bog ljubi vesela darovatelja« (2 Kor 9,2). Sv. Franjo Saleski veli: Kad Bog i krepost stanuju u duši nekoga čovjeka, tada drugi ljudi moraju osjećati ugodnost u blizini toga čovjeka. Prava pobožnost je ugodna i privlači druge na pobožnost, a kriva pobožnost je neugodna i odbija od sebe.

Pogrešno bi bilo shvaćanje pobožnosti kad bi netko mislio, da je pobožnost to veća i bolja, što čovjek više raznovrsnih molitava obavi na brzu ruku i površno. Bolje je moliti toplo, srdačno i žarko, nego mnogo i dugo, a bez osjećaja, rastreseno i mehanički.

Naše pobožnosti ne smiju biti na štetu našim dnevnim dužnostima. Sv. Franjo Saleski lijepo kaže: »Tko vrši svoje dužnosti sa žarom i iz ljubavi prema Bogu taj je uistinu pobožan i čovjek po Božjem srcu«. Bila bi nastrana pobožnost kad bi majka čitavo prije podne boravila u crkvi, a dom bi ostao nespremljen i djeca gladna. Takvoj ženi bi prigovarali i muž i djeca. Najprije su staleške dužnosti: spremiti stan, obući i nahraniti djecu, dati na vrijeme hranu mužu koji ide na posao. Tek tada, kad su staleške dužnosti izvršene, može majka u crkvu na pobožnosti. Ne smije majka ostaviti kod kuće bolesno dijete samo, a ona otići u crkvu. Kad netko dvori teškoga bolesnika, ispričan je od svete mise u nedjelje i blagdane, a pogotovo u obične dane. Pobožnost treba uskladiti sa staleškim dužnostima.

IDOLOPOKLONSTVO

Svaki čovjek osjeća u svojoj duši da postoji jedno najviše biće o kom je sasvim ovisan i koje je dužan poštivati. Ako ne priznaje pravoga Boga kao najviše biće, onda će priznati koji stvor i o tom stvoru biti sasvim ovisan. Tom će se stvoru i klanjati — to će biti njegovo božanstvo, njegov idol. Klanjati se stvoru kao Bogu — to je idolopoklonstvo.

Izraelci su nekada obožavali zlatno tele. Načiniše sebi tele od zlata, pokloniše mu se, prinesoše mu žrtvu i povikaše: »Ovo je bog tvoj, Izraele, koji te izvede iz zemlje Egipatske« (Izl 32, 8). Kralj Nabukodonozor dade načiniti zlatni lik i zapovjedi: »Tko se ne baci na tlo i ne pokloni se zlatnome liku, ima se baciti u peć užarenu« (Dan 3,11). Azijski su narodi obožavali nebeska tjelesa: sunce, mjesec, zvijezde, vatru kao izvor svijetla, vjetar i vodu. Egipćani su štovali kao bogove razne životinje — škodljive i korisne: krokodile, mačke, napose apisa — crnoga bika s bijelom pjegom na čelu. Stari Grci i Rimljani, za ono vrijeme visoko obrazovani narodi, klanjali su se kipovima i slikama svojih idola. I danas još ima veliki broj pogana, koji se klanjaju stvorovima, mjesto Bogu Stvoritelju. Idolopoklonstvo je i danas suvremena pojava kod nekih naroda.

Nepojmljivo je kako su ljudi mogli tako nisko pasti, pa se klanjati zlatnom teletu kao Bogu. Živi čovjek da se klanja mrtvoj životinji? Razuman čovjek da traži svoj ideal u nerazumnoj materiji? Da se stari Izraelci — obožavatelji zlatnoga teleta — dignu iz groba, pa vide čim se bavi naše društvo, rekli bi nam: Vi se čudite nama, ljudima bez naobrazbe i odgoja, kako smo došli na ideju da se klanjamo baš zlatnom teletu, a vi, djeca 20. vijeka, činite to isto, i još gore. Zar zlatno tele nije i vaš idol? Zar nije vrlo velik postotak ljudi vašega vremena koji misle samo na to kako će doći do novaca. A novac i Zlatno tele su jedan te isti idol. Zašto lažljivac govori protiv svoga vlastitoga uvjerenja? Radi novca. Poklonio se zlatnom teletu. Zašto je ovaj pogazio zadanu riječ i bacio ljagu na lice koja će ga kaljati kao beznačajnika čitav život? Radi imovine, jer obožava zlatno tele. Jer je idolopoklonik zlatnog teleta. Zašto je ubojica ubio čovjeka? Da se domogne njegove imovine. Vodilo ga je božanstvo — idol — zlatno tele. Razbojnik je pobio više ljudi i opljačkao njihovu imovinu zato jer je imetak, novac, bogatstvo — zlatno tele njegov idol.

Kakvi su to životni nazori koji otvoreno i javno štuju zlatnoga idola? Prema materijalističkom nazoru nema Boga, ni duše, niti išta duhovno. Postoji samo materija ili tvar. Životni je poziv čovječji — baviti se materijom. Što imaš više materije, to si savršeniji, to si bliže konačnoj životnoj svrsi. Služiti materiji, obožavati materiju nije drugo nego obožavati zlato, biti idolopoklonik zlatnoga idola.

Sv. Augustin veli: »Što tko želi i štuje to je njegov Bog«. Sv. Bernardin Sienski nastavlja: Smiješno je kad se zove idolopoklonikom samo onoga koji je dva zrna tamjana, što bi trebao žrtvovati pravom Bogu, bacio u žaru pred Jupitrov kip, a ne smatrati idolopoklonikom onoga koji čitav život služi samo svijetu, a Bogu baš ništa ne žrtvuje. Sv. Pismo nas ozbiljno opominje: »Ovo neka znate, da nijedan... lakomac, to jest idolopoklonik, nema dijela u Kristovu, Božjemu kraljevstvu!« (Ef 5,5).

RAZNE VRSTE IDOLOPOKLONSTVA

Najčešći krivi bog ili idol je imovina, bogatstvo, zlato. Treba mnogo pažnje i ispitivanja savjesti i kod čestitih, plemenitih i pobožnih ljudi da zlato ne postane životna svrha — božanstvo — idol, nego da ostane samo sredstvo za uzdržavanje života. Životna je svrha čovjeka Boga upoznati, poštivati i ljubiti, a vremenita dobra imaju svrhu pomagati čovjeka, da se k Bogu digne i s Njim zauvijek sjedini.

Međutim, nije zlato jedini idol. Kako su u čovjeku neuredne težnje raznovrsne, tako su i idoli kod pojedinih ljudi raznovrsni. Ima ljudi koji žive samo zato da dobro i obilno jedu i piju. Kod njih ne postoji ni vjerski ni domovinski ideal; nemaju obzira ni prema ženi ni prema djeci; za njih ne vrijede ni obziri, ni čast, ni ponos; kod njih je sve u jelu i pilu. To su sladokusci koji će za dobar obrok sve dati. Kod starih Grka su se takvi zvali epikurejci — po svom vođi Epikuru. Takvih ljudi ima na svijetu i danas. Sveto Pismo se gorko tuži na njih i izrijekom spominje da je takvima Bog — njihov trbuh.

U filozofiji postoji posebna struja koja se zove hedonizam. Pristaše hedonizma javno uče da je jedina svrha čovjekova na zemlji uživanje. Prema ovoj struji čovjek se ni u čemu ne razlikuje od životinje koja sve svoje težnje zadovoljuje s tjelesnim užicima. Ako je uživanje jedina i najviša svrha čovječjega života, onda su rijetki na zemlji koji postizavaju životnu svrhu, jer je rijetkima dano da mogu uživati. Najveći dio čovječanstva trpi i strada, muči se i pati. Prema tome bi najveći dio ljudi živio bez svrhe, a to se protivi zdravom razumu, koji kaže da svako, i najneznatnije, biće mora imati određenu svrhu koju konačno i postizava.

Jednima je idol domoći se vlasti i drmati sudbinom čitavih naroda. Uživaju u tom da ih se ljudi boje. Takvima je idol sila, vlast, vlastita veličina. Tu neutaživu težnju za vlastitom veličinom i slavom u običnom životu zovemo oholost.

Idolopoklonstvo ubrajamo u najteže grijehe. Mojsijev je zakon idolopoklonike kažnjavao smrću. »Tko žrtvuje bogovima, osim jedino Gospodu, neka se pogubi« (Izl 22, 20). Jednom je zgodom radi idolopoklonstva pobijeno 23.000 Izraelaca.

U čemu je toliko zlo idolopoklonstva da ga Bog tako strašno kazni? Idolopoklonik oduzima čast Bogu i daje je stvoru. Time nanosi Bogu tešku nepravdu. Obožavati sunce ili koji drugi stvor mjesto pravoga Boga znači Boga izdati, napustiti, prezreti, rugati mu se, Boga zapostaviti, Boga-Gospodara sniziti na mjesto stvora-sluge, a stvora-slugu dići na mjesto Stvoritelja-Gospodara. To znači potpuno izvrnuti red vrednota.

Je li moguće zamisliti na svijetu jednu vlast koja bi krivom novcu priznala vrijednost pravoga novca? Gdje je vlast kojoj bi bilo svejedno, da li se ljudi služe pravim ili krivim novcem? Svaka vlast progoni krivi novac i krivotvoritelje najstrože kažnjava. Pravi lijek uzet u pravo vrijeme donosi zdravlje; zdravlje produljuje život, a život donosi sa sobom znanje, ugled, čast, slavu i imetak. Krivi lijek uzrokuje smrt, propast, uništenje — zlo od kojega nema više ništa gore. Eto kako jadno svršava izmjena vrednota u običnom životu.

Zar će jedini Bog, najviše i najsavršenije biće, dopustiti i bez kazne trpjeti da Ga se ponizuje i stavlja ispod stvorova? Bog ne bi bio Bog kad bi dopustio da se njegova čast daje stvoru. S pravom se, dakle prijeti Gospod Bog kad kaže: »Nemaj drugih bogova uz mene«. Ja sam jedini Bog; drugi su stvorovi. Ja sam jedini Gospodar; sve drugo su sluge. Ja sam jedini od vijeka; sve drugo je nastalo u vremenu. Ja sam jedini sam o sebi, a drugo je sve ovisno o meni i postoji samo zato, jer ja hoću i dokle ja hoću.

PRAZNOVJERJE

Praznovjerje škodi vjeri slično kao i nadriliječništvo medicini. Praznovjerje unosi u vjeru mnogo toga što s vjerom nema nikakve veze, pa je to samo na štetu pravoj vjeri. Kao što je liječnicima stalo do zdrave medicinske nauke i baš zato progone nadriliječništvo, tako je i svećenicima stalo do čiste vjere i radi toga oni na svim područjima suzbijaju praznovjerje.

Praznovjeran je čovjek koji stvorenim bićima pripisuje neku višu moć koje to biće nema ni po svojoj naravi, ni po Božjoj odredbi, ni po molitvi Crkve.

U prirodi ima mineralnih voda koje sadrže u sebi ljekovita svojstva. Jedne od tih voda pijemo, a u drugima se kupamo. Iskustvo pokazuje da su korisne. Mnoge se bolesti liječe baš ovakvim vodama. Vjerovati u ljekovitost ovih voda, uzimati ih kao lijek, služiti se njima da se bolest ukloni i zdravlje natrag zadobije — nije praznovjerje. Lipin cvijet i cvijet od kamilice kad se skuhaju i uzimaju u obliku čaja vrlo dobro djeluju na ljudski organizam. Svi se mi tim prirodnim lijekovima rado služimo i priznajemo iz iskustva da su nam korisni. Ispitala ih je nauka, odobrio život, pa je sasvim opravdano vjerovati u njihovu ljekovitost i u bolesti se njima služiti.

Krsna voda ima po Božjoj odredbi moć da čisti dušu od grijeha, da pere s duše istočni grijeh i sve druge grijehe što ih je čovjek prije krštenja učinio. Nadnaravnu moć nema krsna voda ni sama po sebi, niti su joj ljudi tu moć dali, nego je tako odredio sam Bog. To je nauka svega kršćanstva, a napose nauka katoličke Crkve koja je najizrazitiji predstavnik kršćanstva. Vjerovati u nadnaravnu moć krsne vode nije praznovjerje nego opravdana vjera koju već vjekovima propovijeda i u životu primjenjuje svekoliko kršćanstvo. Tako i svi drugi sveti sakramenti, redom, imaju nadnaravnu moć, nadnaravne učinke po Božjoj odredbi. Vjera u nadnaravno djelovanje svetih sakramenata je opravdana, jer to uči objavljena nauka.

Blagoslovljena voda, kojom se škropimo kad ulazimo i izlazimo iz crkve, a preporučuje se svim vjernicima, da je imaju i u svojim stanovima, ima svrhu da odgoni đavle i uklanja bolesti. Tu moć nema blagoslovljena voda po svojoj naravi, nego po molitvi Crkve. Vjera u čudesnu moć blago-

slovljene vode je hvalevrijedna i zaslužna, a ne praznovjerje. Katolička Crkva blagoslivlje raspela, krunice, molitvenike, medaljice i svetačke sličice s nakanom, da ti pobožni predmeti čuvaju vjernike od duševnih i tjelesnih nesreća. Blagoslovljene predmete treba poštivati i njima se služiti prema nakani Crkve i moliti se Bogu da im dade nadnaravne učinke, kako to želi Crkva kod njihova blagoslova.

Što je praznovjerje? Praznovjerje je bojati se broja 13 kao da donosi nesreću. Zašto bi broj 13 bio nesretan broj? To je broj kao i svaki drugi broj. Niti ima sam u sebi što nesretna, a niti mu je tko drugi dao neku tajanstvenu moć da komu škodi. Praznovjerje je smatrati petak nesretnim danom, pa se ljudi boje u petak putovati ili poduzeti koji drugi važniji posao. Petak je dan kao i svaki drugi dan. Zašto bi bio nesretan? U odnosu prema drugim danima u tjednu mogao bi se nazvati sretnijim nego drugi. Na Veliki petak je Isus Krist umro na križu i time izveo naše otkupljenje i spasenje. U petak se dogodio najveći događaj u povijesti čovječanstva i najkorisniji događaj za čitavo čovječanstvo. Prema tome je opravdanije smatrati petak sretnim nego nesretnim danom. Ima ljudi koji se boje sove kao zlokobne ptice. Kad čuju po noći sovu, odmah stvaraju porazan sud: ili ću ja umrijeti ili netko od mojih. Čemu taj strah? Sova je ptica kao i druge ptice. Razlika je samo u tome što sova kao noćna ptica pjeva ili kriješti po noći, dok druge ptice to čine po danu. Trgovci običavaju na prag svoje trgovine pribiti željeznu potkovu kao simbol sreće. Željezo samo po sebi, a ni u obliku potkove, ne znači sreću ni nesreću. Mnogi kod ustajanja ujutro paze da se ne bi najprije lijevom nogom dotakli poda, jer »ustati na lijevu nogu« znači nesreću preko dana. A lijeva je noga dio tijela baš kao i desna i dionik je čovječje sreće i nesreće baš kao i desna. I mnoga druga praznovjerja postoje među ljudima koja su vezana uz prirodne pojave.

Međutim, ima praznovjerja koja su vezana i uz čisto vjerske predmete. Netko nosi u džepu medaljicu sv. Antuna ili kojega drugoga sveca uvjeren da ga na bojnom polju radi toga neće neprijateljsko tane pogoditi. Bog to nije nigdje obećao, a niti službena Crkva to uči. Bog je obećao, a i Crkva uči da će te molitve po zagovoru sv. Antuna sačuvati od mnogih duševnih i tjelesnih zala, a nigdje se ne spominje to da te radi nošenja njegove medaljice neće tane pogoditi.

Čuvajmo se praznovjerja! Držimo se načela: Vjerujem što me uči vjerovati katolička Crkva i vjeru ću uvijek ispovijedati samo onako kako to Crkva čini. Niti što više, niti što manje.

GATANJE

Praznovjerje u obliku gatanja je, nažalost, uvijek postojalo na svijetu. Ono postoji i danas. Ljude su uvijek zanimale tajne, bilo one prirodne ili natprirodne. Ljudi su uvijek radoznali što sve krije budućnost u svom krilu, čemu se imamo nadati, a čega se opet bojati. Kad se ne zadovoljavaju s odgovorom kršćanske vjere, tada se obraćaju samom đavlu ili ljudima koji su bilo izravno ili neizravno povezani s đavlom. Što je među ljudima manje prave vjere, kako je tumači katolička Crkva, to se više širi zaraza praznovjerja, a naročito gatanje.

Gatanje je praznovjerje kod koga se zaziva nečisti duh da se njegovom pomoću saznaju tajne stvari. Tajne mogu biti prošle, sadašnje ili buduće, a veza s đavlom izravna ili posredna. Bitno je kod gatanja veza s đavlom. Sv. Pismo spominje djevojku robinju u Filipima u Macedoniji koja je gatanjem donosila veliki dobitak svojim gospodarima. Kad je sv. Pavao, propovijedajući kršćanstvo, došao u Filipe, istjerao je đavla iz te gatalice riječima: »Zapovijedamo ti, nečisti duše, u ime Isusa Krista, da izađeš iz nje«. I izađe nečisti duh taj čas (Filip 16,16—18).

Grci su imali u Delfima proročicu Pitiju koja je pomoću sotone otkrivala budućnost. Rimljani su gatali iz ptičjih glasova, iz lijeta ptica i iz životinjske utrobe. Često je odgonetavanje tajna pomoću bacanja karata. Oko 1896. bilo je u samom Parizu oko 800 gatalica koje su prebacivale karte. Ima ih koji proriču budućnost iz crta na dlanu, iz rukopisa, po izgledu lica, iz oblika kristala i taloga kave. Zanimljivo je da se ovim praznovjerjima dadu zavaravati nesamo priprosti ljudi nego i obrazovani krugovi.

Da sunce djeluje na ljudski organizam izvan svake je sumnje. I druga nebeska tjelesa mogu fizički uplivati na ljudski život. Djelovanjem zvijezđa na naš život bavi se

astrologija. Ali htjeti iz kretanja zviježđa saznavati tajne i budućnost, a zna ih samo Gospod Bog, praznovjerje je.

Kad se ljudi kod diobe dogovore da će baciti kocku, pa na koga padne kocka taj će dobiti stvar — to nije praznovjerje, jer kod te diobe odlučuje slobodna volja ljudska, a ne kakva tajna sila. Pogotovo nije praznovjerje ako se prije bacanja kocke obavi molitva kako su to učinili apostoli kad su kockom birali sv. Matiju u apostolski zbor. Molitvom zovemo u pomoć Boga neka on po kocki odredi kako je njemu drago. Međutim, tražiti kockom sakrivene stvari ili htjeti dokazati neku tajnu, to je praznovjerje.

Gatalac teško vrijeđa Boga jer zapostavlja Boga đavlu. Mjesto da se utječe Bogu, koji je jedini svemoguć, sveznajuć i istinit, čovjek traži otkrivanje tajna i budućnosti od đavla koji to ne zna, a koliko i zna ne kazuje istinu. Gataoci redovito napuštaju obveze prema Bogu i Crkvi, pa postaju vremenom i bezvjerci. Porazne su posljedice gatanja i zato Katolička Crkva zabranjuje gatanje pod teški grijeh. Bez teškoga grijeha može biti gatanje samo onda ako se to čini iz neznanja, za šalu ili zabavu.

Kad tražite lijek bolesnom tijelu, pitate za savjet stručnoga liječnika. Kad trebate pravni savjet, tražite stručno obrazovanoga pravnika. Kod ekonomskih pitanja posavjetujete se sa stručnim agronomom. Tako i kod vjerskih pitanja treba pitati stručno obrazovanoga čovjeka — a to je svećenik.

GATANJE IZ SANJA

Spavanje je prirodna pojava. Nakon rada čovječja narav treba počinka, odmora. A najbolji je odmor spavanje. Za vrijeme spavanja često sanjamo, u mašti se zbivaju sni ili sanje. Jedni su sni ili sanje prirodna pojava, druge daje Bog da njima nešto naročito čovjeku javi.

Prirodna je pojava da čovjek sanja o onomu čime se preko dana bavi. Ako je čovjek preko dana nešto vesela i ugodna doživio, i u snu će se to odraziti u ugodnom i veselom obliku. Žalosni, tužni dnevni događaj rodit će bolne i tužne sne. Bolestan čovjek ima redovito i bolne sanje. Ako čovjek leži na srcu pa krv ne može pravilno kolati, tada će čovjek sanjati kako nešto traži, a ne može naći. Pred nekim bježi, a ne može pobjeći. Ili pada u provaliju iz koje ne može van.

Ili se s nekim svađa. Ili mu je netko kakvo zlo učinio. Zdrav čovjek, živčano jak čovjek, redovito mirno spava i rijetko sanja, a bolestan čovjek, napose čovjek sa rastrovanim živcima, slabo spava i mnogo sanja i sni su mu neugodni.

Da Bog može izravno dati sne, u kojima čovjeka poučava o nekom važnom predmetu, to je sasvim sigurno. O tome postoji mnogo dokaza u samom Svetom Pismu. Iz Svetog Pisma znamo kako je faraon sanjao da se nalazio na obali rijeke Nila i vidio kako je iz Nila izašlo najprije sedam lijepih i ugojenih krava te su pasle na obali. Nakon toga izađe iz Nila sedam ružnih i mršavih krava koje su proždrle onih sedam lijepih i ugojenih krava, ali su i dalje ostale ružne i mršave. Iza toga je faraon sanjao da je vidio kako je na jednoj stabljiki izraslo sedam lijepih i punih klasova, a iza ovih da se pojavilo sedam praznih i od vjetra ogoljenih klasova. I ovi prazni progutaše pune, ali su i dalje ostali prazni. Kad nitko od Egipćana nije znao ovaj san protumačiti, pozovu Josipa koji je bio u tamnici, a prispio je u Egipat jer su ga braća prodala. Josip, po Božjem rasvjetljenju, reče faraonu: »Sni faraonovi znače jedno te isto. Bog je objavio faraonu što je naumio učiniti« (Post 41, 25). Sedam ugojenih krava i sedam bujnih klasova znače sedam rodnih godina kad će uroditi toliko žita da mu neće biti mjere. Sedam ružnih krava i sedam praznih klasova znače sedam gladnih godina koje će slijediti iza rodnih godina. Za vrijeme nerodnih godina neće biti ni oranja ni žetve, pa će nastati strahovita glad. Zato, faraone, potraži mudra i razumna čovjeka koji će skupljati žito za rodnih godina i čuvati ga za gladne godine da svijet ne pomre od gladi. Kako lijepu i plemenitu svrhu ima faraonov san što ga je Bog dao!

Kad je sv. Josip vidio, da je Bl. D. Marija u drugom stanju, a nije znao za tajnu da je to po Duhu Svetom, mučile su ga teške misli. S jedne strane znao je za nevinost Bl. Dj. Marije, a s druge — ona je trudna! Kako da to shvati! Dok se mučio ovim teškim mislima, dođe mu Bog u pomoć. U snu se sv. Josipu javi anđeo i reče: »Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti k sebi Mariju, jer što je začeto u njoj, od Duha je Svetoga« (Mt 1,20). Bog je eto po svom anđelu otkrio tajnu Marijine trudnoće i sv. Josipa sasvim smirio.

Sni mogu dolaziti i od đavla. Đavao može djelovati na maštu i uzrokovati sne, a stvarno ima dokaza da je to i činio.

Kako se raspoznaju sni? Najveći postotak sanja su naravne pojave bez ikakva značenja. Ako je san od nadnaravnog uzroka, taj uzrok može biti Bog, a može biti i đavao. Od Boga je onaj san u kom nema ništa nečedna, nego je sve lijepo, plemenito i Boga dostojno. San od Boga dan potiče na dobro i zazire od zla. Od Boga poslani san čovjeka smiruje i oduševljava za pobožnost. Naprotiv, ako je san prost, upućuje na zlo, odvraća od Boga i pobožnosti, straši i uznemiruje čovjeka — to je znak da je od đavla.

San od Boga poslan treba čovjek poštivati, vjerovati u njegov sadržaj i ravnati djela po njemu — kako su to činili faraon i sv. Josip. Tko bi vjerovao u obične, naravne sne i po njima se ravnao i radio, činio bi teški grijeh praznovjerja koji se zove gatanje. Teško bi griješio tko bi želio ili tražio da ga đavao u snu pouči, ili mu što objavi. Svaka izravna veza s đavlom je teški grijeh i radi toga se ljudima najstrože zabranjuje.

Gatanje je prljav posao. Ili je puka prijevara, ili je veza s nečistim duhom. U svakom slučaju zlo za čovjeka. Zato se toga prljavog posla treba čuvati.

ČARANJE

Čaranje, vračanje ili bajanje je praznovjerje kod koga se zaziva nečisti duh da se njegovom pomoću izvede neki učinak. Gatanje ide za tim da se pomoću nečistoga duha otkriju tajne, a čaranje da se pomoću đavla izvode djela.

Čaranje se zove i copranje, a ženske koje se tim prljavim poslom bave, zovu se vračare, coprnice ili vještice, a takvi muškarci coprnjaki ili vrači. Ovaj oblik praznovjerja vuče svoj korijen još iz pretkršćanskoga vremena kad su ljudi bili strahovito praznovjerni, jer nisu bili poučeni u vjeri. Kršćanstvo se mnogo mučilo, a i danas se muči da ukloni praznovjerje — ovu sramotu iz ljudskoga društva. Od 14. pa sve do 18. vijeka bila je nemilosrdna hajka na čarobnjaštvo i vještice i u našim krajevima. Izdavani su strogi zakoni, pozivalo se coprnice na sud, vodile se duge istrage, udaralo ih se teškim i dugim kaznama.

Čaranje se očitovalo u tom da su vračare ili coprnice liječile ljude od bolesti raznim sredstvima nedostatnim i neprikladnim. Nekad su bolesnika mazale, drugi put davale

kakav napitak. Činile su to i pomoću molitve. Služile se znakom svetoga križa ili zaklinjanjem.

Kad se nekom kaže kako dobro izgleda, a on brzo udari rukom o stol, uvjeren da će time otkloniti bolest i nesreću — to je praznovjerje u obliku čaranja. Jednako je čaranje kad se u autu objesi lutka s vjerom da će ta lutka sačuvati od nesreće one koji su u autu. Postoji među pukom uvjerenje da ima ljudi sa zlim očima. Pogled takva muškarca ili žene uzrokovat će bolest ili nesreću. Narod kaže: čuvaj se ovakve osobe da ti ne zada uroke, da te ne ureče, da ti ne načini zlo.

Kad je govor o natprirodnom ozdravljivanju, treba lučiti praznovjerje od Božjega dara. Bog sam po našoj molitvi i zagovoru mnogo puta daje zdravlje izvanrednim načinom. Čini to Bog i preko svetaca i smrtnih ljudi ovdje na zemlji. Za sv. Petra čitamo u Svetom Pismu da je imao toliku moć ozdravljivanja bolesnika, da su ljudi iznosili bolesnike iz kuće tamo kud je prolazio sv. Petar, da makar i samo sjena njegova padne na bolesnike pa su odmah ozdravili (DAp 5,15). Prema tome kad vjernici mole molitve koje je katolička Crkva odobrila, ili čine zavjete po naputku i savjetu Crkve pa očekuju i dobivaju čudesno ozdravljenje — to su hvalevrijedni i zaslužni čini svete vjere. Kod Majke Božje Bistričke, u Lurdu i u drugim svetištima po svijetu Bog daje izvanredne darove, milosti, ozdravljenja, ispunja želje, uslišava pobožne vapaje. Ne samo u velikim i poznatim svetištima nego i u običnim crkvama, pa i privatnim domovima, Bog uslišava pobožne molitve i daje nadnaravne darove. To je sve u skladu s naukom vjere i odobreno od katoličke Crkve.

Ako netko sam kaže, ili se vidi iz raznih okolnosti, da je zazivao u pomoć đavla i njegovom pomoću nekomu naškodio, to je praznovjerje i uvijek težak grijeh, jer takav čovjek naumice i svijesno nanosi Bogu najveću uvredu, jer više drži do đavla nego do Boga. Takav čovjek pretpostavlja moć nečistoga duha Božjoj svemoći.

Praznovjerje treba pobijati u svim smjerovima. A katolička Crkva to i čini od svoga postanka. Najbolje i najuspješnije sredstvo je temeljita pouka u svetoj vjeri i pobožno primanje svetih Sakramenata. Onaj koji je svestrano poučen u vjeri, molit će se Bogu, u Boga stavljati nade, od Boga očekivati pomoć, zdravlje i utjehu, a neće mu ni na kraj pameti pasti da traži gatalice ili vračare.

Bio bi smiješan i prezira vrijedan svaki bolesnik koji bi tražio pomoć od nadrilijećnika mjesto da se obrati stručno obrazovanom liječniku. Tako i onaj koji bi u pitanjima vjere tražio pouku, rješenja tajne ili kakvu drugu utjehu od gatalaca, vrača, vještica i slične družine, mjesto da se obrati k Crkvi i službenom vjerskom učiteljstvu. Što se ljudi vjernije drže nauke katoličke Crkve to je među njima manje praznovjerja, a što se više udaljuju od njezine nauke i vjerskoga života, to se više hvataju praznovjerja. Ljudi se ljuto varaju ako misle da se praznovjerjem može nadomjestiti manjak prave vjere. To je upravo tako opasan i poguban posao kao kad bi netko htio krivim novcem nadomjestiti pravi novac, ili otrovom nadomjestiti koristan lijek.

ISKUŠAVANJE BOGA

Kad je Isus postio u pustinji četrdeset dana i četrdeset noći, pristupi k Njemu đavao, uze Ga sa sobom u Sveti Grad, postavi ga na vrh hrama i reče Mu: »Ako si Sin Božji, baci se dolje! Jer je pisano: Anđelima svojim naložio je za tebe. Oni će te nositi na rukama svojim da ne zapneš za kamen nogom svojom. Isus mu odvrati: Stoji pisano: Ne kušaj Gospodina, Boga svojega!« (Mt 4,5—7).

Đavao je htio Isusa navesti neka bi se lakoumno, nepromišljeno i bez ikakva razloga bacio s tornja hrama, a Bog da će Ga čuvati da kod pada ne nastrada. Isus odbija đavlov prijedlog i đavlovu napast, jer Bog nigdje nije obećao da će čovjeka pomagati u ludim pothvatima i činiti čudesa kad se čovjek bezrazložno baci u životnu opasnost. Tražiti od Boga pomoć u ovakvim zgodama znači iskušavati Boga, a to je grijeh.

Kad učenik ništa ne uči a ipak pođe na ispit s vjerom da će mu Bog čudom pomoći da sretno prođe — to je iskušavanje Boga. Kad se netko tko ne zna plivati baci u Savu i očekuje da će ga Bog spasiti da se ne utopi — to je iskušavanje Boga. Bolesnik koji u teškoj bolesti ne bi htio uzeti nikakav lijek, nego bi tražio od Boga čudesno ozdravljenje — griješio bi — iskušavao bi Boga. Kad bi seljak čitave godine ljenčario i skrštenih ruku čekao da mu Bog u jesen dade obilnu berbu — vrijeđao bi Boga, to bi bilo iskušavanje Boga. Kad bi netko rekao: Ja ne vjerujem da je Isus nazočan u Presv. Oltarskom Sakramentu dok sâm svojim očima ne vidim Isusa u hostiji — to je grijeh iskušavanja Boga.

Izričito ili svjesno kušanje Boga je uvijek težak grijeh, zato što kušač traži i očekuje od Boga posredovanje, pomoć, čudo tamo gdje nema razloga za izvanredno Božje posredovanje. Kušač hoće zapovijedati Bogu, Boga imati u svojoj vlasti, igrati se s Bogom kao kakvom lutkom, a to je teška uvreda Bogu. Kad bi Bog mogao ispunjavati svaku želju svakoga pojedinoga čovjeka, činiti čudesa i pružati pomoć kod raznih vratolomija, tada Bog ne bi bio Gospodar ljudi, nego bi ljudi bili gospodari Bogu, a Bog bi bio sluga i rob ljudi. Takova šta se protivi dostojanstvu i svetosti Božjoj.

Kad se mladić i djevojka vjenčaju, naravno bi bilo da žive prirodnim bračnim životom i rađaju djecu. Međutim, oni se godinama i godinama čuvaju djece, a to je zlo. Napokon bi htjeli imati djece, ali je kasno, jer je žena krivnjom svojom i muževom onesposobila narav za začinjanje djeteta. Sad vape k Bogu neka bi Bog čudo učinio, pa im čudesnim načinom dao dijete. Kad Bog to ne učini, srde se, viču, i pitaju gdje Mu je očinsko osjećanje za potrebe ljudske kad im neće uslišati molbe. A Gospod Bog odgovara: Dao sam vam mladost i zdravlje; da ste živjeli u braku po prirodnom zakonu, imali biste djece, a s djecom radost i veselje, pomoć i utjehu, obiteljski raj. A vi ste radili protiv prirode, protiv ljudskih i Božjih zakona, griješili ste jednim od najtežih grijeha. Sami ste krivi da nemate djece. Zar ću ja čudo činiti i čudom nagrađivati vaše teške grijehe? Mjesto kazne tražite čudo. Kako su naopaki, zlobni i ludi vaši sudovi i vaše želje!

Žena koja čini pobačaj za pobačajem, konačno dobije strašnu bolest-rak. Liječnici su digli ruke i kažu da joj nema pomoći. A ona, u groznim mukama, trpi, pati, jauče, viče i huli na Boga zašto joj ne pomogne, zašto je čudom ne ozdravi? A takva žena vrlo dobro zna da je pobačaj ubojstvo čovjeka i u nebo vapijući grijeh. Majka koja učini pobačaj ubojica je svoga vlastitoga djeteta i sama je skrivila svoju bolest. Sad snosi posljedice, trpi kaznu za svoje zločine.

Živimo časno i pošteno kako to propisuju prirodni i Božji zakoni. Kad smo učinili sve što smo mogli učiniti, pa ipak nismo uspjeli, tada imamo pravo ponizno moliti Boga da nam pritekne u pomoć i čudom. Nipošto nemamo prava kušati Boga ili tražiti izvanredno posredovanje Božje tamo

gdje smo pali u nesreću svojim nemarom ili drugom svojom krivnjom.

OSOBNO SVETOGRĐE

Svetogrđe čini svaki čovjek kad nedostojno postupa sa svetim stvarima. Svetogrđe može biti zla misao, gadna riječ, opaki čin — svako djelo kojim se povređuje poštovanje, koje dugujemo svetim stvarima. Pod svetim stvarima razumijevamo sve što je posvećeno Bogu i njegovoj službi. To su: osobe, mjesta i stvari što ih je za Božju službu odredio sâm Bog ili Crkva s vlašću danom od Boga.

Osobno svetogrđe čini tko povrijedi Bogu posvećenu osobu. To su oni koji su stupili u svećeničko ili redovničko zvanje. Jednako i one osobe, koje su položile javni zavjet, da će Bogu za ljubav čisto živjeti. Tko, dakle, posvećenu osobu udari, rani, osakati, ubije, iz vlastite kuće izbaci, zatvori, sprečava u službi, uzme joj ili podere odijelo, počinio je osobno svetogrđe. Osobno svetogrđe može biti teški grijeh, ako je povreda posvećene osobe teška, i može biti i samo laki grijeh, ako je povreda malena ili neznatna.

Težina je osobnog svetogrđa u tom što su duhovne osobe na poseban način Bogu posvećene, od svijeta odijeljene i za Božju službu određene. Radi toga im pripada posebno poštovanje. Tko ih povrijedi ili obeščasti, vrijeđa Boga komu su posvećene.

Svaki čovjek koji savjesno vrši dužnosti svoga zvanja koristan je ljudskoj zajednici i zaslužuje poštovanje. Kao što su u ljudskom tijelu razni udovi i svaki koristi cijeloj zajednici, čitavom tijelu, tako i u ljudskom društvu postoje raznovrsni staleži i zvanja. Svi se staleži među sobom popunjuju, jedan treba drugoga. Nema staleža tako niska, pa dosljedno ni čovjeka u staležu tako malena koji ne bi svojim radom mogao koristiti ljudskoj zajednici, ako se drži propisa svoga zvanja. Duhovni stalež: svećenici, redovnici i redovnice u prvom redu bave se dušom i duhovnim vrednotama.

Kao što je duša nad tijelom, duhovna pitanja nad tvarnima i duhovna kultura nad materijalnom, tako i duhovni stalež nad svjetovnim staležima. Jednako su i duhovna dobra što ih daje duhovni stalež ljudima nad materijalnim

dobrima što ih daju drugi staleži. I protivnici našega životnoga nazora rado priznaju da je čovjek marljiv, savjestan, čestit, pošten, koji se iz ljubavi k Bogu nesebično žrtvuje za druge, za dobro zajednice — svakog priznanja i pohvale vrijedan, dok je materijalista, makar kako bogat bio, ako je sebičnjak i bogatstvo nepošteno stekao — prijezira vrijedan. Majka koja se drži vjerskog zakona, rađa i odgaja djecu i mnogo je zadužila domovinu. Žena koja gleda samo na uživanje, pa radi lagodnosti i materijalnih interesa djece uopće ne rađa, suvišni je teret ili balast ljudskoga društva. Duhovni stalež ide za tim da ljude produhovi, da se oni žrtvuju za Boga i domovinu, da budu dobročinitelji društva, a ne nametnici ili paraziti. Duhovni stalež vrši veliku i važnu ulogu. Svakom staležu pripada dužno poštovanje, pa tako i duhovnom. Blago narodu koji cijeni duhovni stalež i vjerno ga slijedi.

MJESNO SVETOGRĐE

Odmah u početku kršćanstva nije bilo posebnih zgrada u kojima bi se vršilo kršćansko bogoslužje. Prvi bi se kršćani sastajali po kućama kod pojedinih vjernika. Tamo bi čitali Sveto Pismo, Bogu se molili i primili svetu Pričest.

Isus je Zadnju večeru blagovao u kući jednoga građanina i tom zgodom ustanovio Presv. Oltarski Sakramenat. Na Zadnjoj je večeri Isus čitao prvu svetu misu, podijelio apostolima prvu svetu pričest i redio apostole za svećenike. Zadnja večera je jedan od najvećih događaja u povijesti kršćanstva, a izvršena je u kući jednoga privatnika. Tako su radili i Isusovi učenici. Skupljali bi se po kućama u Jeruzalemu i po drugim mjestima »i lomili su kruh po kućama i hvalili Boga« (DAp 2,46).

Već prije Konstantina Velikoga, a naročito od IV vijeka, gradile su se i posebne zgrade u kojima se vršilo kršćansko bogoslužje. Te bi zgrade podizali vjernici nad grobovima mučenika i u njima bi se sastajali na pobožnosti. Osobito je bio svečan sastanak na spomendan mučenika.

Iz ovih građevina, koje su u početku bile malene i skromne, razvile su se današnje crkve i bogomolje koje zovemo kapele. Kako se množio broj vjernika tako se gradilo sve više i više crkvi. Na prvo mjesto dolaze stolne crkve ili katedrale. Jedna je ljepša od druge, a svaka je manje više remek-

-djelo svoje vrsti. Kad ljudi iz pokrajina dolaze u velike gradove, prva je umjetnina koju pogledaju stolna crkva ili katedrala. Tako je po svijetu, tako je i kod nas. Iza katedrala dolaze župne crkve, pa samostanske crkve, kapele po selima, grobljima, sjemeništima i bolnicama.

Kršćanstvo je od početka posvećivalo posebnu pažnju grobljima. Mrtvo presveto tijelo Isusovo bilo je pokopano iza smrti na križu u grobnicu Josipa Arimatejca, jer Isus nije imao svoga groba. Nu već treći dan ujutro — na Uskrs — Isusovo je tijelo uskrsnulo iz groba, pa ne čeka u zemlji zajedničko uskrsnuće na sudnjem danu na svršetku svijeta. Prvi su kršćani pokapali svoje mrtve u zemlju, da u zemlji, u miru, čekaju dan uskrsnuća i drugi dolazak Isusov na svijet. Kršćanstvo je protiv spaljivanja mrtvih. Kad biljka usahne ili životinja ugine, priroda ih mirno i polagano rastvara. Tako priroda razara i mrtvo ljudsko tijelo.

Imućniji su kršćani pokapali mučenike na svojim posjedima, u svojim zaselcima. Kraj mučenika su pokapali i svoje mrtve. Tako su nastala groblja. Kasnije su pokapali mrtve na ograđenom prostoru oko crkve. Taj se prostor zove još i danas cimeter ili cintor prema grčkoj riječi koimeterion — počivalište. Katakombe su podzemna groblja, iskopana ili usječena u zemlji, s hodnicima i posebnim sobicama. Katakombe imaju i po više katova. Ima katakomba, koje imadu i na kilometre duge hodnike. Od IV. vijeka dalje vjernici se sve više sahranjuju na grobljima pod vedrim nebom i u crkvama, što bliže grobovima svetih mučenika.

Crkve, bogomolje i groblja smatra katolička Crkva svetim mjestima, jer ih je posvetom ili blagoslovom namijenila službi Božjoj ili sahrani pokojnih vjernika.

Mjesno svetogrđe ili oskvrnuće svetoga mjesta čini onaj tko na svetom mjestu učini zločin ubojstva: bilo da ubije drugoga ili sama sebe, ili da izvede pometnuće. Jednako tako i upotreba svetoga mjesta za nečiste i nedostojne poslove. Sveta se mjesta ne smiju uzimati ni za nastambe. U crkvi nije dopušteno voditi sudske rasprave, održavati svjetovne sjednice, priređivati kazališne ili kino predstave, držati sajam, gozbe ili činiti ono što nije u skladu sa svetošću mjesta.

Kad je Isus jednom zgodom došao u jeruzalemski hram i našao u njemu trgovce kako prodaju i kupuju raznovrsnu robu i, dakako, nečasno zarađuju, uzeo je bič i sve istjerao iz hrama. A kad su ga pitali zašto ne dopušta trgovinu u

hramu, rekao je: »Dom moj dom je molitve, a načiniste od njega spilju razbojničku« (Lk 19,46). Na svetim se mjestima treba vladati ozbiljno i pobožno, misliti samo na Boga, moliti se Bogu, Bogu dužnu čast i slavu iskazivati. Kad stupamo na sveto tlo, bila to koja crkva, bogomolja ili groblje, ostavimo na ulazu sve što je ljudsko i zemaljsko, a čitavu dušu zaokupimo samo sa Bogom i vječnošću.

STVARNO SVETOGRĐE

Kad je govor o svetim stvarima, na prvo mjesto dolaze sveti Sakramenti. Sve je svete Sakramente ustanovio Spasitelj Isus Krist. Sakramenti su vidljivi znakovi naređeni od Isusa Krista da se po njima daje ljudima nevidljiva milost i nutarnje posvećenje.

Među svetim je Sakramentima najuzvišeniji presv. Oltarski Sakramenat. Dok drugi Sakramenti daju Božju milost, Oltarski Sakramenat daje samoga začetnika milosti Isusa Krista pod prilikama kruha i vina.

Svetogrđe bi počinio čovjek kad bi nedostojno primio svete Sakramente. Svetogrdno bi se krstio odrastao čovjek kad bi izvana primio krštenje, a u duši bi bio protiv, pa možda još i prezirao sv. krst. Svetogrđe bi počinio tko bi u teškom grijehu pristupio na svetu Potvrdu ili bi je primio prisiljen, a ne dragovoljno i s dužnim poštovanjem. Svetogrdno bi se pričestio tko bi se pričestio u smrtnom grijehu, a bez ispovijedi. Strašno svetogrđe čine oni koji provaljuju u svetohranište, pa ukradu sveto posuđe, a svete čestice razbacaju po oltaru ili po podu. Još je teži grijeh ako bi netko svete čestice iz prezira prema Bogu nogama gazio ili ih upotrijebio za vračanje ili u koju drugu nečasnu svrhu. Iz prezira pogaziti svetu hostiju — to je tako veliki grijeh, tako strašno svetogrđe da ga može oprostiti samo Sveti otac papa. Svetogrdno bi se ispovijedao tko bi hotimice zatajio koji teški grijeh ili bi išao na svetu ispovijed da od nje načini ruglo. Svetogrdnu bi ženidbu počinio tko bi bez volje išao na vjenčanje i naprijed odlučio da će ženu nakon vjenčanja ostaviti.

Sveti predmeti jesu: oltari, raspela, sveto posuđe — kaleži, pokaznice, posude za sveto ulje, slike Isusa i svetaca, sveta ulja, moći svetaca, Sveto Pismo, svete zgrade i blagoslovljeni predmeti. Kod nas je lijepi i hvalevrijedni običaj da naši vjernici na križanjima, kraj cesta, na poljima podižu

raspela. Svaki čestiti vjernik skine kraj raspela šešir, pobožno se prekriži ili izrazi Isusu zahvalnost riječima: »Klanjam Ti se, Kriste, i blagoslivljam Te, jer si po svojem svetom Križu otkupio svijet«. Raspelo ima svrhu podsjetiti čovjeka na veliku tajnu otkupljenja ljudskoga roda koje je izvršeno po Kristovu križu. Svetogrđe bi počinio tko bi iz prezira srušio raspelo, razbio ga ili na koji drugi način obeščastio. A takva se svetogrđa — nažalost— češće događaju. Sveto posuđe bi obeščastio tko bi ga upotrijebio u svjetovne svrhe — tko bi iz kaleža pio na gozbi. Sveto Pismo spominje potresan primjer kako Bog strašno kažnjava svetogrdno postupanje sa svetim posuđem. Baltazar, kralj kaldejski priredio je veliku gozbu za tisuću svojih velikaša. U pijanom stanju dade Baltazar donijeti na stol sveto posuđe što ga je otac njegov Nabukodonosor donio nekad iz jeruzalemskog hrama. Dok je Baltazar s pijanim gostima pio iz svetoga posuđa, pojavili su se na zidu prsti čovječje ruke i pisali nepoznate riječi. Od silnoga je straha lice kraljevo poblijedjelo, zglobovi popustili i koljena mu se tresla. Pozovu proroka Danijela da protumači značenje tih riječi. A Danijel reče: Pismo znači: »Izbrojio je Bog tvoje kraljevstvo i učinio mu kraj. Izmjeren si bio na mjerila i nađen si lak. Razdijeljeno je kraljevstvo tvoje i dano Medijancima i Perzijancima« (Dan 5). Još iste je noći ubijen kralj Baltazar, a kraljevstvo je podijeljeno i propalo.

Svetogrdno bi postupao tko bi riječi Svetoga Pisma izvrtao u prosti smisao, ili ih upotrebljavao za neslane šale ili sadržaj Svetoga pisma izvrgavao ruglu i preziru. Svete slike bi obeščastio tko bi ih iz prezira derao, na zemlju bacao, po njima gazio ili ih upotrebljavao u čisto svjetovne svrhe.

Crkveno ruho, što ga svećenici i drugi crkveni službenici oblače kod službe Božje, Crkva blagoslivlje i blagoslovom određuje samo za Božju službu. Svetogrđe bi činio tko bi crkveno ruho iz prezira bacao na zemlju, po njemu gazio ili upotrebljavao na predstavama gdje se izruguje svećenički stalež, ili bi ruho derao, ukrao pa od njega činio građanska odijela.

Načelo glasi: Sa svetim stvarima treba sveto postupati. Treba imati na pameti da su svete stvari za službu Božju određene i zato ih treba susretati s dužnim poštovanjem. Istrošene i neuporabive pobožne predmete kao što su: poderani molitvenici, poderane slike, pokidane krunice, razbita

raspela i drugo, stavite na vatru da izgore, a ne baciti na smetište ili na mjesta kud ljudi prolaze da ih ne bi nogama gazili.

Kako bismo sudili djetetu koje bi se usudilo popljuvati, poderati ili pogaziti sliku svoga dobročinitelja, svoga oca ili majke? Rekli bismo: Bezdušno dijete, zar je to hvala dobročinitelju, zar se tako vraća ljubav ocu i majci! A što je dobrota i najvećih dobročinitelja i najboljih roditelja prema dobroti koju nam Bog svaki dan iskazuje. Kad, dakle, treba poštivati ljude i sve ono što je ljudima drago, neprispodobivo više treba poštivati Boga i sve što je Bogu posvećeno, a to su svete osobe, sveta mjesta i svete stvari.

ŠTOVANJE SVETACA

Svetim zovemo svakoga čovjeka koji je umro u stanju posvetne milosti i odmah nakon smrti pošao u nebo. Svetima zovemo sve one pokojnike koje je katolička Crkva proglasila svetima.

Mnogi krivo shvaćaju proglašenje svetim i misle da Crkva može proglasiti svetim koga god hoće. To je krivo shvaćanje. Crkva najprije ispituje život pokojnikov da se vidi da li je uistinu sveto živio. Iza toga Crkva traži barem dva čuda koja su se dogodila po pokojnikovu zagovoru prije nego ga proglasi svetim. Čudesa su dokazom da je pokojnik odmah iza smrti pošao u nebo i zavrijedio da ga se kao sveca postavi ljudima za uzor.

Kod proglašivanja svetim ide se postepeno. Najprije bude pokojnik proglašen blaženim. Nakon proglašenja blaženim dopušteno je štovanje toga pokojnika u jednom dijelu Crkve. Kad se utvrde čudesa onda blaženik bude proglašen svecem, a štovanje njegovo i zazivanje u pomoć dopušteno u cijeloj Crkvi.

Ispitivanje života i čudesa prije proglašenja blaženim i svetim je vrlo strogo. Sv. otac papa imenuje sud koji se sastoji redovito od jednoga kardinala, svećenika, sudaca, advokata i liječnika. Svi su članovi zaprisegnuti. Svi svjedoci polažu prisegu na svoje izjave što ih daju u prilog ili protiv proglašenja blaženim i svetim.

Nikola Tavelić prvi je Hrvat koji je proglašen svetim. Ima i Hrvata blaženika, bl. Augustin Kažotić, koji je bio biskup u Zagrebu, bl. Marko Križevčanin, bl. Hosana kotorska. U posljednje se vrijeme mnogo radi na tome da se i proglase blaženim pokojni biskup Lang, o. Leopold Mandić, o. Vendelin Vošnjak i o. Ante Antić.

Svece često ispoređujemo sa zvijezdama na nebu. Kao što se zvijezde razlikuju posebnim sjajem, tako se i sveci razlikuju krepostima i zaslugama; svi su veliki i Bogu dragi, a nama su uzor sa svojim djelima. I dok su na zemlji živjeli više su provodili nebeski nego zemaljski život, pa ih se opravdano radi sjajnih vrlina naziva sjajnim nebeskim zvijezdama.

Svece zovemo i dragim kamenjem, jer se rijetko nađu među ljudima baš kao i drago kamenje među običnim kamenjem. Slično se i među milijunima običnih, prosječnih ljudi jedva koji nađe da ga Crkva može proglasiti svetim.

Sveci se iz idealne ljubavi žrtvuju za ljude i rade samo za dobro bližnjega. Sveci su slični cipresama radi toga što su tvrdi i otporni prema zlu, cedrima libanonskima, jer se svojom savršenošću izdižu nad druge ljude. Kao što se ljiljani odlikuju nad drugim cvijećem, tako i sveci svojim dobrim djelima postaju uzorom ljudima.

Sveci su stupovi Crkve, jer svojim molitvama podupiru Crkvu kao što i stupovi drže zgradu koja na njima počiva. Sveci su za Crkvu ono što su tvrđave ili kule za grad. Tvrđave ili kule čine grad jakim i neosvojivim. I Crkva je velika, jaka i neosvojiva tvrđava koju neprijatelji ne mogu uništiti, jer je štiti milost, što je Bog daje Crkvi po zaslugama i molitvama svetih.

Katolička Crkva želi da mi javno štujemo samo one svece, koje je ona proglasila svetim. Tridentinski sabor uči da je štovanje svetaca za nas dobro i korisno. Zato Crkva iskorišćuje svaku zgodu da nam preporuči štovanje svetaca. Na svetom Krstu i na svetoj Potvrdi daje Crkva djetetu svetačko ime da upozori dijete: Često misli na svoga svetoga zaštitnika, rado mu se moli i slijedi njegov primjer. Svaki dan u godini slavimo uspomenu jednoga ili više svetaca da nam tako neprestano lebde pred očima svijetli svetački uzori. Katolička Crkva diže u čast svetima crkve, kipove i slike, zaziva ih u svetoj misi, kod blagoslova u litanijama — a sve s nakanom: Slijedimo svece, da i sami postanemo sveti.

ZAŠTO ŠTUJEMO SVECE?

Sveci su Božji prijatelji. Za Boga su živjeli, radili, trpjeli, a premnogi podnijeli i mučeničku smrt. Radi toga su Bogu naročito mili. Bog ih je nagradio tako da ih je visoko uzdigao u nebeskoj slavi. Bog rado uslišava njihove molitve i po njihovu zagovoru čini čudesa. Zato je opravdano da mi, živi ljudi na zemlji štujemo svece i utječemo se njihovu zagovoru.

Neki su sveci čitave narode obratili na kršćanstvo. Sv. Bonifacije se zove apostol Njemačke, jer je Nijemce priveo na kršćanstvo. Sveta braća Ćiril i Metod zovu se slavenski apostoli, jer su oni Slavene priveli kršćanstvu. Oni su izumili slavensko pismo i pisali slavenske knjige. Oni su udarili temelje slavenskoj književnosti i slavenskoj prosvjeti. Sv. Franjo Ksaverski je mnogo propovijedao u Indiji i Japanu. U Indiji je na stotine hiljada ljudi pokrstio tako da mu s pravom pripada časni naslov apostol Indije.

Drugi su zaslužni za čuvanje vjere od krivovjerja. Sv. Franjo Asiški je osnovao red — Franjevce — koji već stoljećima propovijedaju mir i paze na čistoću vjere. Sv. Dominik je utemeljio propovjednički red Dominikanaca. Oni su naročito zaslužni što su se borili protiv krivovjeraca Albigenza, koji su se kod nas zvali bogumili. Sv. Ignacije Lojola je zaslužan što je osnovao Isusovce koji su mnogo koristili katoličkoj Crkvi u obrani vjere.

Radi svetaca je Bog milostiv ljudima. Gradovi Sodoma i Gomora bili su opaki gradovi. Mnogo su nečisto griješili. Za kaznu ih je Bog htio ognjem spaliti. To je znao veliki pravednik Abraham pa je pred Bogom zagovarao Sodomu i Gomoru. Abraham reče Gospodu: »Zar ćeš zbilja i pravednoga pogubiti s bezbožnim?« Može biti da ima u gradu pedeset pravednika. Zar ćeš ih zbilja uništiti ili zar radije ne ćeš poštedjeti mjesto poradi pedeset pravednika, što su u njemu? (Post 18, 23—24). Kad u Sodomi i Gomori nije bilo ni pedeset pravednika, molio je Abraham Boga neka poštedi gradove ako se nađe u njima i samo deset pravednika. Međutim, kad se nije moglo naći ni deset pravednika, Bog je spalio oba grada. Radi samih deset pravednika Bog je bio pripravan poštediti od kazne dva čitava grada. Kad je zagovor pravednih ljudi već na zemlji toliko moćan, koliko onda zla Bog uklanja od ljudi po zagovoru svetaca koji su Boga izvanredno proslavili i radi toga su Bogu posebno dragi!

Radi pravednoga Josipa Misirskoga blagoslovio je Bog kuću Potifarovu »i blagoslov Gospodnji bio je na svemu, što je Potifar imao u kući i u polju« (Post 39, 5). Kralj Salamon je bio poznat kao raspušten čovjek. Za kaznu je Bog odlučio da će mu oduzeti kraljevstvo, ali ga je poštedio radi zasluga oca njegova Davida. »Jer tako stoji s tobom: zato ću otrgnuti od tebe kraljevstvo i dati ga sluzi tvojemu. Ali neću to još učiniti za života tvojega radi oca tvojega Davida«. (Lev 11, 11—12). Na svršetku svijeta bit će velika nevolja na svijetu »kakova nije bila od postanja svijeta, niti će biti. I kad se ne bi skratili oni dani, nijedan se čovjek ne bi spasio. Ali poradi izabranih skratit će se dani oni« (Mt 24,21-22). Radi izabranih, radi svetaca, Bog blagoslivlje pojedince, čitave obitelji i cijele narode. Jednako radi svetaca Bog skraćuje nevolje i uklanja zlo od pojedinaca, obitelji i čitavih naroda.

Mi kršćani na zemlji i sveci u nebu činimo jednu zajednicu, svi smo članovi jednoga duhovnoga tijela. Kad jedan ud u tijelu trpi, tada trpe svi udovi i svi zajedno pomažu bolesni ud. Tako i sveci u nebu vide naše jade pa nam svojim zagovorom kod Boga pomažu da jade lakše snosimo, ili da ih Bog ukloni.

Opravdano je, i to čine svi narodi, da ovdje na zemlji štujemo ljude koji su zaslužni za ljudsko društvo. To su veliki državnici, koji mudro vode svoj narod. To su veliki vojskovođe koji su domovinu spasili od neprijatelja. Takvi su ljudi veliki učenjaci koji su svojim izumima usrećili čovječanstvo. Ili veliki književnici i umjetnici koji su daleko po svijetu pronijeli slavu svoga naroda. Sve se ovakve ljude veliča u govorima i u tisku, njihovim se imenom zovu ulice, ceste, gradovi, gore, razne ustanove; njihove se slike javno izlažu, njima se u čast dižu spomenici. Zašto sve to? Da ih se potomstvo što više sjeća, da ih poštuje i slijedi njihova djela. Svaki velikan opominje potomstvo: Ugledajte se u mene i budite korisni članovi ljudske zajednice kao što sam bio ja. Kad tako visoko cijenimo ljude, koji su nas zadužili prolaznim, vremenitim dobrima, koliko je opravdanije da visoko častimo i poštujemo svece koji su nas usrećili duhovnim dobrima, a ta dobra ostaju kroz svu vječnost.

Kad je netko utopljeniku spasio život, utopljenik je takvu čovjeku zahvalan čitav život. A sveci su svojim zagovorom bezbrojne grješnike obratili i spasili ih od vječne propasti. Svecima smo za duhovno spasenje dužni još veću zahvalnost.

Kad je čovjek u bijedi, nužno traži ljude dobroga srca da mu pomognu. Dok smo na zemlji, mi smo svi u bijedi i trebamo pomoći, a najbolji i najpouzdaniji su nam prijatelji sveci.

KAKO ŠTUJEMO SVECE

Ljudi na zemlji, duše u čistilištu i sveci u nebu čine veliku duhovnu obitelj, općinstvo svetih. Svrha je općinstva svetih međusobno podupiranje, uzajamna pomoć. Mi svojim molitvama i dobrim djelima pomažemo dušama u čistilištu. Sveti u nebu svojim zagovorom pomažu nas i duše u čistilištu. Duše u čistilištu pomažu nas žive, a sveti u nebu, jer su već sretni i zauvijek blaženi, pomoći ne trebaju. Sveti sami od sebe, a pogotovo kad ih za pomoć molimo, rado nam pomažu da i mi jednoć dođemo k njima i tako povećamo broj blaženih u nebu.

Svetim u nebu ukazujemo štovanje kad slavimo njihove blagdane. Već su prvi kršćani s velikim svečanostima slavili one dane kad bi umro koji mučenik. A slavili su svake godine dan smrti mučenika tako da su se sastajali na pobožnosti. Danas se najveći dio svetačkih blagdana slavi tiho, bez veće vanjske slave. Samo blagdane: sv. Stjepana, sv. apostola Petra i Pavla, Svih Svetih, blagdane Majke Božje i zaštitnika pojedinih crkvi slavi katolička Crkva svečano.

Običaj je da ljudi slike svojih roditelja, prijatelja, dobročinitelja vješaju na zidove u znak štovanja. Ljudi brižno čuvaju kao dragu uspomenu one predmete koji ih sjećaju na velike i zaslužne osobe. To su knjige, nakit, odijelo, oružje. Još više poštujemo mi vjernici slike i svete moći naših svetaca. Kad god pogledamo sliku Majke Božje ili relikviju kojega sveca, odmah se pobožna misao vine k Majci Božjoj ili svecu.

Ljudi rado zovu dobrotvorna društva, škole, bolnice, mjesta i gradove imenom kojega velikoga čovjeka. Čine to zato da se uspomene na velike ljude neprestano drže svježima, da djela velikih ljudi potiču potomstvo na nasljedovanje. Kršćanstvo daje imena svetaca svojim vjernicima na svetom krstu i svetoj potvrdi, a redovnicima i redovnicama

i kad stupaju u red. Dajući svetačko ime vjernicima, kršćanstvo želi da svaki vjernik često i rado misli na svoga svetoga zaštitnika, da ispituje život i rad svoga svetoga zaštitnika, da živi i radi po uzoru svoga zaštitnika, a napose da se rado i pobožno moli svome zaštitniku. Ne samo ljude, osobe, nego i pobožne predmete i građevine stavlja kršćanstvo pod zaštitu svetaca. Crkve, kapele, oltari, uvijek nose ime kojega sveca. Zaštitnici zagrebačke stolne crkve jesu Majka Božja na nebo uznesena i sv. Stjepan, kralj; grada Zagreba sv. Florijan, Fabijan i Sebastijan. Zaštitnici su Hrvatske sv. Josip i sv. Rok, a Bosne je sv. Ilija prorok.

Kako štujemo svece? Njihove zasluge ističemo govorom u crkvi i izvan crkve. O njihovim vrlinama pišemo u časopisima i knjigama. Njima na čast pjevamo pjesme u crkvi prigodom svetih obreda ili izvan crkve na vjerskim sastancima. U čast svecima izdajemo pobožne sličice i molitvenike.

Kad god je koji blagdan Majke Božje, propovjednici izdižu vrline Majke Božje, a vjernici se natječu da žarkim molitvama i pobožnim pjesmama što više proslave Majku Božju. Kod blagdana sv. Josipa ističe se brižna skrb sv. Josipa za uzdržavanje svete Obitelji. Na Petrovo i Pavlovo se uzdiže vjera ovih velikana i neobična ljubav prema Isusu i svetoj vjeri. Na blagdan Marije Magdalene se ističe njezin pokornički život. Kod sv. Alojzija se naročito spominje njegov nevini život. Svaki svetac ima svojih posebnih vrlina, u kojima se isticao više nego drugi, pa se baš te posebne vrline osobito naglašuju.

Najbolje i najzaslužnije štovanje svetaca je nasljedovanje njihova života i rada. Nije dosta o svetima samo lijepo govoriti, nego treba njihova plemenita djela slijediti i krepsno poput njih živjeti. Zašto slušamo propovijedi o svetima i čitamo njihove životopise u knjigama? Zato da ih imamo kao uzor u našem radu, i da naša djela budu što sličnija njihovim djelima.

ŠTOVANJE SVETACA NE UMANJUJE BOŽJU SLAVU

Tko štuje prijatelja, štovat će i sve one koji su s prijateljem u dobrim vezama. Štovat će prijateljevu ženu, djecu, roditelje, prijatelje i znance. Štovanje ovih osoba ne umanjuje štovanje prijatelja, nego ga još povećava, jer je svakom čovjeku drago kad su u časti oni koje on voli. Tako i štovanje svetaca nipošto ne umanjuje štovanje Boga ni slavu Božju, nego je povećava, jer je Gospodu Bogu drago kad su u časti njegovi prijatelji — sveci.

Mi štujemo svece radi Boga. Sveci su Božja slika, odraz Božje dobrote, Božje savršenosti kao što je slika oca ili majke odraz njihove naravi. Sliku očevu ne štujemo radi nje same, nego radi osobe očeve koju predstavlja. Tako mi i svece ne štujemo radi njih samih, nego radi vrlina i velikih djela, što su ih činili s Božjom milošću.

Štovanje svetaca ide u isti red s ljubavlju prema bližnjemu. Zašto druge ljude cijenimo, poštujemo i dobro im činimo? Jer su od Boga, jer su Božja djeca, jer nose na sebi odraz Božje naravi, pa Bog hoće da ih ljubimo. I sveci što god imaju od Boga su dobili; to je dar Božji, pa ih štujemo radi Božjih darova.

Sveci su bili oruđe u Božjim rukama. Njihova djela ne pripadaju njima nego Bogu, nisu slava njihova nego Božja. Umjetnička slika ne pripada kistu nego umjetniku. Lijepo pismo nije slava peru kojim se pisalo, nego ruci, osobi koja je pisala. Slavan govor, izrađen po svim govorničkim pravilima, slava je ne jeziku koji ga je izgovorio, nitu usnama preko kojih je predan slušačima, nego umu, osobi, koja ga je sastavila. Blažena Djevica Marija, kad je po Duhu Svetom začela Božjega Sina Isusa Krista, lijepo je rekla: »Velike mi je stvari učinio onaj koji je silan i sveto je ime njegovo« (Lk 1,49). Nije moja zasluga da sam postala Majkom Božjom, nego je dobri Bog to učinio.

Kako je štovanje svetih na čast Bogu, tako je prezir svetih uvreda Bogu. Sveci su toliko mili Bogu da ih Bog zaštićuje svojim vlastitim ugledom. Kad je Isus slao apostole u svijet, izričito im je naglasio: »Tko vas sluša, mene sluša; tko vas prezire, mene prezire; a tko prezire mene, prezire onoga koji me je poslao« (Lk 10,16). Sv. Ambrozije veli: »Tko svece štuje, Krista štuje, a tko svece prezire, samog Krista prezire«.

Štovanje svetaca nije jednako štovanju Boga. Bogu se klanjamo, a svece samo poštujemo. Između Boga i svetih je neizmjerna razlika. Bog je Stvoritelj, a sveci su samo stvorovi. Sveci, makar po svojim uzvišenim djelima kako visoko stajali, ipak su samo stvorovi kao i mi drugi ljudi. Štovanje svetaca je slično visokom štovanju živih zaslužnih ljudi

ovdje na zemlji. Savršeniji ljudi na zemlji mogu još uvijek popustiti u savršenstvu, a sveci su već gotovi pobjednici, njihovo se blaženo stanje više ne mijenja.

Sami sveci ne dopuštaju da im se iskazuje jednaka čast kao i Bogu. Kad je starac Tobija, u znak zahvalnosti što mu je arkanđeo Rafael spasio sina, pao ničice i poklonio mu se, reče mu arkanđeo: »Boga blagoslivljajte i pjevajte mu!« (Tob 12,18), Bogu se klanjajte i zahvaljujte, a ne meni, koji sam samo stvor Božji i što imam od Boga imam. Sv. Ivan apostol i evanđelista veli za sebe da se htio pokloniti anđelu, ali mu je anđeo rekao: »Nemoj! Ja sam sluga kao i ti i braća tvoja. Bogu se klanjaj!« (Otkriv. 19,10). Anđeo poučava sv. Ivana da je on samo Božji glasnik čovječanstvu kao i sv. Ivan, a nipošto jednak Bogu, pa mu ne pripada ni jednako štovanje kao Bogu.

Kad klečimo na grobu kojega sveca ili pred njegovom slikom, pa mu se molimo, ili kad svetu misu prikazujemo na čast svetima ,ili posvećujemo crkve, oltare i slike, naše molitve dižu se k Bogu, a svece molimo da svojim zagovorom pred Bogom podupru naše molitve.

ŠTOVANJE ODREĐENIH SVETACA U POSEBNIM ZGODAMA

Život je vrlo raznovrstan. Sa sobom donosi više jada nego radosti. Bolesti, nesreće, neuspjesi — tko da izbroji sve udarce i sve potrebe za pomoć. Milosrdni Bog sve to dobro znade, pa je u svojoj dobroti predvidio i pomoć. A pomoć pruža u pojedinim nevoljama preko određenih svetaca.

Sve nas čeka smrt. Ona će sigurno doći. Ne znamo dana ni časa kada će to biti. Svi želimo mirnu, sretnu i blaženu smrt, jer nakon sretne smrti slijedi sretna vječnost. Tko će nam pomoći u smrtnim mukama? Sv. Josip. Njega je Crkva postavila zaštitnikom sretne smrti, jer je sam umro smireno i spokojno u naručju Isusovu i Majke Božje. U katoličkoj Crkvi postoji i vjersko društvo pod imenom »Pobožno društvo smrti sv. Josipa«.

Sv. Josip je zaštitnik i u vremenitim nevoljama. Kad se pojedinac ili obitelj nalazi u novčanim neprilikama ili nemaju sredstava za život, trpe bijedu, nalaze se u oskudici,

neka mole sv. Josipa za pomoć. Po zanimanju tesar, marljivo je radio, puno se mučio kako da namakne najnužnije za život Isusu, Majci Božjoj i sebi. Puno je u životu prepatio kad je s Majkom Božjom išao na popis pučanstva u Betlehem i Majka Božja tamo u štali rodila malog Isusa. U tuđem kraju bez ikakvih sredstava! Koliko siromaštvo, kolika bijeda! Kad je kralj Herod htio Isusa ubiti, sv. Josip bježi po noći s Isusom i Majkom njegovom u Egipat i tamo ostaju među stranim svijetom do smrti Herodove. Bore se za komadić kruha poput siromaha. Sâm je u životu vršio teški tesarski zanat, puno je radio i unatoč toga teško i ubogo živio. Na sebi je iskusio svu težinu materijalne bijede pa vrlo dobro shvaća nas ljude, našu bijedu i u bijedi rado pomaže.

Sv. Blaž, biskup i mučenik, zaštitnik je protiv bolesti grla. On je čudom izliječio probodeno grlo jednom dječaku koga su liječnici napustili s izjavom da mu se više ne može pomoći. Svi bolesnici koji trpe od bilo kakve bolesti na grlu utječu se u zagovor i pomoć sv. Blažu. Na blagdan sv. Blaža, 3. veljače, katolička Crkva običaje svojim vjernicima blagoslivljati grla.

Sv. Florijan je zaštitnik protiv vatre. Vatrogasci ga slave svečano kao svoga zaštitnika 4. svibnja.

Sv. Rok je zaštitnik protiv kuge. Za njegova je života mnogo harala kuga. On se odlikovao neobičnom požrtvovnošću u njegovanju kužnih bolesnika. Mnoge je i čudom ozdravio. Zato se svi bolesnici, koji trpe od bilo kakve rane ili zarazne bolesti, rado utječu za pomoć sv. Roku. Spomen mu se slavi 16. kolovoza.

Sv. Ivan Nepomuk je bio kanonik u Pragu. Poznat je bio na daleko kao učen i svet čovjek. Bio je ispovjednik češke kraljice Ivane. Njezin muž, kralj Vjenceslav, bio je loš čovjek, a k tome još i odan piću. Zlostavljao je mnoge ljude, pa i samu kraljicu. Htio je znati što kraljica ispovijeda sv. Ivanu Nepomuku. Kad nije mogao milom skloniti sv. Ivana Nepomuka da oda ispovjednu tajnu, zaprijeti mu silom. Međutim, ni silom nije uspio. Sv. Ivan je otvoreno rekao kralju da će radije poći u smrt nego odati ispovjednu tajnu. Za osvetu dade kralj sv. Ivana Nepomuka ubiti i mrtvoga baciti s mosta u rijeku Vltavu. Radi junačkog čuvanja tajne sv. Ivan Nepomuk je zaštitnik i pomoćnik svima onima koji trpe radi čuvanja tajne ili su nevino oklevetani, a ne mogu se braniti.

Kad netko izgubi neku stvar i želi je naći, moli se za pomoć sv. Antunu Padovanskomu. Sv. je Antunu tat ukrao jedan vredniji predmet. On se molio Bogu da bi se izgubljeni predmet našao. Po njegovoj molitvi tat je osjetio toliku grižnju savjesti da je ukradeni predmet povratio. Kad je dakle u pitanju nešto izgubljeno, naći će se po zagovoru sv. Antuna. S tim u vezi je nastao pobožni običaj, da se djevojke mole sv. Antunu kad žele naći dobrog zaručnika, a mladići kad žele naći vrijednu zaručnicu.

Sv. Juda Tadej, apostol, zaštitnik je u svm duševnim tjeskobama. Kad su ljudi u neizvjesnosti, u strahu pred budućom nesrećom, ne znaju za sudbinu koga od svojih dragih, ili su u tjeskobi da ne nastradaju, onda se mole sv. Judi Tadeju.

Sv. Toma Akvinski, jedan od najučenijih bogoslova katoličke Crkve, uči da Bog daje određenim svecima osobitu moć baš u izvjesnim životnim potrebama. A vidi se to i po uslišanjima iz kojih slijedi da pojedini sveci imaju poseban razlog pomoći baš onim ljudima koji živu u jednakim okolnostima, u kojima su živjeli i ti sveci.

»TKO JE BOGA VIDIO?«

Često su čuje prigovor: »Tko je Boga vidio ili s Bogom razgovarao, ili se s Bogom rukovao, da nam može posvjedočiti, da Bog postoji?«

Vrlo plitak i neumjestan prigovor. Nitko još nije vidio ni svoju ni tuđu pamet, a ipak svatko zna da pamet postoji. Odakle to znamo? Kad netko pametno govori, pametno piše, pametno radi, to je dokaz da ima bistru i zdravu pamet. Pametna djela su svjedočanstvo da postoji pamet, a izvanredno pametna ili umna djela su dokaz izvanredno velike pameti koju zovemo genijalna pamet.

Nitko od nas nije vidio Nikolu Šubića Zrinskog, niti se s njime rukovao, niti ga pitao za junačko zdravlje. A ipak znamo i to sigurno da je on postojao i bio veliki junak. Odakle to znamo? Iz njegovih djela koja je povijest zabilježila, povijest ih spominje, a zapisali su ih i povijesti predali njegovi suvremenici koji su ga svojim očima vidjeli i djela njegova pratili.

Mnogi od nas nije vidio ni Afriku ni Australiju. Nitko od nas nije bio ni na južnom ni na sjevernom polu. Unatoč toga znamo da postoji i Afrika i Australija, da postoji i južni i sjeverni pol. To nam svjedoče ljudi koji su bili u Africi i u Australiji. Da postoji južni i sjeverni pol jamče nam učenjaci koji se bave proučavanjem polova.

Nitko od nas nije vidio ni svoga šukundjeda, a još manje s njime razgovarao ili ga pitao: Šukundjede, što ti misliš o učincima atomske energije i razornom djelovanju hidrogenske bombe, kad svega toga u šukundjedovo doba još nije bilo. A ipak je sigurno da je svaki od nas imao šukundjeda kao što je sigurno da je sunce na nebu. Kako to doznajemo? Da nije bilo šukundjeda ne bi bilo pradjeda, ne bi bilo djeda, ne bi bilo oca, ne bi bilo mene. Kad postojim ja, mora postojati i otac, mora postojati djed i pradjed, morao je postojati šukundjed.

Iz učinaka se zaključuje da postoji uzrok. Iz rijeke se zaključuje da postoji izvor. Iz kuće da postoji graditelj. Iz djeteta da postoji otac. Iz slike da postoji slikar. Iz kompozicije da postoji kompozitor. Iz učeno napisane knjige da postoji učenjak. Sve ima svoj uzrok. Nigdje ništa samo od sebe ne nastaje. Na polju nije nikla pšenica sama od sebe nego ju je seljak zasijao. Nije se ni vinograd sam zasadio, nego ga je zasadio brižan vinogradar. Ni ručak sam od sebe nije prispio na stol, nego ga je s mnogo muke i truda spremila majka — dobra domaćica koja je sretna i presretna kad može tečnim zalogajem razveseliti — sve članove obitelji.

Tako ni ovaj divni svemir, što ga dan za danom gledamo oko sebe, nije nastao sam od sebe, nego ima svoj uzrok, a taj je Gospodin Bog. Tako sudi naš razum sam od sebe, bez ičije pomoći.

Što još zna razum o Bogu? Da je Bog čisti duh, beskrajno savršen duh i nema tijela. Kad bi Bog bio tvarno, tjelesno biće kao mi ljudi, morao bi prije ili kasnije propasti kao što se raspada i propada sve što je materijalno ili tvarno. Kad je u svemiru toliki red i sklad, tolika savršenost, da je nijedan stvoreni um ne može dokučiti, mora da je Bog još savršeniji, da je on beskrajno savršen. Bog mora da je vječan — niti je počeo živjeti niti će prestati živjeti; on živi od vijeka do vijeka. Kako to? Kad bi Bog počeo živjeti, značilo bi da ima nekoga nad sobom koji ga je stvorio. Tada ne bi bio Bog, prvo i najviše biće. Kad je Bog stvorio ovaj svijet, mogao je

stvoriti i drugi svijet, s više ili manje ljudi; mogao je stvoriti i treći i četvrti svijet. Iz toga slijedi da je Bog svemoguć, da sve može, samo treba da nešto hoće, pa već ono i bude.

Kako je dakle neozbiljan prigovor »tko je Boga vidio?« Boga ne vidim i ne mogu vidjeti, jer je duh, ali me svemir tako sigurno i nepogrješivo upućuje na Boga kao što me sigurno upućuje dijete da ima oca, knjiga da ima pisca i kuća da ima graditelja. Kako se ne da učinak zamisliti bez uzroka, tako se ni svemir ne da shvatiti ni protumačiti bez Boga — Stvoritelja.

»JA VJERUJEM SAMO ONO ŠTO VIDIM«

Već se u samom prigovoru nalazi besmisao. Ono što čovjek vidi ne treba vjerovati. Da je mlijeko bijelo, da je led hladan, da je kamen tvrd, da je sunce svijetlo i toplo, to vidim, to osjećam, to znam, to mi je jasno bez ičijega svjedočanstva, to je očito, tu ne treba vjere. Da su u Bogu tri osobe, da je druga božanska osoba čovjekom postala, da je Majka Božja bez istočnoga grijeha začeta, da je kao djevica začela i rodila Isusa i cijeli svoj život ostala djevica, da je Isus za naše spasenje trpio i umro, da je Isus ustanovio sedam Sakramenata, da je Isus poslao Duha Svetoga, da je katolička Crkva nadnaravno društvo, da su se prvi ljudi zvali Adam i Eva, da je prvak apostolski bio sv. Petar, da je Sveti Otac Papa nepogrješiv — ništa od toga nismo vidjeli, niti rukama opipali; to mi ne znamo, to mi vjerujemo. Držimo da je sve to čista istina, jer nam to svjedoči Gospod Bog i jer nas tako uči katolička Crkva.

Kakva je dakle razlika između znanja i vjerovanja? Znam ono do čega sam sâm došao svojim vlastitim umom, a vjerujem ono što držim za istinu, jer mi drugi svjedoči da je istina.

Netko bi mogao reći: Je li dostojno čovjeka da vjeruje, da drži za istinu ono do čega nije sam došao? I te kako je dostojno čovjeka da vjeruje, jer se život više temelji na vjeri nego na znanju. Tko je od nas mjerio morske dubine, ili se popeo na sve planine ovoga svijeta, da bi znao sam od sebe, koliko je more gdje duboko i koliko je koja gora visoka? O svemu tome čitamo u knjigama koje su napisali vjerodostojni ljudi koji su sve proučili i vjerno opisali.

Sve ono što đaci u školi nauče najvećim je dijelom vjera. Učitelji i profesori znanje vjerno đacima predaju. Tko bi od medicinara mogao reći: Sve sam bolesti na svojoj koži osjetio i prema tome znam da one postoje. Svaki vjeruje da razne bolesti postoje i drži da je jedna bolest više opasna, a druga manje. Tko je od farmaceuta sâm kušao otrove da bi mogao reći: Ja znam iz vlastitoga iskustva, da je ovaj otrov jači od onoga, da se od ovoga umire, a od drugoga se može i živ ostati. Nema takvog ljekarnika koji bi sve otrove kušao i živ ostao. Đaci znaju o otrovima ono što u školi čuju. Sve je osnovano na ugledu ili autoritetu onih koji nauku predaju.

Ljudi mogu i pogriješiti, krivo posvjedočiti, i nehotice neku stvar drukčije prikazati. Pa ipak nitko živ još nije ustvrdio da se ljudima ne smije vjerovati, da ljudsku vjeru treba zabaciti. Ako, dakle, poštujemo vjeru u ljudske riječi i ljudska djela, unatoč toga što ljudi mogu pogriješiti, tko će onda razuman reći da je nedostojno čovjeka vjerovati Bogu koji je istinit. Bog samo istinu objavljuje, On ne može niti pogriješiti, niti lagati.

Vjerovati ono što se vidi, nije zasluga, jer se to mora vjerovati. Ali vjerovati ono što ne vidiš, a držiš da je tako samo radi ugleda onoga koji svjedoči, to je zasluga, jer time daješ počast onomu čijim riječima vjeruješ. U svetoj vjeri ima mnogo tajna koje um ljudski neće moći nikada dokučiti. Mi ih ipak vjerujemo tako tvrdo kao da ih gledamo, radi Božjega ugleda, jer nam Bog kaže da je tako i time iskazujemo povjerenje i čast Bogu.

Apostol sv. Toma nije htio vjerovati da je Isus uskrsnuo tako dugo dok nije sam svojim očima vidio Isusa i svojim rukama opipao probodene ruke Isusove. Isus ga je pokarao i rekao: »Jer si me vidio, vjerovao si. Blaženi koji ne vidješe i vjerovaše!« (Iv 20, 29). Treba vjerovati zato, jer Bog kaže da je tako, a ne zato, jer nešto očima gledaš ili rukama pipaš.

MAJKA BOŽJA

Prvo i najodličnije mjesto među svim svecima i anđelima pripada Majci Božjoj. Njezina je veličina u tome što je dala ljudsku narav drugoj Božanskoj osobi Isusu Kristu, Spasitelju svijeta.

Kršćanska predaja rado uspoređuje Majku Božju s drvetom života u sredini zemaljskoga raja. Zašto? Kad je Gospod Bog stvorio prve ljude, postavio ih je u lijepo nasađeni vrt koji Sveto Pismo zove raj zemaljski. U sredini se raja nalazilo posebno drvo, drvo od izvanrednoga značenja, drvo života. Po Božjoj odredbi ovo je drvo svojim plodovima imalo osvježivati ljudsko tijelo tako, da nije starilo, niti osjećalo boli. Jačalo je čovječju životnu snagu više nego drugo voće, pa je prozvano drvetom života. Majka je Božja dala svijetu Boga-Čovjeka Isusa Krista. Njegova nauka i njegova djela preporođuju ljudsko društvo. Čovjek — dosljedni kršćanin, koji često prima Isusa pod prilikom kruha u svetoj pričesti, postaje toliko duhovno jak da podnosi i najteže životne udarce s lakoćom. Konačni je plod svete pričesti slavni prekogrobni vječni život. Drvo je života zajedno s rajem kratko vrijeme postojalo; Marija po Isusu — drvo života Novoga zavjeta — postoji i osvježuje duše vjernika već 2.000 godina i postojat će na zemlji do svršetka svijeta.

Marija je slična Noinoj lađi. Svijet se bio toliko izopačio, da ga je Bog kanio uništiti općim potopom. Pravedan je bio samo Noa i njegova obitelj. Bog je rekao Noi neka si načini lađu. Kad je nastupio potop, svi su ljudi na zemlji izumrli, spasio se samo Noa i njegova obitelj, jer su poslušali Boga i pošli u lađu. U Novom zavjetu spasavaju se ljudi samo po Isusu i njegovoj nauci, a lađa, koja je u sebi kroz devet mjeseci krila Isusa, a nakon porođenja živjela i radila za Isusa i s Isusom — to je Marija.

Sveti oci uspoređuju Mariju sa hramom jeruzalemskim. Salamonov hram u Jeruzalemu bio je u svoje vrijeme najljepša građevina na svijetu. Izvana se sjala njegova bjelina, jer je bio građen od bijeloga kamena, a iznutra je bio obložen čistim zlatom. Marija je bila već u samom začeću čista od istočnoga grijeha. Kroz cijeli je život sačuvana od svakoga, pa i najmanjega, osobnoga grijeha. Bila je radi svoje čistoće lijepa i sjajna kao sunce, kao najčistiji kristal. U nutrini svojoj je bila puna ljubavi, uzvišene, svete ljubavi, nadnaravne ljubavi, koja čovjeka toliko sjedinjuje s Bogom da smrtni čovjek postaje neumrlim, vječnim.

Judita i Marija! Dodirna točka — Judita je spasila izraelski narod, a Marija spasava kršćanski svijet. Kad je asirski vojskovođa Holoferno opsjedao Betuliju i spremao ropstvo čitavoj Palestini, odvažna Judita pođe u Holofernov tabor i

Holofernovim mačem odsiječe mu glavu. Asirska se vojska razbjegla, a Betulija i čitava Palestina postala je slobodna. Od toga časa Judita spada među najveće žene izraelskoga naroda. Marija kao posrednica i djeliteljica svih milosti brani kršćanski svijet od navale nečistoga duha, čuva čistu vjeru od zabluda i krivovjerja, vodi ljude k Bogu, nebu i vječnosti.

Između Marije i majke braće Makabejaca postoji lijepa sličnost. Majka Makabejka trpjela je strašne duševne boli kad je gledala kako u smrt polazi njezinih 7 sinova. Majci je Božjoj uz Isusa 7 mačeva boli probolo njezino prečisto majčinsko srce. Sirski kralj Antioh podvrgne Palestinu pod sirsku vlast i htjede iskorijeniti izraelsku vjeru tako da Izraelci budu i u vjerskom pogledu jednaki poganima. Izraelci su se oduprli i pokazali divno junaštvo u obrani svoje vjere. Kao primjer navodi Sveto Pismo baš majku Makabejku. Kralj Antioh je pred očima majke dao mučiti 7 njezinih sinova i kad se nisu htjeli odreći svoje vjere, sve ih je redom dao pogubiti na najokrutniji način. Konačno pogubi i samu majku (2 Mkb 7).

Majka je Božja uz Isusa pretrpjela 7 neobično velikih boli, koje su poput oštrih mačeva probadale njezino srce. Prva je bol bila kad joj je starac Simeon prorekao da će uz Isusa mnogo trpjeti. Druga je bol bila kad je s Isusom po noći morala bježati u stranu zemlju Egipat. Treći put se naročito žalostila kad se Isus kao dvanaestogodišnji dječak izgubio u hramu. Četvrti je mač boli bio kad je gledala Isusa na križnom putu kako sav krvav pada pod križem i pati na križu. Šestu je tugu osjećala kad je mrtvoga Isusa držala na krilu, a sedma je tuga vrhunac boli kad je mrtvoga Isusa pratila na ukop.

MARIJA JE MAJKA BOŽJA

Sv. Elizabeta i Bl. Dj. Marija bile su rođakinje. Kad je Marija došla u posjete sv. Elizabeti, reče sv. Elizabeta Mariji: »Najblagoslovljenija si ti među ženama! I blagoslovljen plod utrobe tvoje! Odakle onda meni to da majka Gospodina moga dolazi k meni« (Lk 1, 42—43). Sv. je Elizabeta po Božjem nadahnuću saznala, da je Bl. Dj. Marija začela Božjega Sina, pa je zato zove Majkom Božjom.

Naslov Bogorodica dobila je Marija na Efeškom saboru 431. g. Krivovjerac Nestorije učio je da je Marija, jer je Kristu dala samo ljudsku narav, Kristorodica, a ne Bogorodica. Nakon svečane rasprave zaključio je sabor da Mariji pripada časni naslov Bogorodica, jer je osoba kojoj je ona dala ljudsku narav, druga božanska osoba, pravi Bog. U Isusu je jedna osoba — druga božanska, a naravi su dvije: božanska i čovječja. Dajući Marija ljudsku narav osobi koja je Bog, s pravom se zove Bogorodica. Majka naša ljudska — kad rodi dijete — daje djetetu samo tijelo, a dušu mu stvara Bog. Pa ipak se zove majkom djeteta. Jednako se i Marija zove Bogorodicom, makar Isusu Kristu nije dala božansku nego samo ljudsku narav.

Mariju zovemo blaženom Djevicom. Kad je arkanđeo Gabrijel navijestio Mariji, da će postati Majkom Božjom, Marija pita anđela: »Kako će to biti, kad ja ne poznajem muža« (Lk 1, 34). Iz Marijinih se riječi jasno vidi, da je čista djevica. To je isto prorekao prorok Izaija kad je rekao, da će žena koja će roditi Spasitelja biti djevica. U apostolskom vjerovanju ispovijedamo da je Isus rođen od Marije djevice. Sv. Augustin nadodaje: »Marija je Isusa kao djevica začela, kao djevica ga je rodila i djevica je ostala«.

Kako je moguće da je Isus rođen a nije povrijedio Majčino djevičanstvo, tumači sv. Augustin poredbom o Isusovu prikazanju apostolima kad je došao među njih kroz zatvorena vrata. Uskrsnuli je Isus dva puta došao k apostolima kroz zatvorena vrata: na sâm Uskrs navečer i osam dana kasnije — na Bijelu Nedjelju. Kako je tada prošao kroz zatvorena vrata, a da ih nije oštetio, tako je i na svijet došao, a da nije povrijedio Majčino djevičanstvo. Isusovo je rođenje slično djelovanju sunčanih zraka. Sunčane zrake prolaze kroz staklo bez ikakve teškoće i bez tragova štete; tako je i Isus izašao iz krila Marijina, ne taknuvši njezino djevičanstvo.

U litanijama lauretanskim zovemo Mariju: Djevica djevica. To hoće reći: sve što žensku osobu čini djevicom, sačuvala je Marija u najvišem stupnju.

Sveto Pismo spominje braću Isusovu. Kad je Isus došao u svoj zavičaj i učio u tamošnjoj sinagogi, njegovi su zemljaci puni udivljenja pitali: »Nije li ovo sin tesarov? Ne zove li se mati njegova Marija i braća njegova Jakob, Simon i Juda?« (Mt 13, 55). Majka Božja imala je samo Isusa; prema tome

Isus nije imao braće nego je bio jedinorođenac. A što Sveto Pismo govori o braći Isusovoj, to su bili krvni rođaci Isusovi. Kod Izraelaca je naime bio običaj krvne rođake zvati braćom. Tako je i veliki patrijarha Abraham zvao svoga sinovca bratom.

Isus se zove prvorođenac. To znači da je po židovskom zakonu bio određen za Božju službu. Stvarno je prvorođenac među kršćanima, jer je On osnovao kršćanstvo, On je učitelj i glava svega kršćanskoga svijeta. Svi koji vjeruju kršćansku vjeru, braća su Kristova, a On je među svom braćom prvi ili prvorođenac. Jednako tako i Marija ima više djece, ali samo duhovne, a to smo svi mi kršćani.

Marija je bila zaručena sa sv. Josipom da ima hranitelja, Ona i dijete Isus. Četrdeseti dan nakon poroda išla je Marija u hram da obavi vjerski obred očišćenja i tom je zgodom maloga Isusa prikazala Bogu. Marija nije bila vezana na obred očišćenja na Svijećnicu, jer nije Isusa začela po čovjeku nego po Duhu Svetom. Ali se dragovoljno podvrgla ovom obredu da bude jednaka drugim ženama porodiljama kao što se i Isus dao obrezati makar nije bio dužan da bude jednak drugoj djeci u svemu osim u grijehu.

Tko iskreno štuje Isusa visoko će štovati i Majku Mariju, jer bez Marije ne bi bilo ni Isusa Spasitelja.

MARIJU — MAJKU ISUSOVU ŠTUJEMO VIŠE NEGO SVECE

Marija je već za života na zemlji visoko poštivana. K njoj dolazi anđeo Gabrijel da joj navijesti radosnu vijest, da će djelovanjem Duha svetoga postati Božjom Majkom. Anđeo je naziva milosti punom i blaženom među ženama. »Zdravo milosti puna! Gospodin je s tobom. Blagoslovena si ti među ženama« (Lk 1, 28).

Za svakog bi čovjeka bila neobična čast kad bi mu se anđeo javio, jer anđeli su daleko savršenija bića od nas ljudi. Majku je Božju anđeo ne samo posjetio, nego ju je pozdravio i poklonio joj se. Kod navještenja Marijina iskazuje čast ne čovjek anđelu, nego anđeo čovjeku, ne Marija anđelu Gabrijelu nego anđeo Gabrijel Mariji. To je dokaz da je Marija veća od svih svetih, pa i od samih anđela.

Nakon začeća Isusova ide Marija u posjete svojoj rođakinji sv. Elizabeti. Elizabeta, razdragana, ushićena i zanesena od radosti, nadahnuta Duhom svetim, poviče iza glasa: »Najblagoslovljenija si ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje!« (Lk 1, 42). Tko ti je jednak, Marijo! Nitko među ljudima, ni među Svetima, pa ni među anđelima. Samo Bog je nad tobom. Bog te je podigao na čast Božjega majčinstva. Tebi pripada pravo mjesto iza samoga Boga.

I sama je Marija svjesna svoga dostojanstva, pa zato od srca zahvaljuje Bogu. »Veliča duša moja Gospodina. Pogledao je on u milosti na neznatnu službenicu svoju. Gle, odsad će me zvati blaženom svi naraštaji« (Lk 1, 48).

Katolička Crkva, to Božje nadnaravno društvo na zemlji, iskazuje posebnu čast Majci Božjoj. Iza Očenaša redovito dodaje molitvu u čast Mariji. To je onaj divni anđeoski pozdrav: Zdravo Marijo, milosti puna, Gospodin s tobom, blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje. U našim se crkvama zvoni svaki dan triput na pozdrav anđeoski. Biva to rano u jutro, o podne i navečer. Zvona upozoruju vjernike na veliku tajnu utjelovljenja Sina Božjega. Dozivaju vjernicima u pamet onaj prekrasni prizor kad se anđeo Gabrijel spustio s neba i donio svijetu najutješniju vijest koja se ikada čula na zemlji, vijest da će po djevici Mariji doći na svijet druga božanska osoba Isus Krist. Molitva »Anđeo Gospodnji« u jutro o podne i navečer na glas zvona upozoruje svijet da je tajna utjelovljenja oživotvorena s Marijinom privolom, da je Marija suradnica Presvetoga Trojstva na otkupiteljskom djelu grješnoga čovječanstva.

U čast Majci Božjoj postoji više blagdana u crkvenoj godini. Posebno je lijep i mio blagdan Velika Gospa ili uznesenje Marijino na nebo. Marijino mrtvo tijelo nije ostalo u zemlji da čeka zajedničko uskrsnuće na sudnjem danu na svršetku svijeta, nego je odmah nakon smrti uskrsnulo, pa je uskrsnulo tijelo s dušom zajedno uzneseno na nebo. Kako je s Isusom surađivala, tako je s Isusom i proslavljena. Kako je Isus nakon smrti brzo uskrsnuo i proslavljen uzašao na nebo, tako je — po nedokučivom promislu Božjem — i Majka Božja brzo nakon smrti božjom moću uzeta sa svijeta na nebo.

Na slavu su Majke Božje sastavljene litanije lauretanske, koje se često mole prigodom javnih pobožnosti. Mariji je posvećen mjesec svibanj, najljepši mjesec u godini. Svibanjske pobožnosti imaju svrhu izdići čast i štovanje Majke Božje. Jednaku svrhu ima i Marijin mjesec listopad sa pobožnošću svete krunice. Sveta krunica s otajstvima iz života Isusova i Marijina stavlja živo pred oči vjernicima neizmjerne zasluge Isusove i Marijine za naše duhovno dobro.

Na slavu je Majke Božje podignuto više crkvi nego na čast ikojemu drugom svecu. Te su crkve redovito velike i lijepe i umjetnički savršenije od drugih crkvi. Svaka zemlja i svaki narod ima posebna svetišta Majke Božje kamo ljudi hodočaste iz dalekih krajeva. Mi imamo svetište Majke Božje Bistričke, svetište na Trsatu i Trškom Vrhu, Francuzi u Lurdu, Portugalci u Fatimi, Talijani u Loretu.

Katolička Crkva daje prekrasne naslove Majci Božjoj. Zove je djeliteljicom milosti, majkom milosrđa, utočištem grešnika, pomoćnicom kršćana, kraljicom neba. Svi ovi naslovi izdižu dostojanstvo Majke Božje i dižu je nad sve svece i anđele.

Pa ipak Majci Božjoj pripada samo štovanje, a ne klanjanje. Lijepo veli sv. Epifanije: »Mi Mariju visoko poštujemo, a klanjamo se samo Ocu, Sinu i Duhu Svetomu«.

MAJKA BOŽJA JE I NAŠA MAJKA

Povijest kršćanstva svjedoči da svaki koji iskreno poštuje Boga, poštuje i Majku Božju. A tko poštuje Majku Božju, poštuje je više nego druge svece, makar su svi sveci Božji prijatelji. Kršćani se ne mogu složiti s mišlju da bi netko poštivao Boga, a ne bi poštivao i Majku njegovu Mariju. Ako hoćemo znati koliko tko poštuje Boga, treba da gledamo koliko taj čovjek poštuje Mariju. Sveci su svi redom duboko poštivali Mariju. I što se tko više izdizao u savršenosti i svetosti, to je više poštivao Mariju. Svaki koji ljubi Boga neka ispita savjest koliko poštuje i ljubi Majku Božju.

Marija je i naša Majka. Bilo je to na Veliki petak. Isus je razapet na križ. Na Kalvariji se skupila gomila svijeta. Pod križem su stajali: Majka Božja, sv. Ivan, Marija Magdalena i još nekoliko dobrih žena koje su pratile Majku Božju na Križnom putu. Vidjevši Isus Majku i Ivana pod križem, reče Ivanu: Evo ti majke! Isus je postavio svoju Majku duhovnom majkom ne samo sv. Ivanu, nego i svima nama kršćanima. Ovdje sv. Ivan — po riječima sv. Augustina —

predstavlja čitavo kršćanstvo. Kad Isus kaže Majci za sv. Ivana: Evo ti sina, On moli Majku neka odsada mjesto njega, naravnoga Sina, koji će za koji čas umrijeti, a onda na nebo uzaći, uzme pod svoju majčinsku zaštitu ne samo sv. Ivana, nego i sve kršćane do konca svijeta. Svaki je kršćanin brat Isusov, ud mističnoga tijela Isusova, a majka Božja je majka i mističnoga tijela Isusova, pa tako i duhovna majka svih kršćana.

Kršćanska predaja zove Majku Božju drugom Evom, drugom majkom ljudskoga roda. Eva je bila neposlušna Bogu. S Adamom je skrivila istočni grijeh i uzrokovala nesreću čovječanstva. Marija je bila poslušna, vjerna i odana Bogu. Rodila je Spasitelja Isusa i po njemu donijela spasenje ljudima. Po Evi je došlo na svijet zlo, grijeh i smrt, a po Mariji i njezinu Sinu dolazi na svijet mir, dobro i život.

Crkva kao društvo je djelo Isusovo. On ju je utemeljio, dao joj nauku i svete Sakramente — sredstva za život. Međutim, Crkva nije nešto izvan Isusa i neovisna o Isusu. Ona je Isus, živi Isus, tajanstveni Isus. Isus je glava, a kršćani su udovi. Životna snaga potječe od glave i proniče sve udove. Kad bi se Isus uklonio iz Crkve, kad bi prestalo njegovo milosno djelovanje u Crkvi, Crkva bi bila mrtva, kršćani bi bili obični ljudi, bez vrhunaravnoga života, duhovno mrtvi. Marija se ne može odreći povijesnoga Isusa, Isusa Boga-Čovjeka, koga je djelotvornom ljubavlju pratila kroz 33 godine zemaljskoga života. Ona je Majka malenoga Isusa, Isusa djeteta u betlehemskoj štalici, ali i Isusa razapetoga i Isusa uskrsnuloga. Jednako i Isusa mističnoga, tajanstvenoga, koji živi i djeluje u svojim vjernicima, u Crkvi, ona je Majka Crkve.

Gospod Bog hoće da se svi ljudi spase. To i sveci hoće, jer su u ljubavi sjedinjeni s Bogom pa hoće isto ono što i Bog hoće. Marija, upravo zato jer nam je majka, nastoji oko našega spasenja još više nego drugi sveci. Sv. German veli: »Iza Isusa nitko se ne brine za nas toliko koliko Marija«. Marija je za nas toliko zabrinuta, jer od svih svetih ona ima najveću ljubav prema Bogu pa, dosljedno tome, i najveću ljubav prema bližnjemu. Kao što sunce svojim svjetlom nadmašuje sve zvijezde, tako i Marija ljubavlju prema nama nadvisuje sve svece i anđele. Kao što more sadržava u sebi vode svih rijeka, tako i Marija u sebi sadržava ljubav svih svetih.

Često odgojeno dijete rado boravi kod svoje majke. Svjesno je da mu majka hoće samo dobro i sve što god dobra ima dijete, ima samo od majke. Majka zaboravlja na sebe da može usrećiti dijete. Uskraćuje sebi da može priuštiti djetetu. Tako i plemeniti kršćanin rado boravi kod Marije, tople misli i žarke molitve često i srdačno upravlja k Mariji.

ODLIKE MAJKE BOŽJE

Bog je Mariju odabrao za majku svome Sinu. Sačuvao ju je čistu od istočnoga grijeha. Tijelo joj je odmah nakon smrti proslavio. I učinio ju je kraljicom neba.

Marija je uistinu divna Majka — kako je zovu litanije lauretanske. Divna je jer je majka Čovjeka i Boga, i još više, jer je Majka onoga koji ju je stvorio. Isus kao druga božanska osoba je zajedno s Ocem i Duhom Svetim stvorio Majku Božju kao i sve drugo što je u svemiru stvoreno, a Ona je Isusa kao čovjeka rodila. Sv. Izidor veli: Marija je čudo nad čudesima, jer izvan Boga nema ništa što bi bilo divnije od Marije.

Marija je čista od istočnoga grijeha. Već je u raju sâm Bog navijestio da će Marija satrti glavu đavlu. To znači da će kroz cijeli život biti bez sjene ikakvoga grijeha, da će kroz cijeli život biti pobjednica nad đavlom. Kad bi bila okaljana i najmanjim, pa samo i istočnim grijehom, već bi bila pod vlašću đavlovom, a ne bi bila pobjednica.

Anđeo Gabrijel zove Mariju milosti punom. Milosti puna je samo onda ako je imala sve milosti koje je mogla imati. A među milosti spada i čistoća od istočnoga grijeha. Kad bi bila i samo časak u kojem grijehu, već ne bi bila milosti puna, nedostajala bi joj milost u tom času. Anđelov pozdrav »milosti puna« isključuje svaki, pa i istočni grijeh.

Sveti oci zovu Mariju neokaljanom djevicom. Kršćani se kroz svu crkvenu povijest mole Majci Božjoj kao neokaljanoj djevici i podižu joj kipove na čast baš kao neokaljanoj djevici. Sveti Otac Papa Pijo IX pitao je za savjet sve biskupe širom svijeta. Biskupi su ga izvijestili da vjernici od davnine vjeruju da je Majka Božja bez istočnoga grijeha začeta. Ta se vjera nalazi među vjernicima od početka kršćanstva. To je jednodušno uvjerenje svih vjernika. Nakon toga je Pijo IX 8. XII 1854. okružen velikim mnoštvom

biskupa i vjernika svečano proglasio da je od Boga objavljena nauka, da je Marija, Majka Isusova, bez istočnoga grijeha začeta. To je dogma ili članak vjere koji je svaki vjernik dužan vjerovati za spasenje. Četiri godine nakon proglašenja dogme, tj. 1858. prikazala se Majka Božja u Lurdu i sama je za sebe rekla: »Ja sam Bezgrješno začeće«. Tako je sama Majka Božja potvrdila da je istinita nauka Crkve i vjera vjernika da je Ona bez istočnoga grijeha začeta.

Marija je bila sačuvana od svakoga, pa i najmanjega osobnoga grijeha. Sveto Pismo je zove cedrom libanonskim, jer njegovo drvo ne gnjije. Marija je slična cedru, jer nije podvrgnuta truleži grijeha. Pjesma nad pjesmama zove je ljiljanom među trnjem.Ljiljani se izdižu ljepotom nad trnjem, a Marija čistoćom od grijeha diže se nad svim ljudima, jer su svi drugi ljudi okaljani bilo kojim osobnim grijehom. Knjiga Mudrosti zove Mariju ogledalom bez mrlje. Ogledalo čisto od svake mrlje, Marija čista od svakoga osobnoga grijeha.

Marija je bila najsvetiji i najsavršeniji stvor na zemlji. Sv. Grgur Veliki kaže da je Marija bila svetija na početku svoga života nego i najveći sveci na kraju svoga života. Mariju radi njezine svetosti zovu litanije lauretanske tornjem Davidovim. Toranj ili kula Davidova je sagrađena na najvišem brdu u Jeruzalemu tako da se izdizala nad cijelim gradom. Tako Marija svojom svetošću nadvisuje sve druge ljude. Radi svoje neobično velike ljubavi prema Bogu zove se Marija zlatnom kućom.

Kad je Marija umrla i pokopana, jedini od apostola — sv. Toma — nije bio prisutan. Sv. Toma je htio vidjeti mrtvo tijelo Marijino u grobu. Kad su grob otvorili, u grobu su ostali netaknuti zavoji u kojima je bilo umotano tijelo, a tijela nije bilo. Nakon kratkog vremena iza smrti tijelo je Marijino uskrsnulo i u slavnom, preobraženom obliku zajedno s dušom uzneseno na nebo. Mudrost Božja nije dopustila da sveto Marijino tijelo, koje je dalo ljudsku narav Isusu, ostane u zemlji da se raspadne, nego je poput Isusova tijela brzo nakon smrti uskrsnulo i slavno uzneseno na nebo. Spomen uznesenja Marijina na nebo slavi se 15. kolovoza.

Sunce, mjesec i zvijezde na nebu slike su Isusa, Majke Božje i svetaca. Isus je sunce. Marija mjesec, a sveci su zvijezde. Kako mjesec sjajan nadvisuje zvijezde, tako Marija svetošću nadvisuje svece. Marija je kraljica anđela, patrijarha, proroka, apostola, mučenika, ispovjedalaca, djevica i svih svetih. Marijino uzvišenje dokazuje nam na poseban način neizmjernu Božju dobrotu koja siromašnoga čovjeka iz zemaljskoga praha diže nad sve korove nebeske.

ZAGOVOR MAJKE BOŽJE

Mi ljudi na zemlji štujemo Mariju naročito radi njezina moćnog zagovora kod Boga.

Bilo je to u Kani Galilejskoj. Ženio se siromašni mladenac. Na gozbu su bili pozvani uz rodbinu Isus, Majka Božja i apostoli. Usred gozbe nestalo u kući vina. Prva je to primijetila Majka Božja. Da izbavi siromašnu obitelj iz neprilike, reče Isusu: »Sinko, nemaju vina«. Na dvorištu je bilo šest posuda punih vode. Sve su posude imale oko 7 hl. Isus reče družini: »Zagrabite i nosite kumu«. Kad su svati okusili, to je bilo prvorazredno vino. U kući je nastalo neopisivo oduševljenje. Isus je uslišio molbu svoje Majke. Na njezin zagovor eto učinio je svoje prvo čudo. A čestitoj se obitelji odužio za poziv na gozbu sa šest posuda izvanredno dobroga vina. Ovo je prekrasan primjer iz Svetoga Pisma kako Isus rado uslišava zagovor svoje Majke.

Kršćani se u nevolji rado utječu Majci Božjoj za pomoć. Kad se Turci 1683. od 16. srpnja do 12. rujna opsjedali Beč, građani Beča, a i čitavi kršćanski svijet, molili su s krunicom u ruci pomoć Majke Božje. Pomoć je i došla. 12. rujna Turci su potučeni, Beč oslobođen, a čitavi kršćanski svijet je odahnuo od straha i živčanog pritiska. I pojedinci se u bijedi mole Mariji za pomoć. Radi velikih milosti što ih kršćani primaju iz Marijinih ruku Mariju zovu pomoćnicom kršćana i tješiteljicom žalosnih.

Ima bezbroj slučajeva da su liječnici digli ruke od teškoga bolesnika, uvjereni da mu više nema pomoći. A bolesnik je ipak ozdravio. Kako? Čudom. Zagovorom Majke Božje. O čudesnim ozdravljenjima po zagovoru Majke Božje svjedoči naše svetište Majke Božje Bistričke, a naročito francusko svetište u Lurdu gdje liječnici specijalisti pregledavaju bolesnike prije i poslije ozdravljenja, pa moraju priznati da je bolest po ljudskim sredstvima neizlječiva, a bolesnik je ozdravio samo nadnaravnim sredstvom — zagovorom Maj-

ke Božje kojoj se punim ufanjem molio. Zato pobožna predaja zove Mariju: Zdravlje bolesnih.

Još više od tjelesnih, po zagovoru Majke Božje, ozdravljuju teški duševni bolesnici. To su veliki grješnici. Marija je zaručnica Duha svetoga. Kad se grješnik obrati k Mariji, Marija moli Duha Svetoga, koji je Duh istine i mudrosti, da milošću rasvijetli grješnika da upozna i okaje zlo i zavoli istinu, Boga i krepostan život. Kad žena pođe stranputicom, ili se muž iznevjeri, pa postane psovač, pijanica; ili se djeca uslijed loših okolnosti ne razvijaju kako treba, obratite se Mariji. Ona je utočište grješnika. Kad navale strasti, a kod mnogih su ljudi vrlo žestoke, vrlo je spasonosno zvati u pomoć Mariju. Ima ljudi koji su u srdžbi izvan sebe kao ludi. Drugi su puni mržnje i osvete. Ili ih muči nečista strast koja im ne da mira ni po danu ni po noći. Strast pomuti pamet da čovjek ne može vidjeti tragične posljedice. Čovjek ne smije klonuti duhom; treba da se bori protiv strasti. Marija će stišati strasti, smiriti narav, ukloniti napast i borba će svršiti pobjedom — bez grijeha.

Štovanje Marije mnogo pomaže da se čovjek vine do svetosti. Zanimiva je i upravo čudesna pojava da su svi sveci djetinjski iskreno i pobožno štovali Mariju. Sveci rado priznaju da su baš po Marijinu zagovoru dobili milosti koje su ih dovele do svetosti. Kao posebno veliki štovatelji Marijini ističu se sv. Bernardo i sv. Alfonzo Liguori. Sv. Bernardo je divno propovijedao o Mariji. Njegove propovijedi odišu tolikom ljubavlju i oduševljenjem za Mariju da njemu slična nema u povijesti čitavoga kršćanstva. Sv. Alfonz Liguori je glasoviti moralista. Na čast Majci Božjoj je svaki dan molio krunicu, postio je svaku subotu o kruhu i vodi. Napisao je na čast Majci Božjoj vrlo lijepo djelo: Slave Marijine.

Predaja zove Mariju: Vrata nebeska. Po Mariji je došao Bog k ljudima na zemlju, po Mariji se ljudi uzdižu k Bogu na nebo. Sv. Alfonzo veli: Ne vjerujem da bi se pakao mogao pohvaliti da ima i jednoga jedinoga kod sebe u paklu koji je ispravno štovao Majku Božju.

Sv. Bernardo drži da će se oni koji svaki dan štuju Majku Božju sigurno spasiti. A sv. Franjo Borgija boji se za spasenje onih koji ne goje posebne pobožnosti prema Majci Božjoj.

ŠTOVANJE SVETIH SLIKA

Štovanje svetih slika postoji u katoličkoj Crkvi otkada postoji i samo kršćanstvo. Slike zamjenjuju pismo. Onima koji su nepismeni slika tumači misao ili nauku. A pismenima slike puno pomažu da se lakše i zornije sjete svetih osoba i vjerskih istina.

Katakombe su podzemna groblja gdje su prvi kršćani pokapali svoje pokojnike. Za vrijeme progona prvi su se kršćani u katakombama sastajali i na pobožnosti. Zanimivo je da se već u katakombama nalaze slike Isusa, Majke Božje i drugih osoba i događaja iz Svetoga Pisma. U katakombama su rado slikali one prizore iz Svetoga Pisma koji prikazuju Božju svemoć i uskrsnuće od mrtvih. Te su slike bile utjeha vjernicima za vrijeme žestokih progona.

U katakombama često se nalazi prikazano Isusovo uskrsnuće. Lazar je imao sestre Martu i Mariju. Isus je bio dobar s Lazarom i zalazio u kuću Lazarevu. Kad je Lazar umro, Isus namjerno nije odmah došao u kuću, nego je pustio da Lazara pokopaju i da bude četiri dana u grobu. Tada je tek došao Isus i oživio Lazara tako da je čudo bilo očito. Prorok Danijel je ostao vjeran Bogu i u babilonskom sužanjstvu. Jer se je Bogu molio, bio je bačen u jamu među lavove. Po svim prirodnim zakonima gladni su ga lavovi morali rastrgati i izjesti. Međutim, čudom je ostao živ, tako da ga se gladni lavovi nisu ni dotakli. Babilonski je kralj Nabukodonosor dao načiniti zlatni kip i naložio da mu se svi podanici u kraljevstvu imadu pokloniti. Izraelski zarobljeni mladići Ananija, Mizael i Azovija nisu se pokorili kraljevu nalogu, jer su štovali jedinoga pravoga Boga. Za kaznu su osuđeni da se bace u ražarenu peć koja je bila sedam puta jače naložena nego obično. Po prirodnom zakonu trebali su izgorjeti da im se ne bi ni pepeo mogao pronaći. Međutim Bog ih je čudom spasio pa ih se vatra nije ni dotakla niti im zadala kakvu opeklinu. — To su veličanstveni prizori iz Svetoga Pisma koji poput sunca jasno dokazuju da je Bog svemoćan pa i čudom spasava čovjeka kad to koristi Božjoj slavi i duhovnom dobru čovjeka. Nema sumnje da su ove biblijske slike u katakombama neobično snažno djelovale na prve kršćane, pa su izdržali i najteže muke. Bog nikomu ne ostaje dužan, a pogotovo ne onima koji su za nj podnijeli mučeničku smrt.

Kako se širilo kršćanstvo tako se širilo i štovanje svetih slika. Raspela, kipovi i slike svetih nalazile su se ne samo u crkvama i bogomoljama, nego i na javnim mjestima: na trgovima, cestama, raskršćima, na poljima, a naročito po privatnim stanovima. Međutim, dogodilo se da je grčki car Leon III u osmom vijeku zabranio štovanje svetih slika. Po carevu su nalogu postojeće slike spaljene, one na zidovima izmaljane — premazane, a štovatelji svetih slika su žestoko proganjani. Svi oni koji su se borili protiv štovanja svetih slika prozvani su u povijesti ikonoklasti.

Da obrani svete slike sastao se II nicejski sabor 787. godine i nakon vijećanja donio je zaključak da je dopušteno štovanje svetih slika: Isusa Krista, Boga — Čovjeka, Majke Božje, svetih anđela i svih svetih ljudi koje Crkva nakon smrti proglasi svetima. Međutim, kad štujemo slike i kipove svetih, tad ne štujemo onaj papir ili platno na kojem je slika naslikana, niti onaj kamen iz koga je kip isklesan, ni ono drvo ili kovinu od koje je načinjeno raspelo, nego štujemo svete osobe koje slike i kipovi predstavljaju. A štovanje svetih osoba nije jednako štovanju koje iskazujemo Bogu. Bogu se jedinomu klanjamo, a anđele i svete samo poštujemo.

Štovanje slika je sasvim u skladu s ljudskom naravi. Mi štujemo sliku očevu, majčinu, svojih prijatelja i dobročinitelja i velikih ljudi uopće. Kudikamo je onda opravdanije štovanje slika svetaca koji su najveći dobročinitelji čovječanstva; svršili su svoj život i ne mogu više pogriješiti ni izgubiti na svojoj veličini.

ODAKLE ZNAMO DA POSTOJI GOSPODIN BOG?

Roditelji i vjeroučitelji u svim životnim pitanjima prvi su učitelji i odgojitelji djeci. Dok je još dijete maleno i jedva što shvaća, uzimaju ga roditelji na krilo i poučavaju o Bogu. Otac, a još više dobra i plemenita majka, uči dijete križati se, mole s djetetom laganije molitvice i govore djetetu pokazujući prstom na nebo: Gledaj, drago dijete, tamo gore je dragi Bog. On ima sve ljude rado, a napose voli malu djecu. Budi dobro, dragom se Bogu rado moli, pa će te dobri Bog čuvati i blagosloviti da budeš sretno.

Kad dijete ponaraste i počne hodati u crkvu o Bogu čuje još više. Svećenik je službeni predstavnik vjere; on poučava

sve vjernike, a napose djecu. Svećenikova je dužnost dati vjernicima, svakome prema njegovim duševnim sposobnostima, što više vjerskoga znanja i upućivati vjernike kako će vršiti svoje dužnosti prema Bogu.

Mnogi učitelji, učiteljice i profesori, susjedi, prijatelji, znanci — dobre knjige, čestita društva — natječu se kako će dijete što temeljitije poučiti o Bogu i dati mu što jasniju sliku o Bogu i Božjim svetinjama.

Do spoznaje Boga dolaze ljudi i pomoću okoline koja se ističe svojim vjerskim životnim nazorom i vjerskim odgojem. Bi li čovjek i onda, kad bi čitav život sam za sebe živio, bez ikakve veze s drugim ljudima, kad bi bio bez ikakva odgoja i škole, došao do spoznaje da postoji Bog i da treba Boga poštivati? Je li vjera čovjeku nametnuta odgojem, ili je ona zahtjev same naravi, pa bi čovjek spoznao Boga i vjeru i bez ičijega odgoja, sam od sebe, pomoću svoga čistoga prirodnoga razuma?

Čovjek koji bi samotno živio negdje u pustinji, odsječen od svijeta, bez ikakvih škola i odgoja, promatrao bi prirodu. U prirodi bi vidio da sve ima svoj uzrok: i čovjek i životinja, i biljka, i čitav svemir. A najviši uzrok je Bog. Tako je do spoznaje o Bogu došao najveći filozofski genij Aristotel, tako su dolazili do znanja o Bogu svi filozofi prije Krista, tako mogu doći k Bogu učeni i neuki ljudi i našega vremena. Vjerska obuka i vjerski odgoj samo olakšava put k Bogu time što daje gotove spoznaje o Bogu i Božjim svetinjama, da se ljudi ne mogu mučiti i da budu sigurni da posjeduju istinito znanje o Bogu bez ikakve primjese zablude.

Prema tome znanje o Bogu i vjera u Božje svetinje postojala bi na svijetu i onda kad na svijetu ne bi bilo ni jednoga svećenika, nijedne crkve, ni jedne škole, ni jednoga raspela, ni jedne pobožne knjige. Dok bude postojao i jedan čovjek na svijetu s normalno razvijenim umom, postojat će i znanje o Bogu i vjera u nadnaravni svijet. Vjeru bi uspjelo ukloniti sa svijeta samo onda kad bi uspjelo maknuti i zadnjega čovjeka koji je kadar pravilno umom rasuđivati.

Kad je tako lako doći do spoznaje Boga, zašto ipak ima onih koji kažu da u Boga ne vjeruju? Takvih je ljudi u povijesti bilo malo, i danas ih je vrlo malo. Nemojte misliti da svi oni koji kažu da u Boga ne vjeruju, zbilja ne vjeruju. Mnogi samo izvana kažu da u Boga ne vjeruju, a kod kuće se pobožno mole Bogu. Ima i takvih koje je zlo društvo zavelo

i pokvarilo, pa su vjeru izgubili i postali neprijatelji vjere. A česti je razlog nevjerovanja opaki život. Ljudi s opakim životom boje se Boga i Božjega suda, pa bi silom htjeli uvjeriti sebe i druge da Boga nema, da tako smire grižnju savjesti i uklone iz duše strah pred Božjim sudom. Sve to ništa ne pomaže. Badava bi netko zažmirio i vikao da sunca nema; ono ipak postoji. Badava bi netko začepio uši i uvjeravao sebe i druge da muzika ne postoji; ona ipak postoji. Badava takozvani bezvjerci uvjeravaju sebe i druge da Boga nema; Bog ipak postoji. U vlasti smo njegovoj svi bez razlike, bili mi živi ili mrtvi. I na sud ćemo k njemu doći htjeli mi to ili ne htjeli.

Da čovjek može dobro raspoznavati predmete, treba imati zdrave oči. Da može Boga naći, treba provoditi plemeniti život. Što su oči zdravije, i vid je bolji. Što je čovjek pošteniji i kreposniji, to će prije spoznati Boga i bit će Bogu vjerniji.

Kako ćemo se vladati prema takvim ljudima? Nemojmo nikoga prezirati, niti se na bilo koga nabaciti kamenom. Da smo mi bili u njihovim životnim prilikama možda bismo bili u vjerskom pogledu i gori.To što imamo vjeru dar je Božje milosti i dobre okoline u kojoj živimo. Mnogi će se od njih obratiti i biti dobri vjernici. Božja milost je neizmjerna, ne pozna zapreke koje ne bi mogla ukloniti.

S protivnicima raspravljajte kad se pruži prilika; poučite ih. Osobito je važno da im dadete dobar primjer. Ni najljepše riječi ne vrijede puno ako ih ne prate dobra djela. Kad protivnici vide da vi pazite na izraze, da ste uljudni i uslužni, da su vaše obitelji na dobrom glasu, da su vaša djeca čestito odgojena, tada će reći: Čast ovim ljudima, dosljedni su, žive po vjeri, na svakom se koraku izdižu nad okolinom. Lijepa pouka i plemenita djela — to su sredstva koja djeluju na protivnike.

SVECI I NJIHOVE SLIKE

Svete su slike one koje prikazuju Isusa, svece ili istine vjere. Svejedno je da li je lik Isusov i svetaca prikazan na papiru, na platnu, ili je isklesan u kamenu, odnosno u kovini. Jednako štovanje pripada svetoj glavi kao i cijelom tijelu.

Isusa cijeli kršćanski svijet posvuda prikazuje gotovo na jednaki način. Lice je Isusovo ozbiljno i milo, a na svim slikama opaža se izražaj njegova života, muke, smrti, uskrsnuća i žarke ljubavi prema nebeskom Ocu i prema nama ljudima.

Majka je Božja često prikazana s djetetom Isusom na ruci. Briga za maloga Isusa znači njezinu majčinsku brigu za sve nas kršćane, jer smo svi kršćani njezina duhovna djeca. Mali Isus na majčinim rukama sjeća nas velike i važne vjerske istine: utjelovljenja druge božanske osobe koja je radi nas čovjekom postala. Mariju prikazuju umjetnici i s mrtvim Isusom na krilu. To je žalosna Majka Božja koja s Isusom trpi za naše spasenje. Mrtvi Isus na Marijinu krilu doziva nam u pamet naše otkupljenje koje je izvršeno mukama i smrću Isusovom na križu. U umjetnosti je često Marija prikazana kao Bezgrješno Začeće. Pod ovim se likom Marija prikazala 1858. u Lurdu. Kao Bezgrješno Začeće Marija nema Isusa na rukama nego je sama, obučena u bijelo odijelo, s bijelom koprenom preko glave, s plavim pojasom oko pasa i s krunicom u ruci. Posebno je lijepa i draga Majka Božja kao Kraljica neba. Kao Kraljica neba je obučena u sjajno odijelo kao sunce, s vijencem zvijezda oko glave i s mjesecom pod nogama. U ovom se obliku prikazuje Marija na temelju knjige Otkrivenja gl. 12, 1.

Među Marijinim slikama naročito se ističe ona u crkvi sv. Marije Veće u Rimu za koju kaže pobožna predaja da ju je naslikao sv. Luka, evanđelista, zatim sikstinska Madona od glasovitoga slikara Rafaela. Rafaelova Madona lebdi nad oblakom; u naručju ima maloga Isusa i prikazuje se papi Sikstu koji kleči.

Sveci se na slikama i kipovima raspoznaju po tome što svaki ima oko glave svetačku aureolu. To je svijetli obruč kao kruna na glavi. Sveci imaju kraj sebe prikazane svoje simbole. Kao simbol ili vanjski znak može biti i odijelo po kojemu se vidi da je dotični svetac bio papa, biskup ili svećenik. Simboli izražavaju i naročitu krepost u kojoj su se sveci odlikovali. Kad koji svetac drži u ruci ljiljan znak je da se naročito odlikovao u svetoj čistoći. Svetac koji drži knjigu u ruci bavio se osobito naukom i bio poznat po svojoj učenosti. Goruće srce na slici kod sveca znači da se odlikovao posebno velikom ljubavlju prema Bogu. Palma u ruci znači duševnu jakost kojom se svetac odlikovao u borbi pro-

tiv neprijatelja svete vjere i pobjedu koju je izvojevao Grančica masline u ruci pokazuje da je svetac bio miroljubiv.

Mučenike prikazuju umjetnici sa sredstvima kojima su mučeni. Ako ima mučenik kraj sebe mač znak je, da je mačem pogubljen. Ako je naslikan sa strelicom, to je onda i ubijen strelicom. Ako je kraj mučenika prikazan kotač znak je, da je na kotaču rastrgan.

Svetog Petra svi umjetnici prikazuju s ključevima u ruci. Ključevi su simbol ili vanjski znak duhovne vlasti koju mu je Isus predao kao prvaku apostolskom.

Četvoricu svetih evanđelista prikazuje umjetnost sa simbolima prema počecima njihova evanđelja. Sv. Matej počinje svoje evanđelje s Isusovim rodoslovljem. Zato ga umjetnici prikazuju zajedno s djetetom, anđelom u dječjem obliku. Sv. Marko počinje svoje evanđelje s nastupom sv. Ivana Krstitelja u pustinji. Sv. Ivan je bio preteča Isusa koji je pozivao ljude da se pokorom priprave na dolazak Spasiteljev. Radi toga ima kao simbol lava koji riče u pustinji. Sv. Luka počinje svoje evanđelje žrtvom koju je starozavjetni svećenik Zaharija prikazivao u hramu. Kako su se za žrtve upotrebljavala goveda, to su uzeli za simbol sv. Luke govedo. Sv. evanđelist Ivan je pisao o Isusu dublje nego ostali evanđelisti; otkrio je mnogo tajna koje drugima nisu bile poznate Napose umno raspravlja o božanstvu Isusovu. On se poput orla dizao u nebeske visine. Zato je dobio kao simbol orla.

Svete slike imaju veliko značenje kod širenja kršćanske nauke. Svete slike nam zorno predočuju svete osobe i svete istine da ih lakše shvatimo i življe držimo u pamćenju. Mnogoput se ideja ili misao lakše i jasnije izrazi slikom ili kipom nego riječju ili pismom. Zato katolička Crkva posvećuje punu pažnju i veliko štovanje svetim slikama.

ŠTO UBRAJAMO MEĐU SVETE SLIKE?

Među svete slike ubrajamo ne samo slike koje prikazuju Isusa, Majku Božju, anđele i svece, nego i slike koje prikazuju vjersku nauku.

Tajna presv. Trojstva je duhovna i teška tajna za naš um. Da je bar malo približimo našim osjetilima, umjetnici je prikazuju: Oca kao lijepoga starca koji sjedi na prijestolju. Sina na križu na krilu Očevu. A Duha Svetoga kao miloga

goluba. Slika o čistilištu prikazuje vatru iz koje siromašne duše sklopljenim rukama vape za pomoć. Sudnji dan je na slikama prikazan tako da Isus dolazi na svijet sa sjajnim križem, a prate Ga bezbrojni anđeli s trubljama kojima bude mrtve na novi život i kupe ih pred Isusov sudački prijestol.

Svete se slike bave najviše biblijskim događajima, a tih je vrlo mnogo. Moglo bi se reći da je Sveto Pismo neiscrpivi izvor za slikare i kipare. Nema većeg umjetnika a da nije naslikao bar koju biblijsku scenu. Stvaranje svijeta, Adam i Eva, žrtva Abrahamova, opći potop, Mojsije u raznim zgodama, prorok Ilija, sv. Ivan Krstitelj, navještenje Marijino, rođenje Isusovo, bijeg u Egipat, krštenje Isusovo, ustanovljenje presv. Oltarskog Sakramenta, uskrsnuće Isusovo, uzašašće Isusovo na nebo — sve su to povijesni događaji iz vjerskoga područja kojima su se bavili najveći umjetnici svih vremena.

Samu Božju narav ne mogu umjetnici izraziti, jer je Bog duh i nema tijela niti išta osjetno na sebi. Međutim, božanske osobe ipak dolaze izražene u umjetnosti i to po njihovu djelovanju. Otac se slika kao ozbiljni sijedi starac, jer je starac najčasnije biće na zemlji. Pun je znanja, ima golemo životno iskustvo i kad nešto radi, pametno i mudro radi. Ocu se u Svetom Pismu pripisuje stvaranje i upravljanje svijetom pa mu je u osjetnom svijetu najbliži izraz lijepi starac. Druga božanska osoba Isus Krist prikazan je u raznim životnim zgodama prema opisu u Svetom Pismu. A treću božansku osobu Duha Svetoga — umjetnost prikazuje kao lijepoga goluba, jer je u obliku goluba sišao s neba nad glavu Isusovu kad se Isus krstio na rijeci Jordanu. Duha Svetoga prikazuje i u obliku gorućih jezika, jer je u obliku gorućih jezika sišao nad apostole na prve Duhove, da ih rasvijetli i ojača za napornu apostolsku službu.

Svete slike pred kojima se događaju čudesa zovu se čudotvorne slike. Takve su slike one na glasovitim prošteništima. Među čudotvornim slikama najveći je broj slika Majke Božje. U našim su krajevima poznati čudotvorni kipovi Majke Božje na Bistrici i na Trškom Vrhu. Poznate su čudotvorne slike Majke Božje na Kamenitim vratima i na Trsatu. Bog čini čudesa po čudotvornim slikama i kipovima zato da potvrdi da je nauka katoličke Crkve istinita. Službena Crkva, a to su Sveti otac papa i biskupi, najprije ispituju i provjere čudesa, a tek onda dopuste da se

koja slika ili kip poštuje kao čudotvoran. Nakon crkvenog suda čudotvorni se kipovi okrune krunom, što je znak da ih je dopušteno štovati kao čudotvorne.

Među svim svetim slikama i kipovima najviše štujemo Isusov križ. Isusov križ se sastojao od dvije grede koje su pribijene jedna preko druge. Na križu je Isus umro i time dovršio naše spasenje; zato nam je križ Isusov vrlo draga svetinja. Isusov križ je najraširenija i najpoznatija svetinja. U katoličkoj Crkvi nema crkve (građevine), kapele ni oltara bez križa. Na svakom se groblju nalazi križ. Kod dijeljenja se svakoga od sedam svetih sakramenata čini znak svetoga križa. Kod svete mise i kod svake pobožnosti je u uporabi sveti križ. Križ se sjaji na kraljevskim krunama. Križ nose biskupi na prsima. Križ su uzimale vojske kao odlikovanje za vojničke zasluge. Križevi su podignuti na cestama i poljima da budu utjeha putnicima i umornim seljacima. Kad umorni putnik pogleda na križ, lakše mu je snositi teret puta kad pomisli da je i Isus bio cijeli svoj život putnik i beskućnik koji je noćio tamo gdje ga je noć zatekla. I seljaku je lakše kopati i orati kad pogleda na križ, jer ga križ sjeća siromašnoga Isusa koji je mnogo radio, puno se žrtvovao, a živio vrlo skromno i ubogo.

Nepismeni ljudi mjesto potpisa stavljaju križ. To je dokaz da su njihove izjave istinite. Lijepi je običaj da se umirućima stavlja križ u ruke, a mrtvace se s križem u ruci i pokopa. To hoće reći: Po nauci križa je živio, s križem neka umre, s križem neka u grobu počiva, da s križem doživi i slavno uskrsnuće.

Čestita kršćanska kuća ne bi smjela biti bez raspela u kući. Žalosna je i loša svjedodžba za kršćanske obitelji kad su im stanovi ukrašeni samo svjetovnim slikama.

KAKO ŠTUJEMO SVETE SLIKE

Opravdano je da čovjek lijepo i ukusno uredi stan da mu boravak u njemu bude ugodan. Kao ukras stanu mnogo doprinose lijepe slike, a među njima dolaze na prvo mjesto svete slike. Međutim, svete slike nisu samo ukras stana nego i predmet koji nas potiče na pobožnost.

Mi se pred svetim slikama molimo. Pred njima otkrivamo glavu. Cvijećem ih kitimo. Ako su daleko, k njima i hodo-

častimo. Kad iskazujemo štovanje kojoj svetoj slici, tad se štovanje ne odnosi na sliku, papir, platno, drvo, kovinu, nego na osobu koju slika predstavlja. A sveta osoba može biti Isus Krist, Majka Božja ili koji svetac. Kad se molimo pred raspelom, tad se molimo Isusu Kristu, Bogu-Čovjeku, koji je za nas na križu teške muke trpio i umro. Štujući dakle svete slike i kipove ne štujemo materijal ili građu od koje su načinjene, nego svete osobe koje slike predočuju. Jednako kad ljubimo knjigu u kojoj je sadržano sveto evanđelje, ne ljubimo i ne poštujemo ni papir ni slova, nego Božju riječ, Božju nauku koja je u knjizi sadržana.

Kad roditelji poljube dijete ili dijete poljubi roditelje — to je izvanjski znak toploga, prijateljskoga osjećanja i plemenite ljubavi što je roditelji goje prema djetetu i dijete prema roditeljima. Upravo tako kad mi štujemo svete slike ili kipove — tad vanjskim načinom očitujemo ljubav i privrženost što je u duši osjećamo za svete osobe koje slike ili kipovi predstavljaju.

Pobožni je običaj da se pred svetim slikama i kipovima užiže svjetlo i pali tamjan. Zapaljeno svjetlo je molba svecu neka bi Duh Sveti po njegovu zagovoru rasvijetlio našu pamet da mognemo pravo spoznati što Bog od nas traži i volju Božju savjesno vršiti. Kako se dim tamjana diže ravno prema nebu, neka se tako po zagovoru svetaca dižu naše molbe ravno k Bogu da budu sigurno uslišane.

Kad se mi molimo pred slikama i kipovima svetih, tad ne očekujemo pomoć, čudo, uslišanje molbe od slike ili kipa nego od Gospoda Boga po zagovoru svetih koje slike i kipovi predočuju. Kad je Mojsije u Starom zavjetu činio čudesa svojim štapom, nije čudesnu moć pripisivao štapu nego svemogućemu Bogu.

Po štovanju svetaca dobivamo od Boga djelujuće milosti. Bog nam rasvjetljuje pamet da dobro upoznamo i potiče volju da dobro činimo. Spasonosna djela činimo samo milošću Božjom, a milosti dobivamo po zagovoru svetaca. Rasvjetljenje uma i jačanje volje za dobro redovito su milosti koje dobivamo po zagovoru svetaca. Međutim česte su i izvanredne milosti po zagovoru svetih kao što su čudesna ozdravljenja, veliki uspjesi u nauci i u radu.

Promatranje svetih slika čuva nas od rastresenosti. Dok čovjek gleda sliku, pažnja mu je usredotočena na dotičnoga

sveca, pa mašta ne vrluda po drugim taštim i grješnim predmetima. Kad se molimo pred svetim slikama, molimo se pobožnije i sabranije nego obično, a onda su i molitve prije uslišane. Zavjetne ploče s ispisanim zahvalama pojedinim svecima, a napose Majci Božjoj, dokaz su kako Gospod Bog rado i brzo uslišava molbe pomognute zagovorom svetih.

Svaka je sveta slika za nas pouka ili propovijed. Ako sveta slika predočuje koju istinu svete vjere: Presv. Trojstvo, čistilište, uskrsnuće Isusovo ili uzašašće Isusovo na nebo ili sudnji dan, tad nam slika tumači tu vjersku istinu. Ako slika predočuje kojega sveca, ona nas nuka da toga sveca nasljedujemo u svom životu. Svaka je slika zapravo kratka povijest osobe koju predstavlja. Kad čovjek gleda sliku sv. Alojzija, nemoguće je a da se ne bi sjetio njegove nevine mladosti. Slika sv. Augustina nužno podsjeća na njegovu burnu mladost, a slika sv. Pavla na njegovu neumornu misionarsku djelatnost. Štoviše, slika je i jača od propovijedi. Već je poganski pjesnik Horacije dobro primijetio da ono što preko oka dolazi u dušu, jače djeluje na dušu nego ono što dolazi preko uha.

Slike priprostom puku nadomještaju knjigu. Tko ne zna čitati ne može se služiti knjigom. Knjiga može u sebi sadržavati suho zlato, nepogrješivo dragocjenu i korisnu nauku. Za nepismena je ona bez vrijednosti kao i za gluhoga glazba, makar bila najbiranija. Sliku može svatko gledati i shvatiti nauk njezin, makar nema nikakve škole, makar ne pozna nijednoga slova.

Srednji vijek nije poznavao tiska. Pismeni su bili tek rijetki ljudi. Međutim, velika se pažnja posvećivala slikarstvu, tako da su se svetačke slike nalazile posvuda. Svete su slike toliko zamijenile knjigu da je vjersko znanje bilo gotovo veće nego danas. Iz srednjega vijeka potječu jaslice koje jasnije nego ikoja knjiga tumače rođenje Isusovo. Iz onoga vremena potječe Božji grob koji tumači značenje smrti Isusove. U ono je doba nastao Križni put sa postajama i slikama, ta tako mila pobožnost svakom kršćanskom srcu. I danas, kako god vlada zastoj u umjetnosti, naši vjernici nalaze na oltarima i zidovima crkvi kratki izvadak iz cijeloga kršćanskoga nauka.

ŠTOVANJE RELIKVIJA

Relikvije ili svete moći ostaci su tjelesa svetaca. Relikvijama zovemo i stvari koje su bile u bližoj vezi s Isusom ili sa svecima.

Pod relikvijama mislimo na cijelo tijelo kojega sveca. A relikvija može biti i samo ruka svečeva, noga ili makar i mali dio njegovih kostiju. Svetačke se moći nalaze redovito na oltarima, a mogu doći i u lični posjed kojega čovjeka. Prave svete moći nose uvijek ime dotičnoga sveca i providene su biskupskim žigom. Svete se moći ne smiju prodavati ni kupovati, jer je trgovanje sa svetim moćima nedoličan posao zato što vrijeđa dužno poštovanje prema svecima. Jedino se smije zaračunati štogod za spremanje i prevoz svetih moći.

Relikvije su i stvari koje su bile u bližoj vezi s Isusom ili sa svecima. Takva je relikvija Isusov križ. Isusov križ je pronašla carica sv. Jelena, majka Konstantina Velikoga 325. god. Jedan se dio Isusova križa nalazi u crkvi na grobu Isusovu u Jeruzalemu, a drugi je razdijeljen kršćanskim crkvama širom svijeta.

Dragocjena je relikvija za sve kršćane cijela Sveta Zemlja, Palestina. U Palestini se naročito poštovanje iskazuje Isusovu križnom putu, njegovu svetom grobu na Golgoti gdje je Konstantin Veliki 334. sagradio velebnu crkvu. U velikoj je cijeni među nama kršćanima mjesto na Maslinskoj gori, odakle je Isus uzašao na nebo, pa kuća na Sionu gdje je Isus s apostolima blagovao Zadnju večeru. Kršćani rado posjećuju Betlehem gdje se Isus rodio i Nazaret gdje je navješteno rođenje Isusovo. Na svim se ovim mjestima nalaze crkve što su ih najvećim dijelom podigli car Konstantin Veliki i njegova majka sv. Jelena.

U velikoj su cijeni kao svete moći komadi odijela što su ostali iza smrti svetaca. Sv. Jeronim spominje da je sv. Antun pustinjak nakon smrti sv. Pavla pustinjaka baštinio ogrtač sv. Pavla i toliko ga cijenio da ga je nosio samo na najveće blagdane. Kršćani su uvijek veliku pažnju posvećivali sredstvima kojima su mučenici mučeni. Jednako i mjestima gdje su sveci rođeni, odnosno pokopani.

Tridentinski sabor uči da mrtva tjelesa svetaca poštujemo zato što su bila živi udovi duhovnoga tijela Isusova i hram Duha Svetoga. Svi mi kršćani na zemlji činimo jednu zajednicu, jedno duhovno tijelo, kojemu je Isus Krist glava,

a mi smo udovi. Sveci su naročito bili živi udovi duhovnoga tijela Isusova, jer su po ljubavi bili više povezani s Isusom nego ostali kršćani. Sv. Pavao nas pita: »Ne znate li da ste hram Božji i da Duh Božji stanuje u vama?« (1 Kor 3, 16). Dokle god smo bez teškoga grijeha na duši, Duh Sveti po posvećujućoj milosti stanuje u nama. Zbog ove uske povezanosti naše s Bogom svakom mrtvom tijelu dugujemo poštovanje, a svetačkim tjelesima pogotovo, jer su sveci radi svojih plemenitih djela bili Bogu izvanredno dragi. Mrtvo tijelo je sjeme iz koga će na sudnjem danu, na dan uskrsnuća, niknuti novo, slavno neraspadljivo tijelo koje će s dušom sjedinjeno vječno živjeti. Smrću se naš život ne uništava nego se samo mijenja. Mrtvo će tijelo opet živjeti, a oživjet će ga njegova duša koja je slika Božja. Ne smije se, dakle, s mrtvim ljudskim tijelom postupati kao s posječenim drvetom ili mrtvim životinjskim tijelom.

Štovanje relikvija je u skladu s ljudskom naravi. Ljudi gledaju da iza smrti roditelja, prijatelja ili koje druge drage osobe uzmu nešto za uspomenu da se tako lakše i dulje sjećaju dragih pokojnika. Te uspomene mogu biti slika, knjiga, sat, prsten. Sve se to brižno čuva i s poštovanjem promatra. Još veću pažnju i dublje poštovanje zaslužuju relikvije, jer su nas sveci najviše zadužili i radili velika djela za drugi život koji je vječan, pa će i njihova djela biti vječna.

I sâm Gospodin Bog cijeni relikvije, jer po njima čini čudesa. Još za života svetaca činio je Bog čudesa po predmetima koji su bili u vezi sa svecima. Sveto evanđelje spominje ženu koja je dvanaest godina bolovala od tečenja krvi. Pristupila je k Isusu otraga i dotakla se skuta haljine njegove i odmah je ozdravila. Sv. Petar je bio toliko poznat radi čudesa što ih je činio da su ljudi »na ulice iznosili bolesnike te ih postavljali na postelje i nosila da barem sjena Petrova, dok je on prolazio, padne na nekoga od njih«. (DAp 5, 15). Bog je tako neobična činio čudesa preko Pavlovih ruku da su na bolesnike stavljali rupce za znoj ili pregače što bi dotakle njegovo tijelo, pa su ih bolesti ostavljale, a zli duhovi izlazili iz njih (DAp 19, 12).

Ne čine čudesa svete moći nego Gospod Bog. Svete su moći samo sredstva preko kojih djeluje Božja svemoć. Nije, dakle, praznovjerje nego od Crkve odobren pobožni običaj kad vjernici češće posjećuju ona mjesta na kojima Bog po relikvijama ili svetim slikama čini čudesa.

II. ZAPOVIJED BOŽJA

»NE IZUSTI IMENA GOSPODINA BOGA SVOGA UZALUD«

Druga Božja zapovijed zabranjuje ime Božje izgovarati uzalud. A ime Božje čovjek izgovara uzalud kad god ime Božje izgovara bez strahopočitanja, to jest bez dužnoga poštovanja.

Božje ime nije prazna riječ. Ni mrtvo slovo na papiru. Božje ime — to je najviše biće, duhovni, osobni Bog, u kome su tri osobe: Otac, Sin i Duh Sveti. Božje ime označuje Stvoritelja neba i zemlje, Gospodara čitavoga svemira, neizmjerno Božje veličanstvo.

Božje ime treba izgovarati sa strahopočitanjem. Sinovski strah ili posebno poštovanje treba imati pred silnim Božjim veličanstvom, a počitanje ili ljubav prema neizmjernoj Božjoj dobroti.

Treba da se divimo Božjoj savršenosti! Na zemlji živi oko 3 milijarde ljudi. Bog svakoga čovjeka pozna, svakoga uzdržava i svakoga vodi konačnoj svrsi. Bog čuje molitvu svakoga pojedinoga čovjeka. Svakoga u tjeskobi pomaže. Dobre ljude za dobra djela nagrađuje, a opaka za zločine kažnjava već na zemlji. Kako je silno, golemo znanje najvišega Bića. U svemiru se gibaju milijuni svemirskih tjelesa. To su sunce, mjesec, zvijezde, naša Zemlja. Sva je ta orijaška tjelesa u svemiru Bog stvorio, on ih uzdržava, po njegovim se nacrtima gibaju. Koliko je silna snaga Božja! Međutim, nije ovo što vidimo sve. Povrh vidljivoga svemira postoji i nevidljivi. To su bezbrojni nebeski duhovi. I od njih svakoga Bog pozna, svakoga uzdržava i prema svrsi vodi. Nebeski duhovi, jer su razumna bića, Boga spoznaju i rado mu se od svoje volje klanjaju. Kako je veliko Božje Veličanstvo! »Tko je među jakima sličan Tebi, Gospode? Tko je kao ti, tako sjajan u veličanstvu divnom, tako strašan i hvale vrijedan. Čudesa su djela tvoja!« (Izl 15, 11).

»Bog je ljubav« (1 Iv 4, 8). Ljubav pripada njegovoj naravi. Bog ljubi sve stvorove. Svima hoće dobro i svima iskazuje dobročinstva. Izvor vode ne može drugo dati nego vodu. Sunce ne daje drugo nego svijetle i tople zrake. Tako i Bog daje od sebe samo dobro. I stvorovi, koliko su dobri, su samo zato jer su odraz Božje dobrote. Kako je onda moguće da čovjek ne ljubi Boga!

Božje ime treba izgovarati pobožno i osjećajno. To vrijedi naročito na početku djela i u bijedi. Veliki zvjezdoznanac Newton otkrio bi i sagnuo glavu kad god je čuo izgovarati Božje ime. I danas pobožni kršćani sagibaju glavu kad se u molitvi spomene ime Isus. Tako čini i svećenik u svetoj Misi kad god među misnim molitvama pročita Isusovo ime. Sv. Pavao spominje ime Isusovo u svojim poslanicama oko 250 puta. Vidi se da je ime Isusovo vanredno visoko poštivao!

Mi rado spominjemo ime Isusovo jer je ono najmoćnije ime. Sâm Isus je rekao: »Ako što zamolite Oca u moje ime dat će vam« (Iv 16, 23). U ime Isusovo činili su apostoli i sveci čudesa. Sv. Petar je rekao hromomu od poroda: »U ime Isusa Krista Nazarećanina ustani i hodi«. I ozdravio je hromi »i skoči, i mogao je stajati i hodati« (DAp 3). Zazivanjem imena Isusova mogu vjernici i đavle izgoniti. Isus je obećao: »Oni koji vjeruju u moje ime izgonit će đavle« (Mk 16, 17). Sv. Justin veli: Kad mi zazovemo ime Isusovo, tad se Isus s nama bori protiv đavla zato i bježe neprijatelji čim čuju ime Isusovo. Đavli drhću od straha kad se samo spomene ime Isusovo. Origen veli da ime Isusovo ima silnu moć protiv đavla i onda kad ime Isusovo izgovaraju i opaki ljudi.

Ime Božje treba pobožno zazvati na početku svakoga posla. Sv. Pavao veli: »Sve što god činite riječju ili djelom sve činite u ime Gospodina Isusa Krista« (Kološ 3, 17). Zato se obiknimo reći prije svakog djela: »U ime Božje« ili »U ime Isusovo« neka bude izvedeno ovo djelo. Ili načinimo križ pa recimo: U ime Božje. Na ovaj način silazi Božji blagoslov na naša djela, pa onda i najmanje djelo dobiva obilnu nagradu. Sam je Spasitelj obećao da ni čašu hladne vode neće pustiti bez nagrade ako se žednomu pruži u ime njegovo.

Preporučuje se ime Božje zazivati u pomoć u teškim životnim časovima. Kad su Turci opsjedali Beč 1683. god., kršćanska je vojska navalila s poklikom: »Isuse i Marijo« — i izvojevala je divnu pobjedu. Kad su sv. Stjepana kamenovali, pobožno je vapio k Bogu: »Gospodine Isuse, primi duh moj« (DAp 7, 58).

Sv. Bernardo veli da je ime Isusovo slično ulju. Ulje svijetli, hrani i ublažuje boli. Jednako ime Isusovo, pobožno zazvano, rasvjetljuje pamet da upozna kako je sve zemaljsko prolazno i bez vrijednosti, a veliko je i korisno samo ono što je vječno. Ime Isusovo hrani dušu, daje joj snage da izdrži i najteže životne udarce. Ime Isusovo ublažuje boli i smanjuje jade, a boli i jada je uvijek bilo i bit će ih do konca svijeta, jer je život na zemlji suzna dolina.

IME BOŽJE — SVETINJE BOŽJE

Božje ime dužni su poštivati svi ljudi bez razlike. Sve nas je Bog stvorio. Svima je Gospodar. Sve će nas suditi; jedne nagraditi, a druge osuditi. Htjeli mi ili ne htjeli, Božje smo vlasništvo, o Bogu smo ovisni. To treba priznati i radi toga Bogu iskazivati dužno poštovanje.

Tko Boga iskreno poštuje taj će poštivati i sve ono što je s Bogom u vezi, što je Bogu posebnim načinom posvećeno. To su svete osobe: svećenici, redovnici i redovnice. Katoličku Crkvu nisu osnovali ljudi, nego Bog-Čovjek, Isus Krist. Duhovne osobe u katoličkoj Crkvi ne dolaze u duhovno zvanje same po sebi nego ih odabire i zove sam Bog. Bog ih šalje, Bog im daje vlast, u Božje ime nastupaju. Isus je rekao apostolima: »Niste izabrali vi mene nego sam ja izabrao vas, i postavio vas da vi idete i da rod rodite, i rod vaš da ostane« (Iv 15, 16). Koliko Gospod Bog cijeni duhovne osobe vidi se po tom što ih je zaštitio svojim vlastitim ugledom. »Tko vas sluša, mene sluša, i tko vas prezire, mene prezire« — veli Isus. Kad sam Bog tako visoko poštuje duhovne osobe, trebaju ih poštivati i ljudi.

Duhovne osobe najčešće potječu iz najširih narodnih slojeva. One su stopostotni narodni sinovi i kćeri. Duhovne se osobe više muče i trude za narodno dobro nego koji drugi stalež, a od naroda primaju za svoje uzdržavanje često puta manje nego drugi staleži.

Katoličko svećenstvo u hrvatskoj kulturi zauzima vidno i časno mjesto.

Kad je jednom zgodom u povijesti veliki svećenik židovski u svečanom ornatu na čelu svoga svećenstva izašao u susret Aleksandru Velikom, Aleksandar se baci ničice pred velikoga svećenika. Upitan zašto je to učinio, odgovori: »Nisam se poklonio njemu nego Bogu kojega je on svećenik«. U starom zavjetu opominje Gospod Bog izraelski narod: »Ne dirajte u moje pomazanike, prorocima mojim ne učinite ništa na žao« (1 Ljet 16, 22). Sv. Ivan Hrizostom upozoruje: »Zar ne znate, da čast, koju svećeniku iskazujete, samom

Bogu iskazujete«. — Jao narodu gdje djeca ne poštuju roditelja i gdje narod ne poštuje svećenika!

Dužno poštovanje pripada svetim mjestima i svetim stvarima. Kad se Mojsije približavao gorućem grmu, čuo je iz grma riječi: »Ne primiči se bliže ovamo! Izuj obuću s nogu? Jer mjesto na kojem stojiš sveto je tlo!« (Izl 3, 3). Bog je rekao izraelskom narodu: »Ja sam Gospod, Bog vaš! Poštujte svetište moje!« (Lev 26, 2). Sv. Nil veli: Kad ulaziš u kuću Božju, a to je crkva, ne ulazi drugačije nego kao u nebo da ulaziš i ne govori i ne čini ništa što po zemlji zaudara. Sveto Pismo naglašava: »Kući tvojoj pripada svetost u sva vremena, Gospode!« (Ps 93, 5). Neka ljudi paze da ružnim mislima, nedoličnim govorom ili opakim djelima ne oskvrnu hram Božji.

Božjemu se imenu iskazuje čast kad se pobožno križamo. Propisno i pobožno učinjen znak svetoga križa dokaz je ozbiljnoga duhovnoga života. Čast je imenu Božjem kad propisno pokleknemo pred Svetohraništem i kad klečimo pod svetom misom. Boga častimo kad za vrijeme čitanja svetoga evanđelja stojimo. Nauka Crkve traži da se radi časti Božje kod primanja svetih sakramenata što dostojnije i što pobožnije vladamo.

Ima ih koji kažu: Ja se ne borim protiv Boga nego samo protiv svećenika. To nije nikakvo opravdanje. Tko se bori protiv svećenika bori se protiv vjere i protiv Boga, jer svećenik ne nastupa u svoje ime nego u ime vjere i Boga.

BOG I NJEGOVA DOBROTA

Bog je neizmjerno savršen. U njemu su sve savršenosti bez mjere i broja. Radi Božjih savršenosti Boga štujemo više nego ikoje drugo biće. Druga su bića u svemiru tek djelomično savršena i ukoliko su savršena, odraz su Božje savršenosti, od Boga imaju darovanu savršenost. Bog je sam po svojoj naravi savršen, sam od sebe ima sve savršenosti što ih traži njegova narav.

Nama je ljudima Bog posebno drag radi svoje dobrote. Radi dobrote Ga hvale svi ljudi, a svaki pojedini čovjek Ga hvali naročito radi dobročinstava njemu iskazanih.

Kralj Nabukodonosor dade načiniti zlatni kip i izda zapovijed da mu se imadu pokloniti svi stanovnici zemlje. Izrealski zarobljeni mladići: Sidrah, Mizah i Abdenago nisu se pokorili kraljevu nalogu. Za kaznu su bili bačeni u peć koja je bila sedam puta jače užarena nego obično. Po Božjoj dobroti anđeo Gospodnji je sišao u peć zajedno s mladićima. Anđeo je »istjerao iz peći ognjeni plamen i učinio da je unutar peći bilo tako hladno kao da puše svjež jutarnji vjetar. Oganj ih se nije dotakao i nije im nanio nikakve boli. Tada su sva trojica kao iz jednih usta u ognjenoj peći zapjevali Bogu hvalu, čast i slavu ovako: »Neka si blagoslovljen, Gospode, Bože otaca naših, hvaljen i slavljen i visoko uzvišen u vijeke! Neka je blagoslovljeno sveto, slavno ime tvoje, hvaljeno i visoko uzvišeno u sve vijeke!« ... (Dan 3). S Božje strane eto dar, dobročinstvo, čudo. Sa strane plemenitih mladića srdačna hvala!

Starca je Tobiju Bog pohodio teškom kušnjom. Starac je oslijepio. Kušnju je strpljivo podnosio. Bog ga je pomilovao i vratio mu vid. Sretan što je ozdravio, zahvali Bogu na daru. Sveto Pismo veli: »I stadoše hvaliti Boga, on, žena njegova i svi znanci njegovi. Tobija reče: Blagoslivljamo te, Gospode, Bože Izraelov! Ti si me pokarao i opet si me iscijelio!« (Tob 11, 16—17).

Majka Božja, nakon primljene radosne vijesti da će po Duhu Svetom postati majka Sina Božjega, zahvali se Bogu: »Veliča duša moja Gospodina. I duh se moj raduje u Bogu, Spasitelju mojemu. Pogledao je on u milosti na neznatnu službenicu svoju. Gle, odsad će me zvati blaženom svi naraštaji ...« (Lk 1).

Starozavjetni svećenik Zaharija, otac sv. Ivana Krstitelja, nakon što mu je Bog vratio izgubljeni dar govora, zahvalio se Bogu divnim hvalospjevom: »Blagoslovljen neka je Gospodin Bog Izraelov, jer je pohodio i otkupio narod svoj ...« (Lk 1).

Bog nam je bolji nego najbolji zemaljski otac. Sve nas voli, za sve se brine, svima iskazuje svoje dobročinstvo. Svi smo dužni hvaliti Boga i slaviti njegovo sveto ime. Nakon svakog primljenog dobročinstva reći ćemo: Hvala Bogu! Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu! Hvaljen neka bude Isus Krist, naš dobri Spasitelj i Otkupitelj. Njemački pjesnik, protestant Klopstock, pripovijeda da je svaki put bio duboko ganut kad je među katolicima čuo vjerski pozdrav: Hvaljen Isus Krist!

Kad je čovjek bolestan i ne može govorom hvaliti Boga, neka ga hvali srcem, toplim osjećajima u srcu. Sv. Augustin veli: Gospod Bog je duh, nema tjelesnih ušiju, on ne treba zvuka glasa, on radije traži srce i zadovoljuje se dobrom voljom. Psalmista — pobožni pjesnik u Svetom Pismu — ovako slavi Boga: »Duša moja slavi Gospoda, i sve što je u meni neka slavi sveto ime njegovo! Dušo moja, slavi Gospoda i ne zaboravljaj nijednoga dobročinstva njegova! On je koji ti oprašta svu krivnju, koji ozdravlja sve bolesti tvoje. Koji čuva od propasti život tvoj, koji te kruni milošću i milosrđem« (Ps 103, 1—4). »Neka bude ime Gospodnje slavljeno od sada i do vijeka! Od istoka sunčanoga do zapada neka se hvali ime Gospodnje!« (Ps 113, 2—3).

Umujmo koliko hoćemo! Samo jedan odgovor postoji: Bog je naš Gospodar, daje nam dobročinstvo, dužni smo ga hvaliti i slaviti i ime njegovo blagoslivljati kroz cijeli svoj život.

LAKOUMNO IZGOVARANJE BOŽJEGA IMENA

U današnje se društvo uvukla ružna navika da se ljudi iza svake gotovo riječi služe uzrečicom: »Boga ti«. Čine to muškarci, a čuje se i među ženskima. Biva to u šali, ali i u ozbiljnom raspravljanju. Božje se ime poteže lakoumno po ulici, u tvornici, u uredu, školi, na polju, za vrijeme igre, zabave — jednom riječju: svuda i svagdje. Ljudi to čine i nesvijesno, mehanički kao što papiga neprestano ponavlja ono par riječi što su je dresurom naučili. Jedan čuje od drugoga, često se to ponavlja, pa se tako stekne zla navika koju je ružno čuti.

Drugi spominju Isusovo ime bez razloga i bez dužnog poštovanja. Kod divljenja nad nečim, u nestrpljivosti, u jadu čuje se zajedno: Isuse i Marijo! Ima ih koji se u uzrujanosti nabacuju svetačkim imenima, nedostojno spominju: sv. Petra, sv. Pavla ili kojega drugoga sveca. Ljudi ne čine razlike između običnih riječi i riječi koje označuju vjerske predmete. Ne misle na to da se Božje svetinje u govoru ne smiju miješati s običnim pojmovima koji označuju potrebe dnevnoga života.

Ne kažemo da je lakoumno izgovaranje Božjega imena uvijek grijeh. Pogotovo nije uvijek teški grijeh. Redovito je ipak laki grijeh.

Sveto Pismo opominje: »Ime Božje neka ne bude neprestano u tvojim ustima i imena svetih ne miješaj s običnim stvarima, jer nećeš ostati bez grijeha« (Prop 23, 10). Treba se riješiti zle navike da se ime Božje za što god spominje. I druge treba na to upozoriti, ako se zaboravljaju, pa Božje ime obeščašćuju. Sv. Bernardo veli: »Ako ti od svega srca ljubiš Boga, ti ne ćeš mirno podnositi da se njegovo ime na buntovni način sramoti«. Gospod Bog nas opominje: »Ne uzimaj uzalud imena Gospoda, Boga svojega! Jer Gospod neće pustiti bez kazne onoga koji uzima ime njegovo uzalud« (Izl 20, 7).

Čovjek pazi da svečanije odijelo ne nosi svaki dan i na svako mjesto; pazi da se ono ne zaprlja. Ako je odijelo ponošeno, istrošeno i zamazano, izgubilo je na svojoj vrijednosti. Ako toliku pažnju posvećujemo odijelu, koliko više treba pažnje posvetiti Božjemu imenu, imenu našega najvišega gospodara koje zavrjeđuje najviše poštovanje. Treba paziti, uvijek i na svakom mjestu, da se nikad ne izgovara na laku ruku i bez časti ni ime Božje, niti ikoja svetinja.

Može biti da netko, izgovarajući ime Božje, ime Isusovo, Majke Božje, kojeg sveca, ili spomene koju svetu stvar, ne misli kod toga ništa zla; nije mu ni nakraj pameti da bi htio povrijediti Boga ili koga sveca ili svetu stvar. Tada nema nikakva grijeha, ali je to uvijek nedostatak odgoja. Plemenit i odgojen čovjek pazi na svoje riječi, bira izraze. Budno pazi da ne bi koga povrijedio. Na srcu mu je da svakomu iskaže dužno poštovanje. Tako nastupa svuda jer mu je stalo da drugi imaju o njemu lijepo mišljenje. Takav će još više paziti kad govori o Bogu i Božjim stvarima: da mu govor bude na visini, da o Bogu i svetim stvarima govori ozbiljno i dostojanstveno.

Odgojen čovjek i te kako pazi u društvu da mu ne izmakne nedoličan izraz ili neumjesna šala, da ne bi iza sebe ostavio loš dojam, da je neodgojen i nepristojan. Ako smo tako obzirni prema ljudima, koji su prah i pepeo, zar ne ćemo onda biti još obzirniji prema Bogu, našemu Gospodaru, koji nadvisuje ljude, koliko nebo nadvisuje zemlju.

Kako su ljudi osjetljivi kad se spominje njihovo ime! Kako ljubomorno paze da im se daje zasluženi naslov i odgovarajuća čast. Zar će samo Gospod Bog biti ravnodušan i pustiti bez kazne da se njegovo ime povlači po jezicima bez potrebe i dužnoga poštovanja! Zar će samo Gospod Bog trpjeti da se njegovo ime i njegove svetinje ismjehavaju ili da se iz njih prave neumjesne šale!

Kršćanska vjera brani svojim vjernicima spominjati ime đavlovo. Đavao ili demon, ili nečisti duh, okorjeli je Božji neprijatelj. Đavli mrze nas ljude i rade samo na našu propast. Zavidni su nam što za cijeloga života imamo priliku spasiti se, a oni su osuđeni i njihova se sudbina ne može nikada više promijeniti. S đavlom treba prekinuti svaku vezu. Đavle treba prezirati pa ih nikad ne spominjati. Često i bezrazložno izgovarati đavlovo ime, iako nije grijeh, nedostojno je čovjeka kršćanina.

Ime Božje, imena svetaca i svete stvari spominjimo i izgovarajmo samo ozbiljno i s dužnim poštovanjem, a ime đavlovo nikad — kao da ne postoji.

KLETVA

Hrvatski jezik ima izraze: kletva, proklinjanje, psovka i hula na Boga. Svi ovi izrazi znače manje više isto: pogrdno govorenje protiv Boga, uvredu Boga, tešku pogrdu Božjega veličanstva i Njegovih svojstava. Svi pogrđuju naročito Božju dobrotu i svetost.

Bog je dao čovjeku dar govora da hvali i slavi Boga. A čovjek, mjesto hvale i slave, sipa na Boga govorom pogrde, psovke, kletve, hule. Hula je na Boga kad čovjek u srcu, u duši pogrdi Boga. Hula je na Boga kad čovjek u mržnji digne pesnicu protiv neba ili pogazi raspelo, podere molitvenik, prezirno baci krunicu u blato, obeščasti svetu hostiju. Sve su to pogrde, kletve, psovke ili hule na Boga. Međutim, hula na Boga znači redovito pogrdni govor protiv Boga. Hula je na Boga i pogrdni govor protiv anđela, svetaca i svetih stvari, jer anđeli, sveci i svete stvari imaju svoju svetost od Boga, pa tko njih grdi i obeščašćuje — grdi konačno samoga Boga — izvor svetosti.

Jedni hule na Boga jer Bogu pridaju nešto što se protivi njegovoj naravi. Hula je kad netko kaže: »Bog je nepravedan kad trpi na svijetu tolike zločine. Da sam ja Bog, ja bi svu tu gamad bez milosrđa potamanio«. Ili poriču Bogu koju od njegovih božanskih vlastitosti: »Bog nije dobar; kad bi bio dobar kako bi mogao trpjeti da nevini ljudi toliko trpe«. To je češća hula na Boga.

Drugi hule na Boga kad se prema stvorovima odnose kao da su Bog. Ima ih koji se glade po trbuhu, pa kažu: »To je moj bog«. Ili se s prezirom prema Bogu pipaju za džep i novčarku, pa za novac kažu da je njihov bog. Ili kaže muškarac za žensku, a ženska za muškarca: »To je moje božanstvo«.

Ima ih koji hule na Boga time što s prezirom i ruganjem govore o Bogu i Božjim svetinjama. »Da je Bog kod stvaranja svijeta mene pitao za savjet, svijet bi drukčije izgledao i bio bi daleko bolji. Čemu tolika sirotinja na svijetu? Zašto Bog muči siromahe i tolike druge ljude kraj njih«. Takve hule nisu rijetke.

Napose je ogavno slušati kad psovači pogrdno govore o Majci Božjoj. Sablažnjuju se i oni ljudi koji su daleko od vjere.

Izraelci su hulili na Isusa kad su na Kalvariji vikali: »Ti koji hram razvaljuješ, i za tri dana sagrađuješ, pomozi sam sebi; ako si Sin Božji, siđi s križa!« (Mt 27,40). Čuje se i ova hula: »Proklet bio tko te stvorio!« — Iako nije Gospod Bog spomenut, jasno je da hula ide na Boga, jer nema drugog Stvoritelja nego samo Gospod Bog.

Psovati svece i svete stvari redovito je hula na Boga jer su sveci i svete stvari povezane s Bogom i svoj sveti značaj imaju samo od Boga. Psovati ljude hula je na Boga, jer su ljudi stvorovi Božji i prema tome u vezi s Bogom. Inače psovati ljude kao ljude — kao razumna stvorenja — bez odnosa s Bogom, nije hula nego grijeh protiv ljubavi. Psovati nerazumno stvorove: oblak, vjetar, vrućinu, kišu, snijeg, led, mjesec, zvijezde, životinje, goru, šumu — redovno nije psokva, nego isprazan govor u jadu, srditosti, ili nestrpljivosti. Psovati nekome mrtve više je pogrda živomu kome se psuje, nego mrtvomu koga se psuje. Proklinjati đavla ili nečistoga duha nije grijeh, jer je đavao Božji i naš neprijatelj, a povrh toga trajni i najveći začetnik svega zla u svijetu.

U našem je hrvatskom narodu, nažalost, mnogo toga uvriježeno što u njegovu govoru ne ide na čast Bogu, ali ni na čast narodu. Psovka, kletva, proklinjanje, hula na Boga — to je naša narodna sramota. Nije svaki put prava hula na

Boga što se kod nas pogrdna izgovori. Takvim se sve to općenito ni ne smatra, iako je ružno čuti ili slušati takve riječi i izrečice. Mnogo toga ljudi izgovore u strasti, jadu, ljutnji i srditosti, a da ni ne zamijete što su izgovorili. Ipak ostaje mnogo toga što nam se nesumnjivo bilježi u grijeh i što nas sramoti i tereti kao narod.

HULJENJE BOGA — TEŠKI GRIJEH

Tko svijesno — promišljeno i hotimično — psuje Boga, Majku Božju, anđele, svece ili koju svetu stvar — pohulio je Boga, počinio je teški ili smrtni grijeh. Zašto?

Naša je životna svrha poštivati Boga radi njegove dobrote, ljubiti i njegovu volju vršiti. Kao plod takva života dolazi trajno — vječno sjedinjenje s Bogom u prekogrobnom životu. Što god čovjeka odvaja od Boga i sprečava najvišu svrhu — sjedinjenje s Bogom — to je po samoj naravi teški grijeh. A psovka ili hula, jer vrijeđati i grditi Boga, prezire Božju dobrotu, kida vezu s Bogom, stavlja čovjeka u neprijateljski stav prema Bogu, priječi čovjeku sjedinjenje s Bogom, zato je teški grijeh. Štoviše — huljenje Boga je izvanredno težak grijeh, jer je dokaz nevjere i to nevjere očitovane izvanjskim načinom. A od nevjere nema težega grijeha. Huljenje Boga je teži grijeh od grijeha palikuće i ubojice, jer oni nanose štetu ljudima — stvorovima, a psovač nanosi štetu najvišem biću — samomu Bogu.

Može biti da netko kune iz navike, pa kod takve kletve niti misli što govori, niti ima nakanu vrijeđati Boga. Takvog se psovača može ispričati od teškog grijeha. Međutim, ni u kojem slučaju ne može ga se sasvim ispričati, jer daje loš primjer drugima, pa smućuje i na zlo navodi druge. To naročito vrijedi za one koji psuju pred djecom. U svakom slučaju psovka je dokaz neodgojenosti i prostote.

Drugi grijesi donose bar neku iako samo prividnu korist. Pijanac ima neki užitak kad mu teče vino kroz grlo. Bludnik ima časoviti užitak u nečistom grijehu. Tat ima koristi od krađe. Palikuća je časovito utažio mržnju, jer se osvetio neprijatelju. Psovač nema baš nikakve ni prave ni prividne koristi nego opterećuje svoju vlastitu savjest i sablažnjuje druge. Kad se psovač smiri i otrijezni, stid ga je pred samim sobom, nemiran je u duši, trpi grižnju savjesti predbacuje sam sebi:

Zašto se nisam svladao? Kako ću se opravdati pred ljudima radi sablazni? Što ću reći u obranu na Božjem sudu?

Gospod Bog se prijeti psovačima teškim kaznama. »Tko pohuli Boga svojega ima se kazniti za svoj grijeh. Tko opsuje ime Gospodnje ima se kazniti smrću. Sva općina neka ga kamenuje. Stranac i domaći neka se pogubi ako opsuje ime Gospodnje« (Lev 24, 15-16).

Gospod Bog zapovjedi Mojsiju: »Izvedite psovača van pred tabor, i svi koji su čuli neka metnu ruke svoje na glavu njegovu, i neka ga kamenuje sva općina!« (Lev 24, 14). Sveto pismo Novoga zavjeta upozoruje: »Nijedna zla riječ da ne izlazi iz usta vaših, nego samo dobra. Neka se svaka gorčina i gnjev i srdžba i vika i psovka ukloni od vas« (Ef 4, 29-31). Sv. Pavao pita prve kršćane: »Ne znate li, da ... psovači neće baštiniti kraljevstva Božjega« (1 Kor 6,10).

Naši su biskupi 1938. god. izdali »Pastirsku poslanicu protiv psovke i kletve«, te rak-rane hrvatskoga naroda. Biskupi u poslanici kažu: »Prožeti jedino težnjom za slavom Božjom, spasenjem i blagoslovom vašim, ustajemo, evo zajednički svi biskupi protiv zajedničkog zla čitavog naroda. Ustajući protiv psovke i kletve naša je želja da se protiv ovoga bogumrskog grijeha povede oštri boj u čitavom našem narodu«.

»Stoga svaki tko vjeruje u živoga Boga, tko Boga ljubi, komu je na srcu njegova obitelj, njegova djeca i cijeli naš narod, neka pregne svim silama da odstrani iz svog srca, iz svojih ustiju i iz cijeloga našega naroda bogumrsku psovku! Dajte stoga ponajprije odlučno i neumorno poradite oko toga da vlastite vaše duše, srca i jezik budu čisti od psovke i kletve. Put pak i sredstva vašega posvećenja neka budu usrdna molitva, sakramenat pokore, a napose, presveta Euharistija, po kojoj se srcem, osjećajem, mišlju, govorom, radom i životom najuže sjedinjujemo s Kristom!«

ZAVJET

K Majci Božjoj Bistričkoj hodočasti svake godine mnogo svijeta iz svih krajeva naše domovine. Muškarci, žene, odrasli i djeca— svi hrle na Bistricu. Ne žale ni truda ni vremena, ne boje se ni puta ni žrtava — samo da vide Majku Božju Bistričku, toliko je ljube.

Kad pitate hodočasnike: Zašto idete na Bistricu, reći će vam: Imam zavjet. Otac je bio teško bolestan pa se zagovorio: Ako ozdravim, ići ću na Bistricu pješice svake godine dok budem živ. Majka je imala u ratu sina i zagovorila se: Ako se sretno živ i zdrav povrati iz vojske, ići ću iz zahvalnosti k Majci Božjoj Bistričkoj kroz 10 godina. Žena ima opaka muža: pijanca, kartaša, skitnicu, u crkvu ne ide, Boga ne moli, tuče ženu i djecu. Sva je naravna sredstva upotrijebila: kara, opominje, moli i zaklinje. Muž je tvrd i bešćutan kao kamen. Moli Majku Božju Bistričku: Majko Božja, obrati mi muža. Bit ću Ti do groba zahvalna. Ići ću pješice na Bistricu i na koljenima ću obići tvoje svetište. Muž po zagovoru Majke Božje Bistričke preko noći od đavla postao anđeo. Dobar je, mio i drag, trijezan, marljiv, dobar ženi, brižan za djecu. Naprosto ga ne možeš prepoznati. Žena sva sretna i preporođena revno hodočasti na Bistricu i puna žive vjere i žarke ljubavi prema Majci Božjoj neumorno na koljenima obilazi svetište. Muž ima opaku ženu, žena teški porod, u kući bolesno dijete, učenik ili učenica stoje pred ispitom, nezaposleni traži namještenje — svi se zavjetuju: Ako dobijem milost, ako sretno svrši, ako uspijem: Hodočastit ću k Majci Božjoj.

Život nas bije sa svih strana. Prirodne snage ne dostaju. Treba pomoći s neba. A pomoć s neba tražimo često putem zavjeta. A što je zavjet? Kad promišljeno i slobodno obećamo Bogu da ćemo učiniti neko bolje djelo — to je zavjet. Kad mladić reče: Od sada ću točno u 9 na počinak, a u jutro u 5 na noge — to je odluka. Kad kćerka reče: Više neću mami odgovarati, jer je to drsko i nepristojno — to je odluka. Više neću piti. Kad pijem, redovito se opijem, a to me sramoti — veli muž, otac obitelji. To je odluka. A kad se obećanje zadade Bogu: Točno ću na počinak, točno ću ustati, neću više majci odgovarati; Bogu obećajem da više neću kleti, da više neću pušiti, niti se kartati, niti ići u sumljivo društvo — to je zavjet.

Zavjet je obećanje Bogu. Najprije treba misliti na Boga i Bogu obećati dobro djelo, a iza toga se misli zavjetom počastiti Majku Božju, sv. Petra, sv. Pavla, sv. Ivana, sv. Antuna ili kojega drugog sveca. Prije nego se načini zavjet treba ozbiljno prosuditi da li ćemo moći izvršiti ono što kanimo Bogu obećati. Bilo bi neozbiljno kad bi se netko zavjetovao da će poći u Lurd, a nema novaca za vlak ni do Rijeke. Ili da će sagraditi na čast sv. Antunu crkvu, a kod kuće djeca nemaju ni

kruha. Ili kad bi se sušičav mladić zavjetovao da će dvaput u tjednu postiti o kruhu i vodi, a tako je slab da od slabosti pada u nesvijest.

Zavjetovati se može samo bolje, plemenitije djelo, a ne obično i svakidašnje. Da ćeš se u jutro ustati, a na večer ići na počinak, to ne može biti zavjet, jer je to obični dnevni čin, to rade svi ljudi bez razlike. Ali da ćeš svaki dan ustati točno u pet sati da možeš poći u crkvu, a nakon toga točno na posao — to je zavjet. Da će se mladić ili djevojka udati to ne može biti zavjet, jer je to zahtjev naravi, to redovito čine i mladići i djevojke. Ali odreći se svijeta, poći u duhovno zvanje i doživotno čisto živjeti radi Boga — takvo obećanje dati Bogu, to je zavjet.

Zavjet je ćudoredno dobro djelo, veoma spasonosno djelo, sveti čin. Ako se vjerno izvrši, donosi vjernicima velike duhovne koristi. Sveto pismo hvali zavjet: »Ako si štogod Bogu zavjetovao, ne oklijevaj izvršiti, jer se Njemu ne sviđa nevjerno i ludo obećanje« (Prop 5,3-4). Majka Božja se zavjetovala da će doživotno čisto živjeti. Kad joj je anđeo navijestio da će postati Majkom Sina Božjega, pita ona anđela: »Kako će to biti, kad ja ne znam muža« (Lk 1, 34). I sv. Pavao se zavjetovao da će cijeli život živjeti čisto.

Katolička crkva traži od svjetovnih svećenika zavjet čistoće i poslušnosti, a od redovnika i redovnica još i zavjet siromaštva. Svjetovnim osobama ne nalaže nikakvih zavjeta, a potiče i preporučuje zavjet prema životnim prilikama i potrebama.

Zavjetom čovjek pokazuje da osobito poštuje Boga. Zavjet je bolje i plemenitije djelo koje čovjek nije dužan učiniti nego ga čini od svoje dobre volje. Zato je i Bogu to djelo milije i za čovjeka zaslužnije nego obična djela pobožnosti koja su redovita i zapovjeđena. Zavjet diže čovjeka više k Bogu nego obična dobra djela i na poseban način veže čovjeka u ljubavi s Bogom.

OBAVEZA I PRESTANAK ZAVJETA

Nitko nije dužan polagati zavjet. Do slobodne volje čovječje stoji hoće li se zavjetovati ili ne. Ali kad se čovjek zavjetovao, dužan je zavjet izvršiti.

Kad je čovjek čovjeku nešto obećao, vjernost traži da se obećanje izvrši. Još više treba paziti da se obećanje dano Bogu točno i savjesno izvrši. To traži poštovanje i vjernost prema Bogu. Netko se zavjetovao da mjesec dana neće ni okusiti nikakva opojnog pića. To je veliki zavjet — veže pod teški grijeh. Ako taj zavjet ne bi izvršio, teško bi sagriješio. Majka se prije poroda zavjetovala, ako sretno rodi, poći će pješice k Majci Božjoj na Bistricu. Porod se sretno svršio; dužna je poći na Bistricu pod teški grijeh. Ne izvrši li zavjet — teško je sagriješila.

Zavjet je dužan izvršiti onaj tko se zavjetovao, a ne drugi. Petar se zavjetovao da će cijelu korizmu postiti o kruhu i vodi. Ne može on reći Pavlu: Znaš, Pavle, ja sam slab, ne mogu zavjet izvršiti, daj ti to učini mjesto mene. Petar može obvezati samo sebe, a ne Pavla. Ako zavjet ne može nikako izvršiti, obveza je prestala. Ako može a neće, teško je sagriješio i nema tog Pavla koji bi ga mogao zamijeniti i od teškoga grijeha osloboditi. Roditelji zavjetuju dijete, da će ga — kad odraste dati u samostan. Roditeljski zavjet ne veže dijete, nego se dijete ima samo odlučiti hoće li u samostan ili ne. Roditelji su dužni odgajati dijete tako da se može u njemu razviti redovničko zvanje, ali ako dijete neće u samostan, nitko ga ne može siliti da ide u redovnike.

Zavjet što ga je načinila moralna osoba: grad, općina, koje društvo ili red, prelazi i na nasljednike, jer su nasljednici moralno ista osoba s onom koja je zavjet položila. Grad Varaždin ima zavjet da će svake godine prve nedjelje u srpnju poći na hodočašće na Bistricu, a grad Zagreb da će poći na Bistricu druge nedjelje u srpnju. Obveza je jasna. Dobri Varaždinci i Zagrepčani drže zavjet pradjedova i svake godine na svoj dan hodočaste na Bistricu, makar im je to i vrlo teško.

Zavjet prestaje kad ga je nemoguće izvršiti. Imućan tvorničar se zavjetovao da će svake godine dati u dobrotvorne svrhe 50.000 din. Tvornica je izgorjela, ili ju je bomba uništila, ili je s drugog razloga ostao bez tvornice. Postao je siromah, nema sredstava, zavjet ga više ne veže. Netko ima zavjet pješice ići na Bistricu. Teško je obolio, ima upalu pluća. Zavjet ga ne veže. Majka se zavjetovala: Ako rodi muško dijete, hodočastit će na Bistricu. Rodila je žensko dijete — zavjet je ne veže, jer se nije ispunio uvjet pod kojim se zavjetovala.

Otac može poništiti zavjet kod sina prije navršene 14. godine a kod kćeri prije navršene 12. godine ako smatra da zavjet nije razborit. Kod odrasle djece može otac poništiti zavjet ako je zavjet na štetu obiteljske imovine ili je u sukobu s dužnostima prema roditeljima. Sin nogometaš se zavjetovao da će za izgradnju nogometnog igrališta dati 100.000 din. Otac može opravdano reći: Sinko, ja taj zavjet poništavam, jer s obiteljskom imovinom ne raspolažeš ti nego ja. Kad ti budeš svoj gospodar, onda ćeš moći dati koliko hoćeš, a sada dok si meni na brizi i živiš od mojih žuljeva, nećeš dati ništa, jer ovu skromnu imovinu trebamo za svakidašnje nužno uzdržavanje. Kćerka sveučilištarka se zavjetovala da će svaki dan prije podne posjećivati i njegovati po gradu bolesnike. Otac može s pravom reći: Kćeri moja, ja sam protiv tvoga zavjeta i poništavam ga. Ti si dužna najprije točno i savjesno polaziti predavanja, svršiti nauke i stati na svoje noge, polučiti vlastitu egzistenciju. Kad svršiš, onda posjećuj bolesnike, a ne sada dok si studentica i živiš od moje muke.

Muž može poništiti ženin zavjet, a žena mužev, ako se zavjet kosi sa pravima koja nastaju iz zajedničkog života. Kad bi se žena zavjetovala da će u braku živjeti uzdržljivo, muž može taj zavjet poništiti, jer dira u njegovo bračno pravo. Žena ne može oduzeti njegovo bračno pravo. Isto tako može žena poništiti mužev zavjet ako bi se on zavjetovao da će u braku uzdržljivo živjeti. Ne može se muž bez ženina odobrenja zavjetovati da će kome dati što od zajedničke obiteljske imovine, a ne može se ni žena za to zavjetovati bez muževa odobrenja.

Gospodar može poništiti zavjete svoje kućne posluge. Momak ili djevojka se zavjetuju na dugi i teški post, pa uslijed toga toliko oslabe da nisu ni za kakav posao. Gospodar može reći: Ja sam protiv tolikog posta, jer ste vi dužni vršiti kućne poslove, a da možete dužnosti vršiti treba se redovito hraniti.

Zavjet može prestati oprostom. Oprost od zavjeta je potpuno oslobođenje od obveze, dano u ime Božje od nadležnoga zakonitoga poglavara. Isus je rekao Petru: »Što god svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesima, a što god razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima« (Mt 16,19). Sv. Otac može dati oprost za sve zavjete u čitavoj Crkvi. Biskup može dati oprost od zavjeta svim svojim podložnicima i strancima za one zavjete koji nisu pridržani Svetom Ocu. Redovnički poglavari mogu dati oprost onim osobama koje predviđa crkveni Zakonik.

Poglavar, prije nego dade oprost od zavjeta, traži opravdan razlog. Zavjet je Bogu dano obećanje od kojega se ne smije odstupiti zbog kakve god sitnice, nego samo radi ozbiljnog i velikog razloga.

Sveto pismo kaže: »Mnogo je bolje ne zavjetovati se nego nakon zavjeta ne ispuniti obećanje« (Prop 5, 3—4). Prije zavjeta treba stvar temeljito razmisliti, a kad je zavjet načinjen, treba ga vjerno izvršiti.

PRISEGA

Čovjek govori istinu kad su riječi u skladu s onim što u duši misli i osjeća. Ako drukčije govori, a drukčije misli, to je neistinit govor ili laž.

Idealno bi bilo kad bi ljudi uvijek istinu govorili. Tada bi se moglo svakomu vjerovati, tada ne bi trebalo ni svjedoka ni prisege. Taj ideal je preporučio Isus Krist kad je rekao: »Vaš govor neka bude: da, da, ne, ne! a što je više od toga, od Zloga dolazi«. (Mt 5, 37).

Bilo je ljudi koji su ideal Isusov shvatili kao zabranu zakletve ili prisege, pa su tvrdili da je Isus zabranio svaku prisegu. Prema tome prisega ne bi bila nikada — ni u kojem slučaju — dopuštena. Među ove ekstremiste spada i Lav Tolstoj. U svom romanu »Vaskresenje« teško je osudio svećenika »što privodi ljude zakletvi nad evanđeljem, koje — po Tolstojevu tumačenju — zabranjuje zakletvu« i svećenikov je rad nazvao nemoralnim radom. U ovom pitanju ima krivo i Tolstoj i svi njegovi istomišljenici.

Sv. Pavao apostol je sigurno bolje poznavao sveto evanđelje nego Tolstoj i bio bliži Isusu, izvoru kršćanstva, nego Tolstoj. Riječi Isusove nije shvatio kao posvemašnju zabranu zakletve, nego kao ideal, jer se je i sam više puta zaklinjao. Sv. Pavao veli za sebe: »Ja za svjedoka Boga prizivam na svoju dušu« (2 Kor 1, 23). Drugom zgodom: »Bog mi je svjedok, komu služim« (Rimlj 1,9).

Štoviše, i sam Isus Krist je prisegao. Kad je veliki svećenik na sudu pitao Isusa pod prisegom: »Zaklinjem te živim Bogom da nam kažeš jesi li ti Krist, Sin Božji«. Isus pod prisegom odgovara: »Ti kaza« — istočnjački način govora koji znači: Jesam. Isus i sv. Pavao — služeći se prisegom — dokazuju da je prisega dobra, iako ne idealna stvar. Idealnije je doći do istine bez prisega nego s prisegom. Ali kad zataje

sva obična — ljudska — sredstva, zove se u pomoć najviše, najsvetije — prisega.

Žalosno je da se ljude može često uhvatiti u laži. Još je žalosnije da se čak i ponose tko umije vještije slagati i prevariti. Kako ćeš s takvim čovjekom doći na kraj? Tražiš od njega neka se zakune, neka prisegne. Tražiš neka zaziva Boga za svjedoka da je istinu rekao. Neka zazove Boga za svjedoka da će obećanje vjerno izvršiti.

Bog sve zna. Bog ljubi samo istinu. Bog ne može potvrditi laž kao istinu. Teško čovjeku koji bi se usudio pozvati Boga da laž posvjedoči kao istinu. Taj bi se narugao Bogu, teško bi uvrijedio Boga. A tešku uvredu stizava teška kazna. Kad dakle čovjek prisiže — zove Boga za svjedoka — hoće reći: Vjerujem da Bog postoji, da samo Gospod Bog sve zna i ljubi samo istinu, da jedini Bog ne može prevariti ni sebe ni drugoga. Njega zovem za svjedoka, on neka posvjedoči da istinu govorim. On neka me kazni najtežom kaznom ako sam krivo rekao.

Prisega ima tako veliko i ozbiljno značenje. Njezin je značaj toliko visok i svet da preko prisege ništa više ne postoji na svijetu za iznuđenje istine. I baš zato jer je prisega tako sveta, ne smije se ona upotrebljavati za kakvu god sitnicu. Zemljaci su se Isusovi zaklinjali često i zašto god, pa je to dalo povod Isusu da je rekao: »A ja vam kažem da se ne kunete nikako, nego vaša riječ neka bude: da, da; ne, ne!«

Ima neozbiljnih, lakoumnih ljudi koji su uvijek i svuda površni. Ništa ne shvaćaju ozbiljno, ništa im nije sveto. Takvi bi i prisegu obeščastili. Od takvih se ne smije tražiti prisega, a ako je sami ponude, ne smije im se prisega dopustiti. A ima i ljudi vrlo nježne, bojažljive, osjetljive savjesti. Znaju da je na istinu dopušteno priseći, ali se oni ipak boje priseći da ne bi Boga uvrijedili. Na prisegu ih se ne smije siliti.

Dužnost je priseći kad se radi o časti, poštenju ili koristi bilo vlastitoj ili tuđoj, a ne može se to postići drugim načinom. Žena je oklevetana pred mužem ili muž pred ženom radi nevjere. Prijeti bračna tragedija — razlaz — razorenje braka. Nevina stranka je dužna priseći da je nevina i time spasiti svoju čast i čast obitelji. Netko je oklevetan da je krađom ili drugim nepoštenim načinom došao do imovine. Dužan je priseći da spasi svoje poštenje i ugled i da sačuva pošteno stečenu imovinu.

Dužnost je priseći kad to traži zakonita vlast, bilo crkvena bilo državna. Prisega je osoban čin, ne može se položiti preko drugoga.

Prisega nije poželjna. Treba je izbjegavati koliko god se može. Prisega je nužna samo zato jer ljudi ne govore uvijek istinu, pa drugi nemaju povjerenje u njihove izjave. Čestit čovjek, a napose kršćanin katolik, treba da je toliko savršen da je kod njega suvišna prisega, da se njegovoj običnoj riječi može vjerovati kao da je prisegom potvrđena.

PRAVA I KRIVA PRISEGA

Ljudi redovito misle da je valjana ili prava samo ona prisega koju se polaže sa tri uzdignuta prsta pred raspelom i zapaljenim svijećama, ili kad se polaže na sudu. Međutim, valjana je svaka prisega kad god ima čovjek u duši namjeru priseći i upotrijebiti za to prikladan izraz.

Kad god čovjek na svoje izjave ozbiljno kaže: Tako mi Boga, ili: Bog mi je svjedok, ili: kunem ti se živim Bogom, ili: neka me Bog ubije ako lažem — sve su to ozbiljne i valjane prisege. Valjana je prisega kad se netko kune: Blažene mi Gospe, ili svetoga mi sakramenta, ili duše mi moje, sunca mi, neba mi. Tko se ovako kune zove stvarno za svjedoka Boga, s kojim su sveci, svete i nebeske stvari u vezi.

Dopušteno je priseći samo na istinite tvrdnje; samo na ono za što je čovjek uvjeren da je istina. Neće, dakle, povrijediti Boga tko ga zazove za svjedoka na ono što je sam vidio, čuo, rukama opipao, od vjerodostojnih svjedoka doznao, negdje pročitao pa je uvjeren da je istina, ili od drugoga čuo i drži da se toj osobi može vjerovati.

Prije nego se polaže prisega treba promisliti je li razborito priseći. Nema sumnje da je razborita i opravdana prisega kad je traži sud, ili koji zakoniti poglavar, ili koja ozbiljna i važna potreba u životu. Veliko je vijeće židovsko, najviši sud, pozvalo Isusa da pod prisegom izjavi da li je Božji Sin. Isus se pozivu odazvao i pod prisegom izjavio: Jesam. Ravnatelj jednoga poduzeća zatraži od činovnika da položi prisegu da će službu vjerno vršiti. Prisega je razborita i opravdana. Katolička Crkva kod sklapanja ženidbe traži od obojice zaručenih da prisegnu jedan drugomu vjernost. Opravdana prisega.

Ne smije se prisizati za kakvu god sitnicu. Takva je prisega neozbiljna i zato grešno djelo. Čestom upotrebom, a pogotovo u manje vrijednim stvarima, prisega gubi na svojoj svetosti, pa ljudi i ne misle na teške posljedice krive prisege.

Priseći se smije samo na pošteno djelo, a nipošto na kakvo prljavo ili zlo djelo. Pravedna je prisega da ćeš biti vjeran domovini, ženi, da ćeš točno i savjesno vršiti svoju službu. Nepravedna bi bila prisega kad bi se netko zakleo ili prisegao da će čovjeka ubiti, ili što ukrasti, ili se kome osvetiti, ili kome oduzeti poštenje.

Katolička je Crkva uvijek učila da je prisega, kad je položena uz potrebne uvjete, valjan i dopušten čin. U Starom zavjetu se stavlja prisega među djela kojima se Bog časti. »Gospodina Boga svoga ćeš se bojati, Njemu jedinom služiti i Njegovim imenom prisizati« (Pnz 6, 13). U Novom zavjetu se zaklinje čak i sv. apostol Pavao kad kaže: »Svjedok mi je Bog komu služim« (Rim 1,9).

Crkvena predaja brani prisegu kao dopušten čin iako je ne preporučuje. Sveti oci su strogi. Oni žele da kršćanski vjernici toliko ljube istinu da im je prisega suvišna.

Kad god je čovjek svjestan da je prisegao na laž, položio je krivu prisegu. Kriva prisega je teški grijeh, teška uvreda Bogu, jer se diže protiv Božje istinitosti. Krivokletnik hoće Boga dovesti u vezu s lažju, hoće da Bog laž potvrdi kao istinu. Bog hoće i ljubi samo istinu, a mrzi laž. Zvati Boga za svjedoka na laž znači tražiti od Boga neka radi sam protiv sebe, a to je uvijek teški grijeh. Krivokletnike redovito prati u životu prokletstvo Božje, a vrlo često ih stiže nagla smrt.

Kad je netko prisegao, a nije imao namjeru priseći nego je prisegao samo izvana, naoko prividno — to je hinjena prisega. Hinjena prisega je nikakva prisega; iz nje ne proističe nikakva obveza jer prisega uopće ne postoji. Kod hinjene prisege nije Bog zazvan za svjedoka ozbiljno, nego je ime Božje zazvano isprazno ili uzalud. Hinjena prisega je nedopušten, zao, grešan čin. Zato nije nikada dopušteno načiniti hinjenu prisegu.

Kod hrvatskoga naroda uvukao se loš običaj kleti se i prisizati za svaku sitnicu. Kod svakog zaklinjanja čovjek ne čini teški grijeh krivokletstva, ali se zbog čestog zaklinjanja izlaže opasnosti stvarnoga krivokletstva. Ova pojava ružna je na-

rodna mana protiv koje se moramo ozbiljno boriti. Ime Božje treba visoko cijeniti, a ne se njime nabacivati u bezvrijednim, pa čak i u prljavim stvarima.

III. ZAPOVIJED BOŽJA

»SPOMENI SE DA SVETKUJEŠ DAN GOSPODNJI«

U Starom zavjetu zapovjedio je Gospod Bog: »Pazi na to da posvetiš subotu! Šest dana radi i svršuj sve poslove svoje! Ali sedmi dan je dan odmora u čast Gospodu, Bogu tvojemu. Tad ne smiješ raditi nikakva posla ni ti ni sin tvoj, ili kći tvoja, ni sluga tvoj, ni sluškinja tvoja, ni stoka tvoja, ni stranac koji boravi kod tebe unutar vrata tvojih! Jer u šest dana stvori Gospod nebo i zemlju, mora i sve što je u njima, ali sedmi dan otpočinu on. Zato je Gospod blagoslovio i posvetio subotu« (Izl 20, 8—11).

Izraelci su slavili subotu kao dan Gospodnji jer ih u subotu Gospod Bog izveo iz egipatskoga sužanjstva. Subota je bila dan radosti, dan počinka; u subotu je bio zabranjen svaki težački posao. Svetkovanje subote bilo je vrlo strogo. Tko bi subotu obeščastio kaznili bi ga smrću. Farizeji su išli tako daleko da su u subotu zabranjivali činiti čak i dobra djela. Zamjerili su naime Isusu što je u subotu izliječio čovjeka sa usahlom rukom (Mt 12,12). Počinak u subotu je slika počinka Isusova u grobu. Dok su Izraelci boravili u pustinji, Bog ih hranio manom — čudesnim kruhom koji je padao s neba. U dan subotnji nije ni mana padala.

Mi kršćani mjesto subote slavimo nedjelju kao dan Gospodnji. Nedjelja je dan Presvetoga Trojstva. Otac nebeski počinje sa stvaranjem svijeta, druga božanska osoba Isus Krist je u nedjelju uskrsnuo — ustao od mrtvih, a treća božanska osoba, Duh sveti, je u nedjelju svečano — u obliku gorućih jezika — sišao nad apostole. Isusovo uskrsnuće i dolazak Duha svetoga posebno su važni događaji u povijesti kršćanstva, pa su apostoli opravdano uzeli nedjelju kao dan Gospodnji, a napustili subotu.

U sve dane i u svako doba dana treba na Gospoda Boga misliti, Bogu se moliti i Boga slaviti. U nedjelju sve to treba činiti naročito svečano i zdušno, pa se nedjelja baš radi toga, jer je Bogu posebno posvećena, i zove dan Gospodnji.

Treća Božja zapovijed sadržava u sebi dvije zapovijedi. Jedna nalaže svetkovati nedjelju, a druga raditi kroz 6 dana u tjednu. Tako se neprestano izmjenjuju: 6-dnevni rad i jedan dan počinka.

Naravni zakon traži da se stanovito vrijeme posveti potrebama tijela. Postoji određeno vrijeme kad se spava, drugo je vrijeme za jelo, treće za odmor ili počinak. Jednako narav traži da se i duši dade stanovito vrijeme za njezine potrebe. I duša treba svoj odmor, svoje osvježenje koje nalazi u razmišljanju o vječnim istinama.

Život je težak. Pun briga. Dnevne životne potrebe toliko zaokupljuju čovjeka da je sav uronio u zemaljske poslove. Da se čovjek ne izgubi u tjelesnom radu, da ne zaboravi na Boga i da ne podivlja, odredio je Gospod Bog jedan dan u tjednu kad će prestati tjelesni poslovi i sva pažnja ima biti posvećena Bogu i duši. Sv. Grgur kaže da je u nedjelju prilika da čovjek molitvom okaje što je u tjednu sagriješio i da se Bogu zahvali za dobročinstva što ih je u tjednu primio.

Sveto pismo, kad izvješćuje o stvaranju svijeta, izrijekom veli: »I blagoslovi Bog sedmi dan i proglasi ga svetim, jer taj dan počinu od svega djela svojega što ga je bio stvorio i učinio« (Post 2, 3). Čovjek je po svojoj duši Božja slika. U svemu treba imati Gospoda Boga kao uzor. Kako je Bog, nakon šest dana stvaranja i uređivanja svijeta, sedmi dan počinuo, tako treba da i čovjek, nakon šest dana rada, otpočine i osvježi dušu i tijelo.

Za vrijeme francuske revolucije uveli su kao dan počinka ne 7. nego tek 10. dan. Međutim, životno iskustvo je pokazalo da je 9. dana rada previše, a tek 10. dan za počinak premalo, pa su se ljudi opet vratili na staro i uzeli kao dan počinka 7. dan. Sedmi dan kao dan počinka poznaju svi narodi. Kršćani slave nedjelju, Izraelci subotu, Muhamedanci petak, Mongoli četvrtak, Crnci u Gvineji utorak.

Svetkovanje sedmoga dana je slika našega vječnoga mirovanja u nebu. Dan Gospodnji ovdje na zemlji je sjena budućega blagdana u vječnoj domovini. Danom Gospodnjim ovdje na zemlji osvježujemo u sebi želju za vječnim blagdanom preko groba — u nebu.

SVETA MISA

Središte sve kršćanske pažnje je Isus na križu. Njegove su muke i smrt na križu otkupnina ljudskoga roda. Bez žrtve na Veliki petak nema pomirenja s Bogom. Bez smrti Isusove na križu nema života kršćanstvu.

Sveta misa je obnova Isusove žrtve na križu. Razlika je između svete mise i žrtve na križu samo u tome što je žrtva na križu bila krvna; tamo Isus trpi i umire, a sveta misa je žrtva nekrvna; u njoj Isus niti trpi niti umire. Na križu se Isus žrtvovao samo jedanput, a u svetoj misi se žrtvuje neprestano do svršetka svijeta. Sveta misa je neprestana žrtva Novoga zavjeta, u kojoj se Isus Krist pod prilikama kruha i vina prikazuje svome nebeskome Ocu. Isti Isus na križu i u svetoj misi, ista žrtva, ista vrijednost jedne i druge žrtve.

Budući da je sveta misa neizmjerna vrijednost, stavlja je kršćanstvo na prvo mjesto kod svetkovanja dana Gospodnjega. Svaki je kršćanin iza navršene sedme godine dužan slušati svetu misu u nedjelju i zapovijedane blagdane. Zapovijedani blagdani jesu: Božić, Nova Godina, Bogojavljenje — ili sveta Tri Kralja, Uzašašće ili Spasovo, Tijelovo ili Brašančevo, Bezgrešno Začeće Bl. Dj. Marije, Uznesenje Bl. Dj. Marije na nebo ili Velika Gospa, sv. Josip, sv. Petar i Pavao i Svi Sveti. Propisi glede svete mise koji vrijede za nedjelju, vrijede i za zapovijedane blagdane.

Što traži katolička Crkva od svojih vjernika? Da prisustvuju svetoj misi pobožno. Pobožan je kod svete mise tko je došao k sv. misi zato da štuje Boga i uz to pozorno prati što se zbiva na oltaru. Ne bi pravo prisustvovao sv. misi tko bi došao u crkvu samo zato da sluša lijepo pjevanje ili bi što svjetovna u crkvi čitao, ili s kim razgovarao.

Svetoj misi treba prisustvovati osobno. Tjelesno treba biti u vezi i sa svećenikom koji služi svetu misu i s mjestom gdje se služi sveta misa. Kod svete su mise svi koji su u crkvi, makar bili na koru, u sakristiji, iza oltara, iza stupova. Dosta je da čuju glas zvonca i razlikuju glavne dijelove mise, makar svećenika i ne vidjeli i ne čuli. Prisustvuju misi i oni koji su izvan crkve, ali su pred vratima ili blizu crkve. I s prozora susjedne kuće se može prisustvovati misi, ako odanle mogu vidjeti, ili barem čuti i razabrati slijed svete mise. Tko bi izdaleka dalekozorom promatrao svetu misu ili bi svetu misu slušao na radio — ne bi bio osobno kod svete mise, pa ne bi ni dužnosti udovoljio.

Treba biti kod čitave svete mise — od početka, od pristupnih molitava do svećenikova blagoslova na kraju mise. Tko ne može prisustvovati čitavoj svetoj misi, treba da prisustvuje glavnim dijelovima, ako može. Ako ne može prisu-

stvovati ni glavnim dijelovima: prikazivanju, pretvorbi i pričesti onda može bez grijeha izostaviti i sporedne dijelove.

Svetoj misi treba prisustvovati na propisnom mjestu. To mjesto može biti pod vedrim nebom, u javnoj crkvi kao što je katedrala, ili koja župna ili redovnička crkva. To može biti i koja polujavna bogomolja, pa i privatna kapela u kojoj kući ili na groblju prema propisima crkvenoga prava.

Ima katolika koji rado ističu da su dobri katolici. Da su vjerni katoličkoj Crkvi, da poštuju Svetoga Oca papu i da su vrlo privrženi biskupima i nama svećenicima. A kad ih pitate za polazak svete mise u nedjelju i zapovijedane blagdane, čut ćete da su bili kod svete mise jedva na Božić i Uskrs. Ima ih koji uopće ne idu k svetoj misi, a ipak kažu da su dobri katolici. Tužni su to i jadni katolici! Djela treba pokazati, a ne riječi. Plemenitim životom i poštenim radom treba dokazati svoju vjeru i privrženost katoličkoj Crkvi, a ne taštim hvalisanjem.

TKO JE ISPRIČAN OD SVETE MISE?

Teška je obveza svakoga kršćanina slušati svetu misu u nedjelju i zapovijedane blagdane. Obveza počinje s navršenom sedmom godinom i traje kroz cijeli život. Veže jednako staro i mlado, učeno i neuko, bogato i siromašno. Tko može prisustvovati svetoj misi a hotimično ne prisustvuje, čini teški grijeh.

Katolička Crkva pozna životne teškoće pa zato dopušta i isprike od dužnosti slušati svetu misu. Kao isprika vrijedi svaki osrednje težak razlog. Svaka znatna neugodnost ili šteta za dobro duše ili tijela — opravdan je razlog da se izostavi sv. misa.

Ispričan je od sv. mise svaki koji se tjednima nalazi na moru, na brodu na kom nema svećenika. Ispričan je slijepac, ispričani su bolesnici i oporavljenici koji se moraju čuvati, da se bolest ne pogorša ili opet ne vrati. Koji su daleko od Crkve preko jedan sat pješačenja, a ako je ružno vrijeme, ispričava i manja udaljenost. Ispričani su radnici u tvornicama ili poduzećima gdje se započeti posao ne može napustiti, žene koje muževi zbog mise zlostavljaju, djeca koju roditelji zbog mise muče ili se na djecu srde, posluga ako gospodar brani ići u crkvu, siromašni ako nemaju pristala odijela. Ispričani su svi kojima prijeti kakva šteta ili veća neugodnost. Ispričati se mogu i trudne žene u zadnjim mjesecima trudnoće.

Dužnost i obzir prema bližnjemu mogu također biti isprika. Tako su ispričani čuvari polja ili druge imovine, pastiri kod stada na paši, željezničari u službi, majke s malom djecom, dadilje, njegovateljice teških bolesnika koje ne mogu naći zamjenu, posluga u kući kad je nužno potrebna ili bi polaskom k misi navukla na sebe tešku srdžbu gospodara. Svi ovi i njima slično zaposleni treba da se ipak trude da nađu vrijeme kad će poći sv. misi, ili da potraže takvu službu gdje će moći ići k sv. misi.

Tko ne polazi u crkvu, ne ponavlja vjerskih istina i po vjeri ne živi, malo pomalo zaboravlja na vjeru, postaje prema vjeri ravnodušan, a konačno i protivnik vjere. Nitko ne brani u nedjelju poći na šetnju, izlet ili na koju umjerenu zabavu. Tijelo treba odmora i razonode, ali je prva dužnost sv. misa. Izgovor: nemam vremena za sv. misu — ne stoji. Ako se za sve drugo nađe vremena, kako se ne bi moglo naći pola sata vremena za sv. misu? Razlog izostanku od sv. mise je više nemar nego nedostatak vremena.

Svetkovanje nedjelje mnogo doprinosi jačanju obiteljske veze. Društvene su prilike danas takve da moraju na posao izvan kuće i otac i majka i odrasla djeca. Cijeli dan su izvan obiteljskog doma, jedva se navečer vide. U nedjelju su svi na okupu. Porazgovore se, tješe, savjetuju. Roditelji poučavaju djecu. Pročita se štogod iz koje nabožne knjige. Posjećuje se rodbina. Polazi se na groblje i moli za pokojne članove obitelji. Sve to drži obitelj na okupu i daje toplinu obiteljskom povjerenju i obiteljskoj ljubavi.

Mišljenje da je nedjelja dan samo za tjelesno uživanje — kino, kazalište, izleti, zabave, plesovi — posve je krivo. Nedjelja pripada Bogu, duši, molitvi, čitanju nabožna štiva, osvježivanju vjerskih istina, ispitivanju savjesti, pohađanju bolesnika i siromaha, djelima kršćanskoga milosrđa uopće. Napose je u današnjim prilikama važno da nedjeljom i blagdanom roditelji poučavaju djecu u kršćanskom nauku. Djeca izvan roditeljskog doma svega i svašta vide, lako se smute i od Boga udalje. Roditelji su u prvom redu zvani da poukom i dobrim primjerom djecu učvrste u dobru i vežu uz Boga i Crkvu. Vjeri odana djeca bit će i vjeri odani muževi, a vjeri odani muževi su redovito i čestiti rodoljubi. Tko se ne boji Boga, taj se ne boji ni ljudi, a tko pogazi vjeru u Boga i izda Boga, još će prije pogaziti vjeru zadanu ljudima i izdati domovinu.

Najzad, nedjelja je nužno potrebna i kao odmor našem izmučenom tijelu. Tko je šest dana marljivo i savjesno radio, nužno mu je potreban nedjeljni odmor, da se tijelo oporavi i ojača za rad u budućem tjednu. Koliko god se ljudi razilazili u životnim nazorima, nedjelja je svima draga, nedjeljni počinak je zajedničko dobro.

TEŽAČKI POSLOVI

Crkveni zakon kaže: Na zapovijedane se blagdane valja uzdržati od težačkih poslova, sudskih radnja, a isto tako — ako ne postoje pozitivni zakoniti običaji ili posebne povlastice — od javnoga trgovanja, sajmova i drugih javnih kupnja i prodaja.

Na nedjelje i zapovijedane blagdane zabranjeni su težački poslovi. Ovamo spadaju poslovi oko obrađivanja zemlje: orati, kopati, sijati, žeti, kositi, sjeći drva u šumi. Poslovi u tvornicama i obrtničkim radionicama: variti željezo, kovati, šiti, tiskati knjige, tkati. Poslovi oko gradnje zgrada, cesta, mostova kao što su: voziti građu, cijepati grede, tući kamen, zidati. Svi ovi i njima slični poslovi jesu teški tjelesni poslovi. Oni iscrpljuju čovjeka, umaraju, slabe duševnu i tjelesnu snagu, smetaju duševnu sabranost koja je nužno potrebna kod štovanja Boga.

Zabranjeni su javni poslovi: sudske radnje i javna trgovanja. Pozivanje i preslušavanje stranaka i svjedoka u parnicama, obrana i protuobrana. Sve to ljude uzrujava, sve je to daleko od pobožnosti i sabranosti što ih traži dan Gospodnji.

Isto vrijedi i za javne dražbe, svečano sklapanje ugovora, javno trgovanje na određene dane kao što su tjedni tržni dani, godišnji sajmovi, pa razni vašari i pazari.

Duhovni ili slobodni poslovi nisu zabranjeni. To su poslovi: čitati, pisati, moliti se Bogu, pjevati, slikati, risati, svirati, proučavati. Ovi se poslovi zovu slobodni, jer su ih nekada smjeli obavljati samo slobodnjaci. Robovi i kmetovi nisu se smjeli baviti ovim poslovima.

Nisu zabranjeni ni obični ili zajednički poslovi. Ovamo idu poslovi što ih vrše svi ljudi, bez razlike zvanja i položaja, u svrhu svoje bilo tjelesne bilo duhovne okrepe. Takvi su poslovi: šetati, pješačiti, jašiti, veslati, kupati se, spremati sobu, kuhati jelo, hraniti životinje. Ti su poslovi nužni svima i svaki dan, pa ih je zato dopušteno vršiti i na svetkovine.

Tko bi u nedjelju i zapovijedane blagdane vršio zabranjene poslove, teško bi sagriješio. Međutim, i ovdje ima razloga za ispriku. Siromasi koji moraju sebi zarađivati svagdanji kruh radeći i u nedjelju, mogu raditi u nedjelju i blagdane bez grijeha. Ispričani su seljaci kad zbog naglog nevremena moraju skupljati usjeve na polju ili sušiti krmu na livadama, ili kad moraju kupovati potrebnu robu u gradu. Ispričani su vrtlari kad zbog suše moraju zalijevati povrće. Tako je i s radnicima i poslugom, ako u tjednu nemaju vremena da sebi i svojima krpaju, šiju, peru i sl.

Zbog tuđe su potrebe ispričani obrtnici: krojači i postolari kad im valja dovršiti robu naručenu za vjenčanje ili za sprovod, a nisu je mogli svršiti u radne dane. Ispričani su: vatrogasci, uvoditelji vodovoda, električari, krovopokrivači i drugi obrtnici, kad zbog požara, tuče, bombardiranja ili koje druge nesreće moraju pružiti brzu pomoć. Ispričani su svi koji bližnjemu pomažu u nuždi i ublažuju tuđu bijedu.

Danas se puno naglašuje potreba i vrijednost rada. Nema sumnje da je rad nužno sredstvo za namicanje životnih namirnica. Gospod Bog zapovijeda rad. »Šest dana radi«. Sveto pismo opominje: »Ako tko neće da radi, neka i ne jede« (2 Sol 3,10). »U znoju ćeš lica svojega jesti kruh« (Post 3,19). Tko ne radi, a radit može, nije vrijedan da živi. Nečasno je živjeti bez rada — od tuđega znoja i tuđe muke.

Međutim, krivo imaju koji drže da je sve blagostanje i sva životna sreća sadržana u samom radu. Nipošto! Bog je prvi izvor mira, zadovoljstva i životnog blagostanja kod nas ljudi. Mi možemo raditi po danu i po noći, u tjednu i na blagdane, možemo se uništiti i rastrgati u radu, ako Bog ne blagoslovi rad, ako Bog ne da uspjeha našem radu, uzalud je sva muka naša. Sveto pismo veli: »Niti je onaj što koji sadi, niti onaj koji zalijeva, nego Bog koji daje te raste« (1 Kor 3,7). Prije rada recimo: Gospode, pomozi mi u radu i blagoslovi moj rad, a kad smo svršili rad, recimo: Gospode, daj da moja muka donese što više ploda.

Bog nikomu dužan ne ostaje. Kroz šest dana u tjednu radimo svaki svoj posao marljivo i savjesno, a sedmi dan — nedjelju posvetimo Bogu i duši — i bit će obilno kruha i ruha, mira i zadovoljstva.

IV. ZAPOVIJED BOŽJA

OBITELJ

Prve je ljude — Adama i Evu — stvorio Gospodin Bog izravno. Pojavili su se na svijetu u odrasloj, muževnoj dobi. Nisu na zemlji imali ni oca ni majku. Nisu poznavali ni dječjeg razvitka ni dječjih jada.

Bog je mogao i kasnije izravno stvarati ljude. Množili bi se stvaranjem, a ne rađanjem, dolazili bi na svijet izravno od Boga, a ne preko obitelji. Međutim, Gospod Bog se odlučio za rađanje, a ne stvaranje. Odluka je Božja da ljudi dolaze na svijet putem rađanja u obitelji. U tu je svrhu Bog usadio u mušku narav težnju za ženskom naravi, a u žensku težnju za muškom naravi. Ljubav veže muškarca i žensku zajedno u ženidbi. U ženidbi je dopušteno sve što je naravno, a naravno je da kao plod ljubavnih čina dolaze na svijet djeca.

Naravni ljubavni zakon potvrdio je Gospodin Bog i svečanom izjavom. Bilo je to u zemaljskom raju kad je Bog Adama i Evu povezao u ženidbu i ženidbu blagoslovio. Tom je zgodom rekao: »Rađajte se i množite se! Napunite zemlju i podvrgnite je sebi! Vladajte nad ribama morskim, nad pticama nebeskim i nad svakim živim bićem što se miče na zemlji!« (Post 1, 28).

Obitelj je ustanova prirodnoga i objavljenog Božjeg zakona. U početku je čine muž i žena. S vremenom se rađaju djeca — obitelj se proširuje. S rađanjem djece ne svršava obiteljska briga. Djecu treba čestito odgojiti i na noge postaviti. To je dugi i teški teret. Roditelji treba da su neprestano zajedno, da potpomažu jedan drugoga u odgoju djece.

Gdje je društvo i vlast mora biti u društvu. Obitelj je društvo — i u obitelji mora biti vlast. Roditelji su nosioci ugleda i vlasti, a djeca su dužna pokoravati se obiteljskoj vlasti. Ocu pripada prvenstvo uprave u obitelji. Majka po vlasti dolazi iza oca, a ako je potrebno i zamjenjuje oca. Prednost ocu daje Sveto pismo kad kaže: »Žene neka se pokoravaju svojim muževima kao Gospodinu, jer je muž glava ženi kao što je i Krist glava Crkvi« (Ef 5,22). Povijest svjedoči da se kroz sva vremena davala u obitelji prednost mužu i muža se svuda smatra predstavnikom obitelji.

Djeca su plod roditeljske ljubavi, nastavak roditeljskoga života, produženi roditeljski život. Djeca su slika i ogledalo

svojih roditelja. Roditelji se mnogo muče oko uzdržavanja djece. Stan, hrana, odjeća, pouka, sve to zadaje veliku brigu roditeljima. Kad roditelji toliko doprinose i žrtvuju za djecu, ne mogu i ne smiju djeca ostati ravnodušna prema roditeljima.

Po Božjoj odredbi roditelji daju djeci život. Povrh toga iza Boga su roditelji najveći dobročinitelji svoje djece. Zato su djeca dužna ljubiti svoje roditelje. Ljubav treba da je iskrena — u duši i u srcu, na riječi i na djelu, ne samo u mladenačkim danima dok dijete treba roditelje, nego i kroz cijeli život. Roditelji su nosioci ugleda i dostojanstva, makar su neuki i siromašni. Roditeljskoga dostojanstva ne mogu se sami odreći, a ne može im ga ni dijete oduzeti. Dostojanstvo im pripada po naravnom redu. Radi roditeljskoga dostojanstva duguju djeca roditeljima poštovanje. Roditelji su prvi učitelji i odgojitelji svoje djece. Imaju nad djecom vlast, djeca su im podložna. Kao podložnici dužna su djeca roditelje slušati i izvršavati roditeljske naloge. Ljubav i poštovanje veže djecu prema roditeljima cijeli život, a poslušnost tako dugo dok su u zajednici s roditeljima. Kad se djeca osamostale, vode brigu sami o sebi, pa time prestaje i dužnost poslušnosti.

Djecu veže prema roditeljima i krepost pravednosti. Međutim povreda pravednosti prosuđuje se drukčije kod djece nego kod drugih ljudi. Ako dijete uzme nešto od tvorne imovine očeve, to se prosuđuje blaže nego kad bi netko strani ocu ili majci nešto uzeo. Ako dijete povrijedi osobno očevo dobro, ubije oca ili majku, tuče ih, sramoti i prezire, to je teži grijeh nego kad bi to roditeljima učinio netko drugi. U svakom slučaju je grijeh rođenoga djeteta dvostruki grijeh. Grijeh protiv pravednosti, jer otac kao čovjek ima pravo na život i čast kao i drugi ljudi. A griješi dijete i protiv ljubavi koju je dužno roditeljima.

Sve ove obveze — ljubav, štovanje, poslušnost i pravednost — obuhvatio je Gospod Bog četvrtom svojom zapovijedi koja kaže: »Poštuj oca i mater da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji«.

DJECA PREMA RODITELJIMA

Djeca duguju roditeljima ljubav. Dijete ljubi roditelje kad im želi i čini dobro. Dijete se treba zalagati za roditeljsko

dobro kao za svoje vlastito. Tko iskreno ljubi taj se smatra jedno s ljubljenom osobom. Nije dosta da dijete samo osjeća za roditelje. Djelima treba pokazati ljubav prema roditeljima. Napose treba ljubav pokazati u danima nesreće, bolesti, bijede, starosti, životne klonulosti. Roditelji su začetnici, stvarni podržavatelji i branioci života svoje djece. Zato čestito odgojeno dijete neće čekati da roditelji dođu u krajnju bijedu, nego će i u običnoj tjelesnoj i duševnoj nuždi priskočiti roditeljima u pomoć.

Djeca redovito teško griješe ako roditeljima žele veliko zlo. Ako roditelje ozbiljno mrze, psuju, teško ražalošćuju, grubo s njima govore i postupaju. Ako ih teško ogovaraju ili ih se stide. Ako ih u bolesti i bijedi zanemaruju, nikako ne pomažu niti se brinu za spas njihove duše. Ako im ne ispunjuju razborite i poštene posljednje volje ni prije ni poslije smrti. Djeca će teško sagriješiti ako spriječe roditelje u sastavu poštene oporuke time da se služe varkom, izigravanjem, lažju ili nasiljem. Teški je grijeh naslijediti baštinu, a ne isplatiti očeve dugove. Ako djeca nisu ništa naslijedila, ne veže ih pravednost na isplatu očinskih dugova nego samo ljubav. Djeca će isplatiti očeve dugove iako nisu dužna, samo da očev ugled ne strada.

Djeca su dužna iskazivati roditeljima poštovanje. Nije dosta poštivati roditelje samo u duši. I izvana treba priznati roditeljski ugled i vrijednost. Poštivanje valja pokazati riječima, vladanjem i djelima. Sv. pismo opominje djecu: »Na djelu i na riječi sa svom strpljivošću poštuj oca svoga« (Sir 3,9). Iskazivanje štovanja veže djecu pod težak grijeh. Međutim, djeca će teško sagriješiti samo onda ako je povreda teška, te svijesno i u prisutnosti roditelja izvršena. Inače je samo laki grijeh.

Kad, dakle, djeca teško griješe protiv poštovanja roditelja? Ako roditelje nazivaju pogrdnim imenima, ismjehavaju ih, s njima zbijaju grube šale, na njih dižu ruku ili ih čak tuku i na sud povlače. Težak je grijeh zatajiti roditelje pred drugima radi njihova siromaštva, neukosti ili kakve prirođene mane.

Djeca su dužna slušati svoje roditelje. Sveto pismo veli: »Djeco, pokoravajte se roditeljima u svemu, jer je to ugodno Gospodinu« (Kol 3, 20). Djeca su dužna slušati roditelje dok su pod roditeljskom vlasti. Kad djeca postanu punoljetna, prestaje obveza poslušnosti, ali dužnost ljubavi i poštovanja ostaje kroz cijeli život. Djeca su dužna slušati roditelje u svemu što se odnosi na duševni napredak, čestito vladanje te duhovno i vremenito dobro obitelji.

Napose je važno od roditelja tražiti savjet kod izbora staleža i zvanja. Staleža su dva: duhovni i građanski, a u građanskom je mnogo raznovrsnih zvanja. Roditelji, kao stariji i iskusniji, pametno će savjetovati dijete, riješit će mu sumnju i ukloniti teškoću. Sretno izabrano zvanje donosi sa sobom smiren život na zemlji i blažen život u vječnosti. Pogrešno izabrano zvanje znači nesretan život ovdje na zemlji, a mnogo puta i propast u vječnosti. A brigu za svoj vremeniti i vječni život nosi odrastao čovjek u prvom redu sâm. Prema tome ni sin ni kći nisu dužni slušati roditelje, ako bi ih slali u zvanje koje njihovoj naravi ne odgovara, ili bi im branili zvanje za koje im je jasno da im ga je Bog odredio.

A baš kod izbora zvanja roditelji često teško griješe. Koliko imade plemenitih mladića i djevojaka koje Gospod očito zove u duhovni stalež, a roditelji i rodbina dignu kuku i motiku da im duhovni stalež omraze. Roditelji, mislite na dušu svoju i na dušu svoje djece.

Jednako i kod ženidbe ili udaje treba pitati roditelje za savjet. Nije svaki muškarac za svaku žensku ni svaka ženska za svakog muškarca. Roditelji će i tu puno pomoći svojim mudrim savjetom. Međutim, ni kod ženidbe nisu dužna djeca slušati roditeljske želje, nagovore, grožnju i prijetnje, ako su uvjerena da bi s osobom koju roditelji hoće bila nesretna u braku. Koliko ima naših roditelja, napose na selima koji bezdušno sile sinove na ženidbu, a kćeri na udaju protiv njihove volje. Posljedice toga su nesretni brakovi, preklinjanje roditelja, pravi pakao već na zemlji!

Djeca su dužna slušati roditelje kad roditelji doista nešto nalože i to u važnoj stvari. Nekada roditelji samo opominju i savjetuju, a nekada zahtjevaju ili nalažu. Grijeh je ne poslušati roditelje kad je njihov nalog važan, težak i ozbiljan.

Djeca griješe iz neposluha prema roditeljima kad sin ili kćerka idu protiv roditeljske zabrane u društva, gostionice, kina, kazališta, na sijela i prela, na plesove, šetnje, sastanke, razgovore, predavanja i slično što im po sudu roditelja može škoditi. I kad ne idu ili kad posve izbjegavaju crkvu, školu, pobožnost, kršćanski nauk, sv. ispovijed. Djeca griješe kad bježe od posla, kad varaju roditelje, ne dolaze kući na vrijeme ili ljenčare.

Što su djeca dužna roditeljima dužna su skoro isto tako svojim skrbnicima i rođacima kad zastupaju roditelje. Ostalim rođacima djeca duguju ljubav i poštovanje prema srodnosti.

»Djeca kao živi članovi obitelji, na svoj način pridonose posvećenju roditelja. Zahvalnošću, odanošću i povjerenjem odgovorit će na dobročinstva svojih roditelja, te će im kao što se djeci pristoji biti pri ruci u teškoćama života i u staračkoj osamljenosti.« (»Gaudium et Spes«, br. 48).

RODITELJI PREMA DJECI

Svuda na svijetu roditelji ljube svoju djecu. Djeca su dio roditeljske naravi pa kako roditelji ljube sebe, tako ljube i svoju narav pomlađenu u svojoj djeci.

Katolička crkva dobro pozna ljudsku narav pa zato kaže u svom zakoniku: Roditelji su najstrože obvezani brinuti se prema silama svojim kako za vjerski i ćudoredni odgoj, tako i za tjelesni i građanski odgoj djece, te skrbiti za njihovo vremenito dobro (kan. 1113).

Pravo roditelja na odgoj djece jeste prirodno pravo. Iz prirodnog prava izlazi dužnost za roditelje brinuti se oko čestita odgoja djece. Ako djeca nemaju oca ni majke, dužni su brinuti se djed i baka s očeve strane. Gdje su postavljeni skrbnici dužni su oni zamijeniti roditelje u odgoju djece.

Što su dužni roditelji djeci? Najprije ljubav. Bog je -stvarajući ljudsku narav — usadio roditeljima u srce neobično veliku ljubav prema djeci. Roditeljska ljubav prati djecu kroz cijeli život. Ona je tolika da su roditelji pripravni i u smrt poći za dobro svoje djece.

Roditelji ljube dijete radi Boga jer je ono po neumrloj duši slika i prilika Božja. Ljubav izvire iz duše, iz srca, osjeća je čitavo roditeljsko biće. Nije samo u riječima nego prelazi u djela. Jednom čini djetetu dobro, drugi put ga čuva od zla. Roditeljska ljubav nikada ne miruje, uvijek je u pokretu kako bi dijete što više usrećila.

Ružno je od roditelja kad mane i pogrješke svoje djece bez potrebe naokolo pripovijedaju i iznose u javnost. Griješe protiv ljubavi i pravednosti. Protiv ljubavi jer su dužni ljubiti djecu, a protiv pravednosti jer i dijete ima pravo na dobar glas.

Postoji u našem društvu i jedan posebno teški roditeljski grijeh, a to je abortus ili pobačaj. »Vjesnik« (od 29. IX 1945) donio je ovaj podatak: Samo u toku god. 1952. na teritoriju FNRJ legalno je izvršeno u zdravstvenim ustanovama 32.955 pobačaja. Tome treba dodati broj »ilegalnih« pobačaja, koji je mnogo veći od legalnih. Te ilegalne pobačaje čine majke same na svoju ruku — bez liječnika. Svaki pobačaj je ubojstvo nevina čovjeka. Kolika silna ubojstva, koliki zločini pred Bogom, narodom i državom! Roditelji - grobari svoje djece, grobari svoje domovine!

Dok se drugi narodi oko nas ubrzano množe, rastu, napreduju i vesele svom brojnom podmlatku, kod nas se roditelji boje djece, sami ubijaju svoju vlastitu djecu, sami kopaju grob svome narodu i svojoj domovini. Nijedan nam vanjski neprijatelj nije toliko opasan koliko ovaj domaći — roditelji, ubojice svoje djece. Nijedan nam rat nije pobio toliko ljudi koliko ih ubijaju naši domaći neprijatelji — roditelji putem pobačaja.

Roditelji, ubojice svoje djece, snosit ćete na Božjem sudu teške posljedice odnosno teške kazne koje će odgovarati težini vaših zločina.

VJERSKI I ĆUDOREDNI ODGOJ DJECE

Najveća je i najozbiljnija dužnost roditelja brinuti se za vjerski i ćudoredni odgoj svoje djece. Katolička Crkva napose ističe ovu dužnost kao tešku i za one koji zastupaju roditelje u odgoju djece. Svaki je roditelj dužan vjerski i ćudoredni odgoj pružiti svojoj djeci od najranije njihove mladosti. Roditelji treba da otklanjaju od djece sve što je protivno katoličkoj vjeri i ćudoređu i da usađuju u dječje duše vjerske i ćudoredne istine.

Briga za pouku djeteta počinje vrlo rano. Krštenje se djeteta ima obaviti što prije. Bezrazložno odgađanje krštenja težak je grijeh. Roditelji se imadu u prikladno vrijeme pobrinuti, sami ili preko drugih, da dijete nauči prve i najpotrebnije molitve, da se postepeno pripravi za sv. sakramente ispovijedi i pričesti. Djecu treba slati k svećeniku na kršćanski nauk. Treba se pobrinuti da djeca redovito polaze sv. misu i ostale vjerske pobožnosti.

Roditelji će prikladnim načinom razvijati kod djece želju i ljubav za čestitim vladanjem. Buditi štovanje i udivljenje za skromnost. Poticati na zanimanje i visoko poštivanje za ćudoredne istine i crkvene propise. Roditelji će bdjeti nad društvom u koje djeca zalaze i neumorno odvraćati djecu od mana gdje god ih primijete. Ne mogu se od grijeha ispričati oni roditelji koji zanemare kršćanski odgoj svoje djece.

Naročito je važno dati djeci dobar primjer. I najljepše riječi ostaju samo riječi i ne donose plod u odgoju, ako ih ne prati dobar primjer. Narodna poslovica kaže: Jabuka ne pada daleko od stabla. Kakav otac takav sin, kakva mati takva kći. Dobar otac daje sinu dobar primjer pa će i sin biti čestit. Čestita majka svojom dušom bdije nad kćerkom i svojim je vladanjem oplemenjuje. Roditelji treba da najsavjesnije paze što govore, a pogotovo što rade pred djecom.

Treba nadzirati život i rad djece. Ako nema nadzora, svi dobri roditeljski savjeti mogu biti posve uzaludni. Djeca vide i čuju na ulici svega i svašta. Loši drugovi, prljava knjiga, nezgodni komadi u kinu i kazalištu — sve to razorno djeluje na dječju dušu. Dužnost je roditelja za vremena istrgnuti djecu iz pogibeljna društva i budno paziti da djeca ponovno ne zapadnu u zlo društvo.

Roditelji će se u odgoju djece poslužiti i kaznom kad je to potrebno. Krivnja izaziva kaznu. Kod kažnjavanja djece treba da su roditelji ozbiljni i obazrivi. Najprije se dijete kažnjava riječju — opomenom. Ako ne koristi lijepa riječ i ozbiljna opomena, roditelji će djetetu uskratiti nešto što mu je ugodno, zabraniti ići u kino ili kazalište, ne dati djetetu za izlet, zabavu i slično. Kao zadnje sredstvo dolazi kazna. Teško je zamisliti oca ili majku, a pogotovo odgojitelja tuđe djece, koji nikada u odgojiteljskom radu nije upotrijebio neku kaznu! To bi morali biti genijalni odgojitelji ili genijalna djeca. Kad djeca prispiju u prelazne godine — pubertet, svako nosi u sebi vulkan, a da si toga samo nije ni svijesno. Mnogo je dijete u toj dobi drsko, surovo, neposlušno, prkosno. Lijepa riječ u toj dobi nerijetko znači koliko i gluhomu dobro jutro. Što ćeš tada? Upotrijebit shodnija sredstva odgoja. Savijaj drvo dok je mlado! Kad ne pomaže očinska opomena, dozvat će ga k svijesti ponekad i primjerena kazna.

Sv. pismo opominje: »Ne štedi kazne djetetu svojemu! Izbiješ li ga šibom, ne će od toga umrijeti« (Izr 23, 13). »Tko štedi šibu, ne ljubi sina svojega, a tko ga ljubi, kara ga za vremena« (Izr 13, 24). Dakako, mora se paziti da se u kažnjavanju ne ide predaleko. Velike, teške i okrutne kazne mogu dijete natjerati u očaj, pa će djeca postati malodušna i izgubiti svako povjerenje u roditelje. Time je onda promašen i svaki odgojni uspjeh. Sv. pismo mudro savjetuje: »Očevi, ne razdražujte djece svoje, da ne postanu malodušna« (Kol 3, 21). Roditelji, nemojte kažnjavati djecu bez razloga.

TJELESNI I GRAĐANSKI ODGOJ DJECE

Zdravi roditelji donose na svijet zdravu djecu, a bolesni nerijetko svoje bolesti prenose i na djecu. Radi toga su roditelji dužni paziti na svoje zdravlje. O njihovom zdravlju ovisi zdravlje njihove djece. Treba da se čuvaju opojnih pića, velikog uzrujavanja, spolnih zaraza i svakog nećudorednog mišljenja i čuvstvovanja. Majka odgaja svoje dijete od samog začeća. Njoj se stavlja na srce da budno izbjegava sve što bi moglo škoditi djetetu za vrijeme njezine trudnoće. Razborita će majka za vrijeme trudnoće izbjegavati plesove, neće dizati velike terete, čuvat će se hladnih kupelji — bježat će od svega što bi moglo dovesti do pobačaja djeteta.

Roditelji su se dužni pobrinuti da djeca dobiju dobru i zdravu ishranu. Prva je dječja hrana majčino mlijeko. Majka je dužna svojim vlastitim mlijekom hraniti svoje dijete. Ta je majčinska dužnost teška. Drugoj ženskoj smije dati dijete samo onda ako je majka teško bolesna ili tjelesno toliko slaba da bi joj život bio u opasnosti, ili bi trpjela drugu koju znatnu štetu ako bi sama dojila dijete.

Roditelji su se dužni skrbiti djeci za stan, odijelo i obuću. Ako dijete oboli, treba ga liječiti. Sve ovo treba pružiti djeci dok djeca ne stanu na vlastite noge. Ove dužnosti vežu roditelje i u slučaju da su djeca opaka i neposlušna. Može se dogoditi da su djeca već i samostalna, ali se nalaze u bijedi — roditelji su im dužni pomoći.

Roditeljima je dužnost odvraćati od djece svaku pogibao u kojoj bi mogla stradati u životu. Težak grijeh čini majka koja izloži svoje dijete, jer ga prepušta opasnostima, da izloženo pogine.

Što se tiče građanskog odgoja roditelji su se dužni pobrinuti da djeca odaberu zvanje prikladno svom položaju i sposobnostima. Čovjek sa sretno izabranim zvanjem je ponos svo-

je obitelji i koristan član zajednice. Ljudi bez zvanja su redovito skitnice, propalice, tatovi, ćudoredni pokvarenjaci najgore vrsti. Jedna će djeca izučiti očevo zvanje. To se najčešće događa kod seljaka. Roditelji obrađuju zemlju i djeca su poljodjelci. Ili će djeca naučiti koji zanat, obrt. Gdje su mogućnosti preporučuje se da djeca polaze srednje i visoke škole da im se tako otvori put u široki svijet.

Kod ženske je djece važno da im roditelji osiguraju bar nešto materijalnih sredstava za udaju. Životno iskustvo pokazuje da se lakše udaje djevojka koja ima najpotrebnije, nego ona koja nigdje ništa nema. U braku je vrlo važno gospodarsko pitanje. Gospodarski osigurana obitelj živi smireno i zadovoljno, a teška bijeda u obitelji je izvor potištenosti, sukoba i svađa. I Sveto pismo opominje roditelje neka misle na to da djeci što privrijede, »jer djeca nisu dužna roditeljima blago steći, nego roditelji djeci« (2 Kor 12, 14).

Roditelji su dužni upućivati djecu da nauče poznavati život, običaje, prava i dužnosti kao i ljude s kojima će dolaziti u životni dodir. Treba djecu poučiti o svemu što će im trebati u građanskom životu. Bilo bi pogrešno odgajati djecu daleko od života, jer će takva djeca sigurno stradati. Djecu treba privikavati od malena na savjestan i ozbiljan rad; da znadu štedjeti i stjecati, da znadu tražiti svoje pravo ali i tuđe poštivati.

Povreda je roditeljske ljubavi i grijeh protiv vlastite djece kad roditelji ludo rasipaju imetak, neumjereno i nerazborito troše novac pa baš ništa ne mare da djeci što ostave. Ako djeca nisu ništa izučila, ako su zanemarena, to je ne samo obiteljsko nego i opće društveno zlo s mnogim žalosnim posljedicama.

Roditelji treba da paze da se kod izbora zvanja svoje djece ne izdižu iznad obiteljskih mogućnosti. Raspirivati kod djece neuredne težnje za visokim položajima, ugodnim životom, bogatim službama, za sjajem i raskošju, znači stvoriti od djece buduće laktaše, bezobzirne sebičnjake, koji će lažju, spletkama i prevarama ići naprijed. Takvi su ljudi neobuzdani u svojim težnjama, bez časti i ponosa — veliko društveno zlo.

MUŽ I ŽENA

Muž i žena — otac i majka vrše u obitelji vrlo važnu ulogu. Oni su učitelji i odgojitelji djece. O njima ovisi kakva

će biti obitelj. Kršćanski odgojena djeca postaju dobri vjernici Crkve i korisni članovi svoga naroda. Čestito odgojenoj se djeci veseli i nebo, jer nakon zemaljskoga života članovi obitelji odlaze u nebo. S njima se umnaža broj nebeskih stanovnika. Obitelj je rasadnik o komu su ovisni Crkva, država i nebo. A stupovi su obitelji otac i majka — muž i žena.

Muža i ženu ljubav je dovela u brak, ljubav treba da ih prati kroz sve vrijeme opstanka braka.

»Ta se ljubav posebno izražava i dopunjuje u samom bračnom činu. Zato su čini kojima se supruzi međusobno intimno i čisto sjedinjuju časni i dostojni.« (Gaudium et Spes, br. 49).

Dužnosti su bračne teške pa će ih supruzi moći snositi onda ako su povezani iskrenom i trajnijom ljubavlju. Sv. pismo opominje muževe: »Muževi, ljubite svoje žene, kao što je Krist ljubio Crkvu i sebe samoga predao za nju«. Ženama poručuje: »Žene neka se pokoravaju svojim muževima kao Gospodinu, jer je muž glava ženi« (Ef 5, 22 i 25). »Muževi ljubite svoje žene i ne budite osorni prema njima« (Kol 3, 19). »Muž neka ženi čini dužnu ljubav, a isto tako i žena mužu« (1 Kor 7, 3).

Muž i žena su se dužni pomagati i upotpunjavati u svim životnim prilikama. U teškim časovima da se mudro savjetuju. U nesreći i žalosti da se tješe. Kad koji oboli da ga drugi brižno njeguje. Slabosti i pogreške jedan drugoga da strpljivo snose i obzirno uklanjaju. Jedan drugoga da pomažu u kreposnom življenju. Sve dobro i zlo, sve što život donosi da zajedno dijele. Smireni i staloženi roditelji — smirena i sretna obitelj.

Naročito je važno čuvati bračnu vjernost. Nije dopušteno da jedan drugomu neopravdano uskraćuju bračnu dužnost. Ne smije se sprečavati začeće djeteta. Ne smije se ni muž ni žena upuštati u nedopuštene odnošaje s drugom osobom. Bračna vjernost je vrlo osjetljiva. Gospodin Isus Krist je rekao: »A ja vam kažem, da je već učinio preljub u svom srcu svaki koji s požudom pogleda ženu« (Mt 5, 28). Preljub je ne samo izvanjski potpuni čin s drugom osobom, nego i sama želja u srcu.

Muž i žena su dužni zajedno stanovati i zajedno se hraniti. Odvojeno mogu stanovati samo po dogovoru. Ali treba paziti da odvojeno stanovanje ne bude na štetu kojemu od bračnih drugova. Moglo bi se dogoditi da radi odvojenog stana ohla-

di međusobna ljubav, pa se s vremenom raskine i sama bračna zajednica. Prije nego se sporazume o odvojenom stanovanju treba paziti i na to da to odvojeno stanovanje ne bude opasnost za bračnu nevjeru i da radi toga stradaju djeca.

Kako je suvremeni život težak, može biti opravdanih razloga da muž i žena žive odvojeno. Muž je našao posao u drugom mjestu, a žena ne može za njim. Jedan treba oporavak ili liječenje pa je opravdan razlog da kroz to vrijeme žive odvojeno.

Kad se mijenja boravište, dužna je žena poći za mužem jer je muž glava obitelji. To vrijedi uvijek kad je opravdan razlog zbog kojeg muž mijenja boravište. To se događa najčešće kod činovnika koji se po službi premještaju pa je onda i žena dužna slijediti muža da se bračna zajednica nastavi u novom boravištu.

Među supruzima treba da vlada svestrano povjerenje. Jedan pred drugim ne smije imati tajni. Ako se drže prirodnoga i Božjeg zakona, nemaju što skrivati jedan pred drugim. Što su iskreniji i povjerljiviji jedan prema drugomu, bit će obojici lakše i ugodnije.

Porazna je činjenica nakon rata strahovito veliki broj nesretnih brakova. Muškarci odbacuju žene kao nešto bez vrijednosti, a ženske mijenjaju muževe kao sezonske haljine. Žalosno je da je cijena ženidbe tako nisko pala. A ženidba je važna, uzvišena, sveta ustanova prirodnog i Božjega zakona. Kamo vode ti nesretni brakovi, te neprestane i nebrojene rastave? Svaka rastava je uništenje jednog obiteljskog ognjišta. Djeca su nakon rastave velika sirotinja, jer su predana na odgoj samo jednom roditelju, a jedan roditelj — makar kako vrijedan i sposoban bio — ne može djetetu pružiti potpuni obiteljski odgoj.

Gdje je uzrok tim tužnim pojavama? Prije braka lakoumno i površno shvaćanje braka, a za vrijeme braka manjak obzira i strpljivosti. Nikada se ne može dosta preporučiti mužu i ženi: Cijenite jedan drugoga, popuštajte jedan drugomu. To su uvjeti za sretan brak, a sve drugo — bez ovih vrlina — vrijedi malo ili ništa u braku.

OBITELJSKI NESKLAD

Muž je dužan brinuti se ženi za stan, hranu i odijelo prema svome i njezinom zvanju i položaju. Ne smije joj uskraćivati potrebno, zanemarivati je ili je držati kao sluškinju. Zlo je kad muž sve obiteljske prihode troši samo na sebe. Izvor je nesklada u obitelji kad muž pije, karta se, po čitave noći izostaje izvan obiteljskog doma, polazi sam na skupe izlete ili ljetovanja, kad troši na druge ženske. Jednako je zlo kad žena ima prevelike zahtjeve glede stana i hrane. Kad hoće svaki čas nove i skupocjene haljine, traži mnogo nakita, voli raskoš, društvo. Narodna poslovica kaže: Kakovo ljeto teče, takva se pogača peče. Ako su obiteljski dohoci veći, moći će si obitelj više priuštiti.

Muž je dužan brinuti se za ženin duhovni život. Ako sama ne vodi brigu, treba je upozoriti da ide u nedjelje i blagdane u crkvu da izvrši uskrsnu dužnost, da se moli Bogu, da djeci daje dobar primjer. Ako netko ženu nepravedno napadne, muž je dužan da je brani i zaštiti. Ako je žena svadljiva i goropadna, muž će je opomenuti s dužnim poštovanjem imajući pred očima da mu je žena i drugarica. Muž ne smije biti laskavac ni tiran. Treba da je obziran i strpljiv. Neka pazi da sačuva ženino povjerenje.

Muževa je dužnost upravljati kućom i imetkom. Priroda mu je nametnula veće i teže poslove u obitelji pa je po samoj prirodi glava obitelji. Vlast u obitelji treba da izvršuje u sporazumu sa ženom. A do sporazuma će lako doći ako ima ljubavi i obzira prema ženi. Ako se muž i žena ne slažu, dužna je žena slušati muža ne samo glede posla u kući i izvan kuće, nego i glede odgoja djece. Stoji to, da su djeca više na brizi majci nego ocu. Majka je po prirodi osjećajnija, nježnija i bliža dječjoj duši od oca. Ali uza sve to otac daje smjernice za shvaćanje i djelovanje u kući, on odgovara za duh, koji vlada u obitelji.

Najčešći razlozi nesklada i svađa u braku jesu: ljubomora, novčani izdaci i djeca. Muža muče sumnje, često opravdane a još češće neopravdane, da žena podržava nedopuštene veze izvan obitelji. Žena nema mira od ljubomore pa na svakom koraku uhađa muža, zove ga na red bio kriv ili ne. Rodi se svađa. Muž plane pa dolazi do oštrih riječi. Žena mjesto da ga smiri prigovaranjem svađu još više raspiruje. Kad se smire, obojici je žao jer vide da su razlog svađe bile sitnice.

Muž bi htio novac uložiti u gospodarstvo, a žena u kućanstvo. Bez gospodarstva nema izvora dohodaka, a bez kućanstva nema života u obitelji. I ovdje je potreban sporazum.

Jednom će muž za volju mira popustiti ženi, a drugi put žena mužu. Mir, ugled i blagostanje obitelji je časna svrha kojoj trebaju pridonositi lične žrtve i muž i žena.

Pravilno je da otac pred djecom uzdiže majčin ugled, a majka očev. Tada će djeca iskreno i visoko poštivati i oca i majku. Zlo je kad otac pred djecom ruži majku, ili majka pred djecom vrijeđa oca. Djeca konačno ne poštuju ni oca ni majku.

Vrlo je nerazborito kad otac pita djecu: Da li više volite mene ili mamu? Ili kad majka pita: Da li više volite mene ili tatu? Djeca su na mukama. Ne znaju što bi odgovorila. Ako kažu da više vole oca, zamjerit će se majci, ako kažu da više vole majku zamjerit će se ocu.

Nikada se ne može opravdati da muž tuče ženu. Na žalost ima i takvih slučajeva. Žena nosi u sebi čovječje dostojanstvo koje treba poštivati u svakom slučaju.

ŽENA U OBITELJI

Dužnost je žene pokoravati se mužu s ljubavlju i odanošću jer je muž glava obitelji. Prirodni i Božji zakon daje mužu prednost uprave pred ženom. »Kao što se Crkva pokorava Kristu, tako i žene svojim muževima u svemu« (Ef 5, 24). Kao što Krist i Crkva čine jedno tijelo, kojemu je Krist glava, tako su muž i žena jedno tijelo, kojemu je muž glava.

Muž predstavlja obitelj i odgovara za obitelj. Radi toga su dužna oca kao predstavnika obitelji poštivati ne samo djeca nego i žena-majka. Muž očekuje od žene da bude prema njemu blaga i nježna. Da ga obzirno opominje. Da bude brižna i susretljiva, a nadasve strpljiva s muževim slabostima. Žena može samo s blagošću svladati muža. Bude li žena prema mužu gruba i prosta, uzrujat će muža, a u uzrujanosti muž ne pozna ni nježnosti ni finoće.

Prirodni zakon je ženi nametnuo brigu za djecu i kuću. Briga oko djece je teška i traži puno žrtava. Nije dosta dijete roditi pa ga onda napustiti da raste kao divljaka u šumi. Nad djetetom treba neprestano bdjeti. S jedne strane uklanjati njegove slabosti, a na drugoj strani uzgajati u njemu smisao i požrtvovnost za vrline — plemeniti kršćanski život. Svi kasniji učitelji i odgojitelji teško će ispraviti i nadomjestiti propuste što ih je kod odgoja učinila nehajna majka. Može dijete

zalutati, poći stranputicom i teško zabrazditi. Prije ili kasnije će se pobuditi u duši plemenita misao koju je majka usadila. Dijete će se trgnuti, doći k sebi i postati opet čestit čovjek i dobar kršćanin. Časna je dakle i uzvišena majčina briga oko djece. Nikada je ne može dosta nagraditi ni muž ni djeca, a pogotovo joj ne daje dosta priznanja javnost — društvo.

Na majci je voditi kućanstvo — vršiti sitne kućne poslove. Spremiti stan, kuhati, prati, šivati, krpati. Pogledaj obiteljski dom i dobit ćeš sliku majčinu. Neuredan i prljav stan, zapuštena i zamazana djeca — dokaz su da je i majka nemarna i neuredna, bez srca za dom i obitelj. Čist i uredan dom, pristojna, čedna i dobro hranjena djeca — slika su odlične majke i domaćice.

Majka je učiteljica i odgojiteljica djece. Koliko može dužna je djecu upućivati i poučavati u svemu što će djeci trebati u životu. Napose je važno da djecu pouči u kršćanskom nauku i nauči ih pobožno se moliti Bogu. Sama pouka nije dosta, treba djeci dati i dobar primjer, pa s djecom zajedno moliti, u crkvu ići i zajedno pobožno primati svete sakramente.

Čestit muž će se pobrinuti za pristojno uzdržavanje svoje žene. Priuštit će joj odmor i zabavu kako je u mjestu običaj i koliko dopuštaju obiteljske mogućnosti.

Ako je muž loš — kune, prosto govori, pije, svadljiv je, djecu sablažnjava, dužna ga je žena opomenuti i ukoriti. Dakako na blag i zgodan način. Nema smisla muža karati kad je neraspoložen, ljut, uzrujan, pa možda i pripit. Karanje ne će baš ništa koristiti, bit će još gori. U jutro, kad je smiren i trijezan, iskoristi priliku pa reci sve redom što ti leži na srcu.

A što je s emancipacijom? Emancipacija znači neovisnost žene o mužu. Žene bi htjele biti neovisne o muževima. Kakvog smisla ima bježati od muža kad te sama narav nuka i sili da budeš što bliže uza nj. Žena i muž su kao bršljan i hrast. Bršljan je sretan kad se je savio oko hrasta, tako i žena kad se oslonila na dobra i plemenita muža.

Žensko pitanje nastalo je radi teških prilika u kojima živimo. Uslijed ratova i drugih nesreća na svijetu ima više ženskih nego muškaraca. Sve ženske se ne mogu udati, pa je potrebno da traže samostalno zvanje, da se same uzdržavaju. Ako su muževi slabo plaćeni, moraju nerijetko i udate žene u službu da namaknu sredstva za život. Sve je to iz nužde,

a nije ni poželjno ni idealno. Prirodni, časni uzvišeni poziv žene je da bude mužu dobra žena, djeci brižna majka, skrbna domaćica u kući.

V. ZAPOVIJED BOŽJA

»NE UBIJ!«

Peta Božja zapovijed zaštićuje ljudski život. Treba čuvati svoj vlastiti život i poštivati tuđe pravo na život, jer je život u redu naravnih dobara najveće dobro.

Čovjeka čine duša i tijelo. Dok je duša u tijelu, čovjek postoji. Kad se duša i tijelo rastanu, nema više čovjeka, nego na jednoj strani mrtvo tijelo — a na drugoj strani čisti duh — duša. Čovjek — oživljeno tijelo — vlada zemljom. Gospodari živom i neživom prirodom. Roni u morske dubine, leti u neizmjerne zračne prostore. Prevrće utrobu zemlje. Gradi kuće, otvara rudnike, podiže tvornice. Stvara uvijek nešto novo. Neumorno radi, neprestano se usavršava, uvijek ide naprijed. Dok se sve ostalo oko čovjeka kreće i razvija po određenim prirodnim zakonima — stalno i nepromjenljivo — čovjek jedini traži i dostiže uvijek više, bolje i savršenije. Budući da je čovjek tako velik i važan, razumljivo je i opravdano da ga i sâm Bog posebnim zakonom štiti i čuva njegov život.

Još je veći čovjek kad ga gledamo u svjetlu kršćanske vjere. Najviša je svrha čovjekova sjediniti se s Bogom u vječnosti. Da to čovjek postigne, digao ga Bog u vrhunaravni red. Već na zemlji je čovjek Božje dijete. Bog ga pomaže izvanrednim darovima. To su milosti koje Bog pruža po svetim sakramentima i molitvi. Na zemlji sinovske veze čovjeka s Bogom počinju i rastu, a u prekogrobnom životu dostižu vrhunac, blaženo stanje koje se više ne mijenja nego traje u vječnost.

Iako se tijelo prigodom smrti stavlja u zemlju, u zemlji ne ostaje nego će ga duša oživjeti, pa će i u vječnosti biti zajedno. Čovjek — duša i tijelo zajedno — radio je i mučio se na zemlji, čovjek — duša i tijelo zajedno — ima živjeti i u vječnosti. Sretna vječnost je pobuda za rad, sretna vječnost je utjeha u životnim jadima. Uskrsnuće tijela, novi, bolji život je razlog ljudske veličine i vrijednosti. Ta je misao tješila i patnika Joba. Divno ju je izrazio kad je rekao: »Znam da moj Otkupitelj živi i da ću u posljednji dan uskrsnuti iz zemlje. Ponovno ću se zaodjeti svojom kožom i u tijelu svome vidjet ću Boga svoga. Njega ću vidjeti ja isti, gledat će ga oči moje, a ne tko drugi. Ta je nada usađena u mojoj duši« (Job 19, 25—27).

Sv. Pavao je divno izrazio veličinu čovječjega tijela kad je pisao Korinćanima: »Ne znate li da su tjelesa vaša udovi Kristovi? Ili ne znate da je tijelo vaše hram Duha Svetoga koji je u vama? Proslavite dakle i nosite Boga u tijelu svome!« (1 Kor 6, 15—20).

Druga osoba Presvetoga Trojstva, Sin Božji, utjelovio se, postao je čovjekom tako da je uzeo dušu i tijelo kako to i mi ljudi imamo. U ljudskom tijelu je Božji Sin Isus Krist hodao po zemlji 33 godine. U ljudskom je tijelu za nas trpio i na križ raspet. U ljudskom je tijelu izvršio naše spasenje. U ljudskom je tijelu uzašao na nebo. U ljudskom tijelu i kraljuje na nebu. Jednako je Isus brzo nakon smrti Bl. Dj. Marije i nju — svoju svetu Majku — uzeo na nebo zajedno s dušom i tijelom. Kristovo i Marijino tijelo je već proslavljeno. I naša tjelesa razmjerno prema zaslugama čeka slična slava. Kako je visoko uzdignuto dostojanstvo čovječjega tijela!

I u dnevnom, svakidašnjem životu iskazuje kršćanstvo veliku pažnju čovječjem tijelu. Biva to u obliku tjelesnih djela milosrđa. Kršćanstvo bez prestanka, i bez razlike tko je onaj koji je u bijedi, potiče svoje vjernike: budite milosrdni, gladna nahranite, žedna napojite, gola odjenite, gosta primite na stan, sužnja otkupite, bolesnika pohodite, a mrtva dostojno pokopajte. Sv. Ivan upozoruje: »Djeco, ne ljubimo riječju i jezikom, nego djelom i istinom« (1 Iv 3, 19). A djela milosrđa treba da činimo »jer milostinja od smrti oslobađa i ona je koja čisti od grijeha i čini da nađemo milosrđe i život vječni« (Tob 12, 9).

Kršćanstvo iskazuje poštovanje tijelu i na taj način što ga nakon smrti s blagoslovom predaje majci zemlji da se u njoj polagano raspadne u prah i pepeo, a ne dopušta ga, osim u izuzetnim slučajevima, spaljivati. Svi narodi poštuju mrtve, a kršćanstvo napose. Štovanje mrtvih izvire iz vjere u uskrsnuće tijela, a uskrsnuće tijela znači vrhunac vrijednosti i slave tijela. Ljudsko tijelo ne spada u isti red sa životinjskim tijelom da bi ga nakon smrti smjeli kamo god baciti ili spaliti. Ono će biti vječno kao i duša, i s dušom će zajedno dijeliti sretnu ili nesretnu vječnost.

ČUVANJE ŽIVOTA

U Bogu je izvor čovječjega života. Bog nam daje život preko roditelja. Roditelji postavljaju uvjete za tijelo, a Bog

neposredno stvara dušu i sjedinjuje je s tijelom. Bog je odredio i svrhu čovječjemu životu. Na zemlji je čovjek samo kratko vrijeme. Iza zemaljskoga života nastupa vječni život u sjedinjenju s Bogom. Život u Bogu, život u blaženoj vječnosti — to je konačna svrha čovječjega života.

Čovjek ne može raspolagati sa životom po svojoj volji. Život je od Boga primljeno dobro za koje treba Bogu položiti račun. Život upravljen po prirodnom i Božjem zakonu dobiva nagradu, a život upravljen mimo ili čak protiv prirodnog i Božjeg zakona bit će kažnjen. Uvijek treba imati pred očima da smo mi ljudi ovisni o Bogu kao početniku života, da smo dužni slušati Boga kao Gospodara života i da dugujemo zahvalnost Bogu kao darovatelju života.

Iz toga slijedi da je svaki čovjek dužan čuvati svoj vlastiti život i zdravlje. Treba uklanjati sve što bi moglo naškoditi zdravlju. Zarazne bolesti, prekomjerno uživanje opojnih pića, raspušten život, noćno bančenje, prenaporan posao, rad u nezdravim prostorijama — sve to ruši zdravlje i ugrožava život.

Životne su potrebe velike. U njih se treba ozbiljno zamisliti. Svatko treba hranu i piće, stan i odjeću. Bez hrane i pića je život naprosto nemoguć. A bez zdrava stana i dovoljne odjeće nema zdravlja. A gdje nema zdravlja prije ili kasnije će propasti i sam život. Zato je svaki čovjek dužan raditi prema svojim sposobnostima, da marljivim i poštenim radom privrijedi što mu je potrebno za život.

Međutim, nitko nije dužan tražiti izvanrednih sredstava da se održi u zdravlju i na životu, jer su izvanredna sredstva vrlo skupa i teško se do njih dolazi. Ne može svaki bolesnik ići u inozemstvo i tražiti najglasovitijega liječnika. Ne može kupovati najskuplje lijekove. Ne može u daleke i skupe toplice. Ali je svaki dužan upotrebljavati redovita sredstva da sačuva zdravlje i život. Naš priprosti svijet — a napose na selu — griješi često u tome što ne zove liječnika na vrijeme nego tek u zadnji čas kad je već prekasno i liječnik više ne može pomoći. Ima obrazovanih, a pogotovo neukih ljudi, koji griješe kad se boje operacije, a operacija bi im, prema današnjem stanju liječničke nauke, sigurno spasila život.

Nije slobodno čovjeku sebe izravno osakatiti. Zlo bi počinio tko bi sebi iskopao oko, dao odsjeći ruku ili nogu, ili potpuno odstraniti koji drugi ud. Tako griješe muškarci kad se osakate da izbjegnu službu u vojsci. Osakaćenja su česta

kod prosjaka, a čine to zato da pobude veću samilost kod prolaznika i dobiju obilnije darove. Kako čovjek nije gospodar svoga života, tako nije gospodar ni svojih udova da bi mogao po volji s njima raspolagati.

Dopušteno je odstraniti koji ud samo onda kad se ima spasiti cijelo tijelo — život. Udovi su radi tijela, dijelovi su radi cjeline, imaju služiti cjelini, pa je zato dobro cjeline više vrijedno nego dobro jednoga dijela. Da se spasi tijelo slobodno je odrezati ruku ili nogu ili koji drugi ud, ako se na njemu pojavi rak-rana ili koja druga bolest koja bi mogla ugroziti život.

U nekim je državama zakonom uvedena sterilizacija. To je liječnički zahvat kojim muškarci i ženske postaju neplodni. Sterilizacija je dopuštena jedino kad treba spasiti zdravlje i život. Kako je za spasenje života dopušteno odrezati ruku, nogu, ili operacijom izvaditi koji unutrašnji ud, tako je za očuvanje života dopuštena i ova operacija koja se zove sterilizacija. U svim drugim slučajevima je sterilizacija zabranjena. Niti čovjek sâm, a niti itko drugi smije dirati u cjelovitost njegova tijela. Nikomu nije dopušteno osakatiti ni svoje ni tuđe tijelo. Kako nismo gospodari ni svoga ni tuđega tijela, tako nismo gospodari ni pojedinih udova ni na svom ni na tuđem tijelu.

Bolesnim se muškarcima i ženskima može savjetovati neka se ne žene jer postoji opasnost da će roditi bolesnu, zaostalu, nakaznu djecu. Ako savjet ne poslušaju, ženidbu im ne može nitko zabraniti, pa ni Crkva ni država.

Sterilizacijom se sprečava rađanje bolesne, zaostale, nakazne i nasljedno opterećene djece da ne budu na teret ljudskoj zajednici. Ti ljudi zaboravljaju da je konačna svrha čovjeka vječni život iza groba, a ne ovaj na zemlji. A sretni život u vječnosti mogu postići i nakazni ljudi jednako kao i zdravi. A roditelji i svi drugi koji se bave zaostalom djecom, kad to čine radi Boga i Bogu za ljubav, stiču velike zasluge pred Bogom i pred ljudima.

»Povrh toga sve što se protivi samom životu, kao što je ubojstvo bilo koje vrste, genocidi, pobačaji, eutanazija, pa i svojevoljno samoubojstvo; sve što povređuje integritet ljudske osobe, kao što su sakaćenja, tjelesna i moralna mučenja, psihološke prisile; sve što vrijeđa ljudsko dostojanstvo, kao što su neljudski uvjeti života, proizvoljna hapšenja, deportacije, ropstvo, prostitucija, trgovina bijelim robljem i mladeži; zatim nedostojni uvjeti rada, gdje se s radnicima ne postupa kao sa slobodnim i odgovornim osobama, nego kao s prostim sredstvima zarade: svi ti i slični postupci zacijelo su sramotni već sami po sebi, i dok truju ljudsku civilizaciju više kaljaju one koji tako postupaju nego one koji nepravdu trpe, i u proturječju su sa Stvoriteljevom čašću.« (Gaudium et Spes, br. 27).

SAMOUBOJSTVO

Nitko ne smije sam sebe ubiti makar mu je život težak i drugima beskoristan. Samo onaj može uništiti neko biće tko ima vlast nad njim. Čovjek nema vlasti ni nad svojim životom. Vlast nad čovječjim životom ima samo Gospod Bog. Zato samo Gospod Bog smije čovjeku oduzeti život, a nipošto ga ne smije oduzeti sam čovjek. Samoubojstvom vrijeđa čovjek najvišu i isključivo Božju vlast na ljudski život.

Samoubojstvom čovjek si nanosi najveće zlo. Neko veće i gore zlo od samoubojstva u naravnom redu ne postoji. Kad se čovjek sam ubije, povrijedio je ljubav kojom je po naravnom i Božjem zakonu dužan sebe ljubiti i čuvati svoj život. Ta okolnost da mu je život gorak i čemeran, a drugima beskoristan, nipošto ne opravdava samoubojstvo. Čovjek je određen za vječni život. Nebo je naša konačna domovina. A nebo se može postići strpljivim podnašanjem zemaljskih jada jednako kao i u povoljnim životnim okolnostima. Štoviše, ima ljudi koje su baš zemaljski jadi osvijestili i k Bogu priveli, dok ih je udoban život omekoputio i od Boga udaljio. Prema tome samoubojica čini nepravdu Bogu i griješi protiv ljubavi samoga sebe. Katolička Crkva kažnjava samoubojicu time što mu uskraćuje crkveni pokop.

Sveto pismo strogo osuđuje ubojstvo čovjeka. »Tko prolije krv čovječju, njegova se krv ima također proliti od čovjeka« (Post 9, 6). Gospod Bog kaže za sebe: »Ja sam koji ubija i oživljava; ja sam koji rane zadaje i opet iscjeljuje. Ništa se ne ote mojoj ruci« (Pnz 32, 39). Sv. Pavao piše Rimljanima: »Nijedan od nas ne živi samome sebi i nijedan ne umire samome sebi. Jer ako i živimo, Gospodinu živimo, i ako umiremo, Gospodinu umiremo. A ako dakle živimo, ili ako umiremo, Gospodnji smo« (Rimlj 14, 7—9).

Ima samoubojica, muških i ženskih, koji su si oduzimali život radi nesretne ljubavi. Neće te djevojka u koju si se za-

gledao. Ne smiješ je siliti da te uzme, niti se radi nje smiješ ubiti. Strpi se malo, pričekaj. Ima dosta djevojaka na svijetu. Naći ćeš drugu, možda ljepšu i bolju. Tako će i ženska naći muškarca. Netko je bio bogat pa je najednom ostao bez svega. Drugi je kroz jednu noć zakartao cijeli imetak. Što sad? Nećeš valjda ubijati sam sebe. Priznaj svoje jadno stanje, okaj krivicu, marljivo radi, a malim se zadovolji, pa ćeš već živjeti. Netko je počinio veliko pronevjerenje, krađu ili zločin. Stid ga je doći među ljude. Ne može podnijeti sramotu. Radije polazi u smrt. To je krivo. Kad ga nije bilo stid učiniti zlo, neka ga nije stid podnositi i kaznu — sramotu. Samoubojstvom nije umanjio ni krivnju ni sramotu, nego je još dodao novi zločin i novu sramotu sebi i rodbini. Djevojka u grešnim odnošajima zanijela dijete. Da se izbavi iz sramote naumila je popiti otrov. Zla i opaka pomisao. Jedino što je ispravno: Rodi dijete i čestito ga odgoji da bude pošten čovjek.

Od svih zala što mogu čovjeka zadesiti u životu samoubojstvo je najveće zlo. Često politički kažnjenici u zatvoru štrajkaju glađu. Gladovanjem žele postići da se javnost zauzme za njih pa da se prije oslobode zatvora. Kad se gladuje toliko da je ugroženo zdravlje i život, gladovanje je nedopušteno. A gladovati tako da je radi gladovanja nastupila smrt, to je samoubojstvo. Toliko gladovanje je teški grijeh. Gladovati malo, neko vrijeme ili toliko da nije opasno ni za zdravlje ni za život, to se smije, to je dopušteno.

Češće se u životu čuje kako ljudi sebi ili drugome žele smrt. Razlika je sebi ili drugima nanijeti smrt, i sebi ili drugomu željeti smrt. Kad je čovjek ubio sebe ili drugoga, nanio je Bogu nepravdu jer je pogazio Božje pravo, a kad želi smrt sebi ili drugomu, nije povrijedio Božje pravo, nego od Boga očekuje da mu Bog pošalje smrt.

Vrlo je važno pitanje zbog čega si tko želi smrt. Ako želiš smrt da prije dođeš u nebo, ili da Boga možeš savršenije ljubiti, ili zato što nakon smrti više ne možeš Boga uvrijediti — sve su to plemeniti razlozi i veća dobra od zemaljskog života. Zbog takvih dobara smiješ smrt željeti i sebi i drugomu. Žena ima muža pijanicu, propalicu, kartaša, koji je cijeli život muči i zlostavlja do ludila. U tim jadima bolno uzdiše: Dragi Bože, pošalji mi smrt, uzmi me k sebi, da se riješim svih groznih muka. Želja za smrću opravdana je i dopuštena, jer je ovakav život veće zlo od same smrti. I samo Sveto

pismo veli: »Bolja je smrt nego gorak život« (Sir 30, 17). Željeti si smrt radi običnih, dnevnih životnih neprilika nije dopušteno jer su sve te neprilike daleko manje zlo nego smrt.

Smije dakle čovjek željeti smrt samo onda ako je dobro koje sa smrću postizava veće od života, ili je zlo kojemu se čovjek smrću uklanja gore od same smrti.

UBOJSTVO NEDUŽNA ČOVJEKA

Ubojstvo je kad čovjek čovjeku nasilno oduzme život, nasilno rastavi dušu od tijela. Kad je govor o ubojstvu čovjeka, redovito se misli na nedopušteno ubojstvo, na ubojstvo kad se ubije nevina čovjeka. Nevin je svaki čovjek koji nije počinio niti kani počiniti zločin zbog kojega bi zaslužio smrt.

Čovjek je ne samo onaj koji je rođen, koji je došao na svijet, nego i plod u majčinoj utrobi. Čim se plod začne, već je čovjek. Zato je i svaki hotimični pobačaj ili abortus ubojstvo čovjeka, a svi koji su kod pobačaja sudjelovali krivci su ubojstva čovjeka. Ubojstvo čovjeka je teški zločin samo onda kad je čovjek ubio nedužna čovjeka. Ako životinja uništi čovjeka, to nije ubojstvo jer životinja nema krivnje, nije počinila zločin pa nema ni odgovornosti. To je teška nesreća jer životinja nije svijesna.

Među naročito teška ubojstva spada svetogrdno ubojstvo. Ubiti svećenika, redovnika, redovnicu, klerika — nosi sa sobom povrh zloće ubojstva i zloću protiv bogoštovlja. Duhovne su osobe posebno Bogu posvećene, za Božju službu određene. Radi toga su i Bogu posebno drage. Duhovne osobe štiti Božji ugled. Isus je — šaljući učenike u svijet — rekao: »Tko vas sluša, mene sluša, i tko vas prezire, mene prezire. A tko mene prezire, prezire Onoga, koji me je poslao« (Lk 10, 16). Kad je već sam prezir duhovne osobe tako težak grijeh, kako je onda težak grijeh ubojstvo! A koliko je nevinih i nedužnih duhovnih osoba pobijeno u groznim ratnim previranjima. Jao narodima gdje se svećenici ubijaju! Krv svećenika past će ne samo na glave ubojica nego i na njihovo potomstvo. Kazna za prolivenu svećeničku krv je slična kazni židovskoga naroda za prolivenu Isusovu krv.

Među posebno teška ubojstva stavljaju se ubojstva u rodbinstvu. Otac ubio sina ili kćer. Sin ubio oca ili majku. Žena muža ili muž ženu. Brat sestru ili sestra brata. Unuk djeda ili baku. Ili kad čovjek ubije koga od bližih rođaka. To nije jednostavno ili obično ubojstvo. Ubojica ne ubija običnog čovjeka nego čovjeka s kojim ga veže ljubav, štovanje ili poslušnost. Oca i majku treba ljubiti, štovati i slušati, a svu ostalu rodbinu ljubiti i prema dostojanstvu štovati. Što je bliža krvna veza, to je grijeh ubojice teži.

I zvjersko ubojstvo se razlikuje od običnog ubojstva jer je popraćeno okrutnošću. Kod zvjerskog se ubojstva ubojica naslađuje mukama svoje žrtve; mučeći čovjeka zadovoljuje svoje najniže životinjske nagone.

Nikada nije slobodno izravno ubiti nevina čovjeka. Ni u miru ni u ratu. Ni u dobru ni u nesreći. Ni zdrava ni bolesna. Ni slobodna ni zarobljena. Ni lako ni teško ranjena. Ni slaba ni jaka. Nema i ne može biti ni razloga ni okolnosti koje bi dopuštale izravno ubiti čovjeka koji nije ništa kriv.

Nevina čovjeka ne smije ubiti ni pojedinac ni društvo, ni vojne ni građanske vlasti, ni pobjednici ni pobijeđeni u ratu. Uvijek je ubojstvo nedužna čovjeka težak zločin pred Bogom i pred ljudima. Bog taj grijeh izrično zabranjuje i teško kažnjava. »Tko prolije čovječju krv, njegova se krv ima također proliti od čovjeka« (Post 9, 6). »Tko drugoga udari tako da umre, ima se kazniti smrću« (Izl 21, 12). I ljudi u svom zakonodavstvu oduvijek zabranjuju ubojstvo nevina čovjeka i taj zločin kažnjavaju smrću.

Zašto nije dopušteno ubiti nevina čovjeka? Jer je Bog gospodar ljudskoga života, a ne čovjek. Ubojica prisvaja sebi Božje pravo i Bogu nanosi nepravdu. Bog kaže: »Ne ubij! Ne skrivi smrti nedužnomu i onomu koji je u pravu, jer krivcu ne dajem pravo« (Izl 20, 13; 23, 7). Ubojica nanosi tešku nepravdu ubijenom jer ga je lišio života, najvećeg vremenitog dobra. Teško je povrijedio pravo žene jer joj je oduzeo muža, životnu utjehu i pomoć. Rascvilio je nejaku djecu, jer joj je oduzeo hranitelja i ogorčio život. Nanio je nepravdu svima koji su od pokojnika uživali pomoć. Povrijedio je, konačno, i pravo čitave zajednice jer joj je nanio štetu oduzevši život jednomu članu od koga je zajednica imala korist.

Nihilistički nazor na život olako shvaća vrijednost ljudskog života i poigrava se s ljudskim životima kao da su

bez cijene. Iza čovječjeg života stoji Božji ugled. Jao onomu koji dirne u Božji ugled i povrijedi Božje pravo.

POBAČAJ

Pobačaj je nasilno izbacivanje nezrela ploda iz majčine utrobe. Prirodni zakon traži da majka čuva plod do potpune zrelosti. Kad je plod dozrio, prirodnim putem sam dolazi na svijet. To je prirodno rađanje djeteta. Nezreo je plod koji nije sposoban za život izvan majčine utrobe.

Ima slučajeva da dođe do pobačaja bez ičije krivnje. Niti je majka sama što poduzela, a niti itko drugi, a pobačaj se ipak dogodio. Dogodilo se to nehotice. Nema krivnje — nema grijeha. Sličnih primjera ima i u prirodi. Često se događa da nezrele jabuke, kruške i drugo nezrelo voće padne sa stabla samo od sebe.

Hotimični je pobačaj kad se namjerno ide za tim, da se nezreli plod nasilno izbaci iz majke. U tu se svrhu poduzimaju razna sredstva. Nevjerojatno čim se sve služe ljudi da u samoj klici ubijaju ljudske živote!

Ima krivaca u ovom pitanju koji smiruju savjest da je plod bio tek u početku, star jedva nekoliko dana. Tu nema isprike ni opravdanja. Čim se plod začeo, već je čovjek. Nasilno izbacivanje ploda makar kako rano, ubojstvo je nevina čovjeka, »a pobačaj i čedomorstvo užasni su zločini« (Gaudium et Spes, br. 51).

Što više i gore zlo nego ubiti odrasla čovjeka. Odrastao čovjek, kad ga je ubojica napao, može se pokajati za grijehe, pa je spasio dušu. Ako je izgubio vremeniti život, spasio je vječni. Postigao je zadnju, najveću i konačnu svrhu. A pobačeno dijete umire bez sv. krsta, nikad neće Boga vidjeti. Izgubilo je tuđom krivnjom i vremeniti i vječni život.

Odrastao čovjek može biti i nešto kriv. Izazvao je ubojicu. Ili ubojica misli da mu je nešto skrivio, makar nije ništa kriv. A siromašno dijete, koje se krije u majčinoj naravi, nikomu nije ništa skrivilo, jer je još nesposobno da čini bilo komu i bilo kakvo zlo. A ipak pobačajem trpi tešku nepravdu, prekida mu se život. Kako su bezdušni svi oni koji su mu oduzeli život.

Dok odrasla čovjeka ubija netko tuđi, strani, pobačaj vrše roditelji, otac i majka, koji su mu život dali. Ako je tko

strani umiješan u taj prljav posao, biva to samo sa znanjem i odobravanjem roditelja. Nesretni roditelji ne misle da pobačajem vrše ubojstvo na samima sebi, jer je dijete dio njihove naravi, njihov produljeni život.

Odrastao čovjek, kad ga je ubojica napao, može se braniti, može pobjeći. Siromašno dijete pod okriljem majčine naravi ne može se ni braniti niti kamo pobjeći. Ono je prepušteno na milost i nemilost majci. Po prirodnom i Božjem zakonu očekuje majčinu zaštitu, a majka — mjesto zaštite — sama diže ubojničku ruku na nj.

I biljke i životinje svoje mlado, svoj plod čuvaju i brane, za život svoga podmlatka polažu i svoj vlastiti život. Koliko je voćaka slomilo grane pod težinom svoga ploda. Koliko životinja polazi u smrt da sačuva život svome podmlatku. Prirodni zakon je isti za sve. Kako biljke i životinje čuvaju svoj plod, tako ga je dužan čuvati i čovjek. Zar da čovjek mora od životinja i biljaka učiti kako se postupa s podmlatkom?

Majka koja je počinila pobačaj zove se čedomorka; ona je ubila svoje vlastito čedo.

Tužimo se da teško živimo, da nam je zlo. Zar može Bog dati svoj blagoslov obiteljima i narodu gdje se čine toliki i tako teški zločini!

Mi se veselimo svemu što obilno rodi. I kvočki kad ima puno pilića. I voćkama kad im se grane savijaju pod bujnim voćem. I vinogradu kad je pun sočnoga grožđa. I pšenici kad je bogato urodila. To vrijedi i za čovječju rodnost. Treba se veseliti djeci, hraniti i uzgajati ih, jačati ljudski život, a ne uništavati ga putem zločina — pobačaja.

SAMOOBRANA

Svaki čovjek ima prirodno pravo na život i na vlasništvo stvari potrebnih za život. Drugi ljudi imaju dužnost priznavati i poštivati tuđi život i tuđi imetak. Može se dogoditi, da netko nepravedno ugrozi tuđi život i tuđu imovinu. Ako nema redovne društvene i građanske zaštite, napadnuti ima pravo da se sam brani. To je samoobrana. Svakomu je slobodno braniti svoj i tuđi život i u obrani ubiti nepravedna napadača. Zašto? Jer je život nevina čovjeka vredniji od života nepravedna napadača. Kad se nevini ljudi ne bi smjeli braniti, zli i opaki ljudi bi napadali, ubijali i pljačkali bez ikakva obzira. Time bi bio ugrožen i sam opstanak ljudskoga društva. Zato je dopušteno silu suzbiti silom, makar u obrani napadač izgubi život. To dopuštaju sva postavljena prava i svi zakoni.

Napadač je čovjek koji stvarno napada na tuđi život. Nevin čovjek nije dužan čekati da napadač doista udari ili opali, nego smije preteći i prije udariti napadača. Čovjek ima prirodno pravo čuvati i sačuvati svoj život. A kako će sačuvati život, ako bude skrštenih ruku čekao da ga napadač ubije? Treba se za vremena trgnuti i silu odbiti silom.

Obrana života ima biti umjerena. Nevin čovjek u obrani smije poduzeti samo ono i onoliko koliko je potrebno da odbije napadača i zaštiti svoj život. Nije, dakle, slobodno odmah ubiti napadača, ako se napadaj može odbiti na drugi način. Nije slobodno nastupiti protiv neprijatelja — napadača — dok on nije stvarno napao. Nije ga slobodno ubiti, ako ga se može otjerati vikom, pucanjem u zrak ili napadaju izmaći bijegom ili skrivanjem. Nije slobodno napadača ubiti, ako ga je za obranu života dosta samo raniti. Tek u skrajnjem slučaju, gdje nema drugog izlaza za spas života, slobodno je ubiti napadača. Ovakva obrana je umjerena obrana. Tko se u obrani drži ovih savjeta, njegova je obrana bez grijeha, makar je u obrani došlo i do ubojstva napadača.

Mogao bi tko pitati da li se čovjek mora braniti kad je napadnut, ili može bez grijeha dopustiti da ga napadač ubije? Nitko se nije dužan braniti protiv nepravedna napadača. Štoviše, može dopustiti da ga napadač i ubije. Ima plemenitih ljudi koji imaju toliko nježnu savjest da će radije sami umrijeti, nego da ubiju drugoga i okaljaju svoje ruke tuđom krvi kod spasavanja svoga života.

Koliko je bilo duhovnih osoba koje su se mogle sili oduprijeti silom, napadaj odbiti napadajem i spasiti život. Nisu to učinile. Radije su same pošle u smrt nego da budu uzročnici tuđe smrti. Svećenici su mogli pobjeći, ostaviti svoje položaje, svoje mjesto službovanja. Nisu bježali. Dočekali su napadaj i pošli u smrt, a da se nisu poslužili samoobranom. Svećenici su se držali savjeta Isusova: »Čuli ste da je kazano: oko za oko, zub za zub. A ja vam kažem, da se ne opirete zlu. Nego ako te tko udari po tvom desnom obrazu, pruži mu i drugi. I tko hoće da se parbi s tobom i tvoju ko-

šulju da uzme, pusti mu i kabanicu. I ako te tko potjera jednu milju, idi s njim i druge dvije. Tko te moli, daj mu, i tko hoće da mu uzajmiš, ne odbij ga« (Mt 5, 38—42).

Stroga pravednost nalaže da bude svatko kažnjen prema zlu što ga je počinio. Gdje je zlo veće i kazna da je teža. Izbiti nekomu oko ili zub, težak je prekršaj. Pravda kaže: neka bude i kazna žestoka. Ali povrh suhe i stroge pravednosti postoji i krotkost koja kaže: Radije podnosi nepravdu nego da se osvećuješ. Radije pusti da nepravedni ubije tebe nego da se ti osvetiš njemu i ubiješ njega. Mogao si bez grijeha ubiti nepravedna napadača, a nisi to učinio nego si dopustio da radije padne tvoj nevin život. To je vrhunac kršćanske ljubavi, vrhunac savršenstva. Nešto veće i plemenitije ne da se zamisliti. Sveto pismo kaže: »Nitko nema veće ljubavi od ove: položiti život za svoje prijatelje« (Iv 15, 13), a pogotovo za neprijatelje — nepravedne napadače.

OBRANA DOBARA

Kako smije čovjek braniti svoj život od nepravedna napadača, tako smije braniti i tuđi život. U krajnjem slučaju, gdje nema drugog izlaza, dopušteno je ubiti nepravedna napadača u obrani tuđega i u obrani svoga života.

Iz ljubavi je svaki čovjek obvezan braniti tuđi život. Međutim, braniti život stranoga čovjeka iz same ljubavi rijetko dolazi do izražaja. Zašto? Jer je obrana života redovito vrlo opasna, a ljubav ne obvezuje braniti tamo gdje bi imao veliku neugodnost.

Često se događa da dužnost nalaže braniti tuđi život. Otac je dužan braniti svoje dijete. Dijete oca i majku. To je razumljivo jer ih veže krvno srodstvo. Muž je dužan braniti ženu jer su nakon vjenčanja muž i žena jedno. Skrbnik je dužan braniti svoga štićenika jer zamjenjuje oca. Vojnici su dužni braniti domovinu i uz velike teškoće jer ih na to veže stroga dužnost.

Ne samo život nego i druga dobra od većega značenja dopušteno je braniti i u obrani ubiti neposredna napadača. Sveto pismo izrijekom kaže: »Ako se uhvati lupež kod provale i bude ubijen, nema tu krivnje za prolivenu krv« (Izl 22, 1).

Samo zbog veće imovine slobodno je ubiti napadača, a ne za kakvu god malenkost. Za jedan dinar, ili kutiju šibica,

ili kutiju cigareta, za jedan grozd grožđa, ili jabuku, ili klas kukuruza ne smije se čovjeka ubiti. Ne smiješ radi svoje male štete nanijeti protivniku tako veliko zlo — kao što je gubitak života.

Dopušteno je ubiti muškarca koji hoće silom ženskoj oduzeti njezinu stidljivost. Ima muškaraca, koji su u ovom pitanju gori od životinja. A čovjek, razumom nadaren, zaboravlja na svoje dostojanstvo. Hoće silom postići ono što se daje samo slobodnom voljom i u zakonitom braku. Ženska ima pravo i dužnost braniti svoju stidljivost. Ako se ne može od nasilja obraniti drukčije, slobodno joj je ubiti napadača jer je stidljivost ženska veće dobro nego bogatstvo. Međutim, djevojka nije dužna ubiti napadača da obrani svoju nevinost. Borila se, rvala se, učinila je što je mogla da odbije napadača. A ako joj je ipak silom oduzeo nevinost, bilo je to protiv njezine volje. Ona nema grijeha, pred Bogom je nevina, jer se nevinost i poštenje žensko gubi samo slobodnim pristankom.

U svakidašnjem je životu veliko i teško pitanje obrane časti. Čast je neprocjenjivo duhovno dobro. U društvu se do časti puno drži. Ima ljudi koji će radije izgubiti život nego čast. Da obrani čast poći će i u samu smrt.

U duhu kršćanskog savršenstva, kako ga je Krist Gospodin u nauci izložio i u svom životu ostvario, treba nepravde i uvrede ravnodušno podnositi a neprijatelju bez zadovoljštine oprostiti. Na savršenstvo smo svi pozvani, svaki u svom zvanju treba nastojati da se što više približi najvišem uzoru savršenstva — Isusu Kristu. Međutim, ljudi često puštaju s vida vrhunaravne poticaje pa se radije drže čisto naravnih vrednota. Radije se upiru na suhu pravednost nego na uzvišenu ljubav. Kad mu netko dirne u čast, pita odmah što kaže pravednost, kako će moći osvetiti izgubljenu čast.

Nije dopušteno ubiti napadača za dobar glas ili čast ni onda kad bi se mogla spriječiti nepravda ili povreda časti, a ni poslije nanesene uvrede da se natrag dobije dobar glas ili čast. Dakle ni prije ni poslije uvrede. Zašto ne? Uvrede se časti nanose redovito prostim izrazima, kletvom, pogrdnim nazivom, klevetom, ćuškom, udarcem batinom. Kad bi ljudi smjeli uvredu klevetom, ćuškom ili udarcem batinom suzbijati ubojstvom, počinili bi bezbrojne nepravde, ubijalo bi se na laku ruku i za što god. Kad bi se radi prosta izraza ili pogrdna naziva smjelo čovjeku život oduzeti, ubojstva bi se dnevno

neprestano događala u tolikom broju da bi bio u temeljima ugrožen i sam opstanak društva.

Za obranu časti postoje sudovi. Sud kao nepristrana ustanova ima prosuditi da li postoji i u kolikoj je mjeri nanesena uvreda časti, pa će prema tome odrediti i zadovoljštinu povrijeđenoj časti. Uvrijeđeni je čovjek vrlo pristran u prosuđivanju svoje časti, a prirodni poziv za osvetom slijep. Bojazan je da bi uvrijeđeni mogao u osveti ići predaleko. Zato je bolje da se suzdrži od osvete i stvar prepusti sudu.

Za svakog čovjeka, a napose za nas katolike, neka vrijedi pravilo: pazi da ne diraš u tuđi dobar glas i u tuđe poštenje. Ako si po slabosti koga uvrijedio, nastoj spor što prije izgladiti mirnim putem. Ako je tebe tko uvrijedio, oprosti i zaboravi uvredu. Pametnije, bolje i časnije je to, nego stvar vući na sud. Na sudu dolazi do uzrujavanja, na sudu se gubi vrijeme, parnica stoji novaca. Konačno svaki sud preporučuje kao najbolje rješenje: nagodite se, izmirite se, a to ste mogli učiniti i bez suda.

UBOJSTVO ZLOČINCA

Zločinac je čovjek koji je počinio zlo djelo vrijedno smrtne kazne. Zločinačka djela narušavaju red u društvu. Opasna su za mir u zajednici — bila ta zajednica obitelj ili država. Zločinci ruše ćudoredni poredak, krše Božje i ljudske zakone. Oni su neprijatelji svoga društva, strah i trepet dobrim, a poticaj na zlo opakim i nastranim ljudima.

Zločin je ubiti nevina čovjeka, huliti na Boga i Božje svetinje, provaliti u crkvu pa razbijati bogoštovne predmete. Razbiti svetohranište i obeščastiti svete hostije. Otvoriti i pljačkati grobove, odavati neprijatelju tajne za vrijeme rata. Paliti kuće, oskvrnjivati nedorasle djevojčice. Zločinci nanose ljudskoj zajednici ogromne štete, ugrožavaju sam opstanak društva. Zato je društvo dužno ustati na svoju obranu i sprečavati zločince u njihovu zlu radu.

Sad nastaje pitanje: ima li država pravo u obrani ubiti zločinca, ili će u obrani od zločinca mjesto smrtne kazne upotrijebiti koje drugo uspješno sredstvo? Ne bi li možda zatvor ili prisilni rad popravili zločinca, pa bi se tako bez smrtne kazne zaštitili životi i imovina čestitih ljudi. Ima i danas ljudi koji drže da je smrtna kazna nećudoredan čin, da se protivi osjećaju čovječnosti. Oni smatraju da ni država nema pravo

ubiti zločinca. Drugi misle da država ima to pravo ali da je smrtna kazna nedostojna napretka našega doba. Oni su uvjereni da ima i blažih sredstava koja će djelovati na ljude da se okane zločina i poštuju tuđe živote i imovinu. Mnoge su države uistinu dokinule smrtnu kaznu. Međutim, iskustvo je pokazalo da blaže kazne nisu dovoljne da zaštite ljudske živote i njihovu imovinu od zločinaca. Neke su države ponovno uvele smrtnu kaznu.

Danas je u većini usvojeno mišljenje da je smrtna kazna potrebna i dozvoljena. To mišljenje usvaja i katolička Crkva. Nauka je katoličke Crkve: Jedino zakonita državna vlast ima pravo kazniti zločinca opasnog za opće dobro kaznom smrti.

Razum opravdava smrtnu kaznu ovako: Pojedini ljudi u državi slični su udovima na tijelu. Ako jedan ud na tijelu boluje od zarazne bolesti i prijeti opasnost da će biti zaraženo cijelo tijelo, dopušteno je taj bolesni ud odrezati i ukloniti da se spasi tijelo. Tako je i zločinca dopušteno otkloniti da se spasi država i društvo. Tko je počinio ubojstvo može se kazniti smrću da se dade zadovoljština povređenoj pravednosti i da se zastraši druge ljude da ne čine zločine. Zamislite kako bi izgledalo ljudsko društvo kad se zločinci ne bi bojali strijeljanja, vješanja ili električne stolice? Zločini bi se iz dana u dan množili toliko da im se drugim mjerama ne bi moglo stati na kraj. Baš to iskustvo da se zločini bez smrtne kazne množe, ponukalo je Italiju, Francusku i Švicarsku, da se ponovno uvede smrtna kazna.

Na što se ima paziti kad primjene smrtne kazne? Samo se uistinu težak zločin smije kazniti smrću. Smrt je najteža kazna, ne smije se njome kazniti svaki prekršaj nego onaj koji nanosi velike štete zajednici. Kad se nekoga okrivljuje zbog teškog zločina, treba biti na čistu da je on taj zločin doista i počinio. Treba mu na sudu zločin dokazati sigurnim dokazima. Tužitelj mora zločin dokazati, a okrivljeniku se mora pružiti mogućnost obrane. Pusti ga neka se brani. Kad kaže sve što ima na duši, što ga je do zločina dovelo, možda neće zločin biti tako grozan kako je u prvi čas izgledao.

Naročito je važno da se na smrt osuđenom dade prilika pripraviti se na smrt po propisima svoje vjere. Kad već gubi ovaj, da ne izgubi i prekogrobni život. U nazočnosti svećenika tješitelja redovito se svaki osuđenik sabere, pokaje za grijehe i s Bogom se pomiri. Nakon burnog i nesretnoga zemaljskoga života, djelovanjem Božje milosti smiren polazi u

vječnost. A baš na ovu se okolnost u naše doba često zaboravlja. Izvršavaju se smrtne kazne a da se koji put ne pušta svećenika k osuđenima.

DVOBOJ

Dvoboj je dogovorena pojedinačna borba s prikladnim oružjem da ubije čovjeka. Pojedinačna borba može biti između dvojice, ali i između više njih tako da na svakoj strani bude jednaki broj. Svejedno je u koju se svrhu vrši dvoboj: da li zato da gledaoci imaju zabavu kao u kazalištu, ili zato da se pokaže junaštvo, ili da se dade zadovoljština povrijeđenoj časti, ili da se čini radi vježbe.

Dvoboj je dogovorena borba jer su se stranke dogovorile i o vremenu kad će se boriti, o mjestu gdje će to biti, a dogovoreno je i oružje kojim će se boriti. Nije dvoboj ako se dvojica napiju, posvade i potuku. To je obična tučnjava a ne dvoboj, jer se ta borba odvija bez ikakva sporazuma. Dvoboj se vrši puškom, samokresom, mačem, bodežom ili kojim drugim oružjem koje je samo po sebi takve naravi da ubija ili teško ranjava čovjeka. Kad se dva dječaka počupaju, ili se dva odrasla čovjeka potuku šibama ili batinama, to nije dvoboj, jer u takvim tučnjavama ne dolazi redovito ni do smrti ni do teških rana.

Dvoboj može biti javan ili privatan. Javan je dvoboj kad se vrši po nalogu vlasti ili zbog općeg dobra. Privatan je dvoboj kad se dvojica pobiju radi svojih osobnih razloga. Svečan je dvoboj kad je skopčan sa svečanostima. Stranke su pozvane pismenim pozivom i nazočni su svjedoci. Običan je dvoboj gdje nema nikakvih svečanosti. Borba može biti dogovorena tako da traje dok jedan ne padne mrtav ili dok protivnik ne bude ranjen, makar i najlakše.

Privatan dvoboj, ili dvoboj poduzet zbog osobnih razloga, nije nikada dopušten. Razlog je u tome što je takav dvoboj zlo djelo. A zlo je djelo jer se protivi prirodnom zakonu. Nitko nije gospodar ni svog ni tuđeg života. Ne smiješ dakle po svojoj volji izložiti smrtnoj opasnosti a ni teškoj ozljedi ni svoj ni tuđi ljudski život. Dvoboj se protivi ljudskom razumu. Protivnik te uvrijedio. Pozvao si ga na dvoboj. On može biti tjelesno jači, u oružju vještiji, pa te u dvoboju još i ubije. Ne samo da te je uvrijedio, nego te je i ubio. Ne samo da

nisi dobio zadovoljštinu za nanesenu uvredu, nego ti je ubojstvom nanio još novo zlo, najgore zlo — oduzeo ti je život. Ne može, dakle, oružje odlučivati što je pravo a što krivo, tko je povrijeđen, i kolika mu se ima dati zadovoljština. To prosuđuje i određuje sud, zakonita državna vlast. Kad bi bilo dopušteno da ljudi sami među sobom obračunavaju i po svom vlastitom ukusu kroje pravdu, u državi nastaje nesigurnost i nered.

Katolička Crkva ustaje protiv dvoboja i udara krivce teškim kaznama. Izopćene su iz Crkve same stranke koje izlaze na dvoboj, svi koji kod dvoboja bilo na koji način sudjeluju ili pomažu, svi koji dvoboj namjerno gledaju, koji ga dozvoljavaju, ili ga ne sprečavaju a mogli bi ga spriječiti.

Javni dvoboj što ga dopušta državna vlast radi općeg dobra nije zabranjen. Dvije države se mogu sporazumjeti da svaka odabere jednog čovjeka, pa neka se ta dvojica potuku mjesto da se tuku čitave vojske s jedne i s druge strane. Kako se u pravednom ratu smije jedna vojska boriti protiv druge, tako bi se smjeli boriti pojedinci ili više njih jedni protiv drugih. Tko od tih pojedinaca pobijedi u dvoboju, pobijedila je njegova strana, njegova država, a tko u dvoboju izgubi, izgubila je njegova država.

Takav javni dvoboj nalazimo opisan u Svetom pismu. Na jednom brdu utaborila se filistejska vojska, a na drugom izraelska. Iz filistejske vojske stupi naprijed golem čovjek Golijat i reče Izraelcima: »Izaberite jednoga između sebe, pa neka izađe k meni. Ako može da se bori sa mnom i ako me pogubi, mi ćemo biti podložni vama. Ako li ja njega nadjačam i pogubim ga, onda ćete vi biti nama podanici i služit ćete nam«. Golijat je bio div. »Svi Izraelci, koji vidješe toga čovjeka, pobjegoše pred njim i prestrašiše se vrlo. Kad se nitko od Izraelaca nije usudio izići na dvoboj s Golijatom, javi se pastir David. David je uzeo kao oružje štap, praćku i pet glatkih kamena. Kad Golijat opazi Davida gdje se približava sa štapom, uvrijeđeno reče Davidu: »Zar sam ja pseto da ideš na me sa štapom? Hodi amo k meni da dam meso tvoje pticama nebeskim i životinjama zemaljskim«. A David odvrati Golijatu: »Ti ideš na mene s mačem, s kopljem i sa sulicom. A ja idem na tebe u ime Gospoda, Boga vojske Izraelove koju si ti pogrdio«. David se brzo maši rukom u torbu, izvadi kamen, zavitla ga iz praćke i pogodi Golijata u čelo. Golijat padne na zemlju, a David izvuče njegov mač iz korica i odsječe mu gla-

vu. Nakon toga se Filistejci razbježaše, a Izraelci ostadoše pobjednici (1 Sam 17).

Životinje se grabe pandžama, bodu rogovima, grizu zubima, lupaju nogama. Njihova je sva snaga u tijelu. One nemaju razuma. Čovjeka resi razum — divna duhovna moć. A razum kaže: Sporovi se neka rješavaju mirnim putem — pregovorima i sporazumima, a ne oružjem i grubom silom.

RAT

Rat je borba množine protiv druge strane množine, poduzeta za opće dobro po odobrenju javne vlasti. Rat nije obična tučnjava gdje se tuku pojedinci, ili jedna skupina s drugom radi kakvih osobnih razloga. Rat se razlikuje od pobune u kojoj se međusobno tuku pripadnici iste države. Rat se razlikuje i od dvoboja. U dvoboju se tuku pojedinci po dogovoru, a u ratu se bore velike množine ljudi jedne države s velikom množinom ljudi druge države.

Rat se zove obrambeni rat kad neki narod ili država brani svoje pravo, svoju zemlju, svoj opstanak od nepravedna napadaja sa strane druge države ili naroda. Navalni je rat kad jedan narod ili država ratuje protiv druge da osveti nepravdu sebi nanesenu, ili da dobije natrag koji posjed.

Nasilni je ili agresorski rat kad jedna država bez ikakva razloga napadne drugu državu da prisvoji njezine teritorije. U povijesti je bilo više nasilnih ratova pod raznim izgovorima: proširenje životnog prostora jedne države na račun druge, »viša rasa« treba da vlada nad »nižom« itd.

Rat donosi sa sobom redovito teške i žalosne posljedice. Uslijed ratne propagande ljudi su uzbuđeni, strasti se razbuktavaju, zaboravlja se na ljudsko dostojanstvo, gaze se Božji i ljudski zakoni. U ratu ljudi podivljaju, jedni druge okrutno ubijaju, zbivaju se nasilja, otimačine, krade se, vara, laže. Nema ćudoredne vrline koja ne bi u ratu stradala. Zlo čine oni na bojnom polju, a i u pozadini nije bolje.

U ratu najviše stradaju obitelji, osnovna stanica ljudskog društva. Očevi su daleko od obitelji pa se lako dogodi da i zaborave na obitelj. Žene su same doma bez muževa, preopterećene poslom, brigama, a često i neimaštinom. Brzo klonu duhom, zaborave se i pođu stranputicom. Djeca su bez nadzora i stege, prepuštena sama sebi preko noći podliježu zlu utjecaju pokvarene okoline. Podivljala mladež postaje odviše samosvjesna, ne da si ništa reći ni savjetovati. Ratno i poratno vrijeme obiluje buntovnicima, razbojnicima, izdajicama, zločincima svake ruke.

I jedna i druga zaraćena strana razumljivo ističu opravdanost svoga stanovišta i dokazuju da vode pravedan rat, pa nastoje da i druge dobiju za sebe. Crkva se ne da upreći u ratna kola ni od jedne strane.

Sve je ove tužne posljedice imala Crkva pred očima kad je stavila među svoje molitve: »Oslobodi nas, Gospodine Bože, od kuge, gladi i rata«. U ratu se uništavaju životi, imovina. Polja se ne obrađuju, tvornice ne rade — nastaje glad. Mrtvi se ne pokapaju propisno, pa se uslijed toga rađaju zarazne bolesti — kao u prvom svjetskom ratu španjolska groznica — koja je uništila više ljudskih života nego sam rat.

U ratu je teško prosuditi tko vodi pravedan rat, a tko nosi krivnju za rat. Svaka od zaraćenih strana dokazuje da je pravo na njezinoj strani. Podanici ni jedne strane nisu mjerodavni u prosuđivanju ratne krivnje, jer nemaju uvida u sve razloge i povode koji su doveli do rata.

Moderni rat sa visoko razvijenom tehnikom i raznolikim razornim sredstvima, naročito atomskim i hidrogenskim bombama može da uništi i jednu i drugu zaraćenu stranu. U modernom ratu neće stradati samo vojnici nego i civilno neboračko stanovništvo. S lica zemlje mogli bi nestati čitavi gradovi, a pokrajine i države, male i velike, doživjele bi strahovita razaranja.

Pokojni je papa Benedikt XV predložio za prvog svjetskog rata (1914-1918), da se osnuje međunarodni sud koji će pravedno rješavati među državama nastale sukobe. Taj bi sud morao imati i mogućnost da kažnjava nepokorne države. Papin su prijedlog veselo pozdravili svi ozbiljni i dalekovidni ljudi, a napose političari. Nekadanje Društvo naroda i današnje društvo Ujedinjenih naroda vuku korijen od Papine zamisli, što nam služi na čast.

Koliko god zaziremo od rata i osuđujemo njegove strašne posljedice, ipak naš razum ne može reći da je rat uvijek zao i da je svaki rat u sebi zlo. Kako je dopušteno čovjeku pojedincu braniti svoje pravo od nepravedna napadača i u krajnjem slučaju ubiti nepravedna napadača, tako je i državi dopušteno braniti svoja, državna prava. Ako ih ne može obraniti drukčije, dopušteno je latiti se i rata. Dopušteno je drža-

vi da u nuždi ratom poduzme potrebnu obranu i sebi ratom pribavi zadovoljštinu.

Povijest nas uči da je ratova uvijek bilo, da je čitava povijest ispunjena ratovima, da je bilo ratova dugih, teških, krvavih i vrlo okrutnih. Ali povijest kaže i da je uvijek bilo trijeznih i ozbiljnih ljudi koji su zazirali od ratova i sprečavali ih. To im služi na čast.

Danas je pogotovo nužno ustati protiv rata, jer će rat — ako do njega dođe — biti krvaviji i okrutniji nego ikoji do sada. Novi će rat biti kemijski, bakteriološki i atomski rat. Bojazan je da će se u budućem rabiti otrovni plinovi, od kojih će stradati ne samo vojnici nego i neboračko pučanstvo. Bojazan je da će zaraćene stranke rasipati i podmetati smrtonosne bakterije među vojnike, a vojnici će ih prenositi i među pučanstvo u pozadini. A ako dođe do upotrebe atomskih i hidrogenskih bombi, s lica zemlje će nestati čitavi gradovi, a možda i čitavi mali narodi. »Svaki ratni čin koji ide za uništavanjem čitavih gradova ili prostranih krajeva zajedno s njihovim stanovništvom bez razlike jest zločin protiv Boga i protiv samoga čovjeka koji treba odlučno i bez oklijevanja osuditi« (Gaudium et Spes, br. 80).

Neka nas dobri i milosrdni Bog očuva od novoga rata i njegovih groznih posljedica!

MUČENJE ŽIVOTINJA

Bog je stvorio životinje na korist ljudima. Čovjek ima veliku i raznovrsnu korist od životinja. Njihovim se mlijekom i mesom hrani, krznom odijeva, perjem grije, lijekovima liječi i zdravlje čuva.

Životinje pomažu čovjeku u radu. Nose teret, voze, oru. Ptice razveseljuju čovjeka svojim pjevanjem. Ugodne su oku svojim bojama. Psi čuvaju kuće.

Mnoge životinje potiču čovjeka na kreposti. Pčele i mravi su uzor marljivosti. I Sveto pismo stavlja mrava za uzor čovjeku kad kaže: »Idi k mravu, lijenčino, i postani mudar! Ako i nema vođe, ni upravljanja, ni gospodara, ipak se brine ljeti za hranu svoju, skuplja sebi jelo u vrijeme žetve« (Izr 6, 6—8). Rode i kvočke su uzor roditeljske ljubavi. Ovce su krasan primjer krotkosti i strpljivosti. Kokoti su uzor budnosti. Čim vide jastreba, posebnim kriještanjem daju znak pilićima da se sakriju.

Životinje propovijedaju Božju svemogućnost. Toliko ih je po vrstama i broju da su za ljudski um nedokučive. Ovoliko i ovakve ih je mogao stvoriti i na životu držati samo svemogući Bog!

Mi smo se ljudi dužni brinuti za zdravlje životinja. »Pravednik se brine za ono što treba živinče njegovo, a u bezbožnika je srce bez osjećaja« (Izr 12, 10). Lijepo je kad se nađu plemeniti ljudi koji zimi pružaju hranu pticama pjevicama, bace štogod golubovima, ili za vrijeme visokog snijega iznesu krmiva jelenima i srnama. Tko posjeduje životinje dužan im je dati nužnu hranu, držati ih čiste i uklanjati od njih što bi im moglo škoditi životu. »Ni vrabac ne pada s krova na zemlju bez volje Oca nebeskoga«. Kad se Bog toliko brine za sve životinje bez razlike — treba da se i čovjek brine za svoje životinje.

Čovjek ne smije mučiti životinje. Ima ljudi koji postupaju sa životinjama kao da su bešćutne i ne osjećaju boli. Kod seljaka se događa da natovaruju na životinje preveliki teret koji one ne mogu ni nositi ni vući, pa onda nemilosrdno tuku životinje da se savijaju od boli i muke. Muči životinje tko gladnima ne da hrane, a izmučenima odmora. I živinče osjeća umor, i ono treba počinka. Mojsijev zakon veli: »Sedmi dan je dan odmora u čast Gospodu, Bogu tvojemu. Tad ne smiješ raditi nikakva posla niti ti ni sin tvoj ili kći tvoja, ni sluga tvoj ni sluškinja tvoja, ni stoka tvoja« (Izl 20, 10). Kuharice muče životinje kad im kod klanja produljuju ili povećavaju boli više nego što treba. I liječnici muče životinje ako im kod pokusa zadavaju više boli nego što pokusi iziskuju. Djeca su često okrutni mučitelji životinja i pri tom uživaju. Uvijek je na mjestu opomena: Nemoj iz šale ili zabave mučiti životinju. Sjeti se da ona osjeća boli kao i ti.

Nije dopušteno korisne životinje ubijati bez naročita razloga. Štoviše, korisne životinje treba njegovati i zaštićivati. Škodljive životinje dopušteno je tamaniti što je više moguće. Međutim, ni njih ne smijemo mučiti.

Sa životinjama ne smije čovjek biti odviše nježan. Od te nastranosti boluju mnogi ljudi. Ima ljudi koji više drže do svoga psa, mačke, kanarinca — nego do čovjeka. I više će pažnje i novaca žrtvovati za životinju nego za čovjeka. Ta-

kvi su slični starim Egipćanima koji su obožavali mačke, bikove i druge životinje. U našim se danima iskazuje prevelika pažnja psima. Čine to pretjerano muškarci, a još više ženske.

Nemoj nikada zaboraviti: Ljudi koji su okrutni ili prenježni prema životinjama, brzo će postati okrutni prema ljudima. Mali mučitelji životinja obično se razviju u strašne mučitelje ljudi. Svi su tirani počeli time da su u mladosti okrutno mučili nedužne životinje. Jedan je zločinac pod vješalima priznao: »Ja sam u mladosti okrutno postupao sa životinjama, kasnije sam to činio i sa ljudima; zato sada umirem na vješalima«.

Mučitelji životinja zlorabe vlast koju im je Stvoritelj dao nad životinjama. Oni su pred Bogom tirani, siloviti ljudi, koje će Bog kazniti mukama kojima su oni mučili životinje. Areopag, vrhovno sudište u Ateni, osudilo je u svoje vrijeme na smrt dječaka koji je s užitkom iskopao prepelici oba oka i nakon toga je pustio neka leti. Sud je bio uvjeren da se od čovjeka koji već u mladosti ima tako zle sklonosti nema ništa dobra očekivati.

VI. ZAPOVIJED BOŽJA

UMNAŽANJE LJUDSKOG RODA

Svuda u živoj prirodi postoje dva spola: muški i ženski. U muškom je usađena težnja k ženskom, a u ženskom težnja k muškom. Kad se muški i ženski spol spoje, donose zajedno plod, podmladak svoje vrste. Bog je odobrio, blagoslovio i uzakonio spajanje spolova kad je u zemaljskom raju rekao prvim ljudima: »Rađajte se i množite se. Napunite zemlju i podvrgnite je sebi. Vladajte nad ribama morskim, nad pticama nebeskim i nad svakim živim bićem što se miče na zemlji« (Post 1, 28).

Težnja je u čovjeku za drugim spolom vrlo jaka, ali nije neodoljiva. Ta težnja vuče muškarca k ženskoj i žensku k muškarcu, ali ne sili. Tjelesni dodir nije nužda nego ovisi o slobodnoj volji. Muškarac se slobodno odlučuje da li će doći u vezu sa ženskom ili ne, da li će se u bračnu zajednicu povezati s ovom ili onom ženskom. Jednako je i ženska potpuno slobodna u odnošaju prema muškarcu. Kako u drugim pitanjima tako i ovdje čovjek treba da razumom prosuđuje i slobodnom voljom da se odlučuje. Kako se sve drugo slobodno čovječje djelovanje ravna i prosuđuje po ćudorednim zakonima, tako i spolni odnos spada u područje ćudoređa. Ne smiju ni muškarci ni ženske u ljubavnom pogledu raditi što bi htjeli, nego su se dužni ravnati po prirodnom, Božjem, crkvenom i građanskom zakonu.

Spolni je nagon sam u sebi dobar jer ima dobru, plemenitu svrhu: donošenje ploda, rađanje djece. I ugodnost koja je skopčana s ljubavnim težnjama, i sam ljubavni užitak je dopušten i dobar kad se vrši u zakonitom braku i na prirodan način, jer donosi na svijet dijete. To da je spolni nagon vrlo jak i ljubavni užitak vrlo velik ima svoju dobru svrhu: da roditelji lakše snose teret rađanja i uzgajanja djece.

U spolnom životu su muškarac i ženska potpuno jednakopravni. Razlika je među njima u tjelesnom pogledu. Muškarac je tjelesno jači i za vanjski nastup sposobniji. Ženska je tjelesno slabija i nježnija ali je sposobnija za kućne poslove i odgoj djece. U ćudorednom pogledu nema razlike. Što je dopušteno jednomu, dopušteno je i drugomu. Što je zabranjeno ženskoj, zabranjeno je muškarcu. Krivo imaju muškarci kad misle da su samo djevojke dužne s ljiljanom

u ruci dolaziti na vjenčanje, a mladići si smiju i prije braka priuštiti ljubavne užitke. Ne tako. I mladići su dužni s ljiljanom u ruci dolaziti na vjenčanje, stupati u brak nevini. Krivo je kad muškarci drže da su samo žene dužne biti u braku vjerne, a muževi da si smiju izlaziti i izvan bračne ograde. Bračna ograda ograđuje obojicu jednako i na vjernost su obvezani muževi kao i žene.

Najprirodniji poziv ženske je tjelesno materinstvo u zakonitom braku. U braku dolaze ženske sile i sposobnosti do najvećega izražaja. U braku i u obitelji je ženino pravo polje djelovanja. Brak i obitelj — to je ideal i ženske i muškarca. Današnje brojne rastave vode obitelj u propast. Svaka rastava je jedno ugaslo obiteljsko ognjište. Ljudi dobivaju vrijednost po vršenju svojih dužnosti. Savjesno vršenje staleških dužnosti čini čovjeka uglednim pred ljudima i zaslužnim pred Bogom. A oženjenima je prva dužnost rađanje i uzgajanje djece. Vrše li savjesno ovu dužnost, izvršili su svoj životni poziv. Zanemare li ovu dužnost, i sve drugo što su učinili, malo vrijedi.

»U krajnjoj liniji, stvar je roditelja da, dobro promislivši, odluče kolik će biti broj njihove djece, uzimajući na sebe odgovornost pred Bogom, pred samim sobom, pred djecom koju su već rodili, pred zajednicom kojoj pripadaju, slijedeći glas svoje savjesti, prosvijetljene Božjim zakonom i potpomognute pouzdanjem u Boga.« (»Populorum progressio«, br. 37).

ŽENIDBENI STALEŽ

Katolička Crkva traži od svojih duhovnih osoba: svjetovnih svećenika, redovnika i redovnica da žive samotno — izvan ženidbenog staleža, to znači u celibatu. I u svijetu ima muškaraca koji se ne žene, i ženskih koje se ne udaju, već žive samotno — u celibatu. Od duhovnih se osoba traži celibat da budu riješene bračnih i obiteljskih briga, i da se mogu posve posvetiti Bogu. Svjetovne osobe imaju opet svojih razloga zašto više vole samotni nego bračni život. Ako je kod svjetovnih osoba razlog samotnom životu da se mogu više žrtvovati za Boga i dobro ljudskoga društva, razlog je opravdan: samotni život ima plemenitu svrhu. Ako zaziru od braka zato da mogu pustopašno živjeti, imati ljubavne užitke

a ne snositi posljedice, ne rađati djece, onda je to kukavičluk, čovjeka nedostojan, a pred Bogom grešan.

Stoji to da nema nijednog zakona ni prirodnoga, ni Božjega, ni crkvenoga, ni građanskoga koji bi zapovijedao ženidbu. Ženidba se može savjetovati, ali se ne smije zapovijedati. Ženidba kod muškarca i udaja kod ženskih — stvar je osobne slobode. Muškarci se žene i ženske udaju jer ih na to nuka priroda. U braku će iza sebe ostaviti potomstvo. U braku će smirivati ljubavne požude. U braku će jedan drugomu biti utjeha i pomoć. Muž će tješiti ženu, žena muža. U bolesti će muž biti na pomoć ženi, žena mužu. Muž će privređivati izvan kuće, a žena u kućanstvu, pa će lakše živjeti zajedno nego bi živjeli svaki sam. Lakše će životni teret nositi dvojica nego jedan sam. U braku muž upotpunjuje ženu a žena muža. Sveto pismo kaže: »Padne li jedan, digne ga opet drug njegov. A teško samomu ako padne. Nema drugoga da mu pomogne podići se. Ako tko i može nadjačati jednoga, dvojica će mu odoljeti« (Prop 4, 10—12).

Kad se netko odluči za ženidbu, treba je sklopiti kako to traži prirodni zakon. Priroda traži da u isto vrijeme budu u braku samo jedan muškarac i jedna ženska i zajednica njihova da bude nerazrješiva do smrti jednoga ili drugoga. Muž ne može imati više žena, ni žena više muževa. Muž ne može ostaviti ženu dok je živa, a ni žena muža dok je živ. To je nauka prirodnog reda, a katolička Crkva tu nauku samo potanje i jasnije tumači i stavlja u zakone. Kako bi to izgledalo kad bi muž imao više žena? Grizle bi ga dokle ga ne bi prije reda spremile u grob. A žena sa više muževa? Ta bi bila svačija i ničija, a muževi bi se tukli radi nje kao što se u prirodi tuku mužjaci radi ženke. Zar nije ljepše kad muž i žena u miru i ljubavi vjerno žive kroz cijeli život, nego kad se svađaju i bježe jedan od drugoga? Reći ćete: ljepše je kad su dobri i vjerni i cijeli život zajedno žive u ljubavi. A baš to što je lijepo i plemenito, dobro i korisno, nalaže prirodni zakon a po njemu i katolička Crkva.

Što je u braku dopušteno, a što zabranjeno? Dopušteno je vršiti bračni čin kako ga propisuje prirodni zakon. »Zato su čini kojima se supruzi intimno i čisto sjedinjuju časni i dostojni« (Gaudium et Spes, br. 49). Priroda traži da se ljubavni čini vrše tako da može doći do začeća djeteta. U braku je dopušteno i sve što dovodi do bračnog čina. To su međusobni doticaji. Zabranjeno je vršiti bračne čine tako da

ne može doći do začeća djeteta. Sprečavanje začeća je teški ili smrtni grijeh. Savjetnici koji savjetuju ili preporučuju ograničeni broj djece, loši su savjetnici, ne smije ih se slušati. Bog koji je dao zakon da se djeca rađaju već će se pobrinuti da će djeca imati od čega i živjeti.

Kad je žena u blagoslovljenom stanju, treba da se kloni svega, što bi moglo nauditi začetom djetetu. »Zato treba već od početka najbrižnije štititi život djeteta, a pobačaj i čedomorstvo užasni su zločini« (Gaudium et Spes, br. 51). Treba se čuvati teškoga posla, srdžbe, uzrujavanja, velike žalosti. Muž treba da je u to vrijeme naročito pažljiv i obazriv prema ženi, da uklanja od nje sve što bi je moglo živčano jače potresti i škoditi joj zdravlju. Obojica neka se mole Bogu da se dijete rodi živo i zdravo. Zdravo i bistro dijete neobično je velik Božji dar. Taj dar znadu pravo cijeniti tek oni roditelji koje je zadesila nesreća da imaju nakazno dijete.

Dijete treba što prije krstiti. Ne samo ono koje je rođeno živo i zdravo, nego i nakazno, pa i ono koje je došlo bilo s kojeg razloga prije na svijet. Kad se dijete rodi živo i zdravo, krsti ga redovito svećenik u crkvi. Ako je dijete slabo, pa je bojazan da bi moglo prije umrijeti nego se dođe do svećenika, treba da ga krsti tko od bliže okoline.

ČISTOĆA

Svaki je muž ponosan ako je dobio za ženu nevinu djevojku. A s ponosom ističe i žena mužu da je u brak stupila nevina. I žena je ponosna ako je dobila za muža sačuvana, čista i nevina mladića. Takav muž će ženi često i ponosno naglasiti da je dobila nevina i poštena muža koji joj je na čast. Mladići mogu biti najraspušteniji, ali kod stupanja u brak svaki nastoji da dobije za ženu čestitu, poštenu i nevinu djevojku. I djevojke mogu prije braka biti kojekakve, ali kad se koja udaje, ljubomorno pazi da dobije čestita, ugledna i nevina muža.

Život pokazuje da su čisti i nevini mladići i čiste i nevine djevojke uvijek bile u visokoj cijeni. I danas, makar ima ljudi koji kažu da ne trebaju ni Boga ni vjere ni ćudorednih vrlina, više vrijede čestiti nego pokvareni mladići, više se poštuju nevine nego pale djevojke. S jedne strane viču protivnici kako je katolička Crkva zastarjela sa svojim načelima

o čistoći i nevinosti, a na drugoj strani za svoje sinove traže nevine djevojke i za svoje kćeri nevine mladiće. Kolika nedosljednost!

Opravdano sude muškarci: ako je djevojka došla u brak nevina, bit će i u braku vjerna, bit će brak sretan. Ako je prije braka bila bez časti i poštenja, ni u braku neće biti bolja. Jao mužu koji je dobije za ženu! I ženske imaju pravo kad sude: Čestit, pošten i nevin mladić — bit će takav i muž. Skitnica i propalica kao mladić — neće biti ni muž bolji.

Što iz toga slijedi? Treba svu moguću pažnju posvetiti mladeži muškoj i ženskoj da časno sprovode mladost, da nevini dolaze u brak. U odgoju djece prvo mjesto zauzima roditeljski dom. Majčini savjeti, pouke i dobri primjeri ostaju djeci u lijepoj uspomeni kroz cijeli život. Ozbiljan, trijezan i razborit otac uči djecu marljivo raditi, držati se reda i zapta, skromno živjeti, vjerske dužnosti vršiti, poštivati starije, osjećati za Crkvu i domovinu. Čestiti roditelji budno paze da dijete nikad ne čuje u obitelji ružne riječi, ni prosta govora, i kletve. Kad roditelji primijete da je dijete među drugom djecom poprimilo koji ružni izraz ili se nečedno vlada, dijete će ozbiljno poučiti. Ne koristi li dobra riječ, dijete će ukoriti, a prema težini prekršaja i kazniti. Vrlo je važno što djeca čitaju. Lijepa knjiga oplemenjuje dječju dušu, a zla je knjiga, napose prljavi romani, otrov za mladež. Na mladež loše djeluju pustolovne kino-predstave. Svaki će roditelj, a jednako učitelj i odgojitelj, prije dobro prosuditi da li je ova ili ona kino-predstava korisna za dijete, pa tek onda dopustiti da je dijete vidi, a neće pustiti djecu na svaku predstavu.

Djeca treba da nauče molitve i kršćanski nauk. Treba ih priučiti da se rado i pobožno mole Bogu, da se češće ispovijedaju i pričešćuju. Životna je borba vrlo teška. Da se čovjek održi na visini ljudskoga dostojanstva nisu dosta naravna sredstva — treba pomoć odozgo — s neba, od Boga. A Bog daje svoju pomoć po molitvi i pobožnim primanjem svetih sakramenata.

Kad djeca ponarastu i dođu u mladenačko doba, treba izbjegavati zlo društvo. Grešna prilika — zli mladići, pokvarene ženske zlo djeluju i redovito kvare dobre mladiće i čestite djevojke. Zajedničke igre mladića i djevojaka, izleti, sastanci bez nadzora starijih, zajedničko kupanje — često

dovode do žalosnih posljedica — do ćudorednoga pada mladića i djevojaka. Roditelji su dužni bdjeti nad djecom i paziti kamo sinovi i kćeri zalaze, s kim se druže, kakvim se idejama bave, na što troše vrijeme. Kad primijete da nešto nije u redu, treba da opominju, karaju i kude zlo djelo. Savij drvo dok je mlado! Neka znadu sinovi i kćeri, mladići i djevojke: sve što se poduzima u vezi s njima, čini se samo za njihovo dobro.

ŠTO ZABRANJUJE ŠESTA BOŽJA ZAPOVIJED?

U šestoj Božjoj zapovijedi zabranjuje Gospod Bog sve što može povrijediti vlastitu ili tuđu nevinost.

Sv. Pavao opominje prve kršćane: »A bludnost i svaka vrsta nečistoće ili požude neka se i ne spominje među vama, kao što se pristoji svetima! Ni prostaštvo, ni ludorije, ni dvosmislene šale — što sve nije na mjestu — već radije zahvaljivanje! Jer ovo znajte dobro: nijedan bludnik, nijedan nečisti... nema dijela u Kristovu, Božjem kraljevstvu!« (Ef 5, 3—5).

Zabranjene su misli i želje koje kaljaju nevinost. Nečiste su misli zabranjene jer vode čovjeka na nečista djela. One su slične iskri koja je uzrok velikoj vatri. Nečiste misli — veli sv. Grgur Veliki — treba odmah ukloniti. Inače će se razbuktati u čovjeku kao vatra u slami koja se više ne da ugasiti. Sv. Jeronim uspoređuje nečiste misli sa zmijom. Čim se zmija pokaže, treba joj odmah stati na glavu. Ne učiniš li to, ona će te ubosti i uštrcati smrtonosni otrov. Zle se misli uklanjaju tako da se pažnja svrati na nešto drugo, ili da se čovjek pomoli Bogu kad primijeti nečistu napast. Zle misli donose smrt duši. Ako nečiste misli odbijamo, nema grijeha. Netom na njih pristajemo i njima se naslađujemo, počinili smo grijeh.

Iz nečistih misli, koje ne odbijamo, rađaju se zle težnje ili želje za grijehom. Kako iz korijena niče stabljika, tako iz želje djelo. Želja je čin volje i jednako je grešna kao i djelo. Isus Krist je rekao: »Čuli ste da je kazano: Ne čini preljube. A ja vam kažem da svaki koji promatra s požudom ženu, već je učinio s njome preljubu u srcu svomu« (Mt 5, 27—28).

Zabranjene su ružne riječi. Ljudi koji se služe sramotnim riječima sigurno imaju nečistu savjest. Nemoguće je

zamisliti čovjeka koji se služi ružnim izrazima da bi u duši bio čist. Sv. Jeronim upozoruje: Komu se sviđaju sramotne riječi, taj nije daleko od sramotnih čina. Jezik je mali ud sličan maloj vatri koja sažeže ogromnu šumu. »Od oštrice mača pali su već mnogi, ali ih je još više palo od jezika« (Sir 28, 18).

Zabranjena su ružna djela koja kaljaju čistoću. Ružna se djela razlikuju s kime su učinjena. Teški je grijeh kad ih čine slobodne osobe. Teži je grijeh kad to čine oženjene osobe izvan braka. To je preljub. Još je teži grijeh kad to biva među rođacima. Takav grijeh se zove rodoskvrnuće. Među najteže grijehe spadaju grijesi protiv naravi. Takvi su grijesi ružni čini što ih čovjek čini sam sa sobom, ili dvije osobe istoga spola, a najgori je ružni čin sa životinjom.

Treba se čuvati drskih pogleda na osobe drugog spola. Bog nam zabranjuje nečedne poglede da nas sačuva od grijeha. Bog postupa s nama poput mudra oca koji ne da djetetu nož u ruke jer bi se dijete nožem ranilo. Kralj David je s krova svoga dvora nečedno promatrao ženu Urijinu u susjednom dvorištu. Posljedice? Pozvao je tu žensku k sebi i s njom sagriješio. Počinio je preljub. Nakon toga dolazi k Davidu prorok Natan i kara Davida zbog teškog grijeha. David je gorko oplakao grijeh i tom zgodom ispjevao tužni psalam: »Smiluj mi se, Bože, po velikom milosrđu svome« — koji se pjeva kad se mrtvac prati na ukop.

Gledanje nečednih slika škodi čistoći još više nego prosti razgovori. Jače naime na dušu djeluje ono što oko gleda, nego ono što uho sluša. Budno treba izbjegavati gledanje nepristojnih predstava u kazalištu i kinu. Nevinost godinama čuvana može zauvijek pasti u blato, i u blatu ostati nakon jedne nečedne predstave u kazalištu ili kinu.

Sveto pismo spominje da je Bog radi nečistih grijeha spalio ognjem s neba gradove Sodomu i Gomoru. »I uništi te gradove, svu nizinu sa svima stanovnicima tih gradova i sve što je raslo na poljima« (Post 19, 25). Međusobne težnje muškarca k ženskoj i ženske k muškarcu dane su radi rađanja djece. Što god se protivi rađanju djece zlo je i grešno i Bog to teško kažnjava.

VII. ZAPOVIJED BOŽJA

PRAVO NA VLASNIŠTVO

Čovjek treba zemaljska dobra za uzdržavanje svoga života. Među ta dobra spadaju: hrana, odijelo, stan, novac, kuća, zemljište, knjige, oruđe i drugo. Budući da je to čovjeku potrebno ima pravo da sve to steče na zakoniti način i posjeduje kao osobno vlasništvo.

Kao što priroda daje čovjeku pravo i nalaže dužnost da uzdržava i čuva svoj život do Božje volje, tako mu daje i pravo da stiče vremenita dobra koja su potrebna za uzdržavanje života i da ih posjeduje kao svoje vlasništvo. Prirodno pravo nuka čovjeka da se pobrine ne samo što treba ovaj čas, danas, nego da privrijedi i za starost, za bolest, za slučaj nesreće. Pametan i razborit čovjek treba da misli i na to kako će djecu postaviti na noge. Jedno će dijete dati u zanat, drugo će školovati. Doći će vrijeme kad će ženiti sinove i udavati kćeri. Za sve to treba vremenitih dobara koja će dopuštenim sredstvima steći i brižno čuvati kao vlasništvo.

Zamislite čovjeka koji nema ništa svoga. Taj je neprestano zabrinut gdje će dobiti koricu kruha ili komad odijela, ili gdje će noć prespavati. Neprestano je u strahu kako će danas proživjeti, komu će sutra pasti na teret. Što onda ako se komu zamjeri pa ga ne primi u službu ili ga iz službe otpusti. Taj neprestani strah, ta grozna neizvjesnost ubija u čovjeku volju za život. Takva čovjeka ništa ne veseli: ni ovaj ni prekogrobni život. Takav ne radi s voljom, ne moli se Bogu, ne znači ništa u ovom životu, a ne brine se ni za drugi jer mu je životna neizvjesnost i nesigurnost utukla svaki životni polet.

Već je prvim ljudima u raju zemaljskom rekao Gospod Bog: »Napunite zemlju i podvrgnite je sebi!« (Post 1, 28). Obrađujte zemlju, privređujte, skupljajte imovinu, osigurajte si život. Što ste poštenim radom privrijedili, to je vaše, s time ćete po svojoj vlastitoj volji raspolagati. Već prvi sinovi Adamovi imaju svaki svoje vlasništvo. Abel je pastir, Kain ratar, Abel se bavi stočarstvom, Kain poljoprivredom. Svaki ima svoje zvanje, svoje vlasništvo. Kad prinose Bogu žrtve svaki prinosi i daruje od svoga vlasništva. Što kažu

povijest i etnologija? Gdje god ima ljudi, bili oni obrazovani ili zapušteni, svi znadu za osobno vlasništvo, svaki znade za razliku: ovo je moje, a ono tvoje. Svi narodi imaju zakone koji štite privatno vlasništvo i kažnjavaju povredu privatnoga vlasništva.

Zajednica ima pravo da intervenira i stavi ruku na vlasništvo stečeno nepravdom, krađom, prisvajanjem ili kojim drugim načinom

Nakon istočnoga grijeha, kad je ljudska narav oslabila i ljudi su više skloni na zlo nego na dobro, još je više potrebno osobno vlasništvo. Gdje nema privatnog vlasništva nastaju neprestane svađe i tučnjave. Često se rođena braća ne slažu i ne mogu u zajednici živjeti; dijele se i svaki hoće imati svoje privatno vlasništvo.

Osobno vlasništvo je plemeniti podstrek za rad. Kad je čovjek svjestan da će raspolagati s onim što svojim radom privrijedi, radit će marljivo i savjesno, i nastojati da što više privrijedi. Ako pak čovjek ne raspolaže sa plodovima svoga rada, radit će bez volje i veselja.

Konačno, gledamo prirodu. Biljka svaka svojim korijenjem vuče hranu iz zemlje za sebe, a ne za drugu biljku. Svaka ptica gradi gnijezdo sebi, a ne drugoj. Tako po prirodnom zakonu svaki čovjek radi za sebe, a plodovima svoga rada želi sam raspolagati. Kako je ustanova prirodnoga zakona obitelj i država i vlast u državi, tako je ustanova prirodnog zakona i osobno vlasništvo. Boriti se protiv privatnog vlasništva znači boriti se protiv ljudske naravi, znači u temeljima ugrožavati ljudsko društvo.

»Međutim, privatno vlasništvo nije ničije bezuvjetno i apsolutno pravo. Nitko nije ovlašten da zadržava za svoju isključivu upotrebu ono što prelazi njegove potrebe, dok drugi nemaju ni ono nužno. Jednom riječju, pravo vlasništva ne smije se nikada ostvarivati na štetu zajedničkog dobra; takva je nauka crkvenih otaca i velikih teologa. Gdje dođe do sukoba između stečenih privatnih prava i iskonskih potreba zajednice, dužnost je državne vlasti da se trudi oko njegova rješavanja, uz aktivno sudjelovanje građana i socijalnih grupa« (Populorum progressio, br. 23).

KAKO SE STIČE VLASNIŠTVO

Zakoniti putovi kojima se stiče osobno vlasništvo jesu rad i darovanje.

Čovjek je stvoren za rad kao ptica za lijet. Nedostojno je zdrava čovjeka da ne radi. Takav čovjek nije vrijedan da živi. Sveto pismo kaže: **»Tko ne radi, neka i ne jede«.**

Bog je u svojoj providnosti odredio tako da zemlja daje svoje plodove samo onomu koji je obrađuje. Bez oranja i kopanja, bez sjetve, bez truda i žuljeva nema berbe, plodova ni plaće. Ni zemlja nije nastala sama od sebe, a ni sredstva za uzdržavanje života ne niču sama od sebe iz zemlje. Zemlja je djelo Božjih ruku, a plodovi zemlje, životna sredstva, plodovi su naših ljudskih ruku. Tko zemlju obrađuje ima pravo na njezine plodove. Oduzeti zemlju čovjeku, koji u znoju svoga lica obrađuje zemlju, grijeh je protiv svake pravednosti. Štoviše, Bog nagrađuje i životinju za njezin rad kad kaže: **»Ne zavezuj volu usta kad vrši!« (Pnz 25, 4).**

Bog je stvorio zemlju i ljude na zemlji. Sve stvoreno je Božje djelo. **Zato Sveto pismo zove zemlju i ljude, pa i cijeli** svemir, **vlasništvom Božjim. Plodovi našega rada, djela naših ruku osobno su vlasništvo. Leon XIII umno veli: Plod** rada je pravno dobro onoga koji je posao izvršio.

Osobno se vlasništvo stiče i darovanjem. Iz ljudske naravi izvire plemeniti osjećaj da ljudi jedan drugomu daju darove. Otac daje svoju imovinu djeci, prijatelj prijatelju, **rođak rođaku. Ima dobročinitelja koji poklanjaju svoju imo**vinu stranoj osobi a da s njom nemaju nikakvih rodbinskih ni prijateljskih veza. Dobročinitelji su koji posvoje tuđe dijete **i čine ga baštinikom svoje imovine. Oporuke i nasljedstva** postoje u ljudskom društvu otkada postoje i ljudi na zemlji. Štoviše, i prirodni i ljudski zakoni stavljaju na srce svima koji što posjeduju, neka za vremena načine oporuku i točno naznače što komu ostavljaju iza smrti da ne bude nepotrebnih svađa. Tko je primio dar ili naslijedio imovinu vlasnik je te imovine, raspolaže s njom po svojoj volji.

Vlasništvo se sticalo osvajanjem i zaposjedanjem još ničijega zemljišta. Tako još i danas postaje vlasnik gljiva onaj tko ih je u šumi nabrao. Vlasnik je mjesta u gostionici, kinu, kazalištu ili na željeznici onaj tko je prvi zaposjeo slobodno mjesto.

Prirodni zakon kaže: Čovječe, radi marljivo, štedi, pazi, čuvaj imovinu. Što si poštenim radom privrijedio, to je tvoje, ti si vlasnik te imovine, s njom raspolažeš kako hoćeš. Kad si od nekoga dobio dar, ili naslijedio imovinu od roditelja, rodbine ili koga dobročinitelja, to je tvoje vlasništvo, tvoja svojina koju možeš prodati ili pokloniti komu hoćeš.

Kod sticanja imovine treba paziti da se stiče časno i pošteno, da sve bude po zakonu prirodnom i Božjem. Osobno vlasništvo treba poštivati. Nas boli kad bi u našu imovinu netko dirao i nepravedno nam je oduzeo. Tako boli i drugoga kad bismo mi nepravedno dirali u njegovu imovinu. Zato kaže prirodni zakon: **Što ne bi ti htio da tebi drugi čini, to nemoj ni ti njemu činiti. Ovo je pravilo sveto i nepogrešivo.** Tko ga se vjerno drži nikad neće pogriješiti.

Kako bi izgledalo ljudsko društvo kad bi ljudi smjeli dirati u tuđe vlasništvo kako bi se komu svidjelo! Tada bi se neprestano kralo, otimalo, ljudi bi jedan drugoga ubijali, događala bi se bezbrojna razbojstva. Nikada nitko ne bi bio siguran za svoju imovinu. Ljudi bi živjeli u neprestanom strahu od tatova i razbojnika. Među ljudima ne bi bilo nikada mira.

Svakomu je dopušteno sticati imovinu poštenim načinom koliko više može. **Sveto pismo kaže: »Bolje je davati,** nego primati«. Bolje je i ugodnije da imaš pa možeš i drugomu dati i pomoći, nego da si siromah, bijednik koji mora moliti pomoć od drugoga.

KRAĐA

Tuđe se vlasništvo oštećuje krađom. Krade tko odnosi tuđu imovinu potajno, a protiv opravdane volje vlasnika. Tat je tko je svjestan da je stvar tuđa i uzima je sebi na korist a da gospodar za to ne zna.

Kažu da svraka krade i sakriva sve što se sjaji. Zato je zovu slikom čovjeka tata. Sveto pismo spominje da je Juda bio tat. **On je nosio kesu i spremao u nju darove što bi dobri** ljudi darovali za Isusa i apostole. Međutim, potajno je iz kese uzimao za sebe i time postao tat. Bio je lakom, gramzljiv za novcem. **Gramzljivost ga je tako daleko zavela da je za 30** srebrenika prodao i samoga **Učitelja — Isusa Krista.**

Nijedan grijeh nije među ljudima toliko raširen i tako općenit kao krađa. Novine se u zadnje vrijeme gotovo u svakom broju tuže na kriminal u privredi. Krade se na veliko zajednička, narodna imovina, a ljudi puno kradu i jedan drugomu. Gdje je uzrok tim nečasnim pojavama? S jedne strane prirođena slabost — gramzljivost, lakomost, nezasitnost ljudske naravi kad se radi o imovini. S druge strane veliki zahtjevi, lagodan i pustolovan život. Ima ljudi koji bi htjeli na veliko živjeti a ništa ne raditi, a to nikako ne ide zajedno. Da se ipak namaknu sredstva za takav život posiže se i za krađom.

Kad bi ljudi više poštivali Boga i po vjeri živjeli, ne bi ni izdaleka bilo toliko krađa. Ljudi koji po vjeri žive, ne kradu. Svjesni su da je krađa zlo i sramotno djelo. Boje se odgovornosti pred Bogom koji sve vidi i sve zna i ništa mu se sakriti ni zatajiti ne može. Oni koji kažu da nema Boga ni odgovornosti pred Bogom, ne boje se ni ljudi. Takvi ljudi nastoje krađu vješto prikriti i smiruju savjest ovako: Božje pravde nema, a ljudskoj sam izmaknuo. Kad nema prekogrobnog života, zašto se ne bih naužio života bar ovdje na zemlji? Jedanput se samo živi i to ovdje na zemlji. Zato si užij života, pa makar i krađom.

Nemojmo se zavaravati. Tko ne poštuje Boga taj ne poštuje ni ljude. Tko gazi Božji zakon još će više gaziti po ljudskim zakonima. Tko se ne boji Božjega suda taj se ne boji ni ljudske pravde. Nema zakona koga čovjek bez vjere ne bi pogazio ako ima od toga korist i ako postoji nada da se njegov zločin neće otkriti.

Kad je čovjek u krajnjoj nuždi, nije krađa, nema grijeha, ako od tuđe imovine uzme ono što mu je potrebno da se riješi te nužde. Umoran putnik, izmučen, gladan i žedan uzme u tuđem voćnjaku par jabuka. Nema grijeha. Razborit vlasnik bi mu i sam dao. Kad bi se vlasnik i ljutio, neopravdano bi se ljutio jer je u krajnjoj bijedi sve zajedničko i svaki smije uzeti koliko je potrebno da si spasi život. Jednom su gladni apostoli išli po polju kroz usjeve, trgali klasje i jeli. Isus ih nije korio nego još i branio od farizejskih napadaja. Zašto? Jer su bili gladni, u bijedi, a uzeli su samo toliko da utaže glad.

Ima ljudi koji traže pomoć na sve strane. Sad od pojedinaca sad od ustanova. A njihovo imovinsko stanje nije loše. Mogli bi s malo truda i pažnje pristojno živjeti. Takvo prosjačenje jednako je krađi jer nepoštenim načinom prisvajaju tuđu imovinu.

Neki ne kradu izravno, ali ukradeno skrivaju ili kupuju. I to je krađa. Narodna poslovica pametno kaže: Tat je koji vreću drži kao i onaj koji stavlja ukradeno u vreću. Tat je ne samo onaj koji izravno uzima tuđu stvar, nego i svi drugi koji ga u krađi pomažu, bilo da ukradeno skrivaju, bilo da ukradeno kupuju.

Sveto pismo teško osuđuje krađu. »Ne varajte se... ni tati, ni lakomci, ni pijanice, ni razbojnici neće baštiniti kraljevstva Božjega«. Zašto je Sveto pismo tako strogo? Zato što krađa ruši red i sigurnost u imovinskim odnosima među ljudima. Kad bi bilo dopušteno krasti, nitko nikad ne bi bio siguran za svoju imovinu.

OTIMAČINA — PREVARA — LIHVA

Otimačina je još gora nego krađa. Dok tat potajno odnosi tuđu imovinu i ne dira u život vlasnikov, otimač oduzima imovinu i napada na život gospodarov. Otimačina je nasilno oduzimanje tuđe imovine. Često se događa da otimač rani ili ubije gospodara da nakon toga može oduzeti i odnijeti njegovu imovinu.

Otimač stavi nož pod vrat svojoj žrtvi. Drugi se posluži pištoljem. Više otimača zajedno dočekaju žrtvu, bace je na zemlju, isprebiju je toliko da se ne može dići. Nakon toga je opljačkaju i s opljačkanom imovinom pobjegnu. Kad otimač kod oduzimanja imovine teško rani ili ubije vlasnika — to je grabežno umorstvo, jedan od najgorih zločina u ljudskom društvu.

Sveto evanđelje spominje razbojstvo svoga vremena u Palestini. Neki čovjek putovao iz Jeruzalema u Jerihon. Na putu ga iz zasjede napali razbojnici, svukli ga, teško izranili i na pola mrtva ostavili na cesti.

Prevara se sastoji u lukavom oštećivanju tuđe imovine. Kupac je platio tri metra tkanine, a trgovac mu je dao samo 2 m i 80 cm. Trgovac je kupca oštetio krivom mjerom. Stranka traži i plati deset kilograma šećera, a trgovac je stavio na tezulju uteg samo 9 i pol kilograma. Tako trgovac prevari jednu stranku, tako drugu; tako danas, tako sutra, tako vara godinama. Prevare narastu i na milijunske svote.

Nije rijetka pojava da ljudi varaju upotrebom krivoga novca. Tako vješto izrade krivi novac da ga jedva i vještak razlikuje od pravoga. Krivim novcem kupuju i plaćaju robu, a nevine stranke ostaju bez svoje imovine i još moraju odgovarati pred vlastima odakle im krivi novac. Već je više puta ustanovljeno da se na tržnicama prodaju pokvarene živežne namirnice pod istu cijenu kao da su zdrave. U mlijeku se nađe vode, uginulu živad prodaju kao najzdraviju, a pokvareno meso kao ono bez prigovora. Ako su živežne namirnice toliko pokvarene da se ljudi i otruju njima, onda je s prevarom skopčano i ubojstvo; počinjeno je dvostruko zlo, pa i dvostruki grijeh.

Česte su prevare s lažnim dokumentima. Oženjeni čovjek načini krivi slobodni list i njime se oženi po drugi put. Osramotio je drugu žensku, a možda potrošio i njezinu imovinu. Dvostruko zlo, dvostruki grijeh — sramota i prevara. Posjednici varaju jedan drugoga premještanjem kamena međaša. Čovjek je osigurao kuću protiv požara. Međutim, on sam zapali kuću da može podići veliku osigurninu. To je očita prevara. Bezbroj je načina kako ljudi varaju jedni druge, a prevara je uvijek zlo i ne da se ničim opravdati.

Posebna je vrsta varanja i izrabljivanja tuđe bijede — lihva. Lihvar je čovjek, koji tuđu bijedu izrabljuje sebi za korist. Čovjek-siromah nužno treba novaca. U velikoj je stisci, želi dići zajam — makar pod kakvim uvjetima. Lihvar vidi stisku i daje zajam ali traži strahovito visoke kamate.

Lihvar jednom rukom pomaže bijedniku, a drugom ga gura u još veću bijedu. Sv. Ivan Hrizostom umno primjećuje: »Lihvar čini pod sjenom pomoći bijedu još većom i prodaje ljudsku ljubav za novac«. Sv. Bernardin zove lihvare ubojicama siromaha. Lihvari oduzimaju siromasima sve što im za život treba, oduzimaju im dakle i sam život.

Sv. pismo nas opominje: »Braćo, molimo vas i opominjemo u Gospodinu Isusu ... da ne varate brata svojega, jer je Gospodin osvetnik za sve ovo« (1 Sol 4, 1, 6).

OŠTEĆIVANJE TUĐE IMOVINE

Bezbroj je načina kako ljudi jedan drugomu nanose štetu. Čine to zlo, a i bez zlobe. Škode lakoumno imovini bližnjega kao da je bez vrijednosti, a ne misle na to kako se do

imovine teško dolazi i kako je ljudima krvavo potrebna za uzdržavanje svagdanjeg života.

Godinama treba štedjeti dok se skrpa i najsiromašnija kućica. Drugi mu je zapali za što god. Možda su se kao susjedi porječkali, ili je jedan drugomu dobacio uvredljiv izraz. Eto ti uvrede, a nakon uvrede osveta koja pali kuću i čovjeka baca na prosjački štap. Boli čovjeka kad mu je grom zapalio kuću, ili je izgorjela u ratnom paležu. Još više i teže boli kad je to učinio čovjek iz zlobe, iz puke osvete. Palikuća sebi nije pomogao, a brata je unesrećio za čitav život.

Ljudi bez grižnje savjesti hodaju po tuđim livadama i usjevima, a ne misle da je gospodaru dragocjena svaka travka i svako zrno. Šaranje po tuđim zidovima dokaz je neodgojenosti, zaostalosti i prostote. Urezivanje slova ili drugog čega u klupe u školi, crkvi, u privatnim ili javnim zgradama, ili u perivojima baca ružno svjetlo na čitavo mjesto jer prolaznik ispravno sudi: gledaj ludoga svijeta, kako sam uništuje svoju imovinu, kako je sam svoj najveći neprijatelj. Poderati ili zamazati drugomu odijelo, nabaciti se na tuđe voćke, razbijati prozore na tuđoj kući, razvaliti ogradu, posjećivati tuđi vinograd ili voćke u voćnjaku, ubiti iz objesti ili zlobe tuđe živinče — dokaz je krajnje pokvarenosti i živinske surovosti. Ubijati ribe otrovom ili minama, hvatati divljač za lovostaja ili ubijati ženke dok imaju mlade — dokaz je divljaštva i manjak osnovne čovječnosti.

Nađene i posuđene stvari treba vratiti. Što je vrednija nađena stvar, to je veća i teža obveza vratiti je njezinu gospodaru. Ako je vlasnik nepoznat, treba ga potražiti ili stvar prijaviti vlastima da ove potraže gospodara. Ne pronađe li se vlasnik, stvar može nalaznik zadržati. Nađene i posuđene stvari ne vratiti kad se zna čije su to je krađa. Sv. Augustin duhovito primjećuje: »Što si našao a nisi vratio, to si oteo«.

Čudna je i nerazumljiva pojava kako su ljudi nemarni kad se radi o vraćanju posuđenih knjiga! Posudi knjigu, pa i onu koja je velika rijetkost, zato i velika dragocjenost, a kasnije ni ne misli na to da bi je vratio. Inače čestit i pošten čovjek. Da si mu novaca uzajmio, sigurno bi ih vratio. Bilo bi ga stid posuđeni novac zadržati i dug ne vratiti. Ali kad je knjigu posudio, ni na pamet mu ne pada da je vrati. A knjiga može biti veća vrijednost nego novac, jer se do novca marljivim radom uvijek može doći, a rijetka se knjiga ni za kakav novac ne može dobiti.

Kako su tek ljudi nemarni u vraćanju dugova! Posude novac i ne vraćaju. To je nepošteno. To je krađa. Beznačajno je na laku se ruku zaduživati, pa onda ne plaćati dugove. Ima ljudi koji su po naravi lakoumni, pustolovni, hoće udobno stanovati, skupocjeno se odijevati, raskošno hraniti, na veliko putovati, svakoj zabavi prisustvovati, a prihodi njihovih zvanja to ne dopuštaju. Na sve strane se zadužuju, dugove — dakako — ne plaćaju, i — što je još najžalosnije — dugove ne smatraju ni sramotom ni grijehom.

Još je žalosnija pojava kod poslovnih ljudi koji pozajmljuju velike svote novaca da urede radnju, kupe kuću ili nabave robu, a iza toga povjere imovinu ili prenesu je na drugoga, pa ih se ne može grabiti na red da plaćaju dugove, jer — kažu — ništa nemaju.

Teški su grijesi zaustavljanje i neisplaćivanje zaslužene plaće. Veliki je broj ljudi koji žive od dnevne zarade ili od nadnice. Čitav dan se čovjek mučio, sav se u znoju okupao, ruke su mu pune krvavih žuljeva. Jedva je dočekao večer da dobije pogođenu dnevnicu, a gospodar mu je ne isplaćuje, ili je od nje otkinuo dio. Takav postupak — to je u nebo vapijući grijeh. Sveto pismo opominje poslodavce: »Ne zakidaj i ne pljačkaj bližnjega svojega! Ne zadržavaj kod sebe do sutra plaće radnikove!« (Lev 19, 13). Na drugom mjestu veli Sveto pismo: »Gle, plaća poslenika, koji su želi njive vaše, viče, i vika žetelaca dođe do uši Gospodina četa« (Jak 5, 4).

TKO SU TATOVI I RAZBOJNICI?

Sveto pismo strogo zapovijeda pravednost u imovinskim odnosima: »Ne činite nepravde kod presude, kod mjere za dužinu, kod mjere za težinu, kod mjere za stvari što se sipaju! Mjerila neka su vam prava i utezi pravi« (Lev 19, 35-36). »Dvojak je uteg mrzak Gospodinu, lažna su mjerila stvar nepravedna« (Izr 20, 23).

Krađa je kad radnici i namještenici primaju punu i potpunu plaću za posao koji nisu pravedno i pošteno izvršili. Tatovi su muški i ženske, koji su namješteni kao kućna posluga, kad potajno uzimaju od gospodareve imovine. Štoviše, posluga je — kad krade — veći tat nego strani tatovi, jer posluga ima ključeve, što strani tatovi nemaju. Dok se pred stranim tatovima može imovina sakrivati i zaključati, domaćem tatu ne možeš ništa sakriti, niti mu zaključati kad točno zna gdje što stoji. Tatovi su i čuvari koji ne paze i ne čuvaju povjerenu imovinu. Takvi su tatovi lugari, poljari, pudari, noćobdije kad primaju plaću za svoju službu, a u službi su nemarni.

Nepošteno je djelo, jednako krađi, kad netko lukavim riječima izmami od drugoga novac koji dakako potroši i ne vraća. Takvi tatovi čine dvostruki grijeh: krađu i laž. Odnose tuđu imovinu i još kod toga lažu. Lakomost je vrlo dosjetljiva pa pronalazi bezbroj putova kako će doći do tuđega novca. Zato je i vrlo teško nabrojiti sve vrste krađe.

Narodna poslovica mudro kaže: »Ukradeno nije blagoslovljeno, a oteto je prokleto«. I tatovi i otmičari treba da misle na opomenu Sv. pisma: »Koji hoće da se obogate, upadaju u napast i zamku đavla, i u mnoge lude i škodljive želje koje obaraju ljude u propast i pogibao« (1 Tim 6,9).

»Što nećeš da se čini tebi, to ni ti ne čini drugomu« (Tob 4, 16) — rekao je pravednik Tobija svomu sinu kad mu je davao spasonosne opomene za život. Čovječe, bio tko mu drago, tebe bi boljelo kad bi tvoju imovinu netko krao, otimao ili te varao; to jednako boli i drugoga; nemoj ni ti njemu to činiti!

Otimač je tko radniku ne isplaćuje dužnu plaću. Sveto pismo često osuđuje taj zločin. »Ne zakidaj ubogog i siromašnog nadničara« (Pnz 24, 14). Gospod Bog se grozi: »Doći ću k vama na sud i brzo ću ustati kao tužilac proti tlačiteljima najamnika i udovica i sirota« (Malah 3,5). Starac Tobija opominje svoga sina: »Ako je netko radio za tebe, odmah mu podaj plaću i ne zadržavaj zaslugu nadničarevu« (Tob 4, 15).

Među otimače spadaju lihvari koji bezdušnim kamatima izrabljuju i ubijaju sirotinju. Otimači su podmitljivi suci koji se novcem ili drugim darovima daju podmititi, pa izriču nepravedne osude na štetu siromaha. Sveti oci zovu otimačima i trgovce koji u oskudici kupuju žito, pa ga iza toga skuplje prodaju i zarađuju novac na tuđoj bijedi. To isto vrijedi i za umjetno nabijanje cijena drugim živežnim namirnicama. Za sve takve vrijedi prijetnja Svetoga pisma: »Tko ne da žita, proklinje ga narod« (Izr 11, 26).

Danas vlada svijetom nezasitna lakomost za imetkom. Svakomu je čovjeku sveta dužnost da ispita savjest: Da li sam svoju imovinu stekao časno i pošteno, ili možda nepravednim

načinom? Nepravda je zlo — učinjena makar komu. Nepravdu treba što prije poravnati.

VRAĆANJE TUĐE IMOVINE

Tuđu imovinu treba vratiti i učinjenu štetu nadoknaditi. To traži pravednost koja kaže: Svakomu njegovo.

Tuđu imovinu treba vratiti njezinu gospodaru — vlasniku. Ako vlasnik nije živ, imovinu treba predati njegovim nasljednicima. Ako nema nijednoga nasljednika, tuđa imovina pripada siromasima ili se daje u dobrotvorne svrhe.

Siromasi su svi koji su tjelesno ili duševno nesposobni da sami privređuju svakidašnji kruh. Siromaha je uvijek bilo na svijetu, i danas ih ima, i bit će ih dok bude svijeta. Isus je rekao jednom zgodom: »Siromaha ćete imati uvijek sa sobom«. Prema tome uvijek ćete imati prilike pomoći siromahe i činiti dobra djela.

Uz siromahe Sveto pismo preporučuje kršćanskom milosrđu udovice i siročad. Udovica je sirota već tim samim što nema muža. Muž je glava obitelji, on nosi veći životni teret. On je hranitelj i odgojitelj obitelji. Ako je žena ostala bez muža, tad i mužev teret pada na nju. A kud će — jadna — nositi još i muški teret kad joj je i njezin pretežak.

Siročad su djeca bez oca i majke. Ostala su bez roditeljske ljubavi i bez topline kad je najviše trebaju. Kad bi malena djeca sve drugo imala, a roditelja nemaju, i tada bi bila sirote. A redovito je tako: Kad nemaju djeca roditelja nemaju ni sredstava za život. Žive u jadu i bijedi.

Dobrotvorne su svrhe: dati dar crkvi, pomoći učenike u sjemeništu. Sjemeništarci potječu redovito iz obitelji sa brojnom djecom, a obitelji s brojnom djecom muku muče kako djecu na noge postaviti. Katolička Crkva svu moguću pažnju posvećuje sjemeništima. Sjemeništa su zjenica oka njezina.

Tko ne može sve vratiti, dužan je vratiti koliko može i kad može. Bila bi loša i neopravdana isprika kad bi netko rekao: Kad ne mogu vratiti sve, neću vratiti ništa. Kad vraćaš bar nešto, pokazao si dobru volju, a u nedostatku imovine hvalevrijedna je i dobra volja. Ako netko radi siromaštva ili drugih zapreka ne može ništa vratiti od tuđe imovine,

treba imati iskrenu volju dug vratiti čim bude moguće. A dobru će volju pokazati ako se brine i trudi da što privrijedi od čega će moći povratiti dužnu imovinu. Tko je toliko siromašan i u takvoj bijedi da ne može baš ništa vratiti, dužan je za oštećenoga bar se Bogu pomoliti; neka mu Bog vrati što su mu ljudi oduzeli.

Posjednik tuđe stvari možda i ne zna a posjeduje tuđu stvar. Takav je posjednik u dobroj vjeri. Drugi zna da posjeduje tuđu stvar i radi toga je u zloj vjeri. Posjednik tuđe stvari u dobroj vjeri dužan je vratiti stvar i plodove, a posjednik u zloj vjeri dužan je vratiti stvar, plodove i nadoknaditi štetu.

Tko neće tuđu stvar vratiti ili štetu nadoknaditi, ne može dobiti pred Bogom oproštenje grijeha niti mu svećenik može dati odrješenje u sv. ispovijedi. To, dakako, vrijedi za veliku stvar, a ne za kakvu god sitnicu. A velika je svar i prema tome težak grijeh ako si drugomu oduzeo od njegove imovine toliko koliko je potrebno njemu i njegovoj obitelji da preživi jedan dan.

Zakej je bio carinički starješina i vrlo bogat. Htio je vidjeti Isusa. Isus se svrati u Zakejevu kuću i porazgovori s njim. Za razgovora Zakej reče: »Gospodine, pola imanja svojega dajem siromasima i ako sam koga prevario, vraćam četverostruko«. Sad tek, kad je obećao da će sve dugove velikodušno — četverostruko podmiriti, oprašta mu Isus grijehe i daje spasenje riječima: »Danas dođe spasenje kući ovoj« (Lk 19,8—9).

Bez vraćanja dugova nema oproštenja. »Tko sije krivicu, žet će muku« (Izr 22, 8). »Što koristi čovjeku ako sav svijet dobije a duši svojoj naudi?« (Mt 16,26). Od tuđega dobra čuvaj ruke, jer ćeš teško podnositi muke.

ZAŠTO SE NE SMIJE DIRATI U TUĐU IMOVINU?

Krađa, otimačina i svako drugo nepravedno prisvajanje tuđe imovine je sramotno djelo. Kakve god životne nazore imali ljudi, tat je uvijek oduran i prezira vrijedan. Tata čeka sramota prije ili kasnije. Krađa nije put k časti nego put k sramoti, zatvoru, kazni. Teško je zamisliti tata ili razbojnika koji bi čitav život krao i otimao, a da ne bude u krađi zatečen i uhvaćen. Tatovi su slični mišu koji krade i štetu čini, a

konačno ipak prispije u mišolovku. Vrč ide tako dugo na bunar dok se ne razbije. I tat krade i misli da će trajno ostati nezapažen. Međutim, životni tok je tako uređen da sve dolazi na vidjelo. I dobra i zla djela. Dobro dobiva nagradu, a zlo kaznu.

Krađa vodi u siromaštvo. Tat nije ni bogat ni sretan. Krije se od ljudi. Boji se svijeta. Progoni ga nečista i nemirna savjest. Nigdje nema mira. Sa strahom navečer liježe u krevet jer se boji da ne bude noću zatečen, sa strahom ustaje iz kreveta, jer ne zna neće li ga pravda kroz dan zahvatiti. Nepravedna imovina nema blagoslova. Nepravda nema uspjeha. Nepoštena imovina: kako došla tako i prošla. S tuđom imovinom gubi tat i svoju. Kad ga uhvate, mora vratiti ne samo sve tuđe nego mu se još oduzme i njegovo. Sv. Vianney je rekao: »Ja znam dva puta koji sigurno vode u bijedu. To su nedjeljni rad i nepošteno prisvajanje tuđe imovine«. Mudri Salomon kaže: »Tko sije nepravdu, bijedu će žeti« (Izr 22, 8).

Tatovi, otimači, razbojnici i svi drugi koji nepošteno žive, redovito svršavaju bijednom smrću. Kako je bijedno svršio nesretni Juda! Krao je od zajedničke imovine što su je dobri ljudi davali za uzdržavanje Isusa i apostola. Lakomost ga je zavela tako daleko da je za novac izdao i samoga Učitelja Isusa. Svršetak? Zdvajao je nad svojim zločinom i sam se objesio. Ovakvi se ljudi teško obraćaju k Bogu. Za života ne idu u crkvu i ne ispovijedaju se, jer bi ih svećenik u ispovijedi upozorio na vraćanje tuđe imovine, a to oni neće. A bez vraćanja nema odrješenja od grijeha. Dođe smrtni čas. I tada se boje ispovijedati jer se boje obveze vraćanja tuđe imovine. Sramotan život, jadna smrt, nesretna vječnost!

Ni kradljivci, ni lakomci, ni pijanice, ni psovači, ni razbojnici neće baštiniti kraljevstva Božjega (1 Kor 6,10). Prijetnja je Svetoga pisma oštra. Kako bi izgledao život na zemlji kad bi se po miloj volji smjelo krasti i otimati? Zar nije ludost radi sitnoga, malenoga, prolaznoga zemaljskoga dobra izgubiti nebo za cijelu vječnost! »Što koristi čovjeku ako dobije sav svijet, a pritom izgubi dušu svoju?« (Mt 16, 26). Sv. Augustin veli: »Krađom si dobio novac, a izgubio Boga. Ti misliš na dobit, misli također i na gubitak«. Kad umreš sve ćeš ostaviti na zemlji. Ne samo imovinu koju si nepravedno stekao nego i onu koju si pošteno privrijedio. A kako

će proći duša na Božjem sudu? Čovječe, u to se ozbiljno zamisli i čuvat ćeš se tuđe imovine kao vatre.

Mnogi se ispričavaju: Moram krasti, inače ne mogu živjeti. To je krivo. »Bio sam mlad, sad sam star. Ali ne vidjeh nikada pravednika ostavljena, ni djece njegove da prose kruha« — veli pobožni David (Ps 36,25). Starac Tobija je bio slijep i živio siromašno. Uzdržavala ga je žena time što bi »išla svaki dan na tkanje i donosila kući što je radom svojih ruku mogla zaslužiti za uzdržavanje. Jednoga je dana bila dobila jare i donijela ga kući. Kad je čovjek njezin — Tobija — čuo blejanje jareta reče: »Da nije ukradeno? Ako jest, neka se vrati gospodaru njegovu, jer ukradeno ne smijemo ni jesti ni dotaknuti» (Tob 2,19—21). Radi strpljivoga snošenja sljepoće i radi pravednoga života Bog mu povrati vid i poživi ga još 42 godine tako da je vidio i sinove unuka svojih. Sveto pismo naročito ističe: »Ostali život svoj provede u veselju«. To je dokaz da ga je Bog obdario i obiljem vremenitih dobara. »Ne da Gospod da pravednici trpe glad« (Izr 10, 3).

»Pravo na privatno vlasništvo ne protivi se pravu različitih oblika društvenog vlasništva. Prijenos dobara u društveno vlasništvo može vršiti samo nadležna vlast prema zahtijevima općega dobra i unutar njegovih granica uz pravičnu nadoknadu... Svaki put kad opće dobro traži eksproprijaciju, naknada treba da bude odmjerena po pravičnosti, uzevši u obzir sve okolnosti«. (Gaudium et Spes, br 71).

POMOZI DRUGOMU U BIJEDI

Svi zakoni redom: prirodni i Božji, crkveni i državni zabranjuju krađu i svako nepošteno diranje u tuđu imovinu. Nikad nije bilo na svijetu nijednoga zakona koji bi dopuštao krađu ili oštećivanje tuđe imovine, a kamoli bi takva šta preporučivao i savjetovao. Svi zakoni i kroz sva vremena progone i kažnjavaju tatove, otimače, razbojnike i varalice kao zločince. Sve države u svojim zakonodavstvima raspravljaju o privrednom kriminalu kao o zlu koje u temeljima ugrožava ljudsko društvo.

Međutim, za uspješni razvitak ljudskog društva nije dosta samo to da se ne dira u tuđu imovinu, da se drugomu ne nanosi šteta, nego treba drugomu i pomoći, od svoga mu dati kad je u nuždi. Bijede i siromaha je uvijek bilo na svi-

jetu i bit će ih dokle god bude ljudi na svijetu. »Siromaha ćete uvijek imati sa sobom« — rekao je Isus Krist. Smiješno je kad ima ljudi koji u svojoj nadutosti i neozbiljnosti naglašavaju da će na zemlji ostvariti raj. Raj je bio samo jedanput na zemlji i više ga nema i neće biti. Preostaje nam samo u znoju i žuljevima privređivati i jesti svakidašnji kruh. Koji je društveni sustav do sada ostvario raj na zemlji? Gdje je na svijetu jedna jedina država u kojoj nema siromaha?

Za siromahe treba imati osjećaja, treba im stvarno pomoći u bijedi. To traži čovječnost jer je siromah naš brat, čovjek kao i mi, ima pravo na život kao i mi. Objavljena vjera ide i dalje, pa dobročiniteljima za njihove darove obećaje i daje nebo, a bezdušnim se škrticama, koji nemaju srca za tuđu bijedu, grozi paklom. Na sudnjem će danu, na svršetku svijeta, Isus Krist razlučiti dobre od zlih. Dobre će postaviti s desne strane sebi, a zle s lijeve. Tada će reći onima, koji će mu biti s desne strane: »Hodite blagoslovljeni Oca mojega i naslijedite kraljevstvo koje vam je pripravljeno od postanka svijeta, jer sam ogladnio i nahranili ste me, ožednio sam i napojili ste me, bio sam gost i primili ste me na konak, gol i obukli me, bolestan i pohodili me, u tamnici bijah i došli ste k meni. Tada će mu odgovoriti pravednici: Gospodine, kad smo te vidjeli gladna i nahranili te? Žedna i napojili te? Kad smo te vidjeli gosta i primili te na konak? Ili gola i obukli te? Ili kad smo te vidjeli bolesna, ili u tamnici i došli k tebi? Isus će im odgovoriti: Zaista vam kažem, što ste god učinili jednomu od ove moje najmanje braće, meni ste učinili. A onima s lijeve strane će reći Isus: Idite od mene, prokleti, u oganj vječni koji je pripravljen đavlu i anđelima njegovim; jer sam ogladnio i niste mi dali jesti, ožednio i niste me napojili. Bio sam gost i niste me pohodili. Tada će oni upitati Isusa: Gospodine, kad smo te vidjeli gladna ili žedna, ili gosta, ili gola, ili bolesna, ili u tamnici, i nismo te poslužili? Isus će im odgovoriti: Zaista vam kažem, što god niste učinili jednomu od ovih najmanjih, ni meni niste učinili. I ovi će otići u muku vječnu, a pravednici u život vječni« (Mt 25,33—46). To je Božja riječ, istinita riječ. »Nebo i zemlja će proći, ali moje riječi neće proći« — veli Gospod Bog.

Lijepo je kad ljudi vole i uzgajaju cvijeće. Dobro je kad vole i hrane kanarince, golubove, pse i mačke i druge živo-

tinje — u koliko su to stvorovi Božji i ljudi to čine radi Boga, a isključuju zlu sklonost i nastranost. I sv. Franjo je volio prirodu, cvijeće, životinje, a napose ptice. U svim je ovim stvorovima gledao odsjev Božje savršenosti, mudrosti i dobrote. Gledajući stvorove divio se Bogu i hvalio Boga koji je sve ovo dao čovjeku na korist i pomoć.

Ali još više treba voljeti čovjeka siromaha i pomoći mu u bijedi, jer čovjek ima besmrtnu dušu po kojoj je slika i prilika Božja, dijete Božje i ima pravo na beskonačni život iza groba. Radi Boga i u Bogu treba ljubiti siromahe i pomoći čovjeku, jer svako dobro djelo učinjeno siromahu uzima i nagrađuje Bog kao da je njemu samomu učinjeno.

»Bog je zemlju i sve što ona nosi namijenio svim ljudima i svim narodima, tako da stvorena dobra moraju pritjecati podjednako svima, u duhu pravde koja je neodvojiva od ljubavi. Tom se načelu moraju pokoriti sva druga prava bilo koje vrste, uključivši i pravo vlasništva i slobodne trgovine« (»Populorum progressio«, br. 22).

DJELOTVORNA LJUBAV

Glavna zapovijed, u kojoj su sve druge sadržane, jest: ljubiti Boga i bližnjega. A ljubav prema Bogu prosuđuje se po ljubavi prema bližnjemu. Tko ne ljubi bližnjega, ne ljubi ni Boga. Sv. Ivan veli: »Ako tko reče: ljubim Boga, a mrzim na brata svojega, lažac je; jer tko ne ljubi brata svojega kojega vidi, kako može ljubiti Boga koga ne vidi« (1 Iv 4,20). A bližnjega treba ljubiti djelom, a ne samo riječju i jezikom: »Djeco, ne ljubimo riječju ni jezikom — veli sv. Ivan — nego djelom i istinom« (1 Iv 3,18).

»Dajte i dat će vam se« (Lk 6,38). Kako mi dajemo drugima, tako će Bog i ljudi davati nama. Ako smo drugomu dobro učinili, obvezali smo ga da i on nama dobro učini. Ako nas je izrabio i prevario, sam Bog će nam već štetu bogato nadoknaditi. Ako smo drugomu zlo učinili, što možemo i smijemo drugo očekivati nego da i on nama zlo zlim vrati. Uvijek, dakle, imamo korist i zaslugu pred Bogom, pred ljudima ako drugima dobro činimo.

Tko na svijetu Bogu badava služi? Tko je učinio dobro djelo za Boga ili iz ljubavi prema Bogu za bližnjega, a da mu Bog to nije obilno nagradio? Zar je Bog kao čovjek da

nešto obeća, a obećano ne izvrši? »Zaista vam kažem: Nema nikoga koji je ostavio kuću ili braću ili sestre ili mater ili oca ili djecu ili polja poradi mene i poradi evanđelja, a da ne primi sad u ovo vrijeme stoputa toliko, a u budućem svijetu život vječni« (Mk 10,29—30).

Prorok Danijel je savjetovao kralju Nabukodonozoru: »Oprosti se grijeha svojih milostinjom i opačina svojih milosrđem prema nevoljnima« (Dan 4, 24). Ne oprašta grijehe milostinja sama po sebi. Za grijehe se treba kajati, iskreno ih ispovijedati i pokoru činiti. Nakon toga daj milostinju i čini djela milosrđa, pa će ti grijesi biti oprošteni i steći ćeš opet Božje prijateljstvo.

»Kakva korist, braćo moja, ako tko kaže da ima vjeru, a djela nema? Ako brat ili sestra budu goli ili su bez svakidašnje hrane, a reče im koji od vas: idite s mirom, grijte se i nasitite se, a ne date im što im je potrebno za tijelo, kakva korist?« »Pobožnost čista i neokaljana pred Bogom i Ocem jest ova: zauzeti se za sirote i udovice, i držati sebe neokaljana od svijeta« (Jak 2). Nisu dosta same riječi, makar kako bile lijepe i utješne. Ljubav treba pokazati dobrim djelima.

Sv. pismo opisuje potresan prizor između bogataša i siromaha. »Čovjek je neki bio bogat, i oblačio se u grimiz i u skupocjeni lan i gostio se sjajno svaki dan. A bio je jedan prosjak po imenu Lazar koji je ležao pred njegovim vratima, pun čirova, i želio da se nasiti mrvica koje su padale sa stola bogataša. Ali i psi su dolazili i lizali čirove njegove. Umrije prosjak i odnesoše ga anđeli u krilo Abrahamovo. Ali umrije i bogataš i zakopaše ga. I u paklu, kad je bio u mukama, podiže svoje oči i ugleda izdaleka Abrahama i Lazara u krilu njegovu. I povikavši reče: Oče Abrahame, smiluj se meni i pošalji Lazara neka umoči u vodu vrh od svoga prsta da mi rashladi jezik, jer se silno mučim u ovom plamenu. Abraham mu odgovori: Sinko, sjeti se da si primio dobra svoja u svom životu a Lazar jednako zlo; sad se on tješi a ti se silno mučiš« (Lk 16, 19—25). Bogataš je bačen u pakao radi nevjere i tvrdoće srca, a siromah Lazar se spasio radi strpljivosti i pokornosti prema Božjoj volji.

»Blaženi milosrdni jer će oni milosrđe postići« (Mt 5,7). Naći će milosrđe u Boga milosrđa. »A sud bez milosrđa onome koji ne čini milosrđa« (Jak 2, 13).

VIII. ZAPOVIJED BOŽJA

»NE RECI LAŽNA SVJEDOČANSTVA PROTIV BLIŽNJEGA SVOGA«

U osmoj zapovijedi zabranjuje Bog krivo svjedočiti na sudu. Sud može biti državni ili crkveni, društveni sud u kojem društvu, ili sud među pojedincima na koji su se pojedini ljudi sami pozvali. Nikad i ni na kojem sudu ne smije se govoriti protiv istine.

Bog je dao ovu zapovijed da ljudi paze na svoj govor da govore samo istinu, da riječi budu u skladu s onim što u duši misle i osjećaju. Kad čovjek govori protiv svoga uvjerenja, to je krivi ili lažni govor, a krivi ili lažni govor na sudu zove se krivo ili lažno svjedočenje.

Radi lažna svjedočanstva nebrojeno je nevinih ljudi izgubilo glavu. Nađu se lažni svjedoci i na sudu krivo posvjedoče pod prisegom da je netko ubio čovjeka, izdao domovinu, govorio protiv ove i one vlasti, bio špijun neke strane države. Sud će povjerovati i nevini će čovjek biti suđen na smrt. Izgubit će život strijeljanjem ili na vješalima. Radi lažna svjedočanstva pošten je čovjek izgubio parnicu, a s parnicom koja se godinama i godinama vukla cijeli svoj imetak, i pao na prosjački štap. Radi lažna svjedočanstva dospjeli su mnogi i mnogi u zatvor, logor, najtežu tamnicu, gdje čame možda cijeli svoj život. Radi opakih jezika došla je vrijedna i čestita žena na zao glas da je raspuštena i nevjerna svome mužu. To je bolna rana koja će je pratiti do groba i prije reda spremiti u grob. Radi laži i kleveta došao je ugledni otac obitelji na zao glas da je tat, pronevjeritelj, nepouzdan kad se radi o novcu i nitko ga neće primiti u službu. To ga boli i muči u duši, a pomoći si ne može, jer se izgubljeno poštenje teško natrag vraća. Radi neopranih jezika zaručnik je ostavio zaručnicu koja će možda zauvijek ostati neudatom i izjedati se u sebi dok grobni humak ne učini kraj jadnom životu. Radi opakih riječi dolazi do uvreda. Iza uvreda do tučnjave. U tučnjavi do krvavih glava i do ubojstva. Nakon toga tužbe, parnice, sudovi, globe, zatvori, a nerijetko i vješala. Radi nečijega opaka jezika prijatelji koji su vjerno dijelili dobro i zlo razišli su se i neće više jedan da čuje o drugom. A silne ženidbene parnice i rastave tužne su posljedice tračljivih jezika.

Onaj koji je lažnim svjedočanstvom na sudu ili klevetom nekoga upropastio dužan je krivo svjedočanstvo i klevetu opozvati i poravnati nanesenu štetu. Radi straha ili krivoga ponosa to ne čini nego nosi teški grijeh na duši kroz cijeli život. S teškim grijehom na duši trpi pakao već na zemlji. S teškim grijehom konačno i umire. Što je od života imao? Očajni život na zemlji i preko groba. Nikad mira ni ovdje ni tamo. Pakao na zemlji, pakao na drugom svijetu. Za takvoga vrijedi ona Isusova: Bolje bi mu bilo da se ni rodio nije takav čovjek. Nema ispovjednika koji bi mogao ovakvoga čovjeka odriješiti od grijeha dok nije poravnao učinjenu krivicu.

Onaj koga su tuđi zlobni jezici unesrećili, osjeća u duši i bol. Svijestan je da je nevin, a ipak teško strada. Iz boli se rađa mržnja. Iz mržnje se diže težnja za osvetom. A kod osvete ne pazi na mjeru, nego ide i preko mjere, i osvećuje se više i teže nego mu je učinjena nepravda.

Poguban jezik nanosi veliko zlo ljudskom društvu. Bog je dao govor da se njime sporazumijevamo. Govor je neprocjenjivi Božji dar. A koliko ljudi zlorabi govor? Ima li većih grijeha, nego što su grijesi jezikom? Zato s pravom veli sv. Jakob apostol: »Ako tko u riječi ne pogriješi, onaj je savršen čovjek« (Jak 3,2). Grijesi koji se čine govorom tako su brojni i toliko rašireni da su rijetki ljudi koji se u govoru ne zaboravljaju. Manje više svaki čovjek nešto krivo kaže, pa zato i veli Sv. pismo da je svaki čovjek lažac. Treba budno paziti na govor i oprezan biti u govoru. Svetoga opreza u govoru nikad dosta!

ČAST I DOBAR GLAS

Čast je izvanjsko priznavanje vrijednosti neke osobe. Čast se iskazuje riječima tako da nekoga pohvalimo ili se divimo njegovim djelima. Djelom se pokazuje čast kad nekoga uljudno pozdravljamo, pozovemo k svome stolu, ustupimo mu mjesto u vlaku, tramvaju. Znakovima se pokazuje čast kad nekom dadeš dar, izvjesiš na zidu njegovu sliku.

Dobar glas je javno dobro mišljenje što ga ljudi u društvu imaju o nekoj osobi. Do časti i dobra glasa dolazi čovjek svojim poštenim životom. U govoru bira samo lijepe riječi. Pazi da nikomu ne učini krivo. Dugove točno vraća. Štetu pravednome nadoknađuje. Drugomu pomogne gdje god dospije. U svemu je marljiv, točan, savjestan. Kroz ruke mu prolaze milijuni tuđega novca, ali se ne lijepe o njegove prste. Ženi je dobar, djecu plemenito odgaja. U crkvu ide svake nedjelje i blagdana. Rado daje siromasima i u dobrotvorne svrhe.

O takvom čovjeku ljudi rado govore, njegova plemenita djela razglašuju na daleko i široko. Svud ga hvale i lijepo susreću. Takav rad, takva djela — to su načini kojima se stiče čast i dobar glas.

Svaki čovjek ima pravo na osobnu čast i svoj dobar glas. Čovjeka treba smatrati tako dobrim dok se ne dokaže da je zao. I pokojnici imaju pravo na svoj dobar glas. Kad govoriš o mrtvima, govori samo dobro. Ako ne znaš dobra, nemoj ni zlo govoriti. Zdravo ljudsko društvo teško zamjera kad netko o mrtvima zlo govori. Zao govor — iako više ne škodi samom pokojniku — boli i vrijeđa njegovu živu rodbinu: roditelje, ženu, djecu, prijatelje.

Društva, zajednice, poduzeća — to nisu pojedinačne nego su pravne osobe — imaju također pravo na dobar glas i oštro nastupaju kad im se dirne u njihov dobar glas.

Dobar glas je veliko dobro jer njime možemo steći mnoga vremenita i vječna dobra. Nikomu nije svejedno da li ljudi o njemu misle i govore dobro ili ga preziru i sramote. Da li uživa dobar glas ili je nečasna osoba koja se mora od sramote skrivati pred ljudima. Sveto pismo veli: »Dobro ime bolje je nego veliko bogatstvo; omiljenost više vrijedi nego srebro i zlato« (Izr 22, 1). Sveti Franjo Saleški kaže: Među izvanjskim dobrima dobar glas je najbolje dobro. Čast je važno Božje dobro. Tko ima čast može mnogo dobra činiti jer ima veliki upliv na ljude. Kad čovjek nema časti među ljudima, njegova riječ ne vrijedi ništa, na njega se nitko ne obazire.

Bez časti i dobra glasa nema radosna života ni prave sreće. Kako može veseo biti i sretno živjeti onaj koji na svakom koraku osjeća da ga ljudi mrze i preziru. Naprotiv, ima mnogo ljudi koji su siromašniji, nigdje ništa nemaju, ali uživaju dobar glas. Radi dobra glasa dobiju dobro namještenje, unosan posao i žive zadovoljno i sretno. Kad netko traži namještenje ili kakav posao, poslodavac se najprije zanima: tko je taj čovjek, je li pošten i na dobrom glasu. Ako je na dobrom glasu, uzet će ga u posao. Ako je na lošem glasu, neće s njime ni razgovarati.

Kako je nama draga naša čast i naš dobar glas tako i drugi puno drži do svoje časti i do svoga dobroga glasa. Zato smo svi dužni čuvati svoj i tuđi dobar glas. Na to nas obvezuje Gospod Bog kad nam zapovijeda: Ljubi bližnjega kao samoga sebe. Kakav odnošaj ima biti čovjeka prema čovjeku još jasnije i otvorenije naglasio je Isus Krist kad je rekao: »Novu vam zapovijed dajem da se među sobom ljubite kao što sam ja vas ljubio. Po tom će svi poznati da ste moji učenici ako budete ljubili jedan drugoga!« (Iv 13, 34—35).

Poštivanje čovjeka, priznanje i čuvanje tuđe časti i dobroga glasa ne smije se ravnati po tom da li ti je netko ugodan ili neugodan, da li imaš od njega koristi, da li ti je prijatelj ili u rodu. Čovjek treba cijeniti i poštivati i njegove odlike priznavati zato što na njemu odsijeva Božje djelo, Božja mudrost i jer Bog tako hoće i zapovijeda.

PAZI NA SVOJU ČAST I DOBAR GLAS

Svakomu čovjeku treba da je na srcu njegova čast i njegov dobar glas. Treba da ga stekne i sačuva. U tu svrhu će činiti dobra djela i javno pred ljudima, a kad dobar glas bude ugrožen, branit će ga dopuštenim sredstvima.

Božja je volja da se trsimo oko svoje časti i svoga dobroga glasa. Bog je — stvarajući čovjeka — usadio u narav težnju za čašću i odvratnost prema sramoti. Kad bi ljudi ovu težnju u sebi htjeli uništiti, poremetili bi od Boga postavljeni red.

Lijepo je i plemenito kad čovjek čini dobra djela skrovito, tako da samo Gospodin Bog znade za njih. Tada se drži načela Svetoga pisma, koje kaže: »A ti kad dijeliš milostinju, neka ne zna tvoja ljevica što čini tvoja desnica, da bude tvoja milostinja u tajnosti, i Otac tvoj koji gleda u tajnosti, naplatit će ti« (Mt 6,3—4). Ali dobra djela treba činiti i javno pred ljudima da ljudi za njih znadu. Tada će biti dobar primjer i poticaj drugima da i oni čine dobra djela. To traži sam Spasitelj Isus Krist. »Tako neka se svijetli svjetlost vaša pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima« (Mt 5,16). A time što dobra djela činiš javno stekao si dobar glas.

Naša su dobra djela slična ugodnom mirisu (2 Kor 2, 15). Kao što je ugodni miris svima drag i svi ga vole, tako su i naša dobra djela svima ljudima draga i sve nam ljude čine privrženima. Kad dobra djela javno činimo, time najbolje branimo svoju čast i opaki jezici moraju šutjeti. Dakako, ne smijemo svoja dobra djela činiti samo zato da se ljudima svidimo i da od ljudi dobijemo plaću. Kad bismo svoja djela činili samo radi ljudi, tad od Boga nemamo očekivati plaće. Najprije činimo dobra djela radi Boga i iz ljubavi prema Bogu a onda tek radi ljudi i našega dobroga glasa.

Prirođeno je čovjeku da brani svoju napadnutu čast. I Isus je to činio. Farizeji su klevetali Isusa da pomoću Belzebuba, kneza đavolskoga, izgoni đavle iz ljudi. Time su rekli da je Isus u vezi s đavlima, najgorim Božjim neprijateljima, a to je za Isusa uvreda da se već veća ni zamisliti ne može. Isus je odlučno ustao na obranu svoje časti i rekao da on Duhom Božjim izgoni đavle (Mt 12,28). Kad je Isus uhvaćen i doveden na sud pred velikoga svećenika Anu, jedan od slugu, da se dodvori svomu gospodaru, udari Isusa po licu. Isus nije šutio nego se branio i rekao slugi: »Ako sam rekao zlo, dokaži da je zlo; ako sam rekao pravo, zašto me biješ?« (Iv 18,23). Pogani su prve kršćane često i teško blatili. Klevetali su ih da kolju i jedu djecu. Prvi su se kršćani odlučno branili. Ustajali su na obranu ugledni i učeni muževi — apologete, pisali opširne rasprave u kojima su dokazivali svoju nevinost i svoje poštenje, pa te spise slali i na same rimske careve.

Međutim, čovjek ne smije biti previše osjetljiv kad se radi o časti i dobrom glasu. Ne smije se radi kakve god sitnice uzrujavati i uvreditelje odmah na sud potezati. Čovjek koji se svaki čas s nekim parniči ne samo da ne će steći dobar glas, nego će ga još i izgubiti i doći na loš glas kao ogavni pravdaš.

Čovjeku koji časno i pošteno živi iako su mu opaki ljudi oduzeli čast, s vremenom će mu se vratiti i čast i dobar glas. Sv. Franjo Saleški savjetuje: Samo onda moraš ustati na obranu svoje časti kad je uvreda tolika da je nijedan čovjek ne bi dopustio. Zapamtite: Strpljivim se podnošenjem uvreda daleko više postizava, nego prevelikom osjetljivošću za čast. Kad si uvredu strpljivo podnio, potaknuo si neprijatelja na razmišljanje. On će uvredu već i sam požaliti i od neprijatelja postati prijatelj.

Konačno, čovjek ne smije biti ni previše zabrinut za svoju čast. Ružno je kad je čovjek častohlepan. Oholice Bog ponizuje. Sveto Pismo kaže: »Svaki koji se podiže, ponizit će se,

a koji se ponizuje, povisit će se« (Lk 14,11). Sjetite se častohlepnog cara Napoleona i tolikih drugih iz povijesti kako su jadno svršili. Neki je duhovni pisac duhovito primijetio: »Čast je tvrdoglavo biće. Ako je tražimo, ona bježi od nas. Ako je izbjegavamo, ona trči za nama. Ona ne podnosi sile. Nema cijene kojom bi se mogla čast kupiti. Jedina je cijena poštenje i poniznost«.

ISTINA

Istina je uzvišeni pojam. Svi je poznamo, često spominjemo i visoko cijenimo. Lijepa je odlika za čovjeka koji istinu ljubi i uvijek istinu govori. To je značajan, to je istinoljubiv čovjek.

Čovjek govori istinu kad su njegove riječi u skladu s onim što u duši misli i osjeća. Ne samo riječi nego i znakovi i djela treba da su vjeran odraz naše nutrine. Nebrojeni su doživljaji što ih ljudska duša sadrži u sebi: Veliko znanje što se stiče po školama, golemo životno iskustvo što ga donose godine sa sobom, bolni životni udarci koji postaju manji i lakši kad drugi za njih znadu i pokažu sućut. Narav nuka čovjeka da sve to iz duše vadi van i predaje drugima. Time druge ljude uči i savjetuje, bodri i potiče na dobro ili ih odvraća od zla, ili od drugih ljudi traži pomoć i utjehu za sebe.

Čovjek nije samotno biće. On traži društvo. Samo u društvu i preko društva napreduje i usavršuje svoje sposobnosti. Svaki je čovjek ovisan o društvu i treba društvo. Nema čovjeka ni tako učena ni toliko bogata da bi mogao reći: Ne trebam društva, društvo mi je suvišno. A za pravilan razvitak društva potreban je međusobni saobraćaj. Prvo i najobičnije saobraćajno sredstvo jesu riječi, dar govora, naš jezik. Otud slijedi da na riječi treba budno paziti. Ne smije čovjek govoriti što god. Nije dopušteno upotrebljavati prazne riječi koje ništa ne znače, a još manje krive ili lažne riječi koje znače drugo nego mi mislimo i osjećamo. Kad bi ljudima bilo dopušteno lagati, tj. drugačije govoriti nego što stvari u naravi stoje, nitko ne bi mogao nikomu vjerovati niti se na tuđe riječi osloniti. Tada bi bio nemoguć saobraćaj među ljudima, to bi bila propast svake zajednice, svakoga društva.

Bog je prva i vječna istina. On je prvo biće i od vijeka je. Sve što u Bogu postoji i sve što je Bog u vremenu stvorio

slaže se s umom Božjim, u skladu je s Božjim nacrtima. Tako i naše riječi, naš govor, naši vanjski znakovi i sva naša djela u životu treba da su u skladu s našim umom, s našim osvjedočenjem, s našim mišljenjem i osjećajem. Kao što Bog ljubi sklad — istinu, tako i mi treba da težimo za istinom.

Istinoljubivost spada među najodličnije kršćanske vrline. O njezinoj nam ljepoti govori Stari zavjet kad Gospoda Boga zove istinitim. Ili kad veli za Boga da iz Njegovih usta izlazi samo istina (Is 45,23). Ili kad Njegovu ljubav k istini uspoređuje s ljudskom pa kaže: »Bog nije kao čovjek da laže, nije kao ljudski stvor da se mijenja« (Br 23, 19). Istinoljubivost napose izdiže Novi zavjet na mnogo mjesta. U očima je Krista Gospodina istina i istinitost od najveće cijene. Za svoga Oca nebeskoga veli Isus: »Onaj koji me je poslao — istinit je!« (Iv 8,26). Za sebe kaže Isus: »Ja sam put, istina i život!« (Iv 14,6). »Došao sam na svijet da svjedočim za istinu« (Iv 18,37). »Istina će vas osloboditi« (Iv 8,32). Sv. Pavao kaže: »Odbacite stoga svaku laž, govorite istinu svaki sa svojim bližnjim, jer smo svi udovi jedan drugomu« (Ef 4, 25).

Te su svete misli preko prvih kršćana prešle u život Kristove Crkve. Duh istine provejava kroz njezinu nauku i svu njezinu djelatnost kroz tolika duga stoljeća. Crkva je — po riječima sv. Pavla — »stup i tvrđa istine« (1 Tim 3,15).

Kad Crkva prenosi svjetlo vjere svijetom — svjedoči za Istinu. Kad preko sv. sakramenata podiže i pripravlja ljude za nebo — spaja ih i veže s Bogom, Ocem istine. Kad od svojih vjernika traži da budu potpuni kršćani — upućuje ih preko savjesti na vječnu istinu i pokazuje im Vječni zakon kao pravilo spasonosna djelovanja. Takva je kršćanska predaja od prvih stoljeća do dana današnjega. Od Svetih otaca preko crkvenih naučitelja i bogoslova, istina je neprestano najsnažnije oružje u borbi katoličke Crkve protiv neprijatelja.

Visoko poštovanje katoličke Crkve prema istini kao velikom i neprocjenjivom duhovnom blagu prelazi od nje i u život njezinih vjernika. Kako Crkva svuda i svagdje zastupa i brani istinu tako želi da to isto čine i njezini vjernici na svakom koraku i u privatnom i u javnom životu. Konačno, svaki je čovjek dužan ljubiti i štititi istinu, jer je svaki čovjek stvor Boga koji je Otac istine.

VJERNOST

Vjeran je onaj čovjek koji drži obećanje. Vjernost je krepost po kojoj čovjek ispunjava ono što je obećao. Vjeran biti znači održati zadanu riječ.

Kad je govor o vjernosti u svagdašnjem životu, ona je značajka čovjeka koji dragovoljno ispunjava sve obveze, došle one makar s koje strane i makar s kojeg naslova. Vjeran biti u svemu je isto što i pošten, čestit, istinit u svemu. S koje god strane gledana vjernost, ona je odlična vrlina ljudskoga društva.

Vjeran je Bogu tko točno i savjesno vrši obaveze prema Bogu. Kakve su i kolike obveze prema Bogu, o tom govore Božje zapovijedi. Vjeran je tko ide rado u crkvu u nedjelje i blagdane, pobožno se moli Bogu i prima svete sakramente bar jednom na godinu, pazi na govor da nikada iz usta ne izađe ružna riječ ili kletva, poštuje Majku Božju, anđele i svece, čuva se gatanja, vračanja i svih drugih prljavih poslova što ih vjera brani. Kad čovjek lijepo govori o Bogu, vjeri, Crkvi i crkvenim poglavarima: Sv. Ocu papi, biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama. Kad mu je milo sve što je Božje i duhovno, a odvratno sve što vrijeđa Boga i Božje svetinje — to je vjernost Bogu.

Vjeran treba biti svome narodu i savjesno vršiti obaveze prema njemu. Iz naroda smo nikli. U njegovoj smo sredini odrasli. On nas je svojim žuljevima podigao na noge. Od njegove se muke hranimo svakidašnjim kruhom. Ružno je kad se dijete stidi svojih roditelja. Sramota je kad se čovjek stidi svoga naroda zbog toga što je neuk i priprost, siromašan i zapušten. Kakav bio da bio tvoj je i ti si njegov. Upri sve sile da mu pomogneš, da ga podigneš i oplemeniš.

Vjeran je muž ženi kad pozna samo nju i nijednu drugu i ne traži ljubavnih radosti izvan bračne ograde. Otkada su vjenčani muž i žena su jedno, pa treba da dijele dobro i zlo zajedno. Za ženu se treba brinuti da je pristojno uzdržava. Sa ženom treba lijepo postupati. Kad je umorna treba joj dati odmora, kad je uzrujana i neraspoložena treba je smiriti, a kad je tužna treba je utješiti.

Od žene traži vjernost da se čitavim bićem veže uz svoga muža. Mužu treba da je iskrena i privržena žena, djeci brižna majka, a kući skrbna domaćica. Kad navečer — umorna od posla — polazi na počinak i ispituje savjest, da joj savjest

bude mirna, da ni u kom pogledu nije skrenula krivo od obiteljskoga praga.

Roditelji su vjerni djeci kad se za njih brinu kako to nalaže Božji, crkveni i građanski zakon. Djeca su vjerna roditeljima kad slušaju roditelje i savjesno vrše njihove naloge.

U posljednje vrijeme mladež čini mnogo teških izgreda. To je utjecaj lošeg štiva, filmova, manjak nadzora nad djecom itd. Međutim, nisu to jedini krivci.

Kod djece se opaža veliki manjak poštivanja vlasti. Djecu treba naučiti da poštuju Boga, vjeru, vjerske propise, da vrše vjerske dužnosti. Tko ne poštuje Boga, taj ne poštuje ni ljude. A tko iskreno poštuje Boga, radi Boga će poštivati i ljude. Bog je odredio da treba poštivati ljudsku vlast. Ako Boga zaniječeš, uklonio si razlog zašto su ljudi dužni poštivati vlast.

Samo zastrašivanje i kažnjavanje djece nije dosta. Sila je u odgoju djece zadnje sredstvo. Djecu treba upućivati da su dužna poštivati svoje roditelje, jer su im roditelji — iza Boga — najveći dobročinitelji. Roditelji nose najveću brigu i najveći teret oko uzdržavanja djece. Djeca trebaju poštivati učitelje i odgojitelje jer su oni zamjenici roditelja. U učiteljima i odgojiteljima treba da gledaju djeca svoje dobročinitelje a ne neprijatelje. Treba poštivati crkvenu i svjetovnu vlast, jer su vlasti potrebne radi reda i napretka duhovnoga i gospodarskoga. Djeci treba tumačiti građansku uljudnost; da budu čedna, skromna, pristojna, da se na ulici dolično vladaju, da starije poštuju, da ne vrijeđaju starije, da ne budu prosta, drska i surova. Eto sigurnog i spasonosnog lijeka kako će se smanjiti kriminal među mladeži i kako će se mladež popraviti!

Od poslodavaca traži vjernost da svoje namještenike plaćaju točno i ne traže više rada nego što namještenik može podnijeti. A činovnici i svi namještenici dužni su svaki svoj posao i službu vršiti točno i savjesno i čuvati tuđu imovinu kao svoju. Nema čovjeka koji ne bi imao obaveza bilo prema kome i dosljedno tome nema čovjeka koga ne bi vezala krepost vjernosti.

Od vjernosti živi Crkva, država, obitelj i pojedinci. Bude li svaki čovjek vjeran u vršenju obaveza svoga zvanja, bit će sretna Crkva i država, bit će sretne obitelji i pojedinci.

Svaki čovjek ima pravo na svoja tvarna dobra: kuću, polje, vinograd. Tako i na duhovna dobra: čast i dobar glas. Nepravda je oduzeti čovjeku njegovu tvarnu imovinu. Još je veća nepravda oduzeti mu čast i dobar glas, jer su duhovna dobra vrednija od tvarnih.

Nije dopušteno o drugomu dvojiti da li je čestit ili nepošten, a nemaš za dvojbu razloga. Ne smiješ drugoga sumnjičiti zbog krađe ili kakva drugog nečasnog posla. Kad drugoga sumnjičiš, naginješ k lošem mišljenju o njemu, a razlozi su za takvo mišljenje slabi ili nikakvi. Nepravedno je o drugom misliti da je loš, rđav ili zao. Nisi u mislima posve siguran, ali držiš da je vjerojatno da je zao — i opet bez dokaza. A nepromišljeni je sud kad si tvrdo uvjeren o tuđem grijehu ili mani, a bez dovoljna razloga ili dokaza.

Svaki ima strogo pravo na svoju čast i svoj dobar glas dokle god se nije javno i sigurno o njih ogriješio. Tek onda kad si nekoga sam vidio da je bio pijan i od drugih si čuo da se češće opija, i kad je već i javno poznato — smiješ o njemu suditi da je pijanac. Tek onda smiješ nekoga smatrati tatom kad je u krađi uhvaćen i na sudu osuđen. Suditi o nekom sigurno da je pijanica ili tat, a nisi ga vidio pijana ili u krađi ni sam, niti si to čuo od vjerodostojnih svjedoka — to je nepromišljeni sud, tim si nanio nepravdu tomu čovjeku. Vidio si udatu ženu razgovarati s nekim muškarcem i odmah, a bez ikakvih drugih dokaza, sa sigurnošću sudiš da ima s njim nedopuštene ljubavne odnošaje. To je velika nepravda za tu ženu — ti si počinio teški grijeh.

Ljudi često jedan drugoga nepromišljeno sude. To izlazi iz slabosti ljudske naravi koja je više sklona na zlo nego na dobro. Kod prosuđivanja bližnjega treba biti oprezan. Ako o bližnjemu ne možeš suditi dobro, radije ne sudi nikako. Tek neki razlozi ili kojekakvi razlozi ne opravdavaju nepovoljan sud. Čekaj dok nađeš sigurne dokaze koji će te potpuno uvjeriti da je bližnji zao. Ako o drugomu ne znaš ništa zla, ne smiješ ga smatrati zlim, ali ga ne moraš smatrati ni dobrim. Uzdrži se od suda.

Dobro je i mudro biti na oprezu prema drugima i poduzeti potrebne mjere za osiguranje sebe i svoje imovine. Po noći ne idi sam ili na sumnjivo mjesto jer bi mogao izgubiti život. S nepoznatim čovjekom ne razgovaraj povjerljivo. U tramvaju, autobusu, na željeznici ne drži novac u vanjskom džepu nego u unutrašnjem. Nepoznatom čovjeku ne posuđuj novac. Stan brižno zaključavaj, a novac pohranjuj na sigurno mjesto.

Ne daj se zavesti tuđim sudom. Ljudi — kakvi jesu — brzo i na laku ruku stvaraju sudove, a da prije nisu stvar temeljito ispitali. Ni vlastito opažanje nije uvijek sigurno. Ne mora u samoj stvari biti onako kako se nama na prvi pogled čini. Čovjek naoko izgleda propalica i nitkov, a u duši je dobar i plemenit. Slično kao kod oraha. Izvana gruba i tvrda ljuska, a iznutra slatka jezgra.

Napose je važno da se nepromišljeno ne sudi o svećenicima. Nepravda učinjena svećeniku nepravda je Crkvi i vjernicima. Predstavite si svećenika koji je nepravedno došao na loš glas! Vjernici ne idu u crkvu i ne primaju svetih sakramenata. Uslijed toga mogu izgubiti i dušu. A tko je kriv? Onaj tko je svećenika ozloglasio. A baš o svećenicima i njihovim slabostima ljudi rado tračljaju, pogreške izmišljaju ili uveličavaju. Od svećenika se očekuje da budu prema svakom blagi i milosrdni, a njih se naprotiv bezdušno i bez milosrđa sudi i osuđuje!

Koji to o drugima najčešće zlo sude? Oni koji su sami zli, opaki i pokvareni. Prostak sudi da su svi ljudi prostaci. On ne može drugačije suditi, jer u čitavom svom biću nema drugo nego samo prostotu. Tatu su svi ljudi tatovi. Kako bi u njegovim očima mogao biti netko pošten kad on sam nema ni pojma o poštenju. Raspuštena i pokvarena ženska sudi da su i sve druge ženske takve. Njoj ne ide u glavu kako bi jedna djevojka išla čista u brak, ili da bi udata žena mogla biti vjerna svomu mužu kad je ona sama i kao djevojka i kao udata žena bila svagdje i svačija. Kad dakle ljudi druge zlo sude, najprije sebe osuđuju, jer svaki sudi drugoga po sebi. Ni sami opaki ljudi nisu svjesni da nepromišljenim sudovima najprije sebi daju zlu svjedodžbu, a onda tek drugima koje zlo sude.

Sveto pismo naglašava: »Nemojte suditi da ne budete suđeni, jer kakvim sudom sudite, bit ćete suđeni!« (Mt 7,1-2). »Ne možeš se izgovarati, čovječe, koji god sudiš. U čemu drugoga sudiš, sebe samoga osuđuješ, jer isto činiš ti koji sudiš« (Rim 2, 1). »Ne sudite i neće vam se suditi. Ne osuđujte i ne ćete biti osuđeni« (Lk 6,37). U ovim se opome-

nama savjetuje općenito uzdržavanje od suđenja, jer se u suđenju lako pogriješi.

UVREDA

Uvreda je nepravedna povreda časti nanesena prisutnoj osobi. Ljudi vrijeđaju jedan drugoga ponajčešće riječima. Jedan drugomu dobaci izazovan ili prost izraz, ili mu što opsuje, ili što neugodna predbaci. Do uvrede može doći i tako da se nekoj nepoćudnoj osobi napiše prosto pismo, ili je napadne u novinama, ili u tisku uopće. Uvreda se može nanijeti i prezirnim pogledom, udarcem i ćuškom, ili kad netko skine i baci na pod tuđu sliku ili kip.

Bezbroj je načina kako prosti i neodgojeni ljudi nanose drugomu uvrede. Međutim, najviše uvreda nastaje jezikom — govorom. Zbog čega se sve ljudi svađaju i vrijeđaju? U jednom našem mjestu dvije se ženske posvadile i u ljutitosti jedna od njih dobaci drugoj da je nijedan muškarac neće. Ova se strašno uvrijedila i predala tužbu za uvredu poštenja. Sudac na ročištu pita tužiteljicu: Što vam je rekla, čime vam je oduzela poštenje? — Rekla mi je da me nitko od muškaraca neće. Pa kakva je to uvreda — pita sudac? Sad su ženske kao bijesne navalile jedna na drugu, digle viku i galamu, sipale jedna na drugu tolike prostote da ih je sudac samo sažalno gledao. Kad mu je ženskih ludorija bilo dosta, izgrdio je jednu i drugu i obje bacio napolje iz sudnice. To je samo jedna od bezbrojnih tužnih slika koje pokazuju zbog kakvih se sitnica naš priprosti svijet vrijeđa i nateže po sudovima.

Međutim, ima krupnih i velikih uvreda koje su pred Bogom teški grijeh. Udatoj ženi, koja iskreno voli svoga muža i vjerna mu je, reći da njezino dijete nije od njezinog muža, teška je uvreda. Oženjenom čovjeku, koji je vjeran svojoj ženi i u obiteljskom životu na visini, reći da uz svoju ženu ima drugu žensku, strahovita je uvreda. Čovjeku koji je čitav život marljivo radio i puno štedio da nešto obitelji privrijedi, reći da je nepošteno stekao imetak — velika je uvreda. Ne smiju i ne mogu ovakvi uvreditelji reći: Ja nisam ozbiljno mislio, ja sam se našalio. Kad se radi o tuđem ugledu i tuđem poštenju, ozbiljne su stvari — tu nema mjesta šali. Ženska čast, a napose djevojačka čast i djevojačko poštenje, tolika je vrijednost da se o njoj smije samo ozbiljno govoriti i s dužnim poštovanjem. Djevojačka čast je slična najčišćemu kristalu. Dahni makar i najmanjim daškom u kristal, on je pomućen i više nije čist. Dirni, makar i najopreznije, u djevojačku čast, djevojka je ostala bez časti — bez vrijednosti. A baš u pitanju ženske časti ljudi su vrlo neoprezni, površni i lakoumni.

Tko je neopravdano drugomu nanio uvredu dužan je uvredu popraviti i nastalu štetu nadoknaditi. Čovjeka stoji puno truda dok je došao do časti među ljudima. Čast je veliko duhovno dobro. Tko ju je povrijedio ne može ostati nekažnjen. Uvrijeđenom treba dati zadovoljštinu. Javna se uvreda ima popraviti javno, a za privatnu je dosta i privatna zadovoljština.

Ako si koga uvrijedio, najbolje je moliti za oproštenje. Koji put će biti dosta i to da si uvrijeđenoga prijazno nagovorio, uljudno pozdravio, posjetio ili pozvao k sebi u kuću.

Nitko nije dužan tražiti zadovoljštinu za uvredu nanesenu svojoj osobi. Ali je to dužan onda kad uvreda pada na cio stalež, ili ako se uvreda ponovi, a prvi put je prošla bez kazne. Preporučuje se osobne uvrede podnositi bez mržnje i srditosti. Napose se treba čuvati osvete uvreditelju. Među sedam duhovnih djela kršćanskog milosrđa spada i djelo: uvreditelju oprostiti.

OGOVOR

Ogovor je kad se neopravdano iznose na javu tuđe mane, istinite doduše, ali drugima nepoznate. Ogovor je uperen protiv tuđega poštenja, tuđega dobroga glasa. Tko ogovara riječima, nepravedno ili neopravdano, krnji tuđe pravo na dobar glas. Slabosti, nedostaci, pogreške, grijesi bližnjega, što ih ogovarač naokolo pripovijeda i raznosi, istiniti su, bližnji ih je stvarno počinio. Ali čemu to otkrivati i širiti među ljude koji to ne znaju, širiti ih kad za to nema pametna i opravdana razloga.

Tvoj se prijatelj, ugledan i čestit, jednom zgodom napio i pao pod stol. Jako vino, a on slab. Dogodila se nesreća. Nitko to nije vidio nego ti, prijatelj njegov. Mjesto da šutiš, objesio si to na veliko zvono i bubnjaš naokolo tako da već čitavo mjesto o tom bruji. Stid je njega koji se napio, stid je ženu kad sluša što se o njezinu mužu pripovijeda. A stid je

i djecu kad se po mjestu prepričava da imaju oca pijanca. Da si šutio ostao bi ugled tvoga prijatelja i njegove obitelji neokrnjen. A ovako si ga teško ozloglasio i osramotio čitavu obitelj. A čemu, zašto si to učinio? Prijatelja teško rastužio i nanio mu veliku nepravdu, a na svoju si dušu natovario teški grijeh!

Tuđe tajne grijehe ili mane slobodno je iznijeti na javu kad to traži korist zajednice ili društva. Radi se o tom da prljav čovjek ne dođe na neko visoko mjesto za poglavara. Onaj tko zna njegove tajne grijehe dužan ih je otkriti da se imenovanje spriječi. Dječaka si vidio da krade ili razbija tuđe prozore. Makar je to dječak tajno činio, reci to tiho roditeljima da ga pozovu na red. Treba spriječiti da se dječak i dalje ne razvija u zlu. Oko čestite se djevojke mota pokvaren muškarac. Pijanica, propalica, kartaš, skitnica; hoće je ženiti, a to je gotova njezina propast. Ti ga poznaš i kaži to djevojci. Toga si propalicu slobodno razotkrio radi dobra ove nevine djevojke.

Sv. Augustin je dao napisati na zidu u svojoj blagovaonici ove riječi: »Neka zna svatko komu je drago dirati u tuđi dobar glas da mu nema pristupa ovom stolu«. Ogovarači su slični kukcima. Kao što se kukci najradije zadržavaju na onom što je trulo i gnjilo, tako se i ogovarači najradije bave tuđim manama. Ogovarači su kao muhe. Muha ne sjeda na zdravi dio jabuke, nego tamo gdje je jabuka pokvarena i hrani se gnjiloćom. Tako i ogovarači ne vide na bližnjemu lijepe crte, vrline, kreposti, nego samo pogreške i slabosti. To je njihova najdraža duševna hrana.

Ogovarači su gori od životinja. Životinja redovito ne napada životinju iste vrste, a čovjek svojim opakim jezikom napada baš čovjeka, subrata i ranjava ga jezikom gore nego nožem. Ogovor spada među najčešće grijehe. Sv. Jeronim veli: Rijetko ćeš nekoga naći tko ne bi bio spreman koriti tuđe vladanje. Ogovaranje je ružan grijeh. Ružno je i sramotno ući u tuđu kuću, tuđi stan i tamo sve prekapati. Još je ružnije i sramotnije istraživati tuđi život i iznositi njegove prljavštine u javnost. Sv. Ignacije naglašava: Smrad treba radije pokriti nego ga otkrivati i u nj dirati. Ako diraš u nj i sam ćeš postati prljav. Sv. Alfonzo opominje: »Ludi čovječe, ti se žestiš protiv tuđih grijeha, a griješiš ogovaranjem daleko više nego oni koje ti koriš«. Onaj koji otkriva tuđe pogreške otkriva i svoje, jer pokazuje da ima srce bez ljubavi.

Ogovaranju je sličan grijeh douškivanja ili došaptavanja. Doušnik ogovara jednoga prijatelja pred drugim s nakanom da ih zavadi, pa da se prijateljstvo razvrgne. Štoviše, doušnik ili došaptavač je gori od ogovarača, jer sijući razdor među prijateljima škodi im više nego da im je dirnuo u čast ili dobar glas. Prijateljstvo je veće blago nego čast i ljudi više vole da ih drugi ljube nego da ih časte.

Nitko nije tako zao da ne bi i nešto dobra učinio u svom životu. Kad, dakle, govoriš o nekomu, potraži ono što je dobro učinio i to naokolo širi i pripovijedaj, a ono što je zlo učinio pusti na stranu. Sv. Anzelmo je rekao: Ja bih se radije prevario da o zlu čovjeku govorim dobro, nego da o dobrom čovjeku govorim zlo.

KLEVETA

Kleveta je kad se neopravdano vrijeđa tuđi dobar glas iznošenjem krivih ili podmetnutih mana. Za trijeznoga čovjeka reći da je pijanac. Za poštenoga da je tat. Za marljivoga — da je lijenčina. Za ozbiljnoga i savjesnoga — da je skitnica i propalica. Za štedljivoga da je raspikuća. Za brižnu majku — da je nemarna za djecu. Za vjernu ženu — da je nevjerna svomu mužu. Za čestitu djevojku — da je laka roba. Za ugledna mladića — da je kartaš i nitkov. Sve su to klevete.

Klevetnik izmišlja o drugom pogreške, podvaljuje mu mane, kojih nije učinio, i to naokolo trubi. Prema tome kleveta je ogovor skopčan s lažju. Razlika je između ogovarača i klevetnika u tome što ogovarač iznosi o bližnjemu stvarne pogreške koje je bližnji uistinu počinio, ali ih iznosi bez potrebe i bez opravdana razloga. Klevetnik naprotiv iznosi o bližnjemu lažne, krive pogreške ili mane koje bližnji nije učinio. Po svojoj naravi kleveta je teži grijeh od ogovora.

Sveto pismo navodi zoran primjer strašne klevete. Dok su Židovi živjeli u babilonskom sužanjstvu, živio je među njima i ugledni čovjek Joakim. On je bio vrlo bogat i najugledniji od sviju Židova. Oženio je Suzanu, lijepu i bogobojaznu djevojku iz čestite obitelji. Židovi bi često dolazili u Joakimovu kuću. Kod njega bi se vršilo i sudovanje ako bi tko imao kakvu parnicu. Jedne godine izabere narod dvojicu od starijih poglavara da mu budu suci. Obojica su bili loši i

do krajnosti pokvareni. Sveto pismo veli: »Bili su naopaka srca i odvratiše oči svoje da ne gledaju na nebo i da se ne spominju pravednih sudova«.

Oko kuće imao je Joakim vrt. Kad bi opodne otišli ljudi svojim kućama, Suzana bi pošla u vrt da se prošeće. Opaki suci su vidjeli Suzanu kako ulazi u vrt i došli su na zlu misao kako bi s njom u vrtu sagriješili. Jednoga dana reče Suzana djevojkama: »Donesite mi ulja i pomasti i zatvorite vrata od vrta da se mogu kupati«. Djevojke priprave gospodarici kupelj, zatvore vrata od vrta i povuku se u kuću. Kad su djevojke izašle iz vrta, sakriveni suci, raspaljeni od strasti, pristupe k Suzani i rekoše: »Eto, vrata su od vrta zatvorena. Nitko nas ne vidi. Ako ne pristaneš, mi ćemo svjedočiti protiv tebe da je jedan mladić bio s tobom i da si zato otpremila djevojke«. Po Mojsijevu je zakonu žena preljubnica imala biti kamenovana. Izveli bi je izvan mjesta i kamenjem zatukli kao zmiju. Suzana je bila toga svijesna i zato je bolno uzdahnula: »Sa svih sam strana pritisnuta. Ako to učinim, čeka me smrt! Ne učinim, neću umaknuti mukama vašim«. Ako učini preljub, bit će kamenovana, a ako ne učini, suci će joj se osvetiti. Za nju na svaki način zlo. Što je učinila čestita žena? Rekla je ovako: »Bolje je za mene da to ne učinim i da padnem u ruke vaše negoli da sagriješim pred licem Gospodnjim«. Neću pristati na grijeh, makar mi se teško osvetili. Tužna žena, da otjera napasnike, poviče iza glasa u pomoć. Ali povikaše i opaki suci proti njoj. Strčala se družina sa svih strana da vide što se u vrtu dogodilo. Kad su čuli što govore pokvarenjaci o njihovoj gospodarici, bilo ih je stid, jer se nikada još nije tako šta čulo o Suzani.

Čim se sutradan bio narod skupio kod njezina muža Joakima, dođoše i obadva glavara da Suzanu predaju smrti. Suzanu dovedu na sud. Plakala je tužna Suzana i sva njezina rodbina od sramote i žalosti. Sveto pismo veli za Suzanu: »A ona je plačući gledala prema nebu jer se srce njezino uzdalo u Gospoda«. Glavari rekoše: »Dok smo mi šetali u vrtu, dođe ova s dvjema djevojkama, zatvori vrtna vrata i otpremi djevojke. Tada dođe jedan mlad čovjek, koji se bio sakrio, i sagriješio s njom. Kad vidjesmo sramotan čin, potrčasmo k njima. Ne mogosmo uhvatiti onoga čovjeka jer je bio jači od nas. On otvori vrata i uteče. To mi svjedočimo. Skupština povjerova njima kao glavarima naroda i sucima i osudi Suzanu na smrt. A Suzana se molila glasno: »Vječni Bože, koji

poznaješ sakriveno i znaš sve prije nego se dogodi! Ti znaš da su oni lažno svjedočili proti meni. I ja moram umrijeti premda nijesam ništa od toga učinila što ovi zlobno izmisliše proti meni«.

»I Gospod usliša vapaj njezin«. Kad su je vodili na smrt, ustade mladi čovjek Danijel i pun Duha Božjeg povika iza glasa: »Ja sam nevin na krvi njezinoj«. Sav se narod obazre i upita: »Što hoćeš time kazati?« Danijel nastavi po Božjem nadahnuću: »Kako možete suditi na smrt ženu bez istrage i da nijeste upoznali što je zapravo na stvari. Vratite se natrag u sudnicu; ovi su lažno svjedočili proti nje.« Kad su se vratili u sudnicu, reče Danijel: »Rastavite svjedoke da ih ja svakoga posebno ispitam. Dođe prvi, a Danijel mu reče: »Ti si ostario u grijesima! Sada dolaze na te grijesi tvoji što si ih otprije počinio. Reci: Pod kojim si ih drvetom vidio da su sagriješili?« Svjedok odgovori: »Pod trišljom«. Ovoga svjedoka odvedu, a drugoga dovedu. Danijel ga upita: »Sad mi reci: Pod kojim si drvetom zatekao nju da je sagriješila?« Svjedok odgovori: »Pod hrastom«. Danijelu i čitavoj skupštini bilo je jasno da su svjedoci krivo svjedočili jer im se svjedočanstva ne slažu. Sveto pismo kaže: »Tad povika sva skupština iza glasa i uze slaviti Boga koji spasava one koji se uzdaju u Njega«. Suzana se u slavi vrati kući k mužu, a obadva su svjedoka radi lažnoga svjedočanstva po Mojsijevom zakonu ubijena.

Ne bojte se klevetnika. Kad se sami nećete moći obraniti od kleveta, Bog će vas obraniti. Pravedni Bog nikad ne ostavlja svojih vjernih. On će pokazati vašu nevinost.

LAŽ

Laže tko svijesno govori protiv svoga uvjerenja. Misli jedno, a govori drugo. Riječima kazuje drugo nego što u duši osjeća. Laž je hotimičan govor protiv vlastita uvjerenja da se drugoga prevari.

Laž je zloporaba govora. Mjesto da istinito iznosi misli i osjećaje drugima, lažac se krivo služi govorom, navlaš prikazuje stvari kakve nisu pa dovodi ljude u zabludu. Sv. Augustin veli: »Nije govor dan čovjeku da njime druge vara nego da njime drugima otkriva svoje misli«.

Ljudi lažu često puta da se izbave iz neprilike. Boje se da bi mogli stradati ako priznaju istinu. Zato lažu da ne stradaju. Dok je Isus bio na sudu pred velikim vijećem, Petar se na dvorištu velikog svećenika grijao sa poslugom. Međutim, ga primijeti jedna sluškinja i reče mu: »I ti si bio s Isusom Galilejcem«. A Petar, u strahu da i njega ne zatvore, zataji Isusa: »Ne znam što govoriš« (Mt 26,71). Učenik, kad nije naučio zadaću i boji se drugog reda, neće priznati istinu da se igrao ili skitao po gradu nego laže da je bio bolestan. Dijete, kad je ocu uzelo novaca iz džepa, ili majci šećera, boji se kazne. Da kazni izmakne, poriče da je počinilo krađu. I kod odraslih je ljudi tako. Kad ih se grabi na red zbog zlih djela, redovito ne priznaju krivnju. Laž ih je oslobodila od kazne, donijela im je korist. Jedanput je korist u tome da ga je laž oslobodila od globe, a drugi put od zatvora. Ovakvi se tješe u savjesti: Sebi sam pomogao, a da nikomu nisam naškodio.

Postoji i škodljiva ili pogubna laž. Svjedok je na sudu lažno posvjedočio i pravedna je stranka izgubila parnicu. Gubitak može iznositi i milijune. Pogubne laži — nažalost — nisu rijetke. Radi lažnih iskaza mnogi su već platili globu, prispjeli u zatvor, izgubili život.

Šale kao da i ne mogu postojati bez laži. Ljudi se žele razonoditi, razveseliti, nasmijati. Da to postignu, služe se lažima. Tko umije spretnije lagati toga smatraju duhovitijim i zabavnijim. Njegove su šale uspješnije i ugodnije. Laži u šalama svi odmah opaze a jer nikome ne škode ljudi ih i ne shvaćaju kao zlo.

Lažac je sličan krivom novcu koji drukčije izgleda izvana nego što u stvari jest. Lažac koji drukčije misli a drukčije govori sličan je uri koja drukčije pokazuje a drukčije udara, dakle zlo ide. Lažac je sličan đavlu jer je đavao lažac i otac laži. U zemaljskom je raju đavao ušao u zmiju i zaveo prve ljude na istočni grijeh. »Svi koji lažu djeca su đavla« — veli sv. Augustin. Nisu lašci po naravi đavlova djeca — tumači sv. Ambrozije — nego zato što đavla nasljeduju.

Lažac je odvratan Bogu koji je vječna istina. Isus nije protiv nikoga tako žestoko nastupao kao protiv farizeja. A razlog je u tome što su farizeji bili lašci — licemjeri. »Teško vama, književnici i farizeji, licemjeri, što ste kao okrečeni grobovi koji se spolja ljudima vide lijepi, a unutra su puni mrtvačkih kostiju i svake nečistoće. Tako i vi spolja se pokazujete ljudima pravedni, a iznutra ste puni licemjerja i bezakonja« (Mt 23,27-28).

Isus Krist je iz svih vrsta grešnika izabrao pojedince i doveo ih do svetosti. Među lihvarima je izabrao Zakeja koji je lihvom stekao golem imetak. Ganut Božjom milošću velikodušno poravnava prevaru kad kaže: »Evo polovicu svoga imanja, Gospodine, dajem siromasima, i ako sam koga u čemu prevario vraćam četverostruko«. Od Isusa dobiva nagradu: »Danas dođe spasenje ovoj kući« (Lk 18, 8—9). Iz redova razbojnika diže do svetosti razbojnika koji je bio raspet Isusu na desnoj strani. Taj se u zadnji čas pokajao i molio Isusa: »Gospodine, sjeti se mene kad dođeš u kraljevstvo svoje! Isus ga je uslišao i zadao mu časnu riječ: »Zaista ti kažem: još danas ćeš biti sa mnom u raju« (Lk 23,42-43). Od raspuštenih se žena obraćaju k Bogu i svetom životu Marija Magdalena i žena s Jakobova zdenca. Marija Magdalena je čula utješne riječi: »Oprošteni su joj mnogi grijesi jer je mnogo ljubila« (Lk 7, 47). Žena, s kojom se Isus sastao na zdencu Jakobovu, bila je lošega vladanja. U razgovoru joj reče Isus: »Idi, dozovi svoga muža«. A žena će Isusu: »Nemam ja muža«. To je Isus htio čuti pa odmah dodaje: »Pravo si kazala: nemam ja muža jer si imala pet muževa, i koga sad imaš nije ti muž« (Iv 4,16-18). Žena izvan sebe od čuda odakle ovaj stranac zna za njezinu prljavu prošlost, ostavi pehar na zdencu, ode u grad i reče ljudima: »Dođite da vidite čovjeka koji mi kaza sve što sam učinila! Da nije to Krist?« (Iv 4, 28-29). Upoznala je u Isusu Boga i popravila život. Između žestokih progonitelja kršćanstva odabrao je Isus Savla i učinio od njega glasovitog apostola sv. Pavla.

Međutim, iz redova lažaca i licemjera nije Isus nikoga odabrao i učinio svetim, jer se lašci i licimjeri od svih grešnika najviše protive Bogu. Bog je sama istina, a lašci su baš s istinom u najvećoj opreci.

LICEMJERSTVO I LASKANJE

Licemjerstvo je teška ljaga na čovječjoj duši. Nema čovjeka koji bi trpio licemjerstvo, a još manje da bi ga odobravao. Licemjerstvo je laž na djelu. Lažna djela — to je licemjerstvo, a licemjer je čovjek koji drukčije radi nego što u duši misli.

Izraziti je licemjer bio nesretni apostol Juda kad je poljupcem izdao Isusa. Poljubac je znak ljubavi, prijateljstva, odanosti, a Juda je taj lijepi znak upotrijebio da ostvari svoju gadnu misao da preda Isusa neprijateljima. Licemjer je bio kralj Herod koji je rekao Svetim Trima Kraljima: »Idite i ispitajte točno za dijete — Isusa, pa kad ga nađete, javite mi da i ja idem i da mu se poklonim« (Mt 2,8). Herod je drukčije mislio. Kad bi od Mudraca doznao za Isusa, dao bi ga ubiti. Licemjeri su svi oni koji se izvana pokazuju dobri, pravedni i pobožni, a u duši su opaki.

Licemjer je sličan hrpi gnoja pokritog snijegom. Isus isporeduje licemjere sa pobjeljenim grobovima koji izvana izgledaju lijepi, a unutra su puni smrada. Takvi su ljudi otrov ljudskoga društva. Zato ih Isus zove: »Zmije, legla gujinja!« Sveto Pismo ih isporeduje s vukovima u ovčjoj koži. Izvana se pokazuju pitomi i bezazleni kao ovce, a u duši su zlobni i pokvareni kao grabežljivi vuci. Licemjer je po vanjskom držanju sličan krotkoj ovci, po lukavosti lisici, a po okrutnosti krvoločnu vuku.

I laskavci su ogavni. To su ljudi koji protiv svoga uvjerenja, radi svoje koristi drugoga u lice hvale preko mjere. Ljudi laskaju bogatašima i onima koji su na vlasti i visokim položajima. Siromahu nitko ne laska, jer siromasi ništa nemaju, pa nema nitko koristi od laskanja. Laska se bogatašima da se od njih što dobije. S toga razloga su bogataši pametni i lijepi, velikodušni i kreposni. Gdje god je neka vrlina, a bogataš bi je rado imao, ta mu se vješa oko vrata sana, da se izvuče željena korist. U lice pohvale, a iza leđa smimo da se izvuče željena korist. U lice pohvale, a iza leđa smijeh i izrugivanje. Laska se ljudima na vlasti i visokim položajima — i opet radi koristi. Netko želi unosno namještenje, drugi promaknuće u službi, treći odlikovanje. Kako će to postići? Ljudi misle: treba laskati. Pohvališ ga, pogladiš ga, uzdigneš ga, rečeš što mu godi. Za uzvrat milo će te pogledati, ljubeznu će ti riječ reći i učiniti što želiš.

Naši ljudi u Bosni kažu: Niz dlaku kučka! Kad pas reži i laje — kako ćeš ga smiriti? Da ga pogladiš. Kad je netko viši nakostrušen protiv tebe — kako ćeš ga udobrovoljiti? Običan svijet kaže: »Polaskaj mu, reci mu da je lijep, pametan, mudar i duhovit, i odmah ćeš ga predobiti.« Pa ljudi stvarno tako i rade. Laskaju jedan drugomu na veliko, a kod toga sude: Ništa ne stoji, a dobro čini, zašto ne bih malo polaskao?

Laskavci svojim laskanjem daju ljudima odlike i prednosti kojih nemaju, stvarne dobre strane uveličavaju, a zla djela brane. Laskavci su vrlo pogibeljni u društvu. Skrivaju pred ljudima njihove zle sklonosti, ružne navike i grijehe, pa zbog toga opaki ljudi bivaju još gori i padaju još dublje u zlo. Pravi prijatelj će iskreno i otvoreno upozoriti prijatelja na njegove pogreške da ih ispravi. Nastupit će poput liječnika koji kaže: Ovo jelo je korisno, a ono škodi. Laskavac radi obratno. On ne pita što je korisno a što štetno, što je dobro a što zlo. On gleda samo na svoju korist. Da od prijatelja nešto postigne, on će za dobro reći da je zlo, a za zlo da je dobro. Upravo zbog laskanja ljudi na visokim položajima rijetko čuju istinu, jer drže da je laskanje istina. Žive daleko od ljudi i života, imaju svoj zasebni svijet i život koji je smiješan i prijezira vrijedan, kao što je smiješno i prezira vrijedno laskanje koje ih je do takva života dovelo.

Muškarci laskaju ženskima, a ženske muškarcima. Muškarac laska ženskoj dok je treba ili dok nešto ima. Tada je lijepa i divna — jedina na svijetu. Kad je ocvala ili je sirota, nitko je više ni pogledat neće. Ženske laskaju muškarcima. Kad ženska treba muškarca, on je za nju vitez na konju iz začaranih dvorova, a kad su nekoliko godina u braku, taj vitez na konju se pretvara u običnog smrtnika i žena bi bila sretna kad bi ga se mogla riješiti.

Budite ponosni! Ne laskajte nikomu i ne dajte da vama laskaju. Laskanje je rasadnik svih mana. Tko se ne stidi laskati taj se ne stidi ni lagati ni ukrasti, taj će ogovarati i klevetati, prevariti i pogaziti zadanu riječ, krivo posvjedočiti i priseći, pa i čovjeka ubiti — kad od toga ima kakvu korist. Prorok Izaija govori laskavcima: »Jao vama koji zlo zovete dobro, a dobro zlo! Koji pravite od tmine svjetlost a od svjetlosti tminu, koji pravite od gorkoga slatko a od slatkoga gorko!« (Iz 5,20).

TAJNE

Priroda je puna tajna. Kako je velik svemir? Koliko je duboka naša zemlja? Što ona sve krije u svojoj utrobi? Koliko na Zemlji ima biljaka i životinja po vrstama i broju? Tko to zna? Nitko! To su duboke i nedokučive tajne. Priroda je bila uvijek tajanstvena i zagonetna i ostat će takva dokle

god je bude. Otkrivena je i poznata samo Bogu koji jedini sve zna.

I svaki čovjek ima svojih tajna. Jedan više drugi manje. Čuva ih pomno i budno. Ne da da tko nepoželjan zaviri u njih. A što je to tajna? Istina koju tko ne želi ili ne smije drugomu priopćiti — to je njegova tajna.

Ima istina za koje sama priroda traži da ih držiš tajnom. Bio si pozvan u goste. Jelo je bilo neukusno pripravljeno, ili si u jelu našao nešto odvratno. Narav stvari traži da o tom šutiš. Bilo bi domaćici vrlo neugodno kad bi to drugima pripovijedao. Čuvaj tajnu. Vidio si oženjena čovjeka razgovarati s tuđom ženom, a znaš da je njegova žena ljubomorna. Nemoj to reći njegovoj ženi, šuti o tom. Jao mužu ako bi za taj razgovor saznala žena! Na ulici si primijetio na poznatoj osobi kako je nezgodno obučena, ili je možda bila zamazana, ili nije bilo što u redu u pogledu, hodu, kretnjama. Pamet ti kaže: održi to u sebi, neka drugi to ne znaju, jer bi tu osobu otkrivanjem tajne teško ranio.

Trgovac ti je otkrio svoje poslovne nacrte. Gdje i pošto će kupiti robu, koliko će uložiti a koliko zaraditi. Obećao si mu da ćeš čuvati tajnu. Zadao si časnu riječ da će tajna ostati sigurnom u tebi kao u grobu. Riječ si dužan održati i tajnu čuvati. Takve tajne su obećane tajne na koje se ljudi dragovoljno obvezuju, pa poštenje traži da se obećanje i izvrši. U društvu te visoko cijene i poštuju. Imaju veliko povjerenje u tebe. Pozove te na samo otac obitelji i reče: Imam bolnu ranu na duši, reći ću ti sve, ali pod uvjetom da to nikomu ne kažeš. Pristaješ na tajnu. Sad čuješ obiteljsku žalost bilo glede žene, ili djece, ili se što nesretno dogodilo s imovinom. Dužan si o svemu što ti je povjereno šutjeti. To je povjerena tajna, doznao si za stvar samo pod uvjetom da šutiš.

Posebno je važna i velika ispovjedna tajna. Svećenik je dužan sve što je u ispovijedi saznao, čuvati u sebi kao najstrožu tajnu koja se nikada ne smije odati. Što je u ispovijedi svećeniku povjereno zapečaćeno je ispovjednim pečatom koji je nepovrediv. Prirodni zakon traži od čovjeka da čuva vjerno svaku tajnu. A ispovjednu tajnu štiti još izričito i objavljeni Božji zakon. Naročita Božja zapovijed nalaže vjernicima da sve teške grijehe, počinjene iza sv. krštenja, iskreno ispovijedaju svećeniku u sakramentu sv. pokore. A ispovijedanje bi bilo teško ili nemoguće kad ne bi postojala kod svećenika obveza čuvati ispovjednu tajnu. Ni najveće vlastito tjelesno ni duhovno dobro, ni opće dobro bilo države, bilo Crkve, bilo vjernika uopće, ne smije ispovjednika nikada sklonuti da prekrši ispovjednu tajnu. Radije položiti život nego odati ispovjednu tajnu. Divan je primjer vjernog čuvara ispovjedne tajne sv. Ivan Nepomuk, kanonik prvostolne crkve u Pragu. Kralj je tražio od njega da mu otkrije što se kraljica ispovijeda. Kad sv. Ivan Nepomuk nije htio odati tajna, dao ga je kralj baciti u Vltavu u kojoj se utopio i postao mučenik ispovjedne tajne. Katolička ga Crkva slavi kao mučenika.

Odati drugu koju tajnu nekad je laki, a nekad i teški grijeh. Ako si čovjeku odavanjem tajne nanio tešku nepravdu ili veliku štetu, počinio si teški grijeh. A ako je nepravda ili šteta malena, bit će i odavanje tajne samo laki ili mali grijeh. Pod tajnu si doznao kamo je prijatelj sakrio svoje blago, svoju imovinu. Tajnu si izdao opakim ljudima koji su imovinu ukrali. Na duši imaš teški grijeh. Odao si ženi tajnu da joj se muž opio. Žena to nije shvatila kobno nego je mudro preko toga prošla, jer je muž inače uvijek trijezan — to je samo laki grijeh.

Narodna poslovica veli: Zlato je šutjeti, a srebro govoriti. Zato je vrijedan čovjek koji zna šutjeti, a pogotovo onaj koji zna tajne čuvati. Sveto pismo upozoruje: »Tajne ne otkrivam stranom čovjeku«. Tajne se ne govore onomu na koga ne spadaju.

LISTOVNA TAJNA

Pismo je neprocjenjivi izum čovječjega uma. Dopisivanje ili izmjenjivanje pisama je neobično važno saobraćajno sredstvo. U pismima se očituje roditeljska skrb za djecu i dječja odanost roditeljima. Obiteljska toplina između muža i žene. Vatra strasti između muškaraca i ženskih. U pismima se sklapaju poslovne veze. Daju se zapovijedi kuda će se kretati vojske i brodovi, kojim će smjerom letjeti zrakoplovi.

Danas — u dvadesetom vijeku — kad je pismenost razmjerno vrlo velika, kolaju svijetom dnevno milijuni pisama. Nema životne okolnosti koja se ne bi spominjala u pismima. Zato je teško zamisliti kako bi izgledao život bez dopisiva-

nja. Kad su pisma tako velika potreba u ljudskom društvu, razumljivo je da društvo puno pazi na pisma i ne trpi da ih tkogod otvara i čita onaj na koga ne spadaju.

Svaki čovjek ima pravo na svoje tajne — bile one sakrivene u duši ili stavljene na papir u listu. Čitati tuđe listove, bez dozvole ili pristanka vlasnika ili odašiljača, znači povrijediti strogo pravo tuđe tajne. Nepravdu, dakle, čini tko potajno ili na prevaru otvara i čita tuđa pisma. Jednako je nepravedan i onaj koji neovlašteno uzima pisma iz skrovita mjesta gdje su pohranjena pa ih čita. Otvoriti i čitati pismo za koje znaš ili se nadaš da sadrži tešku sramotu za neku osobu teški je grijeh. Kad muž u pismu predbacuje nevjeru ženi ili žena mužu — takvo pismo pročitati, teški je grijeh jer si teško uvrijedio oba supruga. Muž i žena — kakvi bili da bili — imaju pravo na svoje bračne tajne, u koje ne smije nitko dirati bez njihove privole. A pročitati tuđe pismo nedužna sadržaja samo je lak grijeh. U svakom slučaju čitati tuđa pisma ružan je i nepošten čin jednak laži i krađi. Odgojen, pošten i častan čovjek neće nikada čitati tuđa pisma.

Međutim, jer je život vrlo zapleten, događa se da i najstrože zabrane dopuštaju izuzetke. Tako je i kod čitanja tuđih pisama. Za vrijeme rata, ili u drugim izvanrednim prilikama, državna vlast dopušteno pregledava i čita pisma koja idu izvan države ili u nju ulaze, ili kolaju po samoj državi.

Poglavari u zavodima, gdje je to propis ili običaj, otvaraju i čitaju pisma svojih gojenaca. Kad dijete prestupi prag zavoda, roditeljska vlast prelazi na poglavara. Poglavar je po savjesti dužan brinuti se za čestit odgoj djeteta i učiniti za dobro djeteta ono što bi učinio njegov roditelj. A da se može odgoj pravilno razvijati, treba — uz ostali nadzor — nadzirati i dopisivanje djeteta; s kim dopisuje i što piše. Kad je dopisivanje ispravno, poglavar će ga odobriti, a ako je za dijete štetno, dijete će na zlo upozoriti i zlo od djeteta odvratiti. Napose je važno pratiti dopisivanje kad mladež stupa u prelazne godine, kad svako od mladih bića nosi vulkan strasti u sebi. Tužan bi to bio i žalostan poglavar koji bi pustio gojencima na volju neka rade što hoće i dopisuju s kim hoće! Gdje god je više ljudi na okupu, tu treba da vlada red i zapt. Pogotovo je to važno kod mladeži koja je još u razvitku da nauči slušati i pokoravati se, jer sav odgoj ide

samo za tim da bi ti mladi ljudi danas sutra bili čestiti i sretni.

Roditelji smiju i dužni su čitati poštu svoje djece dok se djeca nalaze pod očinskom vlasti. Na svijetu ima svakakvih ljudi: opakih, pokvarenih, zlobnih, koji naročito uživaju u zavođenju i kvarenju mladeži. Koliki su mladići i djevojke izgubili nevinost jer su, neiskusni, nasjeli opakim muškarcima i pokvarenim ženskima. Da su roditelji bdjeli nad njihovim dopisivanjem to se ne bi dogodilo. A nevinost — jednom izgubljena — više se ne vraća.

Gospodar ne smije čitati listove svojih radnika i pomoćnika. Ni muž poštu svoje žene. Izuzetak je kad gospodar opravdano sumnja da koji od namještenika sprema zlo gospodaru. Muž smije čitati ženine listove kad opravdano sumnja da je žena nevjerna ili nepošteno troši zajedničku imovinu.

Slobodno je čitati pismo koje je netko nerazderano bacio. Kad je vlasnik pismo bacio, znači da sadržaj pisma ne drži tajnom. Ali skupljati komadiće razderana pisma i sastavljati ih u svrhu da se dozna sadržaj, nije slobodno. Vlasnik je baš zato poderao pismo na komadiće jer neće da bilo tko zna za sadržaj pisma.

Tat je tko protiv volje vlasnika odnosi njegovu imovinu. Tat je i svaki tko nedopušteno čita tuđu poštu, jer protiv volje vlasnika pisma krade njegove tajne. I ovdje dolazi do izražaja divno načelo prirodnoga zakona: Što ne bi ti htio da tebi drugi čini, to ni ti ne čini njemu. Tebe bi boljelo kad bi tvoja pisma netko čitao bez tvoje dozvole, zato ni ti nemoj čitati tuđa pisma.

IX. i X. ZAPOVIJED BOŽJA

GREŠNE ŽELJE

»Ne želi kuće bližnjega svojega! Ne želi žene bližnjega svojega, ni sluge njegova, ni sluškinje njegove, ni vola njegova, ni magarca njegova, ni igdje išta što pripada bližnjemu tvojemu!« (Izl 20, 17).

Što ne smiješ imati to ne smiješ ni željeti. Čemu željeti ili težiti za tuđom ženom kad ona ima svoga muža i pripada samo njemu. Takva misao i želja je grešna želja, to je zla požuda ili strast. Žena se je slobodnom voljom odlučila za svoga muža, s njim se vjenčala, s njime treba da živi do smrti. Nije joj dopušteno misliti, željeti i ogledavati se za tuđim muževima, a ni drugim muškarcima da raspiruju svoje strasti za njom. Pravednost traži: Svakomu njegovo. Mužu samo njegova žena, a ženi samo njezin muž. U devetoj zapovijedi zabranjuje Bog uopće misliti i željeti što je besramno, napose poželjeti tuđu zakonitu ženu.

Tuđa kuća ima svoga gospodara. Zašto mučiti dušu pustim željama za tuđom kućicom kad vidiš da je ne možeš ni kupiti ni na dar dobiti. Naprosto nema poštena načina kako bi mogla biti tvoja. To vrijedi kako za kuću tako i za svaku drugu stvar bio to vinograd, oranica, livada, šuma, vol ili magarac ili koja dragocjenost. Nije dopušteno željeti tuđe bogatstvo ni tuđu vlast, ni tuđe plemstvo, ni tuđu čast, niti tuđu slavu. Što god je tuđe, bilo veliko ili maleno, od toga digni ruke, okreni oči, i iščupaj iz srca svaku misao i želju. Budi zadovoljan s onim što imaš. Ako si siromašan i neugledan, reci: hvala Bogu; više nisam ni vrijedan. Ako si bogat i slavan, priznaj da je to dar Božji koji nisi zaslužio. Budi ponizan i zahvali se Bogu. Nije životna sreća u tome da mnogo imaš nego da si zadovoljan s onim što imaš.

Velika je razlika između Božjih i ljudskih zakona. Ljudi gledaju samo na vanjsko vršenje zakona. Ako si platio porez, ljudskom zakonu je udovoljeno. Nitko ne pita i ne istražuje da li si ga platio rado ili preko volje. Obavio si naloženi posao. Čovjek s ljudskim zakonom u ruci ne pita da li si radio posao s veseljem ili si pri tom psovao. Glavno da je posao svršen. Gospod Bog traži više. Kad se Božje zapovijedi vrše, treba ih obdržavati ne samo izvana nego treba imati i u nutrini, u duši, čiste i iskrene nakane. I misli i riječi i djela — sve treba da je u skladu s Božjim zakonom. Tada je tek djelo zaslužno pred Bogom. Jedno misliti, drugo govoriti, a treće činiti — toga ne pozna Božji zakon, niti to odobrava.

Isus Krist je rekao: »Čuli ste da je kazano: Ne čini preljuba. A ja vama kažem: da svaki koji promatra s požudom ženu već je učinio s njome preljub u srcu svomu« (Mt 5, 27—28). Nije preljub samo vanjski ili potpuni čin s tuđom ženom nego i sama želja u srcu za tuđom ženom. Želja i vanjski čin su jedno. Nije vanjski čin nastao sam od sebe. Najprije se rodila u srcu zla misao i želja za tuđom ženom, a nakon želje se traži potpuno zadovoljenje. Čim se u duši rodila želja za tuđom ženom, već je preljub gotov. A vanjski čin je samo ostvarenje ili upotpuna zle želje. Čim si ti u duši odlučio ubiti čovjeka, već si pred Bogom ubojica. Kad si u duši pristao da ukradeš tuđe volove, već si pred Bogom tat.

Neuredne želje ili zle požude, koje u običnom govoru zovemo strasti, krive su svemu zlu što ga ljudi čine. Iz zlih misli i želja — iz opaka srca — rađaju se svađe, tučnjave, ubojstva, krađe, otimačine, preljubi i nepravde svake vrsti. Zato je sveta dužnost svakoga čovjeka ispitivati svoje misli i želje. Ako težiš za onim što je dobro, lijepo i plemenito, to je dobra želja i pravedna težnja — takve su želje kreposne i Bogu mile. Sve što naš razum prosvijetljen vjerom prosudi da je Bogu drago, to smijemo željeti — to su dobre želje. A sve što Božji zakon zabranjuje, nije dopušteno željeti — takve su želje grešne.

Sv. Jakob apostol uči: »Svakoga kuša vlastita požuda koja ga vuče i mami. Požuda rađa grijeh, a grijeh izvršen rađa smrt« (Jak 1,14—15). Nemojmo, dakle, trošiti vrijeme na zle misli i baviti se pustim i ludim željama koje vojuju protiv Boga i našega razuma, nego težimo za tim kako ćemo ugoditi Bogu i ljudima činiti dobro.

Zle misli i želje nisu grešne dok su nam mrske i dok ih nastojimo izbiti iz glave. Kad nas stanu napastovati zle misli i želje, treba da im se odmah iz početka usprotivimo i Boga u pomoć zazovemo: »Čovjek gleda što je na očima, a Gospodin gleda u srce« (1 Sam 16, 7). Izbijmo, dakle, zle misli i želje brzo i zbiljski iz glave, jer Bog znade naše sve, pa i najtajnije misli, a pravda Božja kažnjava svako zlo, očitovalo se ono u zlim djelima ili riječima, ili sakriveno duboko u duši u grešnim mislima i željama.

POGOVOR

Ovom sam svesku dao naslov: »Što Bog traži od čovjeka?« Odgovor je jasan: Vršenje zapovijedi.

Najprije dolaze one zapovijedi koje uređuju čovjekov odnos prema Bogu: Vjera, ufanje i ljubav. Jer je ljubav prema čovjeku nedjeljiva od ljubavi prema Bogu, to ljubav prema čovjeku dolazi odmah iza ljubavi prema Bogu.

Iza toga se nižu: Deset zapovijedi Božjih, koje su stvarno naravni zakon pa su, prema tome, pristupačne i dokučive svim ljudima i kroz sva vremena. Građu sam popunio i navodima iz pokoncilskih dokumenata.

Kako su Božje zapovijedi dane čovjeku za njegov svakidašnji život, nastojao sam svuda biti jasan i konkretan — da nigdje ne ostavim čitaoca u sumnji ili neizvjesnosti.

Držim da će svaki koji uzme knjigu u ruke naći u njoj mnogo toga što mu je potrebno znati za dnevni život, dostojan čovjeka i kršćanina.

Zagreb, Uskrs 1972.

Dr JANKO PENIĆ

Msgr. Dr Janko Penić

S A D R Ž A J

DUŽNOSTI PREMA BOGU

V j e r a

U f a n j e

Ljubav

DESET BOŽJIH ZAPOVIJEDI

I. zapovijed Božja

II. zapovijed Božja

III. zapovijed Božja

IV. zapovijed Božja

V. zapovijed Božja

VI. zapovijed Božja

VII. zapovijed Božja

VIII. zapovijed Božja

IX. i X. zapovijed Božja

POGOVOR

SADRŽAJ